T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ FATİH BÖLÜMÜ 4078 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMŪASI

(25^{a}-50^{b}) (İNCELEME-METİN-ÇEVİRİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ORAN

İSTANBUL 2022

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ FATİH BÖLÜMÜ 4078 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMŪASI

(25^{a}-50^{b}) (İNCELEME-METİN-ÇEVİRİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ORAN

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. ÜZEYİR ASLAN

İSTANBUL 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER……...I

ÖN SÖZ……...II

ÖZET……..…III

ABSTRACT……...IV

KISALTMALAR……....V

İŞARETLER……..VI

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ……..VII

1. GİRİŞ……....1

1.1. MECMUA……..1

1.2.NAZİRE……...…...3

1.3.DERLEYENİ BİLİNEN ÖNEMLİ NAZİRE MECMUALARI…….5

2.FATİH 4078 NUMARADA KAYITLI MECMUANIN İNCELENMESİ(25ª-50b)

2.1.ŞEKİL BAKIMINDAN İNCELENMESİ VE MECMUANIN TAVSİFİ……7

2.2.MUHTEVA BAKIMINDAN İNCELENMESİ…….8

2.3.MECMUADA KARŞILAŞILAN BAZI PROBLEMLER……...15

3. METİN……16

3.1. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN YOL……16

3.2. ÇEVİRİYAZI METİN VE NESRE ÇEVİRİSİ……18

3.3. METİNDEN NOTLAR……...102

SONUÇ……..131

KAYNAKÇA……...….133

TIPKIBASIM……...….144

ÖN SÖZ

Başlangıçta küçük bir not defteri şeklinde olan mecmualar zamanla kitap hüviyeti kazanmıştır. Dönemini aydınlatması, şairlerin birbirinden nasıl etkilendiklerini ortaya çıkarması ve atmosfer içerisinde en çok kullanılan redif ve kafiyeleri belirtmesi yönünden Klasik Türk edebiyatı için önem arz eden mecmualar şüphesiz nazire mecmualarıdır. Buna ilave olarak en beğenilen şairler ve şiirler hakkında da kıymetli bilgiler sunar.

Çalışmamızın konusu XVI. yüzyıla ait olduğunu düşündüğümüz Fatih 4078 numarada kayıtlı mecmuanın 25^{a}-50^{b} varakları arasında yer alan 55(?) şaire ait 124 şiirin incelenmesidir. Mecmua toplam 100 varak olup düzgün talik hat ile yazılmıştır.

Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Bölümü 4078 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmūası (25^{a}-50^{b}) (İnceleme-Metin-Çeviri) adını taşıyan bu çalışma giriş, inceleme ve metin olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında ilk olarak mecmua ve nazire kelimelerinin anlamlarına yer verilmiş, nazirecilik geleneğine ana hatlarıyla değinilmiş ve derleyeni bilinen nazire mecmuaları hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde ilk olarak metnin nüsha tavsifi yapılmış olup içeriği hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Mecmuanın incelenen varaklarda yer alan şairlerinin dizini, kafiye ve redifler tablolar halinde gösterilmiştir. Çalışmamız esnasında metinde karşılaşılan bazı problemler genel hatlarıyla belirtilmiştir.

Metin kısmında ilk olarak metin kurmada takip edilen yola yer verilmiş olup ardından çeviriyazı metnine ve nesre çeviriye yer verilmiştir. Ek olarak çeviriyi daha iyi anlayabilmek adına "Metinden Notlar" başlığı altında gerekli açıklamalar yapılmış ve örnek beyitlerle zenginleştirilmiştir.

Mecmua 100 varaktan oluşmaktadır. Ortaya koyduğumuz bu çalışma 25^{a}-50^{b} varakları arasında çalışılmış olup bu kısım hakkında bilgiler içermektedir.

Tez konumu bulmamda ve sonraki aşamalarda desteğini benden esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Üzeyir ASLAN'a; her anımda yanımda olan aileme ve arkadaşlarıma gönülden teşekkür ederim.

Büşra ORAN

İSTANBUL, 2022

ÖZET

Tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mecmua ve nazire hakkında genel bilgiler verilmiş, ikinci bölümde çalışma konumuz olan mecmua şekil ve muhteva açısından tanıtılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise *Fatih 4078'in 25^{a}-50^{b}* varaklarının çeviriyazı metni ve nesre çevirisi ardından metinden notlar yer almaktadır. Çalışma kaynakça ile son bulmaktadır.

ABSTRACT

Thesis work includes three sections. In the first section, definition has been done about magazine and nazire. In the next section which is the main subject of the thesis work, magazine was introduced with figuratively and contently. In the third and the final section, which was 25a-50b laminas of Fatih 4078 has been completed by transcription and translations of the aforementioned literary text. Than the all thesis work has been finalized with bibliography section.

KISALTMALAR

C.	Cilt
F.	Fatih
G.	Gazel
K.	Kaside
OSEDAM	Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi
s.	Sayfa
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
vb.	Ve başkaları, ve benzerleri, bunun gibi

İŞARETLER

“ ”	Alıntı
( )	İkinci durumdaki bilgiler
[ ]	Metne eklenen kısmı gösterir.
+	Fazla kelime ya da kelime grubu.
/	Ve, ya da

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A,a, E, e, ’
آ	Ā,ā, a
ب	B,b
پ	P,p
ت	T,t
ث	*S̲, s̲*
ج	*C,c*
چ	*Ç,ç*
ح	Ḥ,ḥ
خ	*H̲,h̲*
د	D, d
ذ	*Z̲,z̲*
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J,j
س	S,s
ش	*Ṣ,ṣ*
ص	Ṣ,ṣ
ض	*Ż,ż,Ḍ, ḍ*
ط	Ṭ,ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	‘
غ	Ġ, ġ
ف	F,f
ق	*Ḳ,ḳ*
ك	K, k, G, g ,ŋ
ل	L,l
م	M,m
ن	N,n
و	*V, v, O, o, Ö, ö,U,u,Ü,ü,* Ū, *ū,* Ō, *ō*
ه	H,h, A, a, E, e
ي	Y,y,İ,i, *Ī* , *ī*

1.GİRİŞ

1.1.Mecmū‘a

Mecmū‘a sözlüklerde “bir araya getirilmiş, toplanmış, cem edilmiş”[1], “bir araya getirilmiş, toplanmış varlık ve nesnelerin tamāmı, hepsi, cümlesi”[2], “toplanılıp biriktirilmiş ve tanzim ve tertip edilmiş şeyler”[3] olarak geçmektedir.

Klasik kültürde edebiyat terimi olarak da defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri anlamlarında kullanılmıştır.[4]

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır: Mecmūatü’l-ehādîs, mecmūa-i fetāvā, mecmūa-i ed‘iye, mecmūatü’r-resāil, mecmūa-i eş‘ār, mecmūa-i tevārîh, mecmūa-i fevāid gibi. Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi āyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilâhiler, şarkılar, mektuplar, latifeler, lugaz ve muammalarla ilāç tariflerinin ve faydalı bilgilerin, notların, tarihî belge ve kayıtların derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.[5]

Pek çoğu bir tür el kitabı mahiyetinde olduğundan fazla rağbet gören, ayrıca iddiasız bir isim taşıdığı için kitap yazmaktan kaçınan müellifler tarafından tercih edilen mecmua bundan dolayı Osmanlı dünyasında çok yaygınlaşmış ve ilim dallarına göre çeşitli türlere ayrılmıştır; bunların başlıcaları şunlardır: Tefsir, hadis, fıkıh-hukuk, fetva, ferāiz, sak, kavānin, muāhedāt, kelām-akaid, tasavvuf, dua, hutbe-vaaz; divan, şiir, nazîre, kaside-gazel, na‘t, medhiye, mersiye, muamma, lugaz, rubāî, letāif, destan, lugat-ıstılah; tarih, münşeat-inşā, vefeyāt, hatt-ı hümāyun ve telhisler gibi resmî yazılar, biyografi; risāle; fevāid; mūsiki; tıp; havas; astronomi.[6]

---

[1] Kadir Güneş, *el-Mu’cemetü’l Arabī-Türkī,* Mektep Yayınları, İstanbul 2013, 177.s.
[2] İbrahim Cūdī Efendi, *Lügat-ı Cūdī,* [Hazırlayanlar:] İsmail Parlatır-Bilgin Tezcan Aksu-Nicolai Tufar, Türk Dil Kurumu, Ankara 2006, 1971. s.
[3] Şemseddin Sami, *Kāmūs-ı Türkī,* Çağrı Yayınları, İstanbul 2007, 1293.s.
[4] Yaşar Aydemir, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Türkoloji Araştırmaları*, Ankara 2007, C. 2/3, s.122.
[5] Mustafa İsmet Uzun, “Mecmua”, *TDVİA,* c. 28, s. 265-268.
[6] Mustafa İsmet Uzun, “Mecmua”, *TDVİA,* c. 28, s. 265-268.

Divan edebiyatında mürettep divanlardan başka bir de mecmua ve cönk ālemi vardır. Bunlar, edebiyat meraklılarının beğendikleri şiirleri bazen gelişigüzel bazen de muayyen bir tasnife tabi tutarak kaydettikleri bir nevi müntehabat mecmualarıdır.[7]

Mecmualar kendi içerisinde de çeşitlilik göstermektedir. Farklı türleri bir araya getirmesi yönünden de ayrı bir önem taşır. Bazı mecmualarda şiirlerin başlığında şaire dair kısa bilgiler yer almakta bazılarında ise bu durum görülmemektedir. Bu durum bize aynı dönemde yaşamış aynı mahlasa sahip olan şairler arasında bir seçim hakkı sunabilir. Bizim çalışmamızda sadece başlık olarak kime ait olduğu yazmaktadır; şair hakkında ek bir bilgi verilmemiştir. Mecmualar içerik zenginliğiyle araştırmacılara büyük katkılar sağlamaktadır. Yayımlanmış divanlarda yer almayan şiirlere ulaşım imkanı sunmakta aynı zamanda dīvānı olup günümüze kadar ulaşamamış şairlerin şiirlerini de ortaya çıkarmaktadır. Klasik edebiyatın kaynaklarından biri olan tezkirelerde bulunmayan birçok şair ve şiire veya bizim çalışmamızda da yer aldığı gibi tezkirede ve divanda sadece bir beyti bulunan gazelin tamamına erişim olanağı sağlamaktadır.

Aynı veya farklı yüzyıllarda yaşamış şairlere ait manzumeleri barındırma özelliğiyle birer seçki mahiyetindeki şiir mecmuaları; Klāsik edebiyat, Halk edebiyatı ve Tekke edebiyatı mahsullerini bir arada bulundurmasıyla da ayrı bir önem arz etmektedir.[8]

Mecmua şiirleri, bize bir devrenin ruhī ihtiyaçlarını gösterir. Çünkü seçilen bu şiirler, bu ihtiyacın cevabıdır.[9] Genel anlamıyla şiir mecmuaları incelendiğinde kaside, murabba, muhammes gibi nazım şekillerinin yanında divanlarda olduğu gibi çoğunluğu oluşturan kısmın gazeller olduğu görülmektedir.

"Agah Sırrı Levend, mecmuaları şöyle sınıflandırmıştır: "Nazire mecmuaları", "Antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmuaları", "Türlü konularda risalelerin bir araya getirilmesiyle çıkan mecmualar", "Aynı konudaki eserleri içine alan mecmualar", "Tanınmış kişilerce hazırlanmış, yararlı bilgileri fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar".[10]

Tüm bu bilgiler dahilinde kısaca mecmualar, edebiyat araştırmacısına, şairin şiir meşkinde takip ettiği yolu ve beğendiği ustalara ait ipuçlarını verir. Aynı zamanda şairin

[7] Ali Nihat Tarlan, "Eski Mecmualar Arasında", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* İstanbul 1946, C. 1, s. 122.
[8] Ozan Yılmaz, "Metin Tesisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 1,* İstanbul 2018, s. 255.
[9] Ali Nihat Tarlan, "Eski Mecmualar Arasında", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* İstanbul 1946, C. 1, s. 122.
[10]Agāh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984, s. 166-167.

yolundan gitmiş ve edebî kişiliğini oluştururken kendisinden yararlanmış isimlere ait malzemeler de sunar. Mecmualar, isimleri ve şiirleri unutulmuş, kimi nedenlerle edebiyat tarihindeki yerini alamamış şairler için de birinci dereceden kaynaktır. Mecmuaların önemli işlevlerinden birisi de gerek nüsha eksikliğinden ve gerekse başka nedenlerle divan metnine girmemiş şiirleri içermesidir. Bu açıdan tenkitli metin neşirlerinde mecmuaların metne önemli ölçüde katkısı vardır. Mecmualarda bulunup da tenkitli metne esas teşkil eden nüshalara girmemiş şiirlerin bu nüshalarda olmayışının yukarıda saydığımız çok farklı sebepleri olabilir. Bu sebeplerin her biri aynı zamanda edebiyat araştırmacısının problemidir.[11]

1.2. NAZİRE

Nazire, sözlüklerde "misl ve manend"[12], "benzer, benzeyen,eşit[13]" anlamlarına gelmektedir.

Arap edebiyatında nazîre türü, muāraza kelimesiyle karşılanmış, ihtizā, muhākāt ve modern zamanlarda taklîd, nazir, mesîl kelimeleri de oldukça yaygınlık kazanmıştır. Muāraza bir işi birinin yaptığı gibi yapmak, taklit etmek", ihtizā "ayakkabının tekini öbürünün ölçülerine göre yapmak, birinin yaptığı işe benzer şekilde iş yapmak", muhākāt "taklit etmek, yansıtmak", müsūl "benzeri olmak, yerini tutmak" gibi mānalara gelir.[14]

Fars edebiyatında nazîre karşılığında istiḳbāl, cevāb, tazmîn gibi terimler kullanılmış, istikbal bazan istiāne, bazan tazmīn ile aynı kabul edilmiştir. Bazıları ise istiāneyi bir beyitten fazla olan tazmin diye nitelendirmiştir. İstikbal karşılığı olarak derc de kullanılmıştır. Şairlerin söz söylemedeki yaratıcılığı ve bunu ispattaki ısrarları onları kendilerinden önceki bir şairin ele aldığı konuyu yeniden nazmetmeye, o şiire nazîre yazmaya sevk etmiştir. Bir şiir veya manzumeye esas olan konu halk tarafından kabul görüp beğenildiğinde şairler, kendi edebî kudret ve kabiliyetini ortaya koymak amacıyla o şiire nazîre yazmaya yönelmişlerdir.[15]

Türk edebiyatına İran şiirinden intikal eden nazîre için daha çok cevap kelimesi kullanıldığı gibi özellikle Timurlular devrinde tetebbu ve istikbal kelimelerine de

[11]Yaşar Aydemir, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Türkoloji Araştırmaları*, Ankara 2007, C. 2/3, s.135.
[12] Mütercim Âsım Efendi, *Kāmūsū'l-Muhīt,* [Hazırlayanlar:] Mustafa Koç- Eyüp Tanrıverdi, *Kāmūsū'l Muhīt Tercümesi,* C. III, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2014, 2374. s.
[13] F. Steingass, *A Comprehensive Persian-English Dictionary,* Çağrı Yayınları, İstanbul 2005, 1410. s.
[14] İsmail Durmuş, "Nazire", *TDVİA*, C. 32, s. 455.
[15] Mustafa Çiçekler, "Nazire", *TDVİA,* C. 32, s. 458.

rastlanmaktadır. Nitekim Ali Şīr Nevāī'nin *Mecālisü'n-nefāis'*inde de "tetebbu" kelimesinin daima nazīre mānasında kullanıldığı görülmektedir. Sık olmamakla birlikte Anadolu sahası Türk şairleri ve tezkire yazarları da bu iki tabiri kullanmışlardır.[16]

Nazire yazıcılığı, Klasik şiirin daha kuruluş yıllarından itibaren görülmeye başlanmış ve geçen her asırda daha da yoğunlaşarak varlığını sürdürmüştür. Nazire yazıcılığının tesir sahası genişledikçe zaman içerisinde nazirelerin müstakil eserler halinde değerlendirilmesi sonucunu meydana getirmiş ve kimisine derleyicisinin özel adlar verdiği ama genel bir isimlendirmeyle "mecmua-i nezāir" denilen derlemeler ortaya çıkmıştır.[17]

Divanları dolduran manzumeler arasında, başkalarına nazīre olarak söylenmiş olanlar çoktur. Zamanında çok sürümde olan nazīrecilik, edebiyat tarihçisi için köklü bir taklitçilik değildir. Bununla birlikte yüzlerce naziresi meydana getirilen bir gazelin aslını bulmak, onun çok işine yarayacaktır. Nazīre mecmuaları bu yolda kılavuzluk edebilir. Bu mecmualardaki nazireleri gözden geçirmekle, bunların asıllarını ve divan tertip etmemiş olan şairlerin manzumelerini bulma olanağı vardır. Bu bakımdan nazīre mecmuaları, edebiyat tarihi incelemelerinde önemle başvurulacak kaynaklardır.[18]

Klāsik edebiyatta nazīre bir taklit değil, bir kreasyondur. Eski Yunan'dan beri hemen bütün Doğu ve Batı klasikleri, nazīre şöyle dursun, tercümeyi bile kreasyon addederlerdi. Fransız trajedi şairi Corneille'in *Le Cid* adlı eserinde bu eseri ilk defa yazan İspanyol şairlerden aynen tercüme edilmiş 120 mısrā vardır. Çünkü klasik anlayışta şiir demek söyleyiş demektir. Evvelce başka dilde hatta aynı dilde söylenmiş bir manzumeyi tekrar ve yeni bir dizi hālinde terennüm etmek, şiiri söylemektir. Bu sebepledir ki gerek Doğu gerek Batı edebiyatında aynı eserin, bu edebiyatların birçok şairleri tarafından tekrar tekrar yazıldığı görülür. Bu tekrarları taklit sanmak hatādır. Bunlar, eski üstadların izinde bir saygı yürüyüşüdür ki bir taraftan onların eserlerini yeni bir dil ve üslūp hamlesiyle ve yeni bir görüş ve düşünüşle tazelemek ve yüceltmek hedefindedir.[19]

[16] Mehmet Fatih Köksal, "Nazire", *TDVİA,* C.32, s. 456-457.
[17] Mehmet Fatih Köksal, *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire,* Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2018, s.10.
[18] Agāh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984, s.167.
[19] Nihad Sami Banarlı, "Büyük Nazireler Mevlid ve Mevlid'de Milli Çizgiler", *Yüksek İslām Enstitüsü Dergisi,* S. 1(1962), s. 3.

1.3. DERLEYENİ BİLİNEN ÖNEMLİ NAZİRE MECMUALARI

***Mecmū'atü'n-neẓā'ir*:** 840/ 1437'de derlenmiş bir nazireler mecmuasıdır. Derleyen çağının şairlerinden Ömer b. Mezid'dir. Derleyici, 6 bahre ayırdığı şiirleri, uyak düzenine göre ayrıca bir sıra içerisinde düzene koymuştur. Yapıtta 84 şairden 397 şiir bulunmaktadır. Her bahrin başında derleyicinin, o bahrin ölçüsünün kolayca bellekte kalması için yazdığı bir ya da birkaç beyitlik bir manzume bulunmaktadır. Yapıtın ilk yaprağı kaybolmuştur. Bu mecmuayı bilim dünyasına ilk tanıtan Sadettin Nüzhet Ergun olmuştur. Köprülü, "*Milli Edebiyat Cerayının İlk Mübeşşirleri"* adlı yapıtında mecmuadan söz etmiş ve dipnotunda içerisinde geçen şairleri alfabetik olarak sıralamıştır. Mustafa Canpolat tarafından da Latin harflere çevirilerek yayımlanmıştır.[20]

Cāmi'ü'n-Neẓā'ir: *Mecmū'atü'n-neẓā'ir'*den sonra düzenlemiş ikinci nazīre mecmuası olan ve ondan çok daha hacimli olan eser Eğridirli Ḥacı Kemāl tarafından 1512 yılında derlenmiştir. Mecmuada mevcut 232 kasidenin otuz üçü tevhid, on beşi na't, on ikisi terciibend, dördü mersiye, ikisi feleknāme, otuz dördü murabba, dokuzu muhammes, biri müseddes, on üçü müstezad, dördü bahr-i tavīl, ikisi muaşşer, on üçü münācāttır. Bunlardan başka eserde 2832 gazel yer almakta, bunların içinde de müveşşahlar, müfettahlar, mülemma'lar, muammalar ve ilāhiler bulunmaktadır. "Müellif Hacı Kemal'in bu kitap içinde ebyāt ve eş'ārı vardır" demek suretiyle de son kısımlarda kendi şiirlerinin bulunduğunu belirtmektedir. Mecmua bu mukaddimeden sonra klasik manzum eserlerdeki sıraya göre (tevhid, na't, kasideler, gazeller vb.) düzenlenmiştir. Ahmed Fakih, Şeyyad Hamza, Gülşehrī gibi Anadolu'daki Türk edebiyatının başlangıç dönemini temsil eden şairlerin eserlerinin de yer aldığı *Cāmiu'n-nezāir*, birçok şair ve eser için tek kaynak olması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Ahmed Fakih'in *Çarhnāme* adlı mesnevisinin bilinen tek nüshası da bu mecmuadaki manzumeler arasında bulunmaktadır.Ayrıca eserde, Ömer b. Mezīd'in *Mecmū'atü'n-nezā'ir*'inde yer vermediği Yūnus Emre'nin şiirlerinin bulunması ve ilāhi tarzında yazılan başka şiirlerin de isabetli olarak Yūnus Emre'ye nazīre olarak gösterilmesi dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra mecmuada bazı İran şairlerinin şiirlerine de yer verilmiştir.[21]

Mecma'ü'n-Neẓā'ir: Derleyeni belli üçüncü nazire mecmuasıdır. 1524'de tamamlanan bu mecmuayla ilgili olarak ilk defa Köprülü'nün verdiği bilgiler, -Köprülü Nuruosmaniye

[20] Mustafa Canpolat, '*Ömer Bin Mezid Mecmū'atün- Neẓā'ir Metin- Dizin-Tıpkıbasım,* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 500, Ankara 1995, s. 9-15.
[21] Mustafa Canpolat, "Cāmi'ü'n-Neẓā'ir", *TDVİA,* C.7, s.111-112.

Kütüphanesi 4222 numarada kayıtlı nüshaya göre aktardığını açıkça belirttiği halde-sonraki bütün çalışmalarda aynen tekrarlanmıştır. Bu bilgilere göre mecmuada 243 şairin 3356 gazeli vardır. Nazmî'nin mecmuasının mevcut nazire mecmuaları arasında en çok beğenilen, tanınan ve yaygınlaşan nazire mecmuası olduğu, nüshalarının çokluğundan anlaşılmaktadır.[22]

Mecmū'a-i Neẓā'ir: Hakkında bilgi bulunmayan saray hizmetkârlarından Pervâne b. Abdullah tarafından 1560-61 yılında derlenmiştir. *Pervâne Bey Mecmuası* olarak bilinen eser yazma nüshasının başındaki kayda göre *Mecmūa-i Nezâir* adını taşımaktadır. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki tek nüshası 627 yapraktan oluşmakta ve 520'nin üzerinde şairin 8000'e yakın şiirini ihtiva etmektedir. Bu özelliğiyle nazîre mecmualarının en hacimlisidir. Nüshanın baş tarafından birkaç yaprağı eksiktir. Mehmed b. Ramazan'ın istinsah ettiği eserde başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Sayfa kenarlarında yer alan manzumelerin bazıları farklı bir elden çıkmış izlenimi vermektedir. Celâlî isyanları ve Estergon'un fethi gibi olaylardan söz eden bu manzumelerin Bahtî'ye onun övgüsünde şiirler kaleme alan vezirlerden Hâfız Ahmed Paşa'ya ait olduğuna bakılırsa bu kısmın sonradan eklendiği ya da nüshanın I. Ahmed devrinde istinsah edildiği sonucuna varılabilir. Eser, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde öğrenciler tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.[23]

Metâli'u'n-Neẓā'ir: 17.yüzyıla ait olan mecmua Budinli Hisâlî tarafından derlenmiştir. Bu mecmûa derleyeni belli nazîre mecmûalarımızdan, yalnızca matla'ları ihtiva etmesi, beyitleri bir araya getirirken zemin şiirin belirtilmemesi gibi yönleriyle diğer nazîre mecmûalarından farklıdır. Hisâlî'nin, matla'ları derleyerek meydana getirdiği eserinde divan şiirindeki genel özellikleri görmek mümkündür. Şâir matla'ları sıralarken ilk olarak Besmele ile başlamış, sırasıyla Allah'ın isimlerini, sıfatlarını anlatan beyitleri, Hz.Muhammed'le ilgili beyitleri, daha sonra da divan edebiyatının genelinde işlenen sevgilinin güzelliği, cefası, âşığa yüz vermemesi, dünyanın fâniliği, dünyaya fazla bağlanılmaması gerekliliği gibi değişik konuları ihtiva eden matla'ları derlemiştir. Beyitlerin bu şekilde sıralanması klasik bir divan tertibini hatıra getirmekte ve Hisâlî'nin

[22] Mehmet Fatih Köksal, *Edirneli Nazmî Mecma'ü'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitli Metin) (e-kitap),* Ankara, 2017. Mecma'u'n-Nezâ'ir-Edirneli Nazmî (ktb.gov.tr) [Erişim Tarihi: 02.07.2022]
[23] Ömer Zülfe, "Pervâne Bey Mecmuası", *TDVİA,* C. 34, s. 244-245.

Metaliü'n-nezāir'i tertip ederken konu birliğine önem verdiğini göstermektedir. İki cilt olan mecmuanın birinci cildi üzerinde doktora tezi yapılmıştır.[24]

2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ FATİH BÖLÜMÜ 4078 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ İNCELENMESİ(25^{a}-50^{b})

2.1. ŞEKİL BAKIMINDAN İNCELENMESİ VE MECMUANIN TAVSİFİ

Çalışmamıza konu olan şiir mecmuası Süleymaniye Kütüphanesi 4078 Nr.'da kayıtlıdır. Boyut: Dış (195x130), İç (135x77), Talik, 100 vr.

Toplam 100 varak olan mecmua siyah mürekkeple ve düzgün bir talik ile yazılmıştır. Şiirlerin mahlasları kırmızı, sarı, mavi mürekkepli kalemle belirtilmiştir. Gazellerin başlıkları incelendiğinde bizim çalışmamızda yer alan bazı başlıkların şiirdeki mahlasla uyumlu olmadığı tespit edilmiştir.Meselā: Başlıkta Ġubārī yazılmış fakat şiirde Ḫafī mahlası da yer almakta. Araştırmamız sonucu şiire Ḫafī dīvānında rastladık ve 8 beyitten müteşekkil olan gazelin yedinci beytinde geçen toz, esrar gibi çeşitli anlamları bulunan ġubār kelimesinin derleyen kişi tarafından mahlas olarak kabul edildiği sonucuna ulaştık. Bazı başlıklarda "fermāyed" ifadesi yer alırken incelenen varaklar arasında bir bir yerde de "güft" ifadesine yer verilmiştir.

25^{a}-50^{b} arasındaki varakların b yüzünün sol alt tarafında sonraki sayfanın ilk kelimesinin yazılı olduğu ayak (çoban, murakıb) olması bize varaklarda eksiklik hakkında bilgi vermektedir. Bu durumdan yola çıkarak çalışmamıza konu olan kısımda 30^{b}, 38^{b}, 40^{b}, 42^{b} sayfalarından sonra mecmuada yaprak kopuklukları mevcuttur.

"dā'im, dā'imā…" gibi kelimelerdeki incelediğimiz varaklarda -y- olarak, yani "dāyimā, dāyim…" şeklinde yazılmıştır. Meselā, G. 12/1 "dāyimā, G.78/1 "dāyim" vb.

İncelediğimiz 25^{a}-50^{b} arasında metni yazıya geçiren kişi tarafından yapılan yanlışlar fark edildiği taktirde düzeltilmiştir. Meselā:

Metin üzerinde önceki varakta yer alan bir gazelin kendisi bir gazelin de ilk beyti tekrardan yazılmıştır. Tekrar yazılan gazele dair derkenarda herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir; tek beytine yer verilen gazelin derkenar kısmına ise "tekrar" yazıldığı

[24] Bilge Kaya, *Hisâlî Hayatı-Eserleri ve Metāliü'n-Nezāir Adlı Eserinin Birinci Cildi (İnceleme-Metin),* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2003, s. 10-13.

gözlemlenmiştir. Metnin yazısına uygun bir şekilde yazıldığı için derleyen kişi tarafından yazılma ihtimalinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

İncelediğimiz varaklarda 35[b] kısmında yer alan Şem‘*ī*’ye ait olan bir gazel yazılırken altıncı beytinde unutulan kısmın işaretle belirtildiğini ve derkenar kısmına o eksikliğin yazıldığını gözlemledik.

İncelediğimiz 41[a] yaprağında yer alan Laṭ*īf*ī’ye ait bir gazelin ilk beytinde yanlış yazılan “olmadın” kelimesinin üstüne ince bir çizik atılmış yanına doğrusu yazılmıştır.

Mecmuada tek tip sayfa numaralandırılması görülmektedir. Arap rakamıyla mecmuanın a yüzünde üst köşeye yazılmıştır.

2.2. MUHTEVA BAKIMINDAN İNCELENMESİ

25[a]-50[b] varakları arasında 55(?) şaire ait toplam 4 kaside 120 gazel yer almaktadır. Derkenardaki şiirlere baktığımızda ise 4 ayrı beyit ve biri farsça olmak üzere toplam üç gazel yer almaktadır. İncelediğimiz varaklar arasında gazel ve kaside dışında farklı bir nazım şekline yer verilmemiştir. Mecmuadaki şairlerden hareketle 16. yüzyıla ait bir mecmua olduğunu düşünebiliriz.

İncelediğimiz varaklar arasında üç tane başlıksız dokuz tane de mahlas beyitsiz gazel yer almaktadır. Bu gazellerden üçüne farklı divanlarda rastladık. Bunlar: Kemāl-paşa-zāde, ‘Amr*ī* ve Ḫayāl*ī* Bey divanlarıdır.

Gazellerin başlıklarında sadece şairin mahlasına yer verildiği için hangi şiirin zemin şiir hangisinin nazire olduğunu kesin çizgilerle ayıracak ifadeler yer almadığı için söz konusu redifle yazılmış ilk şiiri zemin şiir, arkasından gelenleri ise ona yazılmış nazire olarak kabul edebiliriz.

2.2.1.: Mecmuanın 25[a]-50[b] Varakları Arasında Bulunan Şairler Dizini

Şair İsmi	Şiir Numarası	Şiir Sayısı
Aḥmed Paşa	9, 69	2
Āh*ī*	27, 33, 37, 74, 99, 102	6
ʿAmr*ī*	31	1
ʿAsker*ī*	46	1

Baṣīrī	67	1
Belīġī	70, 106	2
Bursalı Raḥmī	26	1
Ca‘ferī	34	1
Cenābī	5, 79	2
Derūnī	98	1
Edhemī	53	1
Emrī	23	1
Fażlī	38, 43, 75	3
Ġınāyī	3, 44, 76	3
Ḫafī	2, 14, 36, 42, 61, 87	6
Ḫalīlī	50	1
Ḫayālī	28, 48, 72,81	4
Ḥayātī	85	1
Ḥaydarī	78	1
Ḥayretī	6, 13, 89, 90, 91, 92, 94	7
Ḥāverī	7	1
Hevesī	84	1
Ḫudāyī	54	1
Ḫusrev	1	1
Kara Fażlī	73	1
Kemāl Paşa-zāde	35	1
Ḳıvāmī	24	1
Lāmi‘ī	104	1
Laṭīfī	82	1
Lem‘ī	47	1
Mesīḥī	103	1
Mu‘īdī	15, 101, 105, 112, 114	5
Muḥibbī	77	1
Muḥyī	96	1
Muṣliḥī	10, 11	2

Müdāmī	52	1
Necātī Beg	41, 55, 62, 83, 93, 97, 113, 116, 117, 118, 119, 122, 123, 124	14
Nihānī	20	1
Nişānī	22	1
Niẓāmī	40, 60, 115	3
Pertevī	80	1
Revānī	57, 58	2
Rūḥī	19	1
Ṣadrī	108	1
Seyfī	45	1
Şahidī	56, 111	2
Şem'ī	25, 51	2
Şemsī	95	1
Tāli'ī	18, 88, 107	3
Ṭaşlıcalı Yaḥyā	8, 64, 86, 120, 121	5
Uṣūlī	29, 30, 66	3
Ünsī	109	1
Üsküblü İsḥāḳ Çelebi	16, 21, 68, 71, 110	5
Ẕātī	12, 32, 39, 49, 100	5

2.2.2.: Mecmuanın 25[a]-50[b] Varakları Arasında Bulunan Şiirlerde Kullanılan Kafiye ve Redifler

Kafiye/Redif	**Başlangıç Gazel No**	**Bitiş Gazel No**	**Şiir Sayısı**
ār ėtsem gerek	1	1	1
ān ėtmek gerek	2	2	1
ān ėtsem gerek	3	3	1
ārı meminüŋ	4	4	1
ānı meminüŋ	5	5	1

āndur meminüŋ	6	6	1
-emüŋ	7	7	1
-elüŋ	8	8	1
-āsı isḥāḳuŋ	9	9	1
-āra/āre çeng	10	10	1
-āna çeng	11	11	1
-ā defüŋ	12	12	1
-ā ol ėy göŋül	13	13	1
-ān ister göŋül	14	14	1
-em degül	15	15	1
-āda gel	16	18	3
-en güzel	19	21	3
-aşum	22	23	2
-aşum benüm	24	24	1
-enüm	25	27	3
-aşum benüm	28	29	2
-ān olam	30	31	2
-aġlar	32	34	3
-ā yėter	35	35	1
-emdür	36	36	1
-üm üzre	37	37	1
-ar/er midür	38	38	1
-ır/ir midür	39	39	1
-āb üstindedür	40	40	1
-ā üstindedür	41	41	1
-āb üstindedür	42	44	3
-āġ üstindedür	45	45	1
-ā meydānıdur	46	46	1
-ā ṣatar	47	48	2
-ānuŋ mı var	49	52	4
-ūrum var	53	53	1
-ābum var	54	54	1
-āne/āna dėsünler	55	58	4

-āş aŋdurur	59	61	3
-en nāzlanur	62	62	1
-er nāzlanur	63	63	1
-ārı gör	64	67	4
āna/āne ber-ā-ber	68	69	2
aġ ister göŋlümüz	70	70	1
āra düşdi göŋlümüz	71	71	1
-āmumuz	72	72	1
-ānumuz	73	73	1
-ānumda	74	74	1
-ān sensüz	75	76	2
-at/et beklerüz	77	81	5
-ā geçer	82	82	1
-āra çekerler	83	83	1
-āl-ıla geçer	84	84	1
-āz geçer	85	85	1
-ān geçer	86	86	1
-ādan geçer	87	87	1
-ā ḫırmenidür	88	88	1
-āresidür	89	89	1
-endesidür	90	90	1
-erīdür	91	91	1
-ılıdur/ilidür	92	92	1
-ādan ġayrı	93	93	1
-āmdan ġayrı	94	94	1
-ān olayduŋ ola-mı	95	97	3
-āl eyledi	98	98	1
-ād eyledi	99	99	1
-ūş eyledi	100	100	1
-at/et bāḳ*ī*	101	103	3
-ād olmadı	104	104	1
-ān olmadı	105	105	1

-āl ehli	106	106	1
-ār ehli	107	107	1
-ān eglencesi	108	109	2
-aşı	110	110	1
-ārlığı	111	111	1
-ā gibi	112	112	1
-am iki	113	113	1
-et/at dėdükleri	114	114	1
-em dėdükleri	115	115	1
-āra/āre benefşe	116	117	2
-ār gül	118	118	1
-ān aŋa	119	119	1
-at/et baŋa	120	120	1
-ā	121	121	1
-ū gibi	122	122	1
-ārına	123	123	1
-āne dėsünler	124	124	1

2.2.3.: Mecmuanın 25[a]-50[b] Varakları Arasında Bulunan Şiirlerin Vezinleri ve Bahirleri

Bahri	**Kullanılan Vezin**	**Şiir Numarası**	**Kaç Kez Kullanıldığı**
Remel	*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*	1, 2, 3, 10, 11, 13, 14,15,16,17,18,24,28,29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 77, 78, 79, 80, 81,82, 86, 87, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 104, 105,	71

		108, 109, 113, 118, 119, 120, 121, 122, 123	
Remel	*Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*	6, 7, 8, 25, 26, 27, 62, 63, 74, 84, 85, 88, 93, 101, 102, 103, 106, 107, 111	19
Mużarī'	*Mef'ūlü fā'īlātü mefā'īlü fā'ilün*	12, 19, 20, 21, 112, 114, 115	7
Hezec	*Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün*	4, 5, 37, 55, 56, 57, 58, 68, 69, 83, 116, 117, 124	13
Hezec	*Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*	9, 22, 23, 36, 53, 54, 75, 76, 94, 110	10
Hezec	*Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün*	89, 90, 91, 92	4

İncelenen varaklardaki gazel ve kasidelerde aruzun birinci ve ikinci dairesinden vezinler kullanıldığını gördük. Birinci sırada Remel, ikinci sırayı Hezec Bahri'nin yer aldığını söyleyebiliriz.

BİRİNCİ DAİRE (DĀ'İRE-İ MU'TELİFE):

Remel [Koşma]: Remel-i müsemmen-i mahzūf: 71 kez

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

– + – – / – + – – / – + – – / – + –

Remel-i müsemmen-i mahbûn-ı maksûr: 19 kez

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

+ + – – / + + – – / + + – – / + + –

Hezec: [Türkü]:

Hezec-i müsemmen-i sâlim:10 kez

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

+ – – – / + – – – / + – – – / + – –

Hezec-i müsemmen-i ahreb-i mekfūf-ı mahzūf: 13 kez

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün

– – + / + – – + / + – – + / + – –

Hezec-i müseddes-i mahzūf: 4 kez

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

+ – – – / + – – – / + – –

İKİNCİ DAİRE (DĀ'İRE-İ MUHTELİFE):

Muzārī [Benzer]:

Muzāri'-i müsemmen-i ahreb-i mekfûf-ı mahzûf: 7 kez

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

– – + / – + – + / + – – + / – + –

2.3.MECMUADA KARŞILAŞILAN BAZI PROBLEMLER

Çalışmamıza konu olan varaklar incelenirken bazı problemlerle karşılaşılmıştır. Müstensihten kaynaklı olduğunu düşündüğümüz bu durumları örnekleyelim: Kelimelerde yanlış yazılma ve eksiklik söz konusudur. Bu yanlışlıklar titizlikle incelenilerek dipnotta belirtilmiştir. Başlıklarda bazı problemler vardır. G. 33'i Kemāl paşa-zāde'nin gazeli olarak göstermiş fakat bu gazelin Āhī divanında da yer aldığını gördük. Aynı şekilde G. 36' yı Aḥmed Paşa'nın gazeli olarak göstermiş fakat bu gazele de Kemāl paşa-zāde divanında da rastladık. G. 42'de başlıkta. Ġubārī'ye ait olduğu belirtilen gazelin Ḫafī'divanında da kayıtlı olduğunu gördük. G. 52'yi de Müdāmī'nin gazeli olarak almıştır fakat bu gazel Ḫayālī Bey divanında da kayıtlıdır vb.

3. METİN

3.1. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN YOL

Metinde Arapça, Farsça kelime ve ekler ayrı yazılmıştır. Mecmuada yer alan gazel ve kasideler eğer yayımlanmış divanlarda mevcutsa karşılaştırılmış ve kaçıncı gazel olduğu dipnot kısmında belirtilmiştir. Ayrıca yazmada vezin ve anlam bakımından çıkarılması gerekilen yer varsa bu kısım dipnotta belirtilmiştir.

Çalışmaya konu olan kısımdaki gazeller mecmuadaki sıraya uygun olarak yazılmış ve hepsi numaralandırılmıştır. Beyitlerin nesre çevirisi gazele ait dipnotta aynı sayfada yer almaktadır; bu durum okuyuculara kolaylık sağlayacaktır.

Şairlerin mahlasları koyu(bold) harflerle yazılmıştır. Her gazelin başında vezinleri ve bahirleri gösterilmiştir. Bazı gazellerde başlık bulunmamaktadır; bu kısımlar da dipnotta belirtilmiştir.

Metinde ikili imlalar mevcuttur. Meselā: **gonçe-gonca, nėce, nėçe.**

Metinde yer almadığı halde vezin ve anlam gereği eklenen ifadeler [ ] bu şekilde gösterilmiştir. Meselā: **G. 1/1 Ḫusrev[ā].**

Metinde kelimeye birleşik olarak yazılan bağlaçlar ‘- ’ işareti ile belirtilmiştir. Meselā: **G. 2/6 ‘ışḳ-ıla.**

Metinde hemzeli yazılan bazı kelimeler -y- ile yazılmıştır; bu kelimelerde metne uyulmuştur. Meselā, **G. 12/3 dāyim, G. 40/5 kāyināt.**

Metinde vezin ve anlam gereği fazla olarak gördüğümüz kısım ‘+ ’ işareti ile dipnot kısmında belirtilmiştir. Meselā, **G. 7/4: şīrīŋüni+ yaraşur.**

Yazmada yer alan kelime veya kelime grubu vezin ve anlam açısından uyum sağlamadığında divandaki şekli ile değiştirilmiştir.Bu durum da dipnotta belirtilmiştir. Meselā: **G. 26/5 ėrişse:ėrmedi: F.**

Metinde bazı kelimelerin ikili kullanımları mevcuttur. Meselā**: G. 80/3 nėce G. 45/1 nėçe.**

Metinde vāv-ı ma’dule “v ” biçiminde gösterilmiştir. Meselā: **G. 17/2 ḫ˅āb-ı ġafletden**

G. 47/3 ḫ˅āce-i hindū.

Müstensih kaynaklı yanlış yazıldığını düşündüğümüz kelimeler dipnot kısmında gösterilmiştir. Meselā **, G. 50/5 cānuŋ**:**جانانك**

3.2.ÇEVİRİYAZI METİN VE NESRE ÇEVİRİSİ

1.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ol ḳadar derdüŋle dil bīmār u zār ėtsem gerek
ėşigüŋde ‘āḳıbet cānum niṣār ėtsem gerek

nėçe bir pinhān ėdem sīnemde ‘ışḳuŋ ṣabr ėdüp
baş açup gün gibi ḫalḳa āşikār ėtsem gerek

3. ḫadd ü ḫālüŋ yādına yėr yėr ḳoyup dāġ-ı ġamuŋ
ḫançer-i ‘ışḳuŋla sīnem lāle-zār ėtsem gerek

sen gözi āhūyı cānā seg-raḳībüŋ raġmına
cān u dil naḳdini ṣarf ėdüp şikār ėtsem gerek

5. gül yüzüŋ şevḳiyle her şeb bülbüli tā ṣubḥ-dem
nāle-i dil-sūzum-ıla şerm-sār ėtsem gerek

bezm-i ġamda la‘l-i nābuŋ yādına mey nūş ėdüp
cān u dil endīşesini tārumār ėtsem gerek

7. **ḫusrev**[ā] dil-ḫasteyem kim ėşigüŋde cān vėrüp
mürde cismüm seglerüŋe yādigār ėtsem gerek

2.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. nev-bahār olduḳda ‘azm-i gülsitān ėtmek gerek
serv-ḳadler birle seyr-i būsitān ėtmek gerek

---

[11] **25[a]: ḫusrev fermāyed.**

1 (Ey) gönül, çok olan derdinle hasta olup inleyerek sonunda canımı eşiğinde saçmalıyım.

2 Güneş gibi baş açıp halka belli etmem gerekirken sabredip aşkını göğsümde nasıl gizlerim.

3 Gam yarasını yanak ve beninin hatrına yer yer koyup aşkının hançeriyle göğsümü lale bahçesi yapmalıyım.

4 Ey can, köpek rakibin inadına can ve gönül parasını harcayıp sen ahu gözlüyü avlamalıyım.

5 A canım, her gece gül yüzünün hasretiyle sabaha kadar süren gönül yakıcı inlememle bülbülü utandırmalıyım.

6 Gam meclisinde saf dudaklarının hatrına şarap içip can ve gönül düşüncesini dağıtmalıyım.

7 Ey Hüsrev, gönlü yaralıyım. (Sevgilinin) eşiğinde can verip ölü bedenimi köpeklere armağan etmeliyim.

[2] **25[a]: ḫafī fermāyed.**
Ḫafī: *Dīvān:* G. 132.

1 İlkbahar zamanı geldiğinde selvi boylular ile bahçeyi dolaşmak için gül bahçesine gitmeye azmetmek gerek.

tėz geçer gül vaḳti çünkim yār-ıla mül ṣoḥbetin
fevt-i furṣat ėtmeyüp pī̇r ü cüvān ėtmek [gerek]

3. ‘ömr naḳdi gitmeden elden ayaġa ḫarc ėdüp
yār-ıla ‘ayş-ı müdāmı cāvidān ėtmek gerek

āşikār ėtmege ḳorḳarsaŋ müdāmı ‘āmdan
ṣūfiyāne ṣavma‘a içre nihān ėtmek gerek

5. ėder-iseŋ dil-berüŋ mūy-ı miyānın ārzū
ortaya ḳoyup başuŋı der-miyān ėtmek gerek

zülfi zünnārın ḳuşanduŋsa bėlüŋe ‘ışḳ-ıla
büt-perest olduŋ yėrüŋ deyr-i muġān ėtmek [gerek]

7. ėy göŋül çün ol hümāyūn-ṭal‘atı ḳılduŋ şikār
şāh-bāz olduŋ ėşigüŋ āşiyān ėtmek gerek

yüzüŋi sürüp **ḫafī̇** ol serv-ḳaddüŋ yolına
aḳıdup gözüŋ yaşın āb-ı revān ėtmek gerek

3.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bir seḥer kūyuŋda bülbül-veş fiġān ėtsem gerek
ḥālet-i ‘ışḳı cihāna dāsitān ėtsem gerek

ḳaşlaruŋ yādına ḳurbān eyleyüp cān u dili
‘ī̇d-i vaṣla ėrmegi vārum revān ėtsem gerek

3. ḳande kim bir serv-ḳad nev-reste-ḫaṭ dil-ber görem
‘ahdüm oldur pāyine yaşum revān ėtsem gerek

sī̇ne ta‘lī̇m-ḫānesinde penbe-i dāġum bitem
oḳlaruŋa ėy kemān-ebrū nişān ėtsem gerek

---

2 İlkbahar zamanı çabuk geçtiğinden genç yaşlı herkesin fırsatı kaçırmayıp sevgili ile içki sohbeti yapması gerekir.

3 Elden ayağa düşmeden ömür parasını harcayıp sevgili ile şarap içmeyi kalıcı hale getirmek gerek.

4 Şarabı halkın (tepkilerinden) açığa çıkartmaya korkarsan sufilere yakışır manastır içinde gizlenmen gerekir. [D. 5.beyit]

5 Sevgilinin ince beline ulaşmak istersen başını ortaya koyman gerekir. [D. 4.beyit]

6 Saçının kuşağını beline aşk ile bağladığında puta tapmış olduğundan (bundan sonra) yerinin manastır olması gerekir.

7 Ey gönül, o kutlu yüzlü sevgiliyi avladığın için avcı oldun; eşiğini yuva yapmak gerek.

8 Ey Hafī̇, servi boylunun yoluna yüzünü sürüp, gözyaşını akıtarak akarsu oluşturmak gerekir.

3 25ᵇ: ġınāyī̇ fermāyed.

1 Bir seher vakti mahallende bülbül gibi inleyerek aşkın hallerini destan etmeliyim.

2 Kavuşma bayramına ulaşmak için can ve gönlü kaşlarının hatrına kurban eyleyip (bütün) servetimi feda etmem gerekir.

3 Nerede bir selvi boylu, tüyü yeni bitmiş (genç) bir sevgili görsem ayağına gözyaşımı akıtacağıma söz veriyorum.

4 Ey keman kaşlı, göğüs talimhanesinde yaramın pamuğunu tüketip (göğsümü) oklarına nişan etmem gerekir.

5. ėy **ġınāy*ī*** vārumı cümle erenler cānıçün
ehl-i ma‘n*ī* arasında der-miyān ėtsem gerek

4.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. kār ėtdi baŋa ġamze-i mekkār[ı] meminüŋ
öldürdi beni çeşm-i sitemkārı meminüŋ

aldı beni ruḫsārı ḫayāli ṣaçı fikri
dilden dün ü gün gitmedi efkārı meminüŋ

3. günden güne açılsa güzellense n’ola kim
cennet gülidür ṣafḥa-ı ruḫsārı meminüŋ

4. çün gerçi nihān oldı per*ī*-vār görinmez
gözümde uçar ş*ī*ve-i reftārı meminüŋ

5. yėtmez mi bu kim iki cihāndan olur āzād
‘ışḳ-ıla olan kişi giriftārı meminüŋ

5.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. bir ḫoşça müferriḥ leb-i ḫandānı meminüŋ
ol-dem göricek şevḳ-ıla ḥayrānı meminüŋ

bir cān-imiş ancak bu fenā dünyede varlıḳ
yolına fedā eyleyelüm anı meminüŋ

3. ḫışm-ıla helāk eyledi ‘uşşāḳı ser-ā-ser
raḥm eylemedi ġamze-i fettānı meminüŋ

cān pāresidür lebleri ol şūḫ-ı cihānuŋ
bir būsesine cān ola erzānı meminüŋ

---

5 Ey Gınāy*ī*, varlığımı tüm erenlerin canı için mana ehli arasında ortaya koymalıyım.

4 **25[b]: F.**

1 Memi’nin aldatıcı gamzesi bana işledi, sitemkar gözü (de) beni öldürdü.

2 Memi’nin yanağının hayali ve saçının fikri beni benden aldı, bu düşünceler gece gündüz gönülden gitmedi.

3 Memi’nin yanağının sayfası bir cennet gülüne benzer; gün geçtikçe açılıp güzellense buna şaşılır mı?

4 Peri gibi görünmeyip gizlendiğinde Memi’nin edalı yürüyüşü gözümde tüter.

5 Memi’nin aşkı ile ona tutkun olan kişi iki cihandan azad olur; bu ona yetmez mi?

5 **25[b]: cenāb*ī* fermāyed.**

1 Memi’nin güzelliğiyle iç açan dudağını gördüğü zaman o şevk ile (onun) hayranı olur.

2 Bu yokluk dünyasında varlık sadece canmış. Onu da Memi’nin yoluna feda eyleyelim.

3 Memi’nin öldürücü bakışı merhamet etmeyip bütün āşıkları baştan başa kızgınlıkla yok etti.

4 O dünya sultanının dudakları can parçasıdır. Memi’nin bir öpücüğüne can feda olsun.

5. yėl gibi yėler mūr-ı ża‘*ī*f oldı **cenābī**
vaṣlına vėrür mülk-i süleymā[nı] meminüŋ

6.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gözi āşüftelere āfet-i cāndur meminüŋ
sözi dil- ḫastelere rūḥ-ı revāndur meminüŋ

derdüme şerbet-i ṣafī gibi emdür ṭudağı
söylese ṭatlu dili cānuma cāndur meminüŋ

3. bėlini diḳḳat-ile fehm ėdemez mūy-şikāf
kimse bilmez deheni rāz-ı nihāndur meminüŋ

yayḳara-y-ıla ṣıdı ḳalbini üftādelerüŋ
ḳaşları gör nėce fettān-ı cihāndur meminüŋ

5. **ḫayretī** gerçi ki ‘āşıḳ dirilüp urma ḳo lāf
ölmeyen da‘vī-yi ‘ışḳında yalandur meminüŋ

7.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ėllere mihr ü vefā bize şehā derd ü ġamuŋ
bārekallāh begüm arta kemāl ü keremüŋ

ser varaḳ kim aŋa medḥ-i ruḫuŋı medḥ ėderem
berge ṣaymaz gül-i ra‘nāsını bāġ-ı iremüŋ

---

5 Cenābī, rüzgar gibi giden zayıf bir karınca oldu. Memi'ye kavuşmak için Süleyman'ın mülkünü (bile) feda eder.

6 **26ᵃ: ḫayretī fermāyed.**
Ḫayretī: *Dīvān:* G. 305.

1 Memi'nin gözü perişan olanlara can belası; sözü de (o) hasta gönüllere yaşam kaynağıdır.

2 Memi'nin dudağı saf şerbet gibi derdime dermandır. (Onun) tatlı dili konuştuğu zaman canıma can katar.

3 Çok dikkatli olan kişiler bile Memi'nin belinin inceliğini anlayamaz. (Bununla birlikte) dudağı da kimsenin bilmediği gizli bir sırdır.

4 Memi'nin kaşlarının nasıl alemin fesadı olduğunu görmek istersen karışıklık çıkarıp kalbini kırdığı āşıklara bak.

5 A Hayretī, her ne kadar āşık geçinip bir şeyler ima etsen de Memi'nin aşk davasında ölmeyenin iddiası yalandır.
• ḫayretī gerçi ki ‘āşık dirilüp urma ḳo laf: Dīvān; gerçi kim ḫayretī ‘āşık dirilüp urma ḳo laf: F.

7 **26ᵃ : ḫaverī fermāyed.**
Ḫāverī: *Dīvānçe:* G. 15.

1 Ey şah, yabancılara sevgi ve şefkat gösterirken bize dert ve gam verirsin. Beyim, maşallah Allah cömertliğini arttırsın.
• kemāl ü keremüŋ: Dīvānçe; kemāl-i keremüŋ: F.

2 Senin yanağını methettiğim baş yaprak, İrem bağının güzel gülünü yapraktan saymaz. [D. 3.beyit]

3. cevheri olmıyana vėrme ayaġuŋ tozını
bī-baṣīret ne bilür ḳıymet-i ḫāk-i ḳademüŋ

ṭatlu ṭatlu leb-i ṣīrīnüŋi medḥ ėdeli
leẕẕetinden iki şaḳḳ oldı zebānı ḳalemüŋ

5. göz yaşın döke döke var yüri ṣūy-ı yāre
ka'be farż oldı saŋa **ḥāverī** çoḳdur diremüŋ

8.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi ėy ġāfil aġardı ṣaḳaluŋ
ḫaberüŋ yoḳ seni penbeyle boġazlar ecelüŋ

kākül-i yārda gönlüŋ ḳad-i dil-berde gözüŋ
seni maġbūn ėder el-ḳıṣṣa bu ṭūl-ı emelüŋ

3. üstüŋe geçse ne ġam her ḳara cāhil zīrā
yücedür mertebesi şems ü ḳamerden zuḥalüŋ

faḳr-ıla ḳāf-ı ḳanā'atde yüri 'anḳā ol
ḫˇānına düşme megesler gibi her mübteẕelüŋ

5. ne vücūduŋ var ola dāyire-i 'ālemde
yoḳ ḥėsābında olan noḳṭaya beŋzer meṣelüŋ

seni yaşuŋ gibi başdan çıḳarur āḫir-i kār
zāhidā oldı riyā-y-ile riyāżet 'amelüŋ

• ser varaḳ kim aŋa medḥ-i ruḫuŋı medḥ ėderem: *Dīvānçe;* her varaḳ kim ruḫ-ı zībāŋı aŋa nakş itdüm: F.

3 (A sevgili) gafil olan ayak toprağının değerini bilmez. Bu nedenle cevheri olmayana ayağının tozunu verme. [D. 4.beyit]

4 Tatlı dudağına yaraşır güzel güzel sözler söylediğimde kalemin dili (dudağının) lezzetinden ikiye ayrıldı. [D. 2.beyit]

• medḥ ėdeli: Dīvānçe; şerḥ eyleyeli: F.

♦şīrīnüŋi+ yaraşur: F.

5 A Hāverī, gözyaşını dökerek sevgilinin mahallesine git, zengin olduğun için Kabe sana farz oldu.

• sūy-ı yāre: Dīvānçe; kūy-ı yāre: F.

8 **26[a]: yaḥyā fermāyed.**

Taşlıcalı Yaḥyā: *Dīvān:* G. 220.

1 Ey gafil, sakalın sabahın aydınlığı gibi beyazladı; ecelin haberin olmadan seni pamukla boğar/canını alır.

2 Gönlün sevgilinin saçında gözün de boyundadır; sözün kısası bu bitmez tükenmez hırs seni aldatır.

3 Bütün kara cahiller senin üst kademende (de) olsa aldırma; zira Zuhal'in mertebesi güneş ve aydan yücedir.

4 Yoksulluk ile kanaatin Kaf Dağı'nda Anka ol, sinek gibi her alçağın sofrasına düşme.

5 Dünyada sözün yok hükmündeki bir noktaya benzerken vücudun nasıl var olsun?

6 Ey zahit, yaptığın iş iki yüzlülükle dünya nimetlerinden sakınmak oldu; (bu durum) seni sonunda gözyaşlarım gibi baştan çıkarır/ yolundan eder.

7. ḥurmet ėt sālik-i mecẕūba ki anuŋ gibiler
mest ü ḥayrānlarıdur ʻālem-i bezm-i ezelüŋ

gėceyi gündüze ḳatup ecelüŋ geldi senüŋ
yaʻnī ėy pīr siyāh-iken aġardı ṣaḳaluŋ

9. sözlerüŋ mürşīd-i kāmil sözidür ėy **yaḥyā**
ḥāṣılı ḫayli fenā vėrdi bize bu ġazelüŋ

9.

Mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. çerāġ-ı meclis-i cāndur ruḫ-ı zībāsı isḥāḳuŋ
gümüş serv-i ḫırāmāndur ḳad-i bālāsı isḥāḳuŋ

gözümüŋ ḳud[re]ti yoḳdur kim idrāk eyleye ḥüsnin
żiyā vėrmezse nūrından ruḫ-ı zībāsı isḥā[ḳuŋ]

3. felek ṭāḳında peyveste siyeh-baḫt olsun ol dil-kim
anuŋ alnına dāġ urmaz ḳaşı sevdāsı isḥā[ḳuŋ]

bu ne şūrīde-ṭāliʻdür kim öldüm zehr-i ḳahr-ıla
şeker dutarken aġzında leb[i] ḫurmāsı isḥāḳuŋ

5. gül olmuş nār-ı ruḫsār[ı] yatur gördüm gül üstinde
şan ibrāhīmdür gīsū-yı ʻanber-sāsı isḥāḳuŋ

n’ġam zencīr-i zülfinde dil ü cān baġlansa **aḥmed**
çü her bir ḫalḳada biŋ biŋ yatur şeydāsı [isḥāḳuŋ]

---

7 Hak āşığı olan kimseye saygı göster; çünkü onun gibiler ezel meclisinde kendinden geçmiş olanlardır.

8 Ey pir, ecelin geceyi gündüze katıp çabalayarak geldi yani sakalın siyahken beyaz oldu.

9 Ey Yahyā, sözlerin olgun bir şeyhin sözü olduğundan neticede bu gazelin bizi fenā makamına götürdü/ çok etkiledi.

9. 26ᵇ: aḥmed paşa fermāyed.
Aḥmed Paşa: *Dīvān:* G. 155.

1 İshak’ın güzel yanağı can meclisinin kandili, uzun boyu (da) gümüş endamlı selvidir.

2 Gözlerimde senin güzelliğini görecek kudret yok. (Zaten) İshak’ın hoş yanağı nurundan ışık vermezse (güzelliği kim kavrayabilir?)
•żiyā: Dīvān; meded: F.

3 Gönül, felek kubbesinde daima bahtı kara olsun çünkü İshak’ın kaşının sevdası onun alnını dağlamaz/dermanı olmaz.

4 Bu nasıl bir talihsizliktir ki İshak’ın hurma gibi tatlı dudağı ağzında şeker tutarken ben kahredici zehir ile öldüm.

5 İshak’ın amber kokulu saçı Hz. İbrahim gibi kırmızı yanak/ateş üzerinde yatan bir güldür.

6 A Ahmet, sevgilinin saçının zincirine gönül ve can bağlansa gam değil çünkü (saçın) her bir halkasında İshak’ın binlerce aşığı yatıyor.
•bağlansa: Dīvān; bağlasa: F.

10.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. her maḳāmātı ser-ā-ser geşt ėder āvāre çeng
rāstī boynın egüben geldi bezm-i yāre çeng

çekmege her dem-be-dem taşnīfle ‘uşşāḳa naḳş
şīveler gösterdi yine meclis-i dil-dāra çeng

3. şīvede ḳānūn ney-ise muṭribā ‘uşşāḳa ḳıl
kim anı nāzüklük-ilen zār ėde al vara çeng

büseliġüŋ vaşfını meclisler içre yād ėdüp
başladı rengīn telaffuẓla yine güftāra çeng

5. gitmesün bir dem ḳucaġuŋdan anı pehlūye çek
muṭribā baş[ın] egüp tā kim saŋa yalvara çeng

barmaġın burup ṭamarların görelden ėy ṭabīb
bezm içinde derde düşüp iŋiler bī-çāre çeng

7. yüzine bir sille çaldılar defüŋ sāzendeler
anı görüp **muşliḥī** meclisde geldi zāra çeng

11.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. rāzını fāş ėtmek-içün ṣāḥib-i ‘irfāna çeng
muṭribā baş egdi geldi meclis-i cānāna çeng

ḳaddi serv-iken elif-veş ġam büküp dāl eyledi
rāstī başladı anuŋçün kim yine efġāna çeng

---

10 **26[b]: muşlihī fermāyed.**

1 Başıboş çeng her makamı baştan başa dolaştı (ama sonunda)doğru bir şekilde boynunu eğerek sevgilinin meclisine geldi.

2 Çeng durmadan āşıklara besteyi nakş ederek sevgilinin meclisinde yine kendini gösterdi.

3 Ey mutrip, şivede kanun ne ise onu āşıklara uygula, böylece çeng āşıkları mümkün olduğu kadar incelikle ağlatsın.

4 Buselik makamının/öpücüğün övgüsünü meclisler içinde anlatıp renkli sözlerle yeniden terennüm etmeye başladı.

5 Ey mutrip,çeng sana baş eğip yalvarana kadar onu yanına çek bir an bile kucağından ayrılmasın.

6 Ey doktor, çaresiz çeng parmağını burup damarlarını gördüğünden beri meclis içinde derde düşüp inler.

7 A Muslihī, çeng çalgıcıların defin yüzüne bir tokat attığını görünce mecliste inlemeye başladı.

11 **27[a]: muşlihī fermāyed.**

1 Ey mutrip, çeng irfan sahibi kişiye sırrını açıklamak için baş eğip sevgilinin meclisine geldi.

2 Boyu elif gibi selvi iken gam büküp dal eyledi. Doğrusu çeng onun için yine inlemeye başladı.

3. bezm içinde sūz-ı āhum derdüni zār eyleyüp
güfte geldükçe ḥarāretler vėrür yārāna çeng

būseligine nėce [cān] vėrmesün ʻuşşāḳ-ı dil
şī̇ve birle söylese cānlar baġışlar cāna [çeng]

5. **muṣliḥī̇** ʻuşşāḳ geçüp naḳşına aldanma ṣaḳın
kim giripdür bezm içinde nėçe nėçe ḳana çeng

12.

Mefʻūlü fāʻilātü mefāʻī̇lü fāʻilün
Mużāriʻ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. nālān olup dögünmek işi dāyimā defün
ḳılmad[ı] mı-ki dil-beri yā rab vefā defün

dī̇nār gösterüp saŋa her dem gögüs ḳaḳar
billāh gör uṣūlini ėy dil-rübā defün

3. hercāyī̇ dil-rübā gibi her meclisi gezer
muṭrib çekerse yüzini dāyim revā defün

ṣıġmayuben deriye gögüs gerdigi bu kim
yanında bir iki manḳırı vardur şehā defün

5. bir pōst gėymiş egnine her ṣoḥbete varur
ʻālemde ʻayş u ʻişret ü ẕevḳ ü ṣafā defün

üstāddan ṭabanca yėmişdür şehā meger
çalup çaġırduġında bulınmaz ḫaṭā defün

7. pul-mı vėrürdi avcına ol muṭribün ʻaceb
ḳızdurmasa iŋen yüzini **ẕātī̇**yā defün

---

3 Meclis içinde ahımın yakıcılığı çengin derdini arttırıp (onu) söyletmeye başlayınca dostlar da hareketlenir.

4 Gönül āşıkları buseliğine/öpücüğüne nasıl can vermesin zira çeng naz ile söylese cana can katar.

5 A Muslihī, āşıkların söylediğine, meşkettiğine aldanma zira çeng meclis içinde çok canlar alır.

12 **27[a]: ẕātī fermāyed.**
Ẕātī: *Dīvān: C. II:* G. 697.

1 Defin işi sürekli inleyip dövünmektir. Acaba defin sevgilisi ona vefa göstermedi mi?

2 Ey gönül çelen sevgili Allah için sana sürekli para gösterip büyüklenen defin usulüne bak.

3 Defin kararsız sevgili gibi her meclisi gezer; çalgıcı sürekli yüzüne vursa yeridir.

4 Ey padişah, defin deriye sığmayıp karşı koyan, yan kısmında da bir iki parası bulunan (bir alettir.)

5 Omzuna bir post giymiş her sohbete gider; defin (işi) alemde yiyip içip eğlenmektir.

6 Ey padişah, def hocadan tabanca yediği için böyle bağırıp çağırıyor. (Yoksa) onda hata yoktur.
• şehā: Dī̇vān; dilā: F.

7 Ey Zātī, acaba mutribin avcuna pul mu verdiler? Bari o defin yüzünü çok kızartmasa.
• iŋen: Dī̇vān: eger ki: F.

13.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şāh-ı ‘ālem olmaġ isterseŋ gedā ol ėy göŋül
ḳo riyāset fikrini gel ḫāk-i pā ol ėy göŋül

faḳr-ıla faḫr ėt ġınā isterseŋ ėy dil dünyede
geç ḳanā‘at küncine bir pādişā ol ėy göŋül

3. ġıll u ġışdan ṣayḳal-ı ‘ışḳ-ıla pāk ėt göŋlüŋi
açılup āyīne-i gītī-nümā ol ėy göŋül

gördi mi kimse fenā dehrüŋ beḳāsın bir baḳ a
ṭālib-i mülk-i beḳā-y-iseŋ fenā ol ėy göŋül

5. **ḥayretī**nüŋ derdine dermān olayın dėr-iseŋ
dem-be-dem derd ü belāya mübtelā ol ėy göŋül

14.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. çeşme-i la‘lüŋ ṣuyından ḳūt-ı cān ister göŋül
ḫıżr-veş ‘ālemde ‘ömr-i cāvidān ister göŋül

ḫışm ėdüp çekdükçe ġamzen tīġini cān ḳaṣdına
yüz urup cellād-ı çeşmüŋden amān ister göŋül

3. bāda ışmarlar güẕer ḳılduḳça izüŋ tozını
rūşenā-yı çeşme kuḥl-ı ışfahān ister göŋül

---

13 **27[b]: ḥayretī fermāyed.**
Ḥayretī: *Dīvān:* G. 332.

1 Ey gönül, ālemin sultanı olmak istersen bir dilenci ol; başkanlık düşüncesini bırakıp gel ayak toprağı ol.

2 Ey gönül, dünyada zenginlik istersen tokgözlülük köşesine geçip yoksullukla iftihar eden bir padişah ol.
♦ pādişā: pādişāh: F.

3 Ey gönül, aşk cilasıyla kendini kin ve nefretten temizle, ālemi gösteren parlak bir ayna ol.
• göŋlüŋi: Dīvān; kendüŋi: F.

4 Ey gönül, bir bak bakalım, kimse bu geçici olan dünyanın kalıcı olduğunu görmüş mü? (Eğer) sonsuzluk mülkünün taliplisi isen yokluğu seç.
• beḳā-y-isen: Dīvān; beḳā isen: F.

5 Ey gönül, eğer Hayretī'nin derdine derman olayım dersen her an dert ve belaya tutkun ol.

14 **27[b]: ḫafī fermāyed.**
Ḫafī: *Dīvān:* G.152.

1 Gönül, dudak çeşmesinin suyundan can azığı ister yani ālemde Hızır gibi sonsuz ömür ister.

2 (A sevgili,) sinirlenip yan bakış kılıcını canı kastederek çektiğinde gönül (ayağına) yüz sürüp can alıcı gözlerinden yardım ister.

3 Göz ışığına İsfahan sürmesi isteyen gönül ayak izinin tozundan geçtikçe şarap sipariş eder.

ḫāk-i pāyuŋa bahā ṣanma şehā cān vėrdügin
bir bahāneyle anı senden rāygān ister göŋül

5. serv-ḳaddünüŋ ḫayāline aḳıdup serverā
gözlerümüŋ yaşını āb-ı revān ister göŋül

ṣāḳī-yi gül-ruḫ elinden ṣāfī nūş ėtmege mül
sebz vü āb-ı revān u gülsitān ister göŋül

7. nev-bahār ėrdi **ḫafī** sebz oldı eṭrāf-ı çemen
serv-ḳadler birle seyr-i būsitān ister göŋül

15.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. 'ālem-i 'ışḳuŋ baŋa ġam gösterür 'ālem degül
çünki budur 'ālemüŋ ḥāli ḳayurmaz ġam degül

ben yoluŋda 'āḳıbet ḫāk olmaḳ umardum velī
seyl-i eşkümden binā-yı 'ömr iŋen muḥkem degül

3. 'āşıḳuŋ gülmez yüzi ḫaṭ gelmedin ruḫsāruŋa
bāġ ser-sebz olmayınca bāġbān ḫurrem degül

ben n'içün mecrūḥ olam düşnām-ı la'l-i yāre kim
bu dil-i bīmār[a] ya merhemdür ol verhem degül

5. lāle-i ḫaddüŋ görüp dökdi ḥayādan gül 'araḳ
görinen üstinde yėr yėr ḳaṭre-i şebnem degül

egri söyler ḳaşuŋı cāy-ı kemāne beŋzeden
māh-ı nevdür dėseler bir pāre beŋzer kem degül

---

4 Ey padişah, uğruna can verdiğin ayak toprağını pahalı zannetme; gönül, senden onu bir bahaneyle bedava (almak) istiyor.

5 Efendim, gönül selvi boyunun hayaline gözyaşımı akıtarak akarsu oluşmasını istiyor.

6 Gönül, gül yanaklı saki elinden saf şarap içmek için yeşillik, akarsu ve gül bahçesi ister.

7 A Hafī, ilkbahar geldi, çimen meydanı yeşillendi. Gönül selvi boylular ile çiçek bahçesini gezmek istiyor.
• ėrdi: Dīvān; oldı: F.

15 **27[b]: mu'īdī fermāyed.**
Mu'īdī: *Dīvān:* G. 261.

1 (A sevgili,) aşkının alemi bana mutluluk değil üzüntü verir, zira dünyanın hali budur, tasalanma.

2 Ben işin sonunda senin yolunda toprak olmayı isterdim ama ömür binası sele dönen gözyaşlarımdan çok dayanıklı değil.

3 (A sevgili,) nasıl bahçe yeşillenmeyince bahçıvan mutlu olmuyorsa āşığın da yüzündeki ayva tüyleri çıkmadan mutlu olması beklenmez. [Divanda 259. gazel 2. beyittir.]
• bu dil-i bīmār[a] ya merhemdür: Dīvān; 'āşıḳ-ı dil-ḫasteye merhemdür: F.

4 Ben sevgilinin ağzından çıkan kötü sözlerle niçin yaralanayım ki, o (sözler) gönlü hasta āşık için yara değil merhemdir.[Divanda 259. gazel 4. beyittir.]
•lāle-ḫaddüŋ: Dīvān; lāle-ruḫsāruŋ: F.

5 Gülün üstünde yer yer görünenleri çiğ tanesi zannetme, (o) senin lale (gibi kırmızı) yanağını görüp utancından terlemiştir.

6 (A sevgili,) kaşını hilale benzetenler bir parça benzediği için bilgisiz sayılmazlar ama kaşını yaya benzetenler cahillik etmektedir.

7. ėy **mu‘*ī*d*ī*** ġam sözin aŋma ḫıred b*ī*gānedür
āşināla sırrına her bir kişi maḥrem degül

16.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫusrevā aldanma sen efsāne-i ferhāda gel
ṣan‘at ögrenmek dilerseŋ ėy göŋül üstāda gel

dest-i cevrüŋle bu göŋlüm ḫānesin vīrān ėdüp
gel ṭayanma dōstum bu ḥüsn-i b*ī*-hemtāda gel

3. varmasun gül gibi dėrseŋ ḥüsnüŋ evrāḳı yėle
serv-i ra‘nā gibi şaḥn-ı gülşen[e] āzāde gel

ehl-i dilden yüz çevürme müdde‘*ī*den incinüp
cānumı şükrāne al göster yüzün tenhāda gel

5. öldürüp ben muḳbilin[i] ġamdan āzād eyledi
vaḳtidür ėy ḫaṭırum ṣoran mübārek-bāda gel

ẕerrece ḳalmadı ol gün yüzli vaşlından ümī*d*
aġla ėy **isḥāḳ-ı** b*ī*-dil derd-ile feryāda gel

17.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sırr-ı ‘ışḳı ṭuymak isterseŋ göŋül üstāda gel
ḫusrev ü ş*ī*r*ī*n oḳursaŋ ḫıdmet-i ferhāda gel

---

7 Ey Mu‘*ī*d*ī*, gamdan söz etme, akıl ona yabancıdır. (Zaten) dostlar arasındaki sırrı herkes bilmez.

16 **28ª: isḥāḳ çelebi.**
İsḥāḳ Çelebi: *Dī*vān:* G. 154.

1 Ey Hüsrev, Ferhat’ın efsanesine kapılma, gel. Ey gönül, sanat öğrenmek istersen üstada gel.
• ėy gönül: Dī*v*ān; ḳo anı: F.

2 Dostum, bu eşsiz güzelliğine güvenerek eziyet elinle gönül evimi yıkma, gel.
• ḥüsn-i bī-hemtāda: Dī*v*ān; ḥüsn-i bī-bünyāda: F.

3 Güzelliğinin yapraklarının gül gibi rüzgāra kapılmasını istemiyorsan; hoş servi gibi gül bahçesine başı dinç gel.

4 Āşıklık iddiasında bulunanlardan incinip yüzünü (gerçek) āşıktan çevirme; canımı iyiliğine karşılık teşekkür alameti olarak al, gel ıssız yerde yüzünü öyle göster.

5 Ey benim halimi soran, ben talihliyi öldürüp sıkıntıdan kurtardı. Mübarek olsuna gelmenin (tam) zamanıdır.

6 O güneşe benzeyen yüzüne zerre kadar kavuşma ümidi kalmadı. Ey āşık İshāk, derdinle ağlarak feryat et.[D. 7. beyit]

17. **28ª: ca‘fer fermāyed.**
Ca‘fer Çelebi: Dī*v*ān: G. 126.

1 A gönül, aşk sırrını duymak istersen üstada; Hüsrev ü Şirin’i anlamak istersen de Ferhad’ın hizmetine gel.

mevsim-i gül ėrdi ėy dil cūşa gel bülbül gibi
ḫ̆āb-ı ġafletden uyanup nāle vü feryāda gel

3. dest-i ‘āşıḳdan şerāb-ı ‘ışḳ nūş ėt zāhidā
var riyā vü zerḳi terk ėt mürşīd-i irşāda gel

‘asker-i ġam ḳılmasun cān mülkini şāhum ḫarāb
ḳıl ḳadem rence göŋül taḥtına ‘adl ü dāda gel

5. **ca‘fer**ā sen yār ėşigine düşüp yaşdanı gör
raḥm ėdüp şāyed dėye kim derd-mend üftāda gel

18.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. leylī vü mecnūn oḳursaŋ ėy göŋül üstāda gel
ḫusrev ü şīrīn gerekse ḫıdmet-i ferhāda gel

ėy benüm ḥālüm ṣoran āzāde oldum ġuṣṣadan
bir beŋi hindūya ḳul oldum mübārek-bāda gel

3. nėce aḳar göreyin dėrseŋ bu yaşum diclesin
bir kez ėy mışr-ı melāḥat seyr ėde baġdāda gel

ḥüsn esāsı bir ḳıl üzredür aŋa yoḳ i‘timād
dōstum billāh ṭayanma ol boyı bünyāda gel

5. bunca yıldur āsitānuŋda ḳuluŋdur **ṭāli‘ī**
dėmedüŋ bir kerrecik gel derd-mend üftāda gel

---

2 Ey gönül, gül mevsimi geldi. Gaflet uykusundan uyanıp coşkuyla feryatlar kopar.

3 Ey zahit, aşığın elinden aşk şarabı iç. İkiyüzlülüğü bırakıp doğru yolu gösteren mürşide gel.

4 (A padişahım,) gam askeri can mülkünü yıkmasın diye (Allah aşkına) tenezzül edip gönül tahtında adaleti sağla.

5 Ey Cāfer, sen sevgilinin eşiğine sığınıp yaslanarak bekle. Belki de (sevgili) merhamet edip bu kim diye dertli düşküne gel, (der.)

18 **28[b]: ṭāli‘ī fermāyed.**

1 Ey gönül, Leyla ü Mecnun’u anlamak istersen üstada, Hüsrev ü Şirin’i anlamak istersen (de) Ferhad’ın hizmetine gel.

2 Ey benim halimi soran, sıkıntılarımdan kurtuldum;bir Hintliye kul oldum; mübarek olsuna gel.

3 Ey güzellik Mısır’ının (Yusuf’u) bu gözyaşımın Dicle’si nasıl akıyor görmek istersen bir kez seyretmeye Bağdat’a gel.

4 Güzellik esası bir kıl üzeredir, ona itimat edilmez. Dostum, vallahi güvenme (sen) o boyu esas olana gel.

5 (A sevgili,) Tāli‘ī bunca yıldır eşiğinde bekleyen kulundur ancak bir kere bile bu dertli düşküne gel demedin.

19.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘– – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ḥammāma girdi nāz-ıla bir sīm-ten güzel
ḥūr u perīye beŋzemez āfet iŋen güzel

noḳṣān[ı] yoḳ tenāsüb-i a‘żā kemāl-ile
pehlū vü sāḳ u sā‘idi hep cümle ten güzel

3. ḥammām[ı] rūşen eyledi gün gibi ṭal‘ati
yoḳdur cihānda ol büt-i meh-pāreden güzel

ėy sāḳī bezm içinde beni sen degül-misin
bir ġamze-y-ile mest ü ḫarāb eyleyen güzel

5. cām oldı tāb-ı ḥüsn[i] temāşāsına gözüm
hīç iḫtiyār ḳılmadı gördüm iŋen güzel

bir serv-ḳad nigāra göŋül vėrdi **rūḥī** kim
ḫaṭṭ fitne çėhre gül gibi ra‘nā dehen güzel

20.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘– – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ḥammāma girdi nāz-ıla bir sīm-ten güzel
şu şöyle dėyecek yėri yoḳ cümle ten güzel

kim sā‘idini kimisi sāḳın güzel dėdi
ben bildügüm o bir perīdür cümleden güzel

3. meh külçesine fūṭası ebr-i ḥicāb idi
ol gün yunarken açılı düşdi iŋen güzel

---

19 **28[b]: rūḥī fermāyed.**

1 Gümüş tenli bir güzel nazla hamama girdi; huri ve periye benzemez (onlardan) daha güzel.

2 Vücudunu meydana getiren parçaların orantısı mükemmeldir, eksiği yok: koyun, baldır, kol bütün vücudu güzel.
♦ tenāsüb-i + a‘żāda: F., sā‘idi+ ü: F.

3 Güneşe benzeyen yüzü hamamı aydınlattı. Ālemde o ay parçası, biblo gibi sevgiliden daha güzeli yoktur.

4 Ey saki, meclis içinde beni bir yan bakışınla sarhoş eden güzel sen değil misin?

5 Güzelliğinin ışığından/ hararetinden gözüm içki kadehi gibi oldu. Hiç razı olmadı gördüm (ama) çok güzel.

6 Rūhī, bir selvi boylu sevgiliye gönlünü kaptırdı; ayva tüyleri afet, yüzü gül gibi hoş, dudağı da güzel.

20 **28[b]: nihānī fermāyed.**[Pervāne Bey nazire mecmuasında naẓīre-i nihālī olarak 4784 gazel numarasında kayıtlıdır.]

1 Gümüş tenli bir güzel nazla hamama girdi; şurası şöyle diyecek yeri yok, bütün vücudu güzel.

2 Bazıları koluna bazıları baldırına güzel dedi ama benim bildiğim o peri herkesten daha güzel.

3 Peştemali, parlak maden yığınına/parlak vücuduna bulut perdesi idi. O gün yıkanırken (peştemali) açılarak düştü, çok güzel.

şoyundı lāle gibi çıḳup sebz-i cāmeden
bir süsen*ī* fūtāyla gül-p*ī*rehen güzel

5. ḳucmaz güzel **nihān*ī*** kocaldı dėmek neden
iŋen güzelsin āy iki gözüm iŋen güzel

21.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri'– – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ḥammāma girdi nāz-ıla bir s*ī*m-ten güzel
leb ābdār zülf muṭarrā beden güzel

bālā bülend ü şāh-levend ü saçı kemend
pāk u laṭ*ī*f ü nāzük ü ş*ī*r*ī*n-dehen güzel

3. ḥammām ḫalvet-idi hemān ol per*ī* idi
nāzüklük-ile s*ī*neye çekdüm iŋen güzel

sen var-iken bu ṭal'at-ı z*ī*bādan utanur
varmaz dilüm [ki] dėyebilem ġayra ben güzel

5. baḳma bahār-ı 'āleme [gel] **isḥāḳ** merd iseŋ
z*ī*netle hergiz olmaya bir p*ī*re-zen güzel

22.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. iki gözüm pınar-ı ġam belā ṭaġı-durur yaşum
anuŋçün rūz u şeb diŋmez aḳar ırmaġ olup yaşum

kitāb-ı 'ışḳa mecnūn-ile bile başladıḳ ammā
hemān *ve'l-leyl*iye dek oldı ol-daḫı sebaḳdaşum

---

4 Gül gömlekli güzel lale gibi yeşil elbisesinden çıkıp soyundu. Bir süsen (kırmızı renkli) peştemale sarındı.

5 Nihān*ī* güzel kucaklamıyor diye mi ihtiyarladı diyorsunuz. Ey iki gözüm, çok güzelsin çok güzel.

21 **29[a]: isḥāḳ çelebi.**
İsḥāḳ Çelebi: *Dīvān:* G. 160.

1 Gümüş tenli bir güzel nazla hamama girdi; dudak taze, saç göz alıcı, beden güzel.

2 Uzun boylu, vücudu biçimli,kement saçlı; saf, hoş, küçük ağızlı bir güzel.
• pāk u laṭīf: Dīvān; ḫūb u laṭīf: F.

3 Hamamda yalnız peri vardı; (onu) kibar bir şekilde göğsüme çektim, çok güzel(di).

4 Bu hoş yüzünden utandığım için sen varken benim başkasına güzel demeye dilim varmıyor.

5 İshāk, yiğitsen ālemin baharına gel inanma; (zira) ihtiyar bir kadın süsle hiçbir zaman güzel olmaz.[D. 7.beyit]
• bahār-ı 'āleme: Dīvān; bahār-ı dehre: F.

22 **29[a]: nişān*ī* fermāyed.**

1 İki gözümün gam pınarı bela dağıtır; onun için gözyaşım gece gündüz durmadan ırmak olup akar.

2 Aşk kitabına Mecnun ile başladık ama o bile Leylā/Leyl suresine kadar sınıf arkadaşım oldu.

3. şeb-i fürḳatde sāyem olmasa tenhā ḳalurdum ger
oḳımazsam anı mum-ıla olmaz ol da yoldaşum

derūn-ı dilde ėy ḳaşı kemānum tīr-i ġamzeŋden
‘acāyib ḳanlar aġladı benüm bu zaḫm-ı ḫūn-pāşum

5. ele cām-ı belā alsam **nişānī** bezm-i miḥnetde
kimesne olımaz devr içre bir laḥẓa ayaḳdaşum

23.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. maḥabbet şāh-bāzınuŋ yuvasıdur benüm başum
görinür āşiyānından ḳanadı ucıdur ḳaşum

beyābān-ı ġam-ı ‘ışḳuŋda sen ḫurşīd ruḫsāruŋ
bulınmadı benüm sāyemden özge bir ayaḳdaşum

3. izi tozına yüz sürdüm gözüm gel aġlama luṭf ėt
ġubār-ı rāh-ı cānānı yüzümden yumasun yaşum

anuŋ ‘aynına sen bir ḳaṭrece gelmezsin ėy deryā
dilüŋ uzatma ġāfil çaġlama çeşm-i güher-pāşum

5. şafaḳ ṣanma daḳınu[r] pāyına yāḳutdan ḫalḫal
diler kim ola ėy **emrī** ‘arūs-ı dehr oynāşum

24.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gözlerümden dem-be-dem ḫūnīn aḳar yaşum benüm
‘āḳıbet bu ḳanlu ṣudur alıcak başum benüm

---

3 Ayrılık gecesinde gölgem olmasaydı yalnız kalırdım ama onu çok istekli bir şekilde davet etmeseydim o da yol arkadaşım olmaz(dı).

4 Ey yay kaşlım, yan bakış okundan bu kan saçan yaram gönlün derinliğinde çok sıkıntı çekti.

5 A Nişānī, sıkıntı meclisinde bela kadehini elime alsam zaman içinde bir an bile kimse bana kadehdaş olamaz.

23 **29ᵇ : emrī fermāyed.**
Emrī: *Dīvān:* G. 338.

1 Benim başım aşk doğanının yuvasıdır. Kaşım (da doğanın) yuvasından görünen kanadının ucudur.

2 Gün yüzlü sevgilinin aşk gamının çölünde benim gölgemden başka yoldaşım yoktur. [Divanda 337. gazel 2. beyittir.]

3 A gözüm, sevgilinin ayak izinin tozuna yüz sürdüm, ağlamayıp bana iyilik et de gözyaşım tozu yüzümden temizlemesin.

4 Ey deniz, onun kaynağına azıcık da olsa ulaşamazsın.İnci saçan gözüm kötü sözler söyleme, kendini bilmez bir şekilde coşkuyla akma.

5 Ey Emrī, şafak ayağına yakuttan halhal takınır zannetme. (Aslında) dünya gelini sevgilin olmak ister.[Divanda 337. gazel 5.beyittir.]

24 **29ᵇ: ḳıvāmī fermāyed.**

1 Gözlerimden durmadan akan kanlı gözyaşım sonunda benim canımı alacak.

ġam beyābānında ben āvāre-i ser-geşteye
olmıya sāyemden özge hīç ayaḳdaşum benüm

3. baḥr-ı dil ‘ışkuŋ hevāsıyla şu resme kıldı cūş
seyle ġarḳ ėtdi vücūdum zevraḳın yaşum benüm

devr içinde ben nėce çāk-ı girībān ėtmeyem
mihr ü māh içre felek olmışdur oynaşum benüm

5. bir ġazel dėdüm **ḳıvāmī** şevḳ-ı yār-ıla bugün
mekteb-i ḥüsninde yāruŋ yoḳ sebaḳdaşum benüm

25.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ‘ār ėdermiş beni öldürmege ol sīm-tenüm
varayın yalvarayın boynuma ṭaḳup kefenüm

ḥulle-i cennet olursa çekeyin çāk ėdeyin
dem-i vuṣlatda baŋa ḥāyil olur pīrehenüm

3. tek beni zülf-i dil-āvīzüŋe ber-dār eyle
çekeyin pādişehüm kendü elümle resenüm

duymaya girsem eger mūr-ı ża‘īfüŋ gözine
ėy süleymān-ı zamān şöyle ḫayāl oldı tenüm

5. **şem‘ī**’yem künc-i ġamuŋ vėrmezem ėy şeh felege
gülşen-i bāġ-ı cinândan baŋa yėgdür vaṭanum

---

2 Ben başı dönmüş avareye gam çölünde gölgemden başka kimse yoldaş olmasın/olmaz.

3 Gönül denizi, aşkın arzusuyla öyle bir coştu ki gözyaşım bedenimin kayığını sele gark etti.

4 Zaman içerisinde ben nasıl yakamı yırtmayayım; güneş ve ay varken benim sevgilim felek olmuştur.

5 A Kıvāmī, sevgilinin güzellik okulunda benim sınıf arkadaşım yok; bugün onun arzusuyla bir gazel söyledim.

25 **29[b]: şem‘ī fermāyed.**
Şem‘ī: *Dīvān*: G. 116.

1 O gümüş tenli sevgili beni öldürmekten utanırmış, kefenimi boynuma takıp gidip yalvarayım.

2 Kavuşma zamanında gömleğim bana engel olduğu için cennet elbisesi de olsa çekip yırtarım.[D. 3.beyit]

3 Padişahım, gönül çelen saçına yalnızca beni as ki kendi elimle ipimi çekeyim.[D. 5. beyit]

4 Ey zamanın Süleyman’ı, bedenim o kadar inceldi ki zayıf karıncanın gözüne girsem bile anlaşılmaz.
• mūr-ı ża‘īfüŋ: Dīvān; mūruŋ: F.

5 Ey padişah, Şem‘ī’yim. Feleğe gam köşesini vermem; vatanım bana cennet bahçesinden daha iyi gelir.[D. 8. beyit]

26.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – –/ + + – – / + + – – / + + –

1. ġam-ı hicrān-ıla şol deŋlü ża‘īf oldı tenüm
üstüŋ ̆āna şarılu rişteye döndi bedenüm

ger ölem cennet-i kūyuŋda ġam-ı zülfüŋle
ḥūrlar ḥulle-i sündüsden ėdeler kefenüm

3. beni mecnūn ėdeli leylī-yi zülfüŋ şanemā
penbe-i dāġum olupdur ṣanasın pīrehenüm

şöyle üns oldı ŋayālüŋ baŋa ėy mūnis-i cān
ġayr[ı] söz söylemeyem vaṣf-ı lebüŋden suŋanüm

5. **raḥmī**yā naẓm-ı niẓāmīye müşābih dėr idi
gūş-ı selmāna ėrişse kelimāt-ı ḥasenüm

27.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. şol ḳadar lāle gibi ḳanlara ġarḳ oldı tenüm
ḳabrüm üzre açılan lāleye döndi kefenüm

vaşlalardur ki ciger zaŋmına bend ėtmek içün
yaralı sīnemüŋ üstinde benüm pīrehenüm

3. çekmeyem ŋārını ol gülşen-i ‘ömrüm gülinüŋ
kendü bāġum çemenidür yine kendi dikenüm

---

26 **30ª: raḥmī fermāyed.**
Bursalı Raḥmī: *Dīvān:* G. 136.

1 Ayrılığın gamıyla bedenim o kadar inceldi ki (adeta) kemiğe sarılı ipe döndü.

2 (A sevgili,) mahallenin cennetinde saçının kederi ile ölürsem huriler kefenimi ipekli cennet elbisesinden yapsınlar.
• ḥulle-i sündüsden ėdeler: Dīvān; hulle vü sündüsden iderler: F.

3 Ey put gibi güzel, saçının siyahı/Leylā’sı beni deli/Mecnun ettiğinden beri göğsümün pamuğu gömleğim olmuş sanırsın.
• leylī-yi zülfüŋ şanemā: Dīvān; turra-i leylin cānā: F.

4 Ey can arkadaşı,hayalin bana öyle bir alışkanlık (kazandırdı ki) dudağının özelliklerinden başka söz söyleyemez oldum.
• söz söylemeyem: Dīvān;söz söyleyemem: F.

5 Ey Rahmī, güzel sözlerim Selman’ın kulağına ulaşsa Nizami’nin şiirine denk olduğunu söylerdi.
• ėrişse: ermedi: F.

27 **30ª: āhī fermayed.**
Āhī: *Dīvān:* G. 66.

1 Bedenim, lale gibi o kadar kanlara boğuldu ki kefenim, mezarımın üzerinde açılan gelinciğe döndü.

2 Benim gömleğim, yaralı göğsümün üzerindeki ciğer yarasını sarmak için kullanılan parçalardır.
• zaŋmına: Dīvān; zaŋmını: F.

3 O ömrümün gül bahçesinin gülünün eziyetini çekmeyeyim (diyorum ama); yine kendi bahçemin çimeni, dikenidir.

ḫançerinden dökilen ḳanlu yürekler gibidür
her sögütde duran elmaŋ [ser-i] ḳabrümde benüm

5. yėrde pehlūlarımuŋ naḵşı-ile **āhī** hemān
bir ḥaṣīra ṣarılı mürdeye döndi bedenüm

28.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. 'ayn-ı dilden cūş ėdüp durmaz aḳar yaşum benüm
ṣu terāzusı olupdur ġālibā başum benüm

leylī-yi zülfüŋ nigārā ṭıfl-ı dil yād ėdeli
mekteb-i 'ışḳ içre mecnūndur sebaḳdaşum benüm

3. nev-bahār-ı ḥüsnüŋe dil vėreli ey ġonçe-leb
yüzüme berg-i ḫazān naḵş ėtdi naḵḳāşum benüm

şāh-ı 'ışk ėtdi beni bir fitne-i derdüŋ ġamı
tende yėr yėr zaḫm-ı tīridür ḳızılbaşum benüm

5. ėy **ḫayālī** ḳand-ı la'l medḥini yār ėşidüp
dėdi kim ṭūṭī misin ėy rind-i ḳallāşum benüm

3[a] 'ömrüm:عمرك
• çekmeyem: Dīvān; çekerin: F.

4 Mezarımın başında her söğütte duran elma, senin hançerinden dökülen kanlı yürekler gibidir.
• ḫançerinden dökilen: Dīvān; ḫancerüŋde dikilen: F.

5 Ahī, yerde olan bedenim göğüs kafesimin nakşıyla çabucak bir hasıra sarılı ölüye döndü.
♦ āhī+seni yāruŋ: F.

28 **30[a]: ḫayālī fermāyed.**
Ḫayālī Beg: *Dīvān:* G. 7.

1 Benim gözyaşım göğsümün pınarından coşarak durmadan akar; galiba başım da su terazisi olmuş.
• başum: Dīvān; ḳaşum: F.

2 Ey sevgili, saçının siyahı/Leylā'sı gönül çocuğundan bahsettiğinden beri aşk mektebi içinde benim arkadaşım Mecnun'dur.
• leylī-yi zülfüŋ nigārā ṭıfl-ı dil: Dīvān; lām-ı leyli zülfünü ṭıfl-ı göŋül: F.

3 Ey gonca dudaklı, güzelliğinin ilkbaharına gönül verdiğimde ressamım yüzüme sonbahar yaprağı resmetti.

4 Bir derdin rüsvalığının gamı beni aşk padişahı etti, tendeki yer yer görünen kızılbaşlı yaralarım (onun) okunun yarasıdır.
• fitne-i derdüŋ: Dīvān; fitne-i Rūmuŋ: F.

5 Ey Hayālī, sevgili tatlı dudaklarının övgüsünü duyduğunda: " Ey yersiz yurtsuz rindim benim papağan mısın?",dedi.
• ḳand-ı la'l medḥini: Dīvān; medh-i ḳand-i lā'lüŋi: F.

29.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘ışḳ odundan şem‘ gibi dökmedi yaşum benüm
āh kim oŋılmadı baġrumdaki başum benüm

zehr-i ḳahr-ıla felek ṭāsın ṭolular içmege
bezm-i miḥnetde bulınmadı ayaḳdaşum benüm

3. künc-i ġamda yār-ı cānum göŋlümüŋ eglencesi
derd ü miḥnet yoldaşum ġamdur ḳarındaşum benüm

ben ölüp ḫāk olıcak erbāb-ı şevḳuŋ bezmine
kāse olmazsa ‘acebdür bu şınuḳ başum benüm

5. ni‘met-i dünyāya baḳmadum **uṣūlī** dünyede
künc-i miḥnet meskenüm derd ü belā aşum benüm

30.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. hīç düşer mi ben esīr-i derd-i bī-dermān olam
ġayriler rif‘atde benden ḫāk-ile yeksān olam

dest ura dāmānuŋa ey gül senüŋ ḫār-ı raḳīp
ġonçe-veş ḳanlar yudam bülbül gibi nālān olam

3. sen ḥarīm-i vaṣluŋı ‘arż edesin nā-maḥreme
ġam beyābānında ben maḥrūm u ser-gerdān olam

---

29 **30[b]: uṣūlī fermāyed.**
Uṣūlī: *Dīvān:* G. 92.

1 Gözyaşım, aşk ateşinden mum gibi (yaş) dökmedi. Ah, bağrımdaki yaram da iyileşmedi.

2 Kahredici zehir ile (dolu) felek tasında şarap içmek için eziyet meclisinde benim kadehdaşım bulunmadı/bulunmaz.

3 Gam köşesinde; canımın sevgilisi gönül eğlencesi, dert ve eziyet yoldaşım, üzüntü de kardeşimdir.

4 Ben ölüp toprak olunca bu kırık başım arzu ehlinin meclisine kase olmazsa şaşılır.
- ben: baş: F.
- erbāb-ı şevḳuŋ: Dīvān; erbāb-ı ‘ışḳuŋ: F.

5 Ey Usūlī, dünyanın nimetlerine aldanmadım; eziyet köşesi evim dert ve bela da yemeğim oldu.
- dünyede: Dīvān; olalı: F.

30 **30[b]: uṣūlī fermāyed.**
Uṣūlī: *Dīvān:* G. 81.

1 Dermansız derdin esiri olmak hiç uygun olur mu? (olur.) Başkaları benden yüksek mertebede iken ben toprak ile bir olayım.

2 Ey gül, rakibin dikeni senin eteğine elini sürerken ben gonca gibi kanlar yutup inleyeyim.
- ḫār-ı raḳīp: Dīvān; her ḫār u ben: F.

3 Sen kavuşma yerini yabancılara söylerken ben gam çölünde mahrum ve başı dönmüş bir vaziyette olayım/gezineyim.

şerbet-i vaṣluŋ senüŋ her bī̇-ḥalāvet nūş ėde
ḥasret-ile ben ıraḳlardan baḳup ḥayrān olam

5. vaṣlı devrinde bugün bayrama ėrdi her kişi
ėy **uṣūlī̇** ben gedā varam meger ḳurbān olam

31.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bu ne *'ī̇*d olsun cihān ŋandān u ben giryān olam
ėl terennüm ėde ben gögsüm dögüp nālān olam

yārı aġyār-ıla gör[üp] ḥasret-ile cān vėrem
derd-ile yüz yėre ḳoyup ŋāk-ile yeksān olam

32.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dem-be-dem seylāb-veş eşk-i revānum çaġlar
döginüp ṭaşlarla aġlar ḥalüme ırmaġlar

görinen ṭaġlar başında ebr ü bārān ṣanmaŋuz
ṭaġlar saçın çözüp ben ŋaste içün aġlar

3. cān çıḳardı maḥbes-i tende[n] kemend-i hecr-ile
lī̇k zencī̇r-i ümī̇d-i vaṣl-ı dil-ber baġlar

sī̇ne ta'lī̇m-ŋānesine ata ġamzen tī̇rini
ėy kemān-ebrū senüŋçün ṭablalardur ṭaġlar

---

4 Senin dudağının şerbetini ağzı tatsız olan her kişi içsin. Ben (de) hasretle uzaklardan bakıp sarhoş olayım.

5 Ey Usūlī̇, herkes kavuşma zamanında mutluluğa erişti/ bayrama ulaştı. Ben dilenci de bari gidip kurban olayım.

31 **30[b]: 'amrī̇ fermāyed.**
'Amrī̇: *Dī̇vān:* G. 69.

1 Ālem mutlu ben ağlıyorum, başkaları nağmeler söylerken ben göğsümü dövüp inliyorum. Bu nasıl bir bayram?
• dögüp: Dī̇vān; dögem: F.

2 Sevgiliyi rakiple görüp (onun) hasretiyle can vereyim; yüzümü dertli bir şekilde yere koyup toprak ile bir olayım.

32 **31[a]: ẕātī̇ fermāyed.**
Ẕātī̇: *Dī̇vān C. I:* G. 163.

1 Akan gözyaşım durmadan sel gibi çağlar, ırmaklar da taşlarla dövünüp benim derdime ağlar.

2 Dağların başında görünenleri bulut ve yağmur zannetmeyin; (aslında) dağlar saçını çözüp ben hasta için ağlar.

3 Sevgiliye kavuşma ümidinin zinciri izin verseydi can, beden hapishanesinden ayrılık kemendi ile çıkardı.[D. 4.beyit]

4 Ey keman kaşlı, (Bedenimdeki) yaralar senin için hazırlanmış hedef tahtasıdır; göğsümün talimhanesine gelerek yan bakış okunu at.[D. 3.beyit]
•sī̇ne: Dī̇vān; sī̇nemüŋ: F., ġamzen: Dī̇vān; gel:F., tağlar: Dī̇vān; dağlar: F.

5. **ẕātī**yā ferhād içün ṭaġlarda feryād ėtdügim
ėşidüp feryādumı gögsin geçürdi daġlar

33.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. baġrına ṭaşlar başup ben ḫaste içün [t]aġlar
ḳabrüm üzre şaçların çözmiş bulutlar aġlar

şöyle germ olmış cunūnı nev-bahār-ı hüsn-i dōst
deşt-ile ṣaḥrāda zencīrin sürer ırmaġlar

3. nėçe bir ḳuçsun seni altun beneklü cāmeler
nėçe bir yaḳsun beni bu ḳanlu ḳanlu ṭāġlar

ben bu ġurbet-ḫāne-i miḥnetde ḳalmazdum velī
yaşlarum ḳanlu sular gibi yolumı bağlar

5. ṣu gibi çaġlar geçer 'ömrüm güzellik çaġıdur
ṣanma **āhī** sen benüm eşk-i revānum çaġlar

34.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ṭāġ-ı dilde dem-be-dem ceyḥūn olan ırmaġlar
ḳan bulanuḳ gözlerüm 'aynından aḳup çaġlar

ṣayd içün dil murġına ḫālüŋ ṣaçaldın dāneler
'ārıżuŋ bāġına ṣaldı zülf-i müşgīn aġlar

---

5 Ey Zātī, Ferhat gibi/ Ferhat'a özgü dağlarda feryat ettiğim zaman dağlar feryadımı işitip göğüs geçirdiler.
•ėtdügim: Dīvān; eyledüm: F.

33 **31[a]: āhī** [Metinde kemāl paşa-zāde şeklinde]
Āhī: *Dīvān:* G. 15.

1 (Dağlar) ben hasta için bağrına taşlar basıp ağlar. Bulutlar da saçlarını çözmüş, mezarım üzerinde ağlar.

2 Sevgilinin güzelliği ilkbahar deliliğini o kadar coşkun hale getirmiş ki ırmaklar çöl ve ovalarda zincirini sürerek (dolaşır.)
• olmış: Dīvān;ėtmiş: F.

3 Altın benekli elbiseler seni ne zamana kadar saracak. Bu kanlı yaralar beni ne zamana kadar yakacak.

4 Ben bu eziyet evinde kalmazdım lakin gözyaşlarım kanlı sular gibi yolumu bağlıyor.
•miḥnetde ḳalmazdum velī: Dīvān;fürḳatden eylerdüm sefer: F., yolumı: Dīvān; yollarumı: F.

5 Āhī, sen benim akan gözyaşımın çağladığını zannetme; (aslında) su gibi çağlayıp geçen ömrümün güzellik çağıdır.
5[a] **āhī: آنجق**

34 **31[a]: ca'ferī fermāyed.**

1 Gönlün yarasında her an Ceyhun olan ırmaklar kana batmış gözlerimin pınarından akıp çağlıyor.

2 (A sevgili,) benin gönül kuşunu avlamak için taneler saçtığından beri yanağının bahçesine salınan misk kokulu saç ağlar.

3. düşeli ḥüsnüŋ bahārından cüdāyī lāle-ruḫ
āteş-i ḥasretle yaḳdum dilde yėr yėr ṭāġlar

ḫār elinden yürürem ben zār-ıla bülbül gibi
saŋa lāyıḳ-mı yüzi gül hem-dem olmaz aġlar

5. **ca'ferī** çün boynına alursa zülfüŋ bendini
dem-be-dem bu zülfüŋi boynına daḳup aġlar

35.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. egnüme 'ışḳuŋ pelāsı ḫil'at-i zībā yėter
başuma dürc-i maḥabbet tāc-ı istiġnā yėter

berr ü baḥrüŋ şehlıġı bir ḳılca gelmez 'aynuma
eşk-i ḥasret tāb u miḥnet baŋa ḫuşkumā yėter

3. rezm-i aġyāre siper sīnem zebānum tīġ-i tīz
luṭf-ı yezdān cevşen āhum tīr ḳaddüm yā yėter

bezm-i 'ışḳa nāle nāyum çeng ḳaddüm def yüzüm
kāse çeşmüm derd enīsüm ḫūn-ı dil ṣaḥbā yėter

5. rāh-ı vaṣla dil sefīne ṣabr lenger āh yėl
şevḳ yelken ġam ẕaḫīre gözlerüm deryā yėter

---

3 A lale yanaklı, güzelliğinin baharından ayrı düştüğümden beri ayrılık ateşiyle gönülde yer yer dağlar yaktım.

4 A gül yüzlü (sevgili), ben diken yüzünden bülbül gibi inleyerek yürüyorum. (Tabii) sana layık arkadaş olmaz/olamaz.

5 Caferī, saçının bağını boynuna aldığından beri sürekli olarak ağlar.

35 **31ᵇ: kemāl paşa-zāde** [Metinde aḥmed paşa fermāyed olarak kayıtlı]
Kemāl Paşa-zāde: *Dīvān:* G. 94.

1 Sırtıma aşkın yaması süslü kaftan (olarak) yeter. Başıma muhabbet incisi zenginlik tacı (olarak) yeter.
• pelāsı: Dīvān; libası: F.

2 Deniz ve kara padişahlığının gözümde bir kıl kadar değeri yoktur. Hasret gözyaşları ve eziyet bana (deniz) ve kuruluk/kara olarak yeter.[Bu beyit divanda yer almamaktadır.]

3 Düşmanlara göğsüm siper, dilim keskin kılıç, Allah'ın lütfu zırh, ahım ok, boyum yay (olarak) yeter.[D. 4.beyit]
•yā: Dīvān; ya: F.

4 Aşk meclisinde inleme neyim,çeng boyum, def yüzüm, kase gözüm, dert dostum, göğüs kanı şarap (olarak) yeter.[D. 2.beyit]

5 Kavuşma yoluna gönül gemi, sabır çapa,ah rüzgar,şevk yelken,gam erzak, gözlerim deniz (olarak) yeter.[D. 3.beyit]

36.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. gözümüŋ ḳanlu yaşından ser-ā-ser bu cihān nemdür
baŋa bāġ-ı behişti bu cihānuŋ ṣan cehennemdür

boyanmışdur göge gökler yine āhum duḫānından
içümde hīç bilimedüm ki dutuşup yanan ne’mdür

3. ciger-mecrūh u dil-ḫaste yaturken künc-i fürḳatde
dün ü gün içdügüm ḫūn-ı cigerdür yėdügüm ġamdur

budur ḳānūn-ı ḥikmet-kim şifā ėre eṭıbbādan
baŋa nėçün ṭabībümden devā derd oldı em semdür

5. yanaram şem‘-veş ‘ışḳuŋ odına gėrü şevḳum yoḳ
anuŋçün bu göŋlümde vü gözümde rūşenā kemdür

belā yükinüŋ altında bükelmişdür ḳadüm bilmem
naẓar ḳıl bār-ı ġamdan gör nėce puşt-i felek ḫamdur

7. ġubār olup bu bād öŋince tozan ḫāki görürsen
kimi kisrā kimi ḳayṣer kimi iskender ü cemdür

ecel cāmın içiserdür n’kim var yėrde vü gökde
eger mūsī’bn-i ‘imrān[dur] vü ger ‘īsī’bn-i meryem’dür

9. ḳara gėyip felek mātem dutar her şeb zemīn üzre
düşen bu encümüŋ gözi yaşıdur ṣanma şebnemdür

cihānda çerḫ-i lu‘bet-bāz oyınlar oynamışdur kim
hezārān bū ‘alī sīnā anuŋ oynında mülzemdür

---

36 **31[b]: ḫafī fermāyed.**
Ḫafī: *Dīvān:* G. 110.

1 Bu dünya gözümün kanlı yaşından baştan başa ıslaktır yani ālemin cennet bahçesi bana sanki cehennemdir.

2 Gökler yine ahımın dumanından gök rengine boyanmıştır. İçimde böyle tutuşup yanan neyimdir? bilemedim.

3 Ayrılık köşesinde ciğer yaralı, gönül hasta bir şekilde yatarken gece ve gündüz içtiğim ciğer kanı yediğim ise gamdır.

4 Doktorlardan şifa gelmesi bir hikmet kanunudur.Bana neden doktorumdan gelen ilaç zehir oldu? (O zaman bu) boş inançtır.

5 Aşkın ateşine mum gibi yanmaktan başka bir isteğim yok, onun için gönlümdeki ve gözümdeki ışık değersizdir/eksiktir.
• gėrü: Dīvān; gerçi: F.

6 Bela yükünün altında boyum bükülmüştür. (A sevgili,) gam yüküne bir bak ki nice feleğin sırtı eğridir. (Ben sayısını) bilmiyorum.

7 Bu rüzgar önünde toz olup en ince şeyleri dahi görürsen (bir bak.) Bunlardan kimi Kisra, kimi Kayser, kimi İskender kimi Cem’dir.

8 İster İmran oğlu Musa olsun ister Meryem oğlu İsa olsun; yerde ve gökte her ne varsa hepsi ecel kadehini içecektir.

9 Felek karalar giyip matem tutar. Her gece zemin üzerine düşen yaşlar bu (feleğin) yıldızlarının gözyaşıdır; onları çiğ tanesi zannetme.

10 Oyuncu felek cihanda oyunlar oynamış, binlerce Ebu Ali Sina onun oyununda yenilip konuşamaz hale gelmiştir.

11. günāhuŋ defterin açup naẓar ḳılduḳça her laḥẓa
gözünüŋ yaşıla ter ḳıl ḳurutmaġıl anı nemdür

cihān bir pīrezendür ey cevān maḥrem ėdinmᵓ anı
ki ḥaḳ dīdārına maḥrūm olur ol-kᵓ aŋa maḥremdür

13. ḫafī şanma ki çarḫ ancaḳ seni iŋletdi ʻālemde
cihānda iŋleyü gitdi şular kim nesl-i ādemdür

37.

Mefʻūlü mefāʻīlü mefāʻīlü feʻūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. andan berü kim başduŋ ayaġuŋ yüzüm üzre
naḳş old[ı] naʻlçen yėri iki gözüm üzre

tā ḥaşre degin sebz-i maḥabbet vėre ḫāküm
saçın çözüp aġlarsa bulutlar tozum üzre

3. ʻaynumda degül kuḥl-i şıfāhān benüm ammā
izüŋ tozınuŋ minneti iki gözüm üzre

ḳanlu yaşumı deftere yazmaḳ diledükçe
ḳanlar şaçılur şaḳḳ-ı ḳalemümden cüzüm üzre

5. ben bir baş açuḳ rūmėli ābdālıyam **āhī**
yoḳdur dönüşüm cān vėrürem bu sözüm üzre

---

11 Günah defterini açıp ona baktığın her an gözyaşın ile ıslat, onu kurutma.

12 Ey genç, cihan bir kocakarıdır, onu dost edinme. Çünkü ona dost olan kişi Allah'ın didarından mahrum olur.[D. 14.beyit]

13 A Hāfī, feleğin ālemde yalnızca seni inlettiğini zannetme . Adem'in nesli (de) cihanda inleyerek gitti.[D. 15.beyit]

37 **32ᵃ: āhī çelebi**
Āhī: *Dīvān:* G. 106.

1 Ayağını yüzüme bastığında nalçenin yeri iki gözümün üzerine nakşoldu/çizildi.

2 Eğer bulutlar saçını çözüp tozum üzre ağlarsa kıyamet gününe kadar fidanımda sevgi sebzesi filizlenir.
2ᵃḫāküm؞

3 İsfahan sürmesi benim gözümde değil ama ayak tozunun mihneti iki gözüm üzerinedir.
• iziŋ tozınuŋ: Dīvān; ḫāk-i ḳademüŋ: F.

4 Kanlı gözyaşımı deftere yazmak istedikçe ikiye yarılmış kalemimden cüzüm üstüne kanlar saçılır.
• şaḳḳ-ı ḳalemümden: Dīvān; şevḳ-i ḳalemden: F.

5 Āhī, ben bir başı açık Rumeli abdalıyım. Bu sözüm üzerine can veririm, dönüşüm yoktur.

38.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. birbirine urdı āhum ‘ālemi şarşar mıdur
gönlüne kār ėtmedi yāruŋ ‘aceb mermer midür

mülk-i ‘ışḳuŋ serverisin yāre ser vėr ėy göŋül
yār yolına çün fedā olmasa bu ser ser midür

3. bir ṭarāvet vėrmiş ėy gül-ruḫ ḫüdā ruḫsāruŋa
gülşen-i ‘ālemde ya‘nī kim gül terter midür

bāġ-ı ‘ālemde efendi serv anuŋ āzādıdur
ḳāmetinüŋ bendesi ancak hemān ‘ar‘ar mıdur

5. eksük olmaz tīġ-i derd ü ġam başından **faẓlī**nüŋ
sevdügi yā rab anuŋ şol bir güzel berber midür

39.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āb u deryā eşk-i çeşmümden benüm vāfir midür
şu gibi cümle cihānı dutmaga ḳādir midür

ėl cemālün seyr ėder cānā görinmezsin baŋa
yoḫsa pür-ḫūn gözlerimüŋ aḳçesi baḳır mıdur

3. dilberā bir pādişāh-ı mülk-i ‘izzetsin [ki] sen
ḳadrüŋ ordusında ya‘nī āsmān çādır mıdur

---

38 **32[a]: faẓlī fermāyed.**

1 Ahım, şiddetli bir rüzgar gibi dünyayı birbirine kattı (fakat) sevgilinin gönlüne kar etmedi. Acaba taş kalpli midir?

2 Ey gönül, aşk ülkesinin önderisin. Sevgili için canını ver. Çünkü sevgilinin yoluna feda edilmeyen baş, baş değildir.

3 Ey gül yanaklı, Allah yanağına öyle bir tazelik/güzellik vermiş ki yani (onun yanında) dünyanın gül bahçesindeki gül de taze/güzel midir?

4 Ālemin gül bahçesinin reisi olan selvi onun azadıdur; acaba boyunun kölesi olan dağ servisi midir?

5 Fazlī'nin başından dert ve gam kılıcı eksik olmaz. Acaba onun sevdiği güzel bir berber midir?

39 **32[b]: ẕātī fermāyed.**

Ẕātī: *Dīvān: C. I*: G.174.

1 Deniz suyu benim gözyaşımdan çok mudur, su gibi bütün cihanı kaplamaya gücü yeter mi?

• āb u deryā eşk-i çeşmümden benüm: Dīvān; yaşuma baḳsa benüm bārān-ı dey: F., şu gibi: D*īvān;* ser-be-ser: F.

2 Ey sevgili, başkaları güzelliğini seyrederken bana görünmezsin. Yoksa kan dolu gözleriminin akçesi bakır mıdır?[D. 3. beyit]

3 Ey sevgili, sen yücelik ülkesinin padişahısın. Yoksa gökyüzü senin kıymetinin ordusunda çadır mıdır?[D. 2. beyit]

• dilberā: Dīvān; serverā: F., ‘izzetsin: Dīvān; devletsin: F.

tīġ-i cevr-ile alursın cānını ‘aşıḳlaruŋ
ėy ṣanem yoḫsa senüŋ bendüŋ olan kāfir midür

5. bir ġazel dėdüm gözüŋ ḥaḳḳında ėy mūsī-kelām
dėr gören siḥr eylemiş **ẕātī** ‘aceb sāḥir midür

40.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫaṭṭuŋ ol pīrūzedür kim la‘l-i nāb üstindedür
leblerüŋ ṣol la‘l kim dürr-i ḫoşāb üstindedür

yüzüŋ üstinde vaṭan ṭutsa gözüŋ olmaz ‘aceb
menzil-i mirrīḫi dėrler k’āfitāb üstindedür

3. ḫāk ol ėy dil pertev-i ḥüsninden isterseŋ naṣīb
āfitābuŋ tābına menzil türāb üstinde[dür]

ḳāmetüm ṣol dāle dönmişdür ki derd altındadur
gözlerüm ol ‘ayna beŋzer kim ‘azāb üstinde[dür]

5. ėy **niẓāmī** vaṣla şād olma vü hicrāna melūl
kāyinātuŋ ḫāl[i] çünkim inḳılāb üstindedür

---

4 Āşıkların canını eziyet kılıcı ile alırsın. Ey put (gibi güzel) yoksa senin kulun olanlar kafir midir?

5 Ey devrin padişahı, gözün hakkında bir gazel söyledim. Görenler: “Zātī sihir yapmış acaba büyücü müdür?” dediler.

40 **32[b]: niẓāmī fermāyed.**
Niẓāmī: *Dīvān:* G. 23.

1 Firuzeye benzeyen ayva tüylerin saf dudak üzerindedir. O lal gibi kırmızı dudakların (da) parlak inci üzerindedir.
• şol: Dīvān; ol: F.

2 Güneş yüzünün üstünde yurt edinse buna şaşılır mı; çünkü Mirrih’in menzili de güneş üzerindedir, derler.
• menzil-i mirrīḫi dėrler k’āfitāb: Dīvān; menzil-i mirrīh ki dirler āfitāb: F.

3 Ey gönül, güzelliğinin ışığından nasiplenmek istersen toprak ol; çünkü güneş parlaklığında olan menzil de toprak üzerindedir.[D. 5. beyit]
• āfitābuŋ: Dīvān; k’āfitābuŋ: F.

4 O dal harfi gibi bükülen boyum dert altında, pınara benzeyen gözüm de azap üstündedir.
• şol: Dīvān; ol: F.
• ol ‘ayna : Dīvān; şol ‘ayna: F.

5 Ey Nizāmī, kavuşma ile mutlu olup ayrılık ile üzülme; çünkü alemin durumu sürekli değişim üzerinedir.[D. 7. beyit]

41.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. zülf-i miskīnüŋ ki ŋadd-i dil-rübā üstindedür
sūre-i *ve’l-leyl*dür kim *ve’ḍ-ḍuḥā* üstindedür

gün yüzinde zülf-i ‘anber-bār-ı misk-āsā-yı dōst
ebr gibidür ki cism-i muṣṭafā üstinde[dür]

3. zerre gibi ben meẕellet ṭoprāġında pāy-māl
gün gibi dil-ber sipihr-i kibriyā üstinde[dür]

zülfüŋe nisbet yā alnuŋ cennet olur yā ruḫuŋ
çünki şām’un bāġ-ı ŋuld altında yā üstinde[dür]

5. diller alur kirpigüŋ cānlar baġışlar leblerüŋ
lā-cerem ‘aşıḳlaruŋ ŋavf u recā üstinde[dür]

ben gedāya merḥamet ḳıl pādişāh-ı ḥüsn-kim
pāy-ı taŋt-ı salṭanat dest-i du‘ā üstinde[dür]

7. nėçe bir olsun **necāti** ‘ışḳ-ı dil-berden ki dil
bir ḥümādur k’āşiyānı ol hevā üstindedür

42.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ol mehüŋ ḳaşı hilāli k’āfitāb üstindedür
‘anberīn sünbüllerinüŋ pīçi tāb üstindedür

---

41 **33[a]: necāti fermāyed.**
Necāti: *Dīvān:* G. 121.

1 (A sevgili,) misk saçların gönül kapıcı ayva tüylerin üzerindedir; (tıpkı) leyl suresinin duha suresinin üzerinde olması gibi.
• zülf-i miskīnüŋ ki ŋadd-i dil-rübā: Dīvān; zülf-i dil-ber kim ‘iẕār-ı dil-rübā: F.

2 Sevgilinin güneşe benzeyen yüzünde amber saçan saçı Hz. Mustafa’nın bedeni üzerindeki bulut gibidir.

3 Ben zerre gibi hakirlik toprağında ayaklar altında iken sevgili güneş gibi yüce gökyüzü üzerindedir.[D. 4.beyit]

4 Cennet, saçına nispetle ya alnın ya da yanağındır; çünkü cennet bahçesi Şam’ın ya altında ya üstündedir.[D. 3. beyit]
4[b] yā:یه

5 Kirpiğin gönüller alırken dudakların canlar bağışlar, şüphesiz āşıkların ümit ve korku üzerindedir.

6 A güzellik padişahı, ben dilenciye merhamet et; çünkü saltanat tahtının ayağı dua elinin üzerindedir.
• ben gedāya merḥamet ḳıl: Dīvān; raḥm ḳıl dervīşüŋe ey: F.

7 A Necāti, gönül sevgilinin aşkından nasıl uzak olabilir; çünkü gönül yuvası o heves üzerinde olan bir hümadır.
• nėçe bir olsun: Dīvān; nice ayrılsun: F.

42 **33[a]: ŋafī.**[Metinde ġubārī fermāyed şeklinde]
Ŋafī: *Dīvān:* G. 29.

1 O ay (yüzlü sevgilinin) hilal gibi kaşları güneş üzerindedir; amber kokulu saçlarının kıvrımı (da) ışıltı üzerindedir.

‘aks-i ruḫsārı yüzüm üzre düşerse ṭaŋ-mıdur
k’āfitābuŋ pertevi dāyim türāb üstinde[dür]

3. nisbet ėtme leblerin āb-ı ḥayāta yārümün
k’ol türāb altında vü bu la‘l-i nāb üstinde[dür]

şuffe-i firdevs’i n’ėtsün ḫūr-ı ‘aynı n’eylesün
yār-ıla şol kimseler kim cāme-ḫˇāb üstinde[dür]

5. baḥr olupdur ḫūn-ı dil her dem gözümde mevc urur
yaşımuŋ her ḳaṭresi ḫūnīn ḥabāb üstindedür

ḫāne-i çeşmüme gelmege ḫayāli ḫavf ėder
pāyidār olmaz bilür bünyādı āb üstinde[dür]

7. ėşiginde ḫāk olanlaruŋ ġubārı zerre-veş
mihri şevḳından ‘urūc eyledi bāb üstindedür

‘uḳde-i zülfi şumārında ṭaġıtsa ‘aḳlını
dil ‘aceb midür **ḫafī** müşkil ḥėsāb üstinde[dür]

43.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫāller kim çėhre-i sünbül-niḳāb üstindedür
noḳṭalardur gūyiyā kim āfitāb üstindedür

ruḫlaruŋ üzre ḫaṭuŋ şan āteş üstinde yatur
leblerüŋ üzre dişüŋ şan la‘l-i nāb üstinde[dür]

3. külbeme geldükçe ol cān gitmek isterse revān
‘ömrdür ‘ayb eyleme ėy dil şitāb üstinde[dür]

---

2 Yanağının aksi yüzümün üzerine düşse buna şaşmayın; çünkü Güneş’in ışıltısı daima toprak üstündedir.
• dāyim: Dīvān; her dem: F.

3 Sevgilimin dudaklarını ölümsüzlük suyuyla kıyaslama; çünkü biri saf şarap üzerinde diğeri toprak altındadır.
• leblerin āb-ı ḥayāta yārümüŋ: āb-ı ḥayāta lebleri barın anuŋ: F.

4 Firdevs sofasını ne yapsın, cennet kızını neylesin; çünkü o kimseler sevgili ile aynı yatak üstündedir.

5 Gönül kanı deniz olup sürekli olarak gözümde dalgalanır. Gözyaşımın her damlası (bu) kanlı kabarcık üzerindedir.

6 Sevgilinin hayali gözyaşımın evine gelmeye korkar. (Tabii) su üzerine inşa edilen(evin) dayanaklı olmadığını bilir.

7 A Hafī, (sevgilinin) saç düğümü karmaşasıyla aklını dağıtsa buna şaşma; zira gönül zor bir hesap üzerindedir.
• bāb: Dīvān; tāb: F.

8 Eşiğinde toprak olanların zerreye benzeyen tozu sevgilinin arzusuyla yükseldi,kapı üstündedir.

43 **33ᵇ: fażlī fermāyed.**

1 Benler sümbül peçeli yüzün üstündedir; sanki Güneş üzerinde olan noktalardır.

2 Yanakların üzerindeki ayva tüylerin sanki ateş üzerinde yatar. Dudaklarının üzerindeki dişin (de) sanki kırmızı dudak üzerindedir.

3 Ey gönül, o can kulübeme geldiği zaman hemen gitmek isterse ayıp etme; çünkü ömür de çabukluk üzerinedir.

āteş-i fürḳatde yansun ḳo raḳ*ī*büŋ ėy melek
çün ebed ḳāfir cehennemde ‘azāb üstinde[dür]

5. ‘ārıżında ol elif-ḳad dil-berüŋ ebrūları
gūyiyā bir mürdedür ėy dil-ki āb üstinde[dür]

gāh mescidde geh*ī* meyḫānede **faż*lī*** b*ī*-dil
ber-ḳarār olmadı hergiz inḳılāb üstinde[dür]

44.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gözlerüm dāyim benüm ol la‘l-i nāb üstindedür
gūyiyā kim bādenüŋ iki ḥabāb üstindedür

kākülüŋ ol c*ī*mdü[r] gūyā cemāl üstindedür
gözlerüŋ ol ‘ayndur ‘āl*ī*-cenāb üstinde[dür]

3. zülfünüŋ bir dāne tārı ‘ārıżuŋda gūyiyā
bir elifdür ol c*ī*m [kim] āfitāb üstindedür

hinduvāne beŋlerüŋ üstinde mūy-ı kākülüŋ
nāfedür gūyā nigārā müşg-i nāb üstinde[dür]

5. bu dil-i pür-sūzda ḫaṭṭı ḫayāli dil-berün
ėy **ġınāy*ī*** sebzedür gūyā kebāb üstinde[dür]

45.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. mey-fürūşuŋ desti-kim dāyim ayaġ üstindedür
gūyiyā bir pīr-i mürş*ī*ddür ṭayaġ üstindedür

---

4 Ey melek, rakibini bırak ayrılık ateşinde yansın; çünkü kafir cehennemde ebediyen azap üstündedir.

5 Ey gönül, o elif boylu sevgilinin yanağındaki ayva tüyleri su üzerindeki bir ölüye benzer.

6 Kimsesiz Fazl*ī*, bazen mescitte bazen de meyhanededir; bir yerde karar kılmadı, sürekli değişim üstündedir.

44 **33[b]: ġınāy*ī* fermāyed.**

1 Benim sürekli o saf dudaklar üzerinde olan gözlerim sanki şarabın üzerindeki iki kabarcık gibidir.

2 (A sevgili,) o cim harfine benzeyen kakülün yüz üzerinde; o pınara benzeyen gözlerin (de) cömertlik (denizi) üstündedir.

3 (A sevgili,) o cim harfine benzeyen saçının yanağına (düşen) bir teli güneş üzerindeki bir elif gibidir.

4 (A sevgili,) karpuza benzeyen benlerinin üzerindeki kakülünün kılı nafe üzerindeki saf koku gibidir.

5 Ey Gınāy*ī*, bu yanan göğsümde sevgilinin ayva tüylerinin hayali kebap üzerindeki sebze gibidir.

45 **33[b]: seyf*ī* fermāyed.**

1 Meyhanecinin eli sürekli kadeh üzerindedir; sanki (eli) sopa üzerinde olan olgun insandır.

dil ki dil-dāruŋ siyeh zülfine baġlanmış-durur
ṣayd olmış murġdur gūyā ki āġ üstindedür

3. sen ayaḳ seyrānın eylersin dėyü bāġa bugün
servler şimşādlar cümle ayaġ üstindedür

ḳāmet-i bālāsı üzre kākül-i ṭarrār-ı yār
gūyiyā serv-i revānuŋ bir kelāġ üstinde[dür]

5. n'ola **seyfī** cān vėrürse kākül-i yār üstine
merd olanuŋ ola-mı ekşer yerāġ üstinde[dür]

46.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫalḳa-ı tevḥīd erenler muṣṭafā meydānıdur
ṣuffe-i ehl-i ṣafā ya'nī vefā meydānıdur

sende iḫvān-ı vefā olmaḳ isterseŋ gel berü
gir ṭarīḳ-i faḳre şāhum murtażā meydānıdur

3. tekye-i miḥnetde nūş eyle ḥasen çün zehr-i ġam
ma'nī-yi ḳālū belā ehl-i belā meydānıdur

pā-bürehne baş açuḳ 'uryān u giryān ol göŋül
şāh ḥüseynüŋ menzilidür kerbelā meydānıdur

5. rūz u şeb diŋlenme aġla şād olma bir nefes
ḫātem-i āl-i 'abā zeyne'l-'abā meydānıdur

ėy göŋül bākır temennāsında ḫarc ėt ömrüŋi
zer gibi ṣāfī-dil ol bu kīmyā meydānıdur

---

2 Sevgilinin siyah saçına bağlanmış olan gönül sanki ağ üzerinde avlanmış bir kuştur.

3 Sen bugün bahçeye gezmeye gideceksin diye serviler, şimşadlar bütün ağaçlar ayaktadır.

4 Sevgilinin hoş boyu üzerindeki aldatıcı kakülü sanki endamlı servi üzerindeki bir kargadır.

5 Seyfî, sevgilinin kakülü üzerinde can verse buna şaşmayın; zira mert olan sürekli silah taşır mı?

46 **34[a]: 'askerī beg.**

1 Birlik halkasının dervişlerinin Hz. Mustafa'nın meydanıdır; yani suffe ehlinin,sözünde sadık olanların meydanıdır.

2 Sen de kalbi saf dostlar gibi olmak istersen öne çık, yokluk yoluna gir; şahım Murtaza meydanıdır.

3 Sıkıntı tekkesinde Hz. Hasan gibi gam zehrini iç; çünkü (burası) kalu belayı kavrayanların bela ehlinin meydanıdır.

4 (A gönül,) baş açık yalın ayak, çıplak ve inleyen ol; şah Hüseyin'in menzili, kerbela meydanıdır.

5 Gece ve gündüz dinlenme, ağla, bir an bile mutlu olma; ehl-i beytin, Zeynel Abidin'in meydanıdır.

6 Ey gönül, (Muhammed) Bakır'ın arzusuyla ömrünü harca; altın gibi saf ol bu kimya meydanıdır.

7. ṣādıḳ-ısaŋ ḳavl-i ca‘ferde sa‘ādet ehline
meẕheb-i iṯnā -‘aşer āl-i ‘abā meydānıdur

her belāyı cāndan keẓm eyle kāẓım ‘ışḳına
ḥubb-ı evlād-ı ‘alī şāhum ‘anā meydānıdur

9. her ne gelse meskenet rāhında teslīm ol göŋül
gördügüŋ sulṭān ‘alī mūsī rıżā meydānıdur

pāk ol jeng-i riyādan bil taḳī vü muttaḳī
ehl-i diller mecma‘ıdur etḳiyā meydānıdur

11. ėy göŋül nuṭḳ-ı naḳī-yi dilde nefs eyle müdām
ḥubb-ı dünyāyı gider dilden fenā meydānıdur

‘askerī’ye bende olanlar gurūh-ı nācīdür
baş vėrüp cān oyna bu yolda ṣafā meydā[nıdur]

13. mehdī-yi hādī vü meḥmed pişvādur ehl-i dīn
uş ẓuhūr-ı mü’minān şīr-i ḫudā meydānıdur

geldi ol gün-kim ola mü’min ḫavāricden cüdā
şād ol ėy dil ehl-i inkāra cezā meydā[nıdur]

15. bu ṭarīḳ-i faḳre sıġmaz sūret-i abdāl olan
bunda erkān istenür bu evliyā meydānıdur

gelene gitme dėmez git gidene hem gel otur
bunda red yoḳ kimseye şāhum rıżā meydā[nıdur]

17. ġāfil olma bu erenler meclisidür aç gözüŋ
gördügüŋ ėy **‘askerī** ṣıdḳ u ṣafā meydā[nıdur]

---

7 Cafer’in sözündeki mutluluk ehline bağlı isen (gel); on iki imamın, ehl-i beytin meydanıdır.

8 Yüce kimselerin sevgilisi şahım Kazım aşkına her belayı candan men et; zorluk meydanıdır.

9 (A gönül,) acizlik yolunda başına her ne gelirse gelsin teslim ol; gördüğün yer sultan Ali Musa Rıza meydanıdır.

10 İki yüzlülük pasından temizlen de (Muhammed) Taki’yi tanı; gönül ehlinin, takva sahiplerinin meydanıdır.

11 Ey gönül, gönül Naki’sinin sözünden sürekli ibret al; dünya isteklerini gönlünden gider, yokluk meydanıdır.

12 Askeri’ye bağlanmış olanlar hak yolunda olanlardır; bu yolda canını feda et, mutluluk meydanıdır.

13 Din ehlinin önde geleni Muhammed Mehdi’dir; bu yer (yalnızca) iman edenlerin göreceği Allah’ın aslanının meydanıdır.

14 O gün geldiği zaman iman edenler isyankarlardan ayrı yerde olsun. Ey gönül, mutlu ol ; çünkü inkar ehline ceza meydanıdır.

15 Bu ayrılık yoluna abdal olan yakışmaz; burada ileri gelenler kabul görür, evliya meydanıdır.

16 Gelene git, gidene gitme demez; burada kimse reddedilmez padişahım razı olma meydanıdır.

17 Bu erenler meclisinde gafil olma,gözünü aç. Ey Askerī, gördüğün doğruluk ve mutluluk meydanıdır.

47.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘arż ėdüp ol meh metā‘-ı ḥüsnini z*ī*bā ṣatar
ḥaḳ budur dil-berler içre kendüyi ra‘nā ṣatar

şoḥbete gitdükce aġyār-ıla her dem ol ḥab*ī*b
‘āşıḳ-ı şeydāların bir bend-ile ġarrā ṣatar

3. ‘ārıż-ı reng*ī*nüŋ üzre ḫālüŋi gören dėdi
ḫˇāce-i hindū-durur ḫalḳa ṭurup kālā ṣatar

gördi ‘ālem ḫalḳını kendüye kızġın müşter*ī*
anuŋ-içün o ḳamer-ruḫ ḫalḳa istiġnā ṣatar

5. yüz sürelden ėy gözi āhū ayaġuŋ tozına
ėşügüŋde misk-i ‘anber kendüye a‘lā ṣatar

der dėseŋ naẓmında **lem‘*ī*** ėy şeh gevher-ni̲sār
beŋzer ol gevher-furūşa lü’lü’-i lālā ṣatar

48.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫaṭṭ-ı müşg*ī*nüŋ lebüŋde ‘anber-i sārā ṣatar
ruḫlaruŋ mihr [ü] maḥabbet beŋlerüŋ sevdā ṣatar

‘*ī*d-gehde sen dükkān açduŋ ṣulu şeft-ālūye
nār-ı ḥasretle yaḳup ‘āşıḳlaruŋ eyvā ṣatar

3. çarḫ-ı gerdūn māh-ı nev na‘liyle olmış müşter*ī*
leblerüŋ bāzār-ı ḥüsn içre görüp ḥelvā ṣatar

---

47 **34[b]: lem‘*ī* fermāyed.**

1 O ay (gibi sevgili,) güzellik servetini gösterip satar; sevgililer içerisinde kendini yüksekten getirmesi doğrudur.

2 O sevgili yabancılarla sürekli olarak sohbete gittiğinde çılgın āşıkları saçının bir teli ile çalım satar.

3 Renkli yanağının üzerindeki benini gören: “Ayakta halka mal satan Hintli bir hocadır” , dedi.

4 O ay yüzlü öfkeli müşteri(sevgili), ālemdeki herkesi gördü; onun için halka tokgözlülük satar.

5 Ey ahu gözlü, ayağının tozuna yüz sürdüğümden beri eşiğindeki misk ve amber kendini daha iyi satar.

6 Ey padişah, Lem‘*ī*’ye şiirinde usta dersen (doğrudur); o büyük inci satan kuyumcuya benzer.

48 **34[b]: ḫayāl*ī* fermāyed.**

Ḫayāl*ī*: *Dīvān:* G. 23.

1 (A sevgili,)misk kokulu ayva tüylerin dudağında saf amber satar; yanaklarının güneşi muhabbet benlerin (de) sevda/siyahlık satar.
• müşg*ī*nüŋ: D*ī*vān; misk*ī*nüŋ: F.

2 Sen bayram yerinde sulu şeftaliye dükkan açtın (ama) āşıkların kendilerini hasret ateşiyle yakıp ayva satar.

3 Dönen felek dudaklarını güzellik pazarında helva satarken görüp yeni ayla birlikte müşteri olmuş.[D. 4.beyit]

gūşe-i b*ī*-tūşe-i faḳr içre bir kem-ter gedā
vaḳt olur kim pādişāh-ı dehr[e] istiġnā ṣatar

5. dilde peykānuŋdan ayrılmaz **ḫayāl*ī*** ḫālinüŋ
gūyiyā ṭıfl-ı ḥabeşdür ka'bede ḫurmā satar

49.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. n'olduŋ iŋlersin felek hercāy*ī* cānānuŋ-mı var
her maḳāmı seyr ėder bir māh-ı tābānuŋ-mı var

beŋzüŋi ėy būsitān faṣl-ı ḫazān-mı ėtdi zerd
yoḫsa başı ṭaşra bir serv-i ḫırāmānuŋ-mı var

3. dem-de-dem zār*ī* ḳılursın dem-be-dem ėy 'andel*ī*b
ḫār-ıla hem-sāye olmış verd-i ḫandānuŋ-mı var

yoluŋa cānum revān ėtsem gerek cānā dėdüm
yüzüme bin ḫışmla baḳdı dėdi cānuŋ-mı var

5. zülf-i dil-ber gibi ėy **ẕāt*ī*** perīşānsın yine
cevr-i b*ī*-ḥad yoḫsa bir yār-ı perīşānuŋ-mı var

50.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ėy gözüm her dem cigerden ėrüşür ḳanuŋ-mı var
yoḫsa yaşuŋ la'l ėder ḫurş*ī*d-i tābānuŋ-mı var

---

4 Fakirlik içinde azıksız olan aciz zaman gelir ki dünya padişahına tok gözlülük satar.[D. 6.beyit]
4[a] bī: هی

5 A Hayāl*ī*, beninin (arzusu) gönülde kirpiğinden ayrılmaz; sanki Kābe'de hurma satan Habeşli çocuk gibidir.[D. 3.beyit]

49 **35[a]: ẕāt*ī* fermāyed.**
Ẕātī: *Dīvān: C. I:* G. 406.

1 A felek, ne oldu, neden böyle inlersin; (yoksa) herkese gönül veren bir sevgilin, her makamı dolaşan parlak ayın mı var?
• her maḳāmı seyr ėder: Dīvān; seyr ider her menzili: F.

2 Ey bahçe, yüzünü sonbahar mı sararttı; yoksa başı dışarıda/yukarıda nazla salınan servin mi var?

3 Ey bülbül, sürekli ağlayıp , inlersin; yoksa dikenlerle arkadaşlık eden sevgilin mi var?
• dem-be-dem zār*ī* ḳılursın dem-be-dem: Dīvān; aġlayub feryād idersin her nefes: F.

4 A sevgili, yoluna canımı feda etsem dedim; yüzüme binbir kızgınlıkla bakıp: "Senin de canın mı var?" , dedi.

5 Ey Zātī, sevgilinin saçı gibi yine perişansın; yoksa eziyeti sınırsız keder veren sevgilin mi var?

50 **35[a]: ḫalīl*ī* fermāyed.**

1 Ey gözüm, sürekli ciğerden gelen kanın mı var; yoksa yaşını kırmızıya çeviren parlak güneşin mi var?

gördügine açılur bir ġonçe mi sevdüŋ göŋül
arduŋ-ıla şalınur serv-i ḫırāmānuŋ-mı var

3. gözlerüm ṭā seni zeyn ėtmege ėy saḳḳā-yı eşk
ḳatre ḳatre ḫūn-ı dilden la‘l ü mercānuŋ-mı var

ne dögersin gögsüŋi meclisde ėy def ṭurmadın
‘āşıḳ-ı şürī́de-veş ḳarşuŋda cānānuŋ-mı var

5. gerçi bir perçemli yaluŋ yüzlisin ėy şem‘ sen
ortaya gelmege ol meh-rū-ile cānuŋ-mı var

ṣafḥa-ı ḫaddinde yāruŋ taze ḫaṭ gördüm dėdüm
ḫaṭṭ-ı reyḥānī́yle yazılmış gülistānuŋ-mı var

7. bu **ḫalīlī́** bülbülüŋle ėy yüzi gül bir daḫı
ḳuş dilini söyleşür murġ-ı hoş-elḥānuŋ-mı var

51.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. cān baġışlar ġonçe-[leb] gün yüzli cānānuŋ-mı var
zāhidā ya‘nī́ senüŋ de dünyede [cā]nuŋ-mı var

yėrde gökde miṣl[i] yoḳ bir āfitābum var benüm
ėy felek ya‘nī́ senüŋ de māh-ı tābānuŋ-mı var

3. ḫātem-i la‘lüŋle nerm ėtdüŋ cihānı ėy perī́
‘ālemi mūm eyledüŋ mühr-i süleymānuŋ mı var

---

2 A gönül, her gördüğüne açılan bir gonca mı sevdin; yoksa yabancılarla salınan bir selvin mi var?

3 Ey gözyaşı sakası, gözlerim seni süslesin diye damla damla gönül kanından yapılmış lal ve mercanın mı var?

4 Ey def, mecliste göğsünü neden durmadan döversin; (yoksa) perişan āşık gibi karşında sevgilin mi var?
4[b] şürīde:**سوريده**

5 Ey mum, her ne kadar perçemli ve yalın yüzlü olsan da o ay yüzlü ile ortaya gelmeye canın mı var?
5[a] perçemli:**پرچملى**
5[b]cānuŋ:**جانانك**

6 Sevgilinin yanağının sayfasında yeni biten ayva tüyünü görünce (ona): “Reyhani hat ile yazılmış gül bahçen mi var?” dedim.

7 Ey yüzü gül (gibi olan sevgili,) bu Halīlī́ bülbülünle bir daha kuş dilini söyleşecek hoş nağmeli kuşun mu var?

51 **35[b]: şem‘ī́ fermāyed.**
Şem‘ī́: *Dīvān:* G. 41.

1 (Benim) can bağışlayan gonca dudaklı, güneş yüzlü sevgilim var. Ey zahit, senin de dünyada sevgilin var mı?[D. 3.beyit]
• gün yüzli: Dīvān; gül yüzli: F.

2 Benim yerde ve gökte eşi benzeri bulunmayan güneş gibi (sevgilim) var. Ey felek, senin de parlak ayın mı var?[D. 8.beyit]

3 Ey peri, dudağının mührüyle alemi fethettin; (yoksa sende) dünyaya (hükmetmeyi sağlayan) Hz. Süleyman’ın mührü mü var?[D. 2.beyit]

yār ėşiginde bizi ednā görürsin zāhidā
bir melek-ruḫsār-ıla göklerde seyrānuŋ-mı var

5. serviye baş egmeyüp ṭūbā'ya vėrmezsin selām
ėy gönül yanuŋda bir serv-i ḫırāmānuŋ-mı var

başuŋa odlar yaḳup feryād ėdersin **şem'*íyā***
cevr[i] çoḳ dünyā gibi ẓulm ıssı sulṭānuŋ-mı var

52.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gül yüzüŋde ėy per*ī* zülf-i per*ī*şānuŋ-mı var
'ārıż-ı yāra muā'rıż olmaġa cānuŋ-mı var

yār-ıla aġyārı gördüm oturur bir gün dėdüm
ėy melek nedür yanuŋd[a] yoḫsa şeyṭānun-mı var

3. öldürürsin 'āşıḳı raḥm eylemezsin ėy ṣanem
hey ne kāfirsin senün s*ī*neŋde *ī*mānuŋ-mı var

gel iŋende kendüŋe germ olma ėy bāġ-ı behişt
ḳāmet-i dil-dār gibi serv-i ḫırāmānuŋ-mı var

5. bu **müdāmī** bendeŋi öldürmek istersin şehā
tekye-i kūyuŋda yoḫsa yine ḳurbānuŋ-mı var

53.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. bi-hamdillāh güzār ėtdüm ḳamu ġamdan surūrum var
iki 'ālem cefāsından elüm çekdüm ḫużūrum var

---

4 Ey zahit, bizi sevgilinin eşiğinde değersiz görürüsün; (yoksa) bir melek yüzlü sevgili ile göklerde gezintin mi var?[D. 5.beyit]

5 Ey gönül, selviye baş eğmeyip, Tübā ağacına selam vermezsin; (yoksa) senin yanında nazla salınan selvin/sevgilin mi var?
• serviye: Dī̇vān; sidreye: F.

6 Ey Şem'*ī*, başına ateşler yakıp feryat ediyorsun; (yoksa) eziyeti çok olan dünya gibi zulm sahibi sultanın mı var?[D. 9.beyit]

52 **35ᵇ: müdām*ī* fermāyed.**[Bu gazel Ḫayāl*ī* Bey divanında kayıtlıdır.]

1 Ey peri, güle benzeyen yüzünde perişan saçın mı var; (yoksa) sevgilinin yanağına karşı çıkmaya gücün mü var?

2 Sevgili ile rakibi bir gün otururken gördüğümde: "Ey melek, yoksa yanında şeytanın mı var?", dedim.

3 Ey put (gibi güzel,) āşığı öldürüp merhamet etmezsin. Hey! Ne kafirsin senin göğsünde imanın mı var?

4 Ey cennet bahçesi, gel kendine neden kızıyorsun; (yoksa) sevgilinin boyu gibi nazla salınan selvin mi var?

5 Ey padişah, bu Müdām*ī* kulunu öldürmek istersin; yoksa mahallenin tekkesinde yine kurbanın mı var?

53 **35ᵇ: edhem*ī* fermāyed.**

1 Allah'a şükürler olsun ki bütün sıkıntılarımdan kurtuldum, neşem var; iki ālemin eziyetinden elimi çektim, huzurum var.

ferāġat bādesin nūş ėtmişem āzādeyim hergiz
ne şeyḫiyyet hevāsı ne dimāġ u ne ġurūrum var

3. ne hāy u hūy ne sevdā ne fürḳat ne ġam-ı ferdā
ne da‘v*ī* içre pür-ġavġā ne ke̲sret birle sūrum [var]

ḥaḳiḳāt mülkine mālik degilsiŋ gün gibi zāhid
göŋülde ol żiyādan zerre deŋli dėme nūrum va[r]

5. bugün ol **edhem*ī***yem kim maḥabbet iḫtiyār ėtdüm
benüm-de ehl-i ‘ışḳ içre bu nev‘-ile ẓuhūrum var

54.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. felek mihrine baş egmez benüm bir āfitābum var
ḳul oldum āsitānında yine devlet-me’ābum var

perī-peyker melek-ṭal‘at muṣavver rūḥ-ı ̲sān*ī*dür
ser*ī*r-i ḥüsne serverdür benüm bir meh-rikābum var

3. ḳaşı vü kirpigi zülfi ḥurūf-ı muḥkemāt ancak
yazılmış dest-i ḳudretle mu‘ayyen bir kitābum va[r]

leb-i yārına ḫūn-ı dil içürsem ḫoş-güvār olsun
ciger ḳanıyla dolmışdur iki şī̲şe şerābum var

5. ġar*ī*b ü ger gedā-y-isem **ḫudāy*ī*** ġam degül çünkim
vefāy*ī* gibi ‘ālemde şeh-i ‘ālī-cenābum var

---

2 Ayrılık şarabından içtim, özgürüm; (bundan sonra) bende ne şeyhlik hevesi ne akıl ne de gurur var.

3 Ne bağırıp çağırma ne sevda ne ayrılık gamı ne dava içinde kavga ne (de) eğlencem var.

4 Ey zahit, hakikat mülküne sahip olmadığın açıkça ortada; gönülde o parlaklıktan zerre kadar ışığım/kavrama gücüm var, deme.

5 Bugün Allah sevgisini kavrayan o Edhemī'yim; benim de aşk ehli içinde bu insanlara görünmüşlüğüm var.

54 **36[a]: ḫudāy*ī* fermāyed.**

1 Felek güneşine baş eğmeyen bir sevgilim var; yine eşiğinde kul olacağım hükümdarım var.

2 Peri yüz melek sima ile şekillenmiş ikinci ruhtur; güzellikte öncü olan ay yüzlü bir sevgilim var.
♦muṣavver+ ḫadd: F.

3 Kaşı kirpiği ve saçı muhkem ayetlerdir; kudret eliyle yazılmış belli bir kitabım var.

4 Ciğer kanıyla doldurulmuş iki şişe şarabım var; sevgilinin dudağına gönül kanı içireyim (daha) tatlı olsun.

5 A Hüdāy*ī*, garip ve yoksuz olsam da tasalanma; çünkü ālemde Vefāy*ī* gibi cömert bir şah var.

55.

Mef‘ūlü mefā‘ílü mefā‘ílü fe‘ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. şevḳuŋle yanan dillere pervāne dėsünler
sen şem‘ olıcaḳ ‘āşıḳuŋa yā ne dėsünler

uş cān vėreyin sen delüḳanlunuŋ öŋinde
ölmiş yine şol bir deli dīvāne dėsünler

3. zülf-i siyehi göŋlümüz almamaġ ėderse
zencīre çekilmiş yine dīvāne dėsünler

kūyuŋda baŋa itlerüŋ ürerse ḳayurmaz
ulularımuz ḥālüm[i] sulṭāna dėsünler

5. ėy bād-ı ṣabā var yüri yārāna ŋaber vėr
şi‘ri dėyecek şöylece rindāne dėsünler

bir vech-ile ṣūret vėrelüm şi‘re **necātī**
kim ŋalḳ b’bāḳ ma‘nī-yi selmān’a dėsünler

56.

Mef‘ūlü mefā‘ílü mefā‘ílü fe‘ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. cānum vėreyim yoluŋa merdāne dėsünler
merdāne imiş ḳalmadı bir cāna dėsünler

öldür beni çün ġamze-i ġammāzuŋa uyduŋ
miskīni gören uġrad[ı] bühtāna dėsünler

---

55 **36[a]: necātī fermāyed.**
Necātī: *Dīvān:* G. 136.

1 Senin arzunla yanan gönüllere pervane desinler. Sana mum denirse āşığa başka ne desinler/denilebilir?

2 Sen delikanlının önünde can vereyim de o tutkun yine ölmüş desinler.
• ölmiş yine şol bir deli dīvāne: Dīvān; öldi yine bir deli dīvāne: F.

3 Siyah saçın gönlümüzü hoşnut etmediğinde o tutkun yine zencire çekilmiş desinler.[D. 4.beyit]
• zülf-i siyehi: Dīvān; zülf-i siyehüŋ: F.
• zencīre çekilmiş yine dīvāne dėsünler: Dīvān; zencīrüŋe çek ola ki uşlana disünler: F.

4 Mahalledeki köpeklerin bana havlarsa üzülmez. Büyüklerimiz halimi sultana söylesinler.[D. 5.beyit]

5 Ey saba rüzgarı, yürü git sevgiliye haber ver (āşık) etkileyici olan şiirini söyleyecek, desinler.[D. 7.beyit]
• şi‘ri dėyecek: Dīvān; ṭarz-ı ġazeli: F.

6 Ey Necātī, şiiri her yönüyle biçimlendirelim de halk: “ Selman’ın manalarına bak”, desin.

56 **36[a]: şāhidī fermāyed.**

1 A sevgili, yoluma canımı feda edeyim, mert desinler; bir sevgiliyle uğraşacak hali kalmayan mert desinler!

2 Aldatıcı gamzene uyduğum için beni öldür. (Benim gibi) zavallıyı görenler iftiraya uğradı desinler.

3. ḳanlu cigerüm eylediler lāleye teşbīh
yandı yüregüm lāle gibi yā ne dėsünler

ėtdüm yine boynuma şaçuŋ bendini zencīr
be n'olsa gerek n'eyleye dīvāne dėsünler

5. nazm ehline eyidüŋ-ki ḳurı laf[ı] ḳosınlar
şi'ri dėyecek şöylece rindāne dėsünler

şimden gėrü ol **şāhidī**'ye ṣūfī dėyenler
ṣāfī mey içer yār-ıla rindāne dėsünler

57.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. şem'-i ruḫuŋa göŋlümi pervāne dėsünler
yandurdı per ü bālini pes yā ne dėsünler

zencīr-i şaçuŋ daḳmaz-isem boynuma ėy dōst
'āḳil dėmesünler baŋa dīvāne dėsünler

3. āşüfte gören göŋlümi dōstlara eyidüŋ
yėter delülük eyledüŋ uşlan a dėsünler

evvelde benüm ḥālümi billāhi görenler
cān vėrdügümi 'ışḳ-ıla cānāna dėsünler

5. sen ḥüsn-i ḫūbānı öger çünk[i] **revānī**
ėrüşdi bugün naẓm-ıla selmān'a dėsünler

---

3 Kanlı ciğerimi laleye benzettiler; yüreğim lale gibi yandı. Başka ne denilebilir ki?

4 Saçının bağını yine boynuma zincir yaptım. Be ne olsun, ne yapsın tutkun desinler.

5 Nazm ehline boş lafı bırakmalarını söylesinler. (Āşık) böyle etkileyici şiir söyleyecek, desinler.

6 O Şāhidī'ye sufi diyenler, şimdiden sonra sevgili ile saf şarap içen rindane desinler.

57 **36[b]: revānī fermāyed.**
Revānī: *Dīvān:* G. 143.

1 Gönlümün yanağının mumuna pervane olduğunu söylesinler; kanatlarını bile yaktı başka ne denilebilir ki?
• yā ne: Dīvān; yana: F.

2 Ey dost, saçının zencirini boynuma takmaz isem bana akıllı değil deli desinler.

3 Gönlümü perişan gören dostlara: "Yeter delilik eylediğin uslan artık", desinler.
• āşüfte gören göŋlümi dōstlara eyidüŋ: Dīvān; āşüfte gören dostlara göŋlümi ayduŋ: F.

4 Benim halimi önceden beri görenler Allah için sevgiliye aşk ile can verdiğimi söylesinler.
• evvelde: Dīvān; öldükde: F.

5 Revānī, bugün şiirde Selman'a ulaştı desinler diye sen güzeller güzelini över.[D. 6.beyit]
• ḥüsn-i ḫūbānı: Dīvān; husrev-i hūbānı: F.

58.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. ḳanlu yaşumuŋ la‘lini cānāna dėsünler
‘ālemde ṣataşdı yine bir kāna dėsünler

baḳmaġa gözüm āyīnedür ḥüsnüŋe çünkim
kirpiklerüme zülfün-içün şāne dėsünler

3. çünkim ṣanemüŋ ṣūret[i] naḳş-ıla ṭoludur
şimden-gėrü bu göŋlüme put-ḫāne dėsünler

cān vėrdügim oldur görüp ol ġonçe-dehānı
cānlar vėrür ol gördügi oġlana dėsünler

5. kūyuŋda budur göz yaşın aḳıtduġum ėy dōst
zencīre çekilmiş yine dīvāne dėsünler

şā‘irleri rūmėlinüŋ ögmekde nigārın
her şi‘ri **revānī** gibi rindāne dėsünler

59.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bād ėşigüŋ pāk ėderkeŋ çeşmüme yaş aŋdurur
her dem āb-efşānlıġı saḳḳāya ferrāş aŋdurur

göŋlüme ṭūl-ı emel vėrüp hevāsı zülfüŋüŋ
gözlerüme ḳametüŋ fikri uzun yaş aŋdurur

---

58 **36[b]: revānī fermāyed.**
Revānī: *Dīvān:* G. 59.

1 Kanlı gözyaşımın çokluğunu sevgiliyi söylesinler; ālemde yine kan döktü, desinler.
• şataşdı: Dīvān; şataşduk: F.

2 Gözüm, senin güzelliğine bakmak için ayna olduğundan kirpiklerime (de) saçın için tarak oldu denilebilir.
• zülfüŋ-içün: Dīvān; zülfüŋ ile: F.

3 Put gibi (güzel sevgilinin) yüzünün süsleriyle dolu olduğundan bundan sonra bu gönlüme puthane desinler.
• çünkim: Dīvān; çün: F.

4 O gonca ağızlı sevgiliyi görünce can verdiğim doğrudur. O gördüğü oğlana canlar bağışlar, desinler.[D. 7.beyit]

5 Ey dost, mahallende gözyaşımı akıtıyorum; divane yine zencire çekilmiş, desinler.[D. 4.beyit]

6 Sevgilin Rumeli’nin şairlerini överken her şiiri Revānī gibi rindane desin.
• şā‘irleri rūmėlinüŋ ögmekde nigārın: Dīvān; her bir güzelüŋ hâl u hatın ögmede ey dil: F.

59 **37[a]: aḥmed fermāyed.**
Aḥmed Paşa: *Dīvān*: G. 82.

1 Ferraşın sürekli olarak su saçan sakayı hatırlaması gibi rüzgar da eşiğini temizlerken gözlerime yaşı hatırlatır.

2 Saçının hevesi gönlüme şiddetli bir arzu verirken boyunun fikri de gözlerime yaşı hatırlatır.

3. atmadı[n] miḥnet kemānından maḥabbet tīrini
dil hedef ḳılmaġ[a] cāna ol göz ü ḳaş aŋdurur

dil ḳılur zülfüŋ ṭarīḳında ġamuŋ fikrin refīk
gėcede ḳorkulı yėl yolcıya yoldaş aŋdurur

5. ḳat[ı] göŋlüŋden şiḳāyetler ḳılur dil ġamzeŋe
gör nėce dīvānedür kim uġrıya ṭaş aŋdurur

dīde-i **aḥmed** cemālüŋde görür nūr-ı ilāh
naḳş-ı dil-keş merdüm-i bīnāya naḳḳāş aŋdurur

60.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gözlerüŋe fitne vü āşūbı ol ḳaş aŋdurur
şūḫ-ı fettān merdüm-i ser-meste ṣavaş aŋdurur

göŋlüme cān ḳat[ı] göŋlünden şikāyetler ḳılur
gör nėce bī-'aḳldur kim deliye ṭaş aŋdurur

3. gözlerüm ḥālin[i] 'arż ėt ėy ṣabā ol māha kim
ḥālini saḳḳālaruŋ sulṭāna ferrāş aŋdurur

ḥüsn-i leylīdür vėren mecnūn'a mevlādan ḫaber
naḳş-ı dil-keş ma'rifet ehline naḳḳāş aŋdurur

5. āferīn eyler **niẓāmī** gördügince ḥüsnüŋi
ṣūret-i mevzūn naẓar ehline sābāş aŋdurur

---

3 Eziyet kemanından muhabbet okunu atmadın; gönül, canı hedeflemek için o göz ve kaşı aklına getirir.

4 Korkulu, rüzgarlı gecenin yolcuya yoldaşı hatırlatması gibi gönül, saçının yolunda gam düşüncesini dost edinir.

5 Gönül, gamzene katı gönlünden şikayetler eder; hele bak, nasıl bir divanedir ki hırsıza taşı hatırlatır.

6 Gönül çelen işlemenin gören göze (Allah'ı) hatırlatması gibi Ahmet'in gözü de yüzünde Allah'ın nurunu görür.
cemālüŋde görür nūr-ı ilāh: Dīvān; görür nūr-ı cemālinde ilāh:F.

60 **37[a]: niẓāmī fermāyed.**
Niẓāmī: *Dīvān:* G. 24.

1 O kaşın, gözlerine fitne ve fesadı hatırlatması gibi cilveli hali (de) sarhoşa kavgayı hatırlatır.
1[b] şavaş: ساوآش

2 Can, gönlüme senin katı gönlünden şikayetler eder; bak nasıl bir akılsızdır ki deliye taşı hatırlatır.
• deliye: Dīvān; dīvāneye: F.

3 Ey saba rüzgarı, gözlerimin halini o sevgiliye söyle. (Çünkü) sakaların halini sultana hizmetçiler anlatır.[D. 4.beyit]
•ol māha: Dīvān; ol şaha: F.

4 Gönül çelen işlemenin marifet sahiplerine süsleme ustası (Allah'ı) hatırlattığı gibi Mecnun'a Mevlā'dan haber getiren de Leyla'nın güzelliğidir.[D. 5.beyit]

5 Ahenkli görünüşün bakmasını bilenlere mutluluk vermesi gibi Nizāmī de senin güzelliğini görünce alkışlar/mutlu olur.[D. 7.beyit]

61.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. *leyletü’l-ḳadr*i bize bu zülf-i evbāş aŋdurur
*ḳabe ḳavseyn*üŋ rumūzı sırrın ol ḳaş aŋdurur

rişte-i dil āteş-i şevḳında yanup şem‘-veş
sırrumı her dem ėder nā-maḥreme fāş aŋdurur

3. zülfini ol meh ḳamer devrinde çevgān eylemiş
yine ‘āşıḳlarına ṭōp ėtmege baş aŋdurur

ra‘d u berḳa āteş-efşānlıġı āhum ögredür
ebre bārān dökmegi gözümdeki yaş aŋdurur

5. diş biler la‘lüne ḳılmaz düzd-i ġamzenden ḥaẕer
bu dil-i dī̆vāneyi gör ki uġruya ṭaş aŋdurur

görmedin dil ṭāḳ-i ebrūsın ḳaçan bayrām ėder
kim hilāl-i ‘ī̆di ṣavm ehline ol ḳaş aŋdurur

7. vaṣl-ı ḫ̆ānında cüdā ḳılur **ḫafī̆** bī̆-çāreyi
fürḳat ü ġam maṭbaḫ̆ından dem-be-dem aş aŋdurur

62.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. dėdüm ol şūḫ̆-ı cefā-pī̆şe iŋen nāzlanur
nāz-ıla güldi dėdi nāzük olan nāzlanur

ṭoġradı ḫ̆ār-ı cefā baġrını bülbüllerinüŋ
bir aġız söylemez ol ġonçe-dehen nāzlanur

---

61 **37[a]: ḫafī̆ fermāyed.**
Ḫafī̆: *Dī̆vān:* G. 42.

1 Bu dağınık saçın bize Kadir gecesini; kaşların (da) *kābe kavseyn*'in sırrını hatırlatır.
• sırrın: Dī̆vān; sırrını: F.
♦ sırrın+ehl: F.

2 Gönül ipi arzunun ateşinde mum gibi yanıp sırrımı her an yabancıya duyurur.

3 O ay (gibi güzel,) saçını ay devrinde çevgana çevirmiş; āşıklarını topa çevirmek için yine başı hatırlatır.[D. 4.beyit]

4 Gök gürültüsü ve şimşeğe ateş saçmayı ahım öğretir; buluta yağmur dökmesini de gözümdeki yaş öğretir.[D. 5.beyit]

5 Bu hırsıza taşı hatırlatan deli gönlüme bak; dudağına diş biler, gamzenin hırsızlığından korkmaz.[D. 6.beyit]

6 Gönül kaşının kemerini görmeden nasıl bayram etsin; çünkü bayram hilalini oruç sahiplerine o kaş hatırlatır.[D. 8.beyit]

7 Çaresiz Hāfī̆'yi kavuşma sofrasından ayrı tutup ayrılık ve gam mutfağından sürekli yemek hatırlatır.[D. 9.beyit]
• ḳılur: Dīvān; ḳılup: F., maṭbaḫ̆ından: Dīvān; maṭbaḫ̆ında: F.

62 **37[b]: necātī̆ fermāyed.**
Necātī̆: *Dī̆vān:* G. 109.

1 O zalim sevgili çok nazlanıyor dedim. Nazla gülerek: “Nazik olan nazlanır”, dedi.

2 Eziyet dikeni bülbüllerin bağrını doğradı; o gonca dudaklı tek laf etmez, nazlanır.

3. gözümüŋ iki ḳabaġı ṭoludur ḳan yaşdan
bir ṭolu içmege ol baŋa neden nāzlanur

rūzigāra ne içün baş ege ol serv-bülend
nev-bahāra bilürüz serv-i çemen nāzlanur

5. ben **necāt*ī*** ėderem kendümi yolında şeh*ī*d
ol baŋa ṣarmaġa bir ḳanlu kefen nāzlanur

63.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gördügümce bize ol şūḫ-ı per[*ī*] nāzlanur
bilür āşüftesiyüz nāzı geçer nāzlanur

nāzı ḥadden geçürüp gel beni aġlatma dėdüm
güler aġladuġıma daḫı beter nāzlanur

3. öldürür ġamzesi bir nāz-ıla biŋ 'āşıḳ āh
beni öldür dėsem ol şūḫ güler nāzlanur

her cefāsını vefā aŋladı dil dil-ber olan
gāh ėdüp mihr ü vefā gāh küser nāzlanur

5. anuŋ-içün dėmedüm maḥlaşımı kim bilecek
oḳımaz şi'rümi ol şūḫ küser nāzlanur

---

3 Gözümün iki kapağı kanlı yaş ile doluyken o sevgili benimle bir kadeh (şarap) içmek için neden nazlanır?
• gözümüŋ iki ḳabaġı ṭoludur ḳan yaşdan: D*ī*vān; ḳanlu yaşdan gözümüŋ iki ḳabaġı ṭoludur: F.

4 Bahçenin selvisinin ilkbahara nazlandığı biliriz de o boyu yüce rüzgara neden baş eğsin?
• serv-bülend: Dīvān; ḳaddi bülend: F., serv-i çemen: D*ī*vān; serv-i semen: F.
•ne içün: nėçün:F.

5 Ben Necāt*ī*, kendimi onun yolunda feda ederken o bana bir kanlı kefen sarmaya (bile) nazlanır.[D. 8.beyit]
♦ ol baŋa ṣarmaġa bir ḳanlu kefen nāzlanur:ol baŋa bir ḳanlu kefen şarmaġa nāzlanur: F.

63 **37^{b}: F.**

1 O peri gibi güzele baktıkça bize nazlanır. Tutkunu olduğumuzu bilir; nazı geçer, nazlanır.

2 Nazı hadden geçirip gel beni ağlatma dedim; ağladığıma güler daha çok nazlanır.

3 (Sevgilinin) gamzesi bir naz ile bin āşık öldürür. Ah! O sevgiliye beni öldür desem,nazlanır.

4 Sevgili bazen sevgi gösterip bazen de küser; gönül (onun) her eziyetini vefa olarak kabul eder.

5 O sevgili küsüp nazlanarak şiirimi okumaz diye mahlasımı söylemedim. Kim bilebilir ki?

64.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gel vücūduŋ perdesin ḳaldur cemāl-i yār[ı] gör
cān gözinden sil ġubārı çėhre-i dil-dārı gör

oyalanma aldanup ārāyişine ‘ālemüŋ
menzil-i maḳṣūduŋa bir gün öŋürdi varı gör

3. mā-teḳaddemden ḫaber vėr [‘ayn-ı] ḥādiṯdür cihān
maḥşer-i evvelde manẓūr ulu’l ebṣārı gör

çeşmüŋe kuḥl-ı başar *men kāne fi’d dünyā* yėter
gözi açuḳlardan ol her laḥẓa bu esrār[ı] gör

5. beyt-i ma‘mūr oldı **yaḥyā**nuŋ bu şi‘r-i dil-keşi
‘ayn-ı ‘ibretle yine ma‘mūra baḳ mi‘mārı gör

65.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫ̆āb-ı ġafletden gözüŋ aç gel göŋül o yārı gör
baḳ cemāl-i yār[a] her dem ‘ışk-ıla dīdārı gör

gülşen-i kūyuŋda cānā bülbül-i şürīde-veş
gėceler tā ṣubḥa dek feryād ėden bīdārı gör

3. ḥasret-i zülf ü ruḥuŋla künc-i ġamda dōstum
rūz u şeb ḳan aġlayan bu dīde-i ḫūn-bārı gör

pāy-būsına dilā ėrmek dilerseŋ ol mehüŋ
düş ayaġına ser-i zülf gibi yalvarı gör

---

64 **38[a]: yaḥya beg fermāyed.**
Ṭaşlıcalı Yaḥyā: *Dīvān:* G. 124.

1 Gel, vücudun perdesini/engelini kaldır, yārin cemālini gör; gönül gözünden tozu sil, gönlü kendine bağlamış olan sevgilinin yüzünü gör!

2 Ālemin süsüne aldanıp oyalanma, hedeflenen yere bir gün önce var!

3 Cihan sonradan meydana gelmiştir, (sen) geçmiş zamanlardan haber ver; elest meclisinde basiret sahiplerinin neye dikkat ettiğine bak![D. 5.beyit]

4 Gözüne sürme olarak “dünyada olan şey” yeter. Her an bu sırlara vakıf olmak istersen gönül gözüyle görenlerden ol![D. 6.beyit]

5 Yahyā’nın gönül çelen bu şiiri, mamur bir mabed/beyit oldu; ibret gözüyle yine bayındır duruma gelene bakıp mimarı gör![D. 7.beyit]

65 **38[a] F.**

1 A gönül, gaflet uykusundan uyan, gel o yārı gör; her an aşkla sevgilinin cemaline bak çehreyi/tecelliyi gör.

2 Ey can, mahallenin gül bahçesinde perişan bülbüller gibi gecelerden sabaha kadar feryat eden uyanık bülbülü gör.

3 Dostum, gam köşesinde saçının ve yanağının hasretiyle gece gündüz ağlayan bu kan yağdırıcı gözü gör.

4 Ey gönül, o ay parçasının ayağını öpmek istersen saç ucu gibi yerlere düşüp yalvar.

5. bu vücūd-ı bī-baḳādan pes ‘adım-durur murād
gel naẓar ḳıl bu fenā mülkine yoḳdan varı gör

66.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ėy başīretsüz göz aç aġyāra baḳma yārı gör
māsivādan gözüŋi yum ṭal‘at-ı dīdārı gör

bakmaġıl bu kāyinātuŋ câme vü destārına
bu dü-rengīn perdenüŋ içindeki settārı gör

3. varma gelme yoḳ-durur ḥaḳḳa eyā ṭālib hemān
geç enāniyyet ṭarīḳinden bu remze varı gör

ejdehā-yı heft-serdür nefs-i ḫodgām ėy ġulām
ceddüŋi cennetden iḫrāc eyleyen şol mārı gö[r]

5. ėy **uṣūlī** perde-i pindārda maḥcūb iken
saŋa sırrı keşf ėden ol kāşif-i esrārı gör

67.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ėy göŋül ger leylī görmek diler-iseŋ yārı gör
ger dilerseŋ görmege mecnūnı gel ben zārı gör

serv-i ra‘nā gerçi çoḳ gördüŋ velī sen ėy ṣabā
nāz gülzārında bitmiş ol ḳad u reftār[ı] gör

---

5 Bu ölümlü vücuttan istediğim adımdır; öyleyse gel bu yokluk mülküne bak, yoktan varı gör.

66 **38[a]: uṣūlī fermāyed.**
Uṣūlī: *Dīvān:* G. 30.

1 Ey gönül gözü ile göremeyen dikkatli ol, yabancıya bakma sevgiliyi gör; masivayı terk edip sevgilinin güzel yüzünü gör.

2 Bu kainatın elbise ile sarığına/zahiri görünüşüne aldanma; bu iki renki perdenin içindeki örtücüyü gör.
• dü-rengīn: Dīvān; dü-rengī: F.

3 Ey talep eden, Allah’ın huzuruna gidip dönmek olmaz; derhal kendini üstün görmekten vazgeç, (seni doğru yola iletecek olan) bu işareti gör.[D. 4.beyit]

4 Ey genç, atanı cennetten çıkaran o yılan (nefsi) gör ki o kendini beğenmiş yedi başlı bir ejderdir.[D. 6.beyit]

5 Ey Usūlī, gurur perdesiyle örtülmüşken sana gizli olanı gösteren o sırların kaşifini gör.[D. 8.beyit]
• maḥcūb iken: Dīvān; maḥcūb idüŋ: F.

67 **38[b]: başīrī fermāyed.**
Başīrī: *Dīvān:* G. 8.

1 Ey gönül eğer Leyla’yı görmek istersen sevgiliyi, Mecnun’u görmek istersen (de) beni gör.

2 Ey saba rüzgarı, sen hoş servi çok gördün ama nazın gül bahçesinde yetişmiş o (sevgilinin) boy ve yürüyüşünü (gördün mü?) onu gör.
• sen: Dīvān; gel: F.

3. gözlerüŋ bīmārıdur la‘lüŋden umar dil şifā
ėy mesīhüm bir nefes luṭf eyle gel bīmārı gör

ḫār u gül görmek dilerseŋ bir arada ėy ṣabā
hīç varma gülşene gel yār-ıla aġyār[ı] gör

5. istemezseŋ ėy göŋül kim çāk ola ten cübbesi
yaḳaŋı hicrān elinden vaṣl-ıla ḳurtarı gör

sürme-i ‘ayne’l-yaḳīnden zāhidā çek gözüŋe
nūr-ı ḥaḳḳı görmek isterseŋ gel ol dīdārı [gör]

7. dōst dīdārın **baṣīrī** görmek isterseŋ eger
ḫˇāb-ı ġafletden baṣīret gözini uyarı gör

68.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. cām-ı meyi ṭutmaŋ leb-i cānāna ber-ā-ber
lāyıḳ-mı bir iş eyleyesin ḳana ber-ā-ber

çekdüm nėçe meh-rūları mīzān-ı ḫayāle
sensin görinen yūsuf-ı ken‘āna ber-ā-ber

3. mecnūn gibi ṭolu içelüm cāmını ‘ışḳuŋ
ṣoḥbetde gerek içile peymāne ber-ā-ber

ėy ḫˇāce gel e mışra ḳıyās eyleme rūmı
ḳul oġlı olur rūmdaki sulṭāna ber-ā-ber

---

3 Gönül gözlerinin hastasıdır, dudaklarından şifa bekler. Ey Mesihim, bir anlık (da olsa) iyilikle gel, hastayı gör.

4 Ey saba rüzgarı, diken ile gülü bir arada görmek istersen gül bahçesine gitmene gerek yok; gel diken ile sevgiliyi gör.

5 Ey gönül, cübbenin yırtılmasını istemezsen yakanı ayrılık elinden kavuşma ile kurtar.

6 Ey zahit, keşif ve müşahede sürmesinden gözüne çek. Allah’ın nurunu görmek istersen o güzel sevgiliyi gör.

7 Ey Basīrī, eğer sevgilinin yüzünü görmek istiyorsan gaflet uykusundan (uyanıp) kalp gözünü canlandır.
• gözini: Dīvān; çeşmini: F.

68 **38[b]: isḥāḳ çelebi**
İsḥāḳ Çelebi: *Dīvān:* G. 31.

1 Şarap kadehini sevgilinin dudağına denk tutmayın; kanla aynı değerde olan bir iş yapmak mümkün mü?
• eyleyesin: Dīvān; işleyesiz: F.

2 Pek çok ay yüzlüyü hayal tartısında tarttım; Kenanlı Yusuf’a eş değer görünen (sadece) sensin.

3 Sohbette kadehlerin beraber içilmesi gerekir; (bu yüzden) aşkın kadehini Mecnun gibi dolu içelim.[D. 6.beyit]
• cāmını ‘ışḳuŋ: Dīvān; ‘ışḳ şarabın: F.

4 Ey hoca, Mısır’la Rum’u kıyaslama, gel; Rum’da kul oğlu sultana denk olur.[D. 7.beyit]
• rūmdaki: Dīvān; rūmda: F.

5. bildüm sözüŋi n'ėdügin **isḥāḳ** budur bu
bir taze ġazel var-ise dīvāna ber-ā-ber

69.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. la'lüŋi görüp dėdi göŋül cāna ber-ā-ber
olmaya mesīḥā daḫı cānāne ber-ā-ber

70.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bāl ü perr açmış kadīmī āşiyānından baŋa
terk ėdüp me'vā-yı perrān olmaġ ister göŋlümüz

ėy **belīġī** 'azm-i deryā eylemiş cūlar gibi
ḳaṭredür illā ki 'ummān olmaġ ister göŋlümüz

71.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. 'īd-i ḥüsnin gördi bir dil-dāra düşdi göŋlümüz
bayrām olal'dan 'aceb āvāre düşdi göŋlümüz

dest-i ḥasretle çeküp cān cübbesin çāk eyledi
baş açuḳ yalın ayaḳ bāzāra düşdi [göŋlümüz]

3. eksük olmaz başuma mevc-i belā şimden-gėrü
baḥr-ı ġamda lücce-i efkāra düşdi göŋlümüz

---

5 A İshāk, ne demek istediğini anladım; divanla aynı değerde bir gazel varsa o da budur.[D. 8.beyit]
• bir taze ġazel: Dīvān; bir ḫūb ġazel: F.

69 **38[b]: aḥmed paşa fermāyed.**

1 Gönül, dudağını görüp: "can ile eş değerdir", dedi; Mesīhā dahi sevgiliyle beraber olmasın.

70 **39[a]: belīġī fermāyed.**

1 Eskiden beri var olan yuvasından bana kanatlarını açmış; (yani) gönlümüz sığındığı yeri terk edip uçmak istiyor.

2 Ey Belīgī, denize açılmaya karar vermiş akarsular gibi gönlümüz de engin deniz olmak isteyen bir damladır.

71 **39[a]: isḥāḳ fermāyed.**
İsḥāḳ Çelebi: *Dīvān:* G. 94.

1 Gönlümüz, güzelliğinin bayramını görüp sevgiliye müptela oldu, bayram olduğundan beri çok perişan oldu.

2 Can cübbesini hasret eliyle çekip yırttı; gönlümüz baş açık, yalın ayak pazara düştü.
• eyledi: Dīvān; eyledük: F., yalın ayaḳ: Dīvān; abdāl olup: F.

3 Gönlümüz, gam denizinde üzüntü dalgalarına tutuldu, bundan sonra başımdan bela dalgaları eksik olmaz.

sözleri cānlar bağışlar gözleri ḳanlar döker
gör nenüŋ gibi büt-i ʻayyāra düşdi gö[ŋ]lümüz]

5. sen daḫı dil derdine **isḥāḳ** dermān isteme
çünki şol bir gözleri mekkāra düşdi gö[ŋ]lümüz]

72.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. rūz u rūşenden n'ola envār olursa şāmumuz
mihr-i ʻālem-tābdan yaḳar çerāġ[ı] cāmumuz

biz ne ʻālemde uçar murġuz göreydüŋ zāhidā
gülşen-i ʻālemde olmasa taʻallūḳ dāmumuz

3. dil ġubār olup döner āvāre-i kūh-ı belā
gird-i bād-ı rāha ʻışḳuz yoḳ-durur ārāmumuz

vāṣl-ı yār olmazsa hecrüŋ ḳulu[yuz] ḳurbānıyuz
biz melāmet ehliyüz nā-kāmlıḳdur kāmumuz

5. ėy **ḫayālī** ʻālem-i naẓma süleymānuz bugün
ḫātem-i ʻışḳuŋ nigīninde yazıldı nāmumuz

73.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. vaʻde ėtmişdür bizi öldürmege cānānumuz
ėy ecel sende teḳāżā-y-ile alma cānumuz

---

4 Sözleri canlar bağışlar, gözleri kanlar döker; gönlümüzün nasıl hilekar bir puta tutulduğunu gör.
• mevc-i bela şimden-gėrü: Dīvān; şimden gėrü mevc-i bela: F.

5 İshāk, sen bile gönül derdine derman bekleme; çünkü gönlümüz gözleri hileci birine tutuldu.
• isteme: Dīvān; umma kim: F.

72 **39ᵃ: ḫayālī fermāyed.**
Ḫayālī: *Dīvān:* G. 12.

1 Kadehimiz alemi aydınlatan güneşle kandil yakarken gecemiz gündüz ile aydınlansa ne fayda?

2 Ey zahit, ālemin gül bahçesinde dünyaya duyulan ilgi yolumuza engel olmasaydı da (sen) bizim ālemde nasıl uçan bir kuş olduğumuzu görseydin.[D. 3.beyit]

3 Gönül, bela dağının avaresi gibi toz olup döner; aşk yolunun hortumuyuz, huzurumuz yok.
• dil ġubār olup döner āvāre-i kūh-ı bela: Dīvān; ten ġubār-ālūde dil āvāre-i kūy-ı bela: F.

4 Sevgiliye kavuşma olmasa da ayrılığın kulu, kurbanıyız; biz melamiyiz, arzumuz nasipsizliktir.
• vāṣıl-ı yār olmazsa: Dīvān; vaṣl ile yār olmazuz: F.

5 Ey Hayālī, bugün şiir dünyasının Süleymanıyız; aşk yüzüğünün mührüne adımız yazıldı.

73 **39ᵃ: fażlī fermāyed.**

1 Sevgilimizin bizi öldürmeye sözü vardır. Ey ecel, sen de canımızı zorla alma.

eyle tīr-endāz olduḳ ‘ışḳ meydānında kim
ḳavse ėrdi tīr-i eflāki geçüp peykānumuz

3. dökme ḳanın ehl-i ‘ışḳuŋ ẓulm-ıla nā-ḥaḳ yėre
çün bilürsin pādişāhum yėrde ḳalmaz ḳanumuz

sen tenūr-ı ‘ışḳda biryān olal’dan ėy göŋül
ḥaḳ bilür kim bezm-i ġamda yoḳ-durur biryānumuz

5. **faẓlī**yā biz ŋusrev-i iḳlīm-i ma‘nī olmuşuz
ḥaşr olınca dünyede ṭurur bezm-i dīvānumuz

74.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. bir ḥaṣīrüm yoġ-iken külbe-i aḥzānumda
būriyā naḳş[ı] görinür ten-i ‘uryānumda

merdüm-i dīde ciger gūşelerini nėçe bir
götürem kendü yetīmüm gibi dāmānumda

3. sāyemi başuma ben gün ṭoġacaġın gördüm
başa ol gün-mi ṭoġar sāye görem yanumda

yėdügüm ayru giderken seg-i kūyuŋla benüm
görmedüm nān u nemek ḥaḳḳını yārānumda

5. baŋa ol nāme-i a‘māl yeter **āhī** kim
yār ŋaṭṭıyla ġazeller ola dīvānumda

---

2 Aşk meydanında öyle bir okçu olduk ki temrenimiz feleklerin okunu geçip gökkuşağına ulaştı.

3 Padişahım, kanımızın yerde kalmayacağını bildiğin için āşk ehlinin kanını eziyetle haksız yere dökme.

4 Ey gönül, sen aşk tandırında kebap olduğundan beri Allah biliyor gam meclisinde (yemek için) kebabımız kalmadı.

5 Ey Fazlī, biz mana ikliminin Hüsrev’i olmuşuz; kıyamet günü toplansak bile meclisimiz dünyada durur.

74 **39[b]: āhī fermāyed.**
Āhī: *Dīvān:* G. 98.

1 Hüzünlerle dolu kulübemde bir hasırım yokken çıplak bedenimde hasır resmi görünüyor.
1[a] aḥzān:**اخزان**

2 Göz bebeğime benzeyen ciğer parçalarını kendi yetimim gibi eteğimde ne zamana kadar taşıyacağım?[D. 3.beyit]

3 Ben gölgemi başıma güneş doğacağı zaman görürüm; o güneşin başıma doğduğu yok ki yanımda gölge göreyim.[D. 2.beyit]
•sayemi başuma ben gün ṭoġacaġın gördüm: Dīvān; sayemi ben başuma gün ṭoġucaġız görürin: F.

4 Senin mahallendeki köpeğinle yediğim ayrı giderken; dostlarımda ekmek ve tuz hakkı görmedim.

5 Ey Āhī, bana amel defteri olarak sevgilinin ayva tüylerini (tasvir eden) gazellerin divanımda olması yeterlidir.

75.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. gel ėy ārām-ı cān oldum ża'īf ü nā-tüvān sensüz
yetiş kim bir dem ārām eylemez cismümde cān sensüz

fiġān ėtdükce ben aheng ėder her biri yanumca
belā bezminde bir neydür baŋa her üstüŋ̆ān sensüz

3. ḥarīm-i mey-fürūşa varmayam beytü'l-ḥarām olsa
ḥarām olsun baŋa sāḳī şarāb-ı erġavān sensüz

lebüŋsüz içmeyem ėy ḫıżr ölürsem āb-ı ḥayvānı
eşeddür mevtden [çünkim] baŋa ḥayāt-ı cāvidān

5. geçüp tīr sipihri 'arşa ėrdi 'arşa-ı ġamda
ḫadeng-i āheni **fażlī** eyā ḳaşı kemān sensüz

76.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. bu 'ālem būsitānında eyā serv-i revān sensüz
ser-ā-ser ḫār olupdur baŋa her bir gülsitān sensüz

dükendi ṣabr u ārāmum mükerrer oldı aḥvālüm
beni pīr eyledi devrān bugün ėy nev-cevān sensüz

3. ṭapuŋdan dūr olalı ḳametüm yay oldı hecr-ile
olupdur her belānuŋ tīrine sīnem nişān sensüz

cemālüŋsüz senüŋ cānā gerekmez cennet-i me'vā
cehennem gibidür gūyā baŋa bāġ-ı cinān sensüz

---

75 **39[b]: fażlī fermāyed.**

1 Ey can huzuru, sensiz zayıf ve güçsüz haldeyim, gel; can bedenimde bir an bile sakinleşmiyor, çabuk ol!

2 Ben feryat ettikçe yanımdakilerin hepsi bana katılır; sensiz olan bela meclisinde her kemiğim bir ney olur/feryat eder.

3 Meyhanecinin yeri Kābe bile olsa oraya gitmem; sensiz olan erguvan renkli şarap bana haram olsun.

4 Ey Hızır, ölürsem hayat suyunu dudağınsız içmeyeyim; (zaten) ebedi hayat bana ölümden daha şiddetli gelir.
• ḥayāt-ı: ḥayāt u : F.

5 Ey yay kaşlı, sensiz Fazlī'nin okunun temreni gam arsasında gökyüzünü geçip arşa ulaştı.

76 **39[b]: ġınāyī fermāyed.**

1 Ey yürüyen servi, bu ālemde sensiz olan gül bahçesi benim için tamamen dikenlerle doludur.

2 Ey delikanlı, bugün felek beni yaşlandırdı; sensiz sabır ve rahatım tükendi, bu durumlar sürekli hale geldi.

3 (A sevgili,) huzurundan uzak kaldığımdan beri ayrılıktan boyum büküldü; göğsüm de her bela okuna hedef oldu.

4 Ey can, senin yüzünün olmadığı bir cennet-i me'va istemem; sensiz olan cennet bahçesi benim için cehennemdir.

5. **ġınāyī**nüŋ dem-ā-dem içdügi nīş oldı hecrüŋle
bugün künc-i belā bezminde ėy şīrīn-dehān sensüz

77.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫasteyüz kūyuŋda yıllardur ki ṣohbet beklerüz
ėy ṭabīb-i dil lebüŋden ya'nī şerbet beklerüz

vādī-yi deşt-i ġamuŋ āvāre bir mecnūnıyuz
tā ölince ānd[a] biz rāh-ı maḥabbet beklerüz

3. göreli zülfüŋde ḥüsnüŋ şem'ini pervāne-var
cān u dilden yanmaġa ėy dōst nevbet beklerüz

āteş-i hecre yanar dil ḳorḳaram āh ėtmege
āşiḳār ola dėyu 'ışkuŋı ġayret beklerüz

5. bezm-i ġamda ėy **muḫibbī** vāmıḳ u ferhād u ḳays
geçdi anlar mest olup biz daḫı ṣoḥbet beklerüz

78.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. vādī-yi fürḳatde dāyim künc-i miḥnet beklerüz
gülşen-i ruḫsāruŋı görmekde ġayret beklerüz

özlerüz mecnūn gibi her dem melāmet deştini
ṣanma ėy leylī-ṣıfat kūy-ı selāmet beklerüz

---

5 Ey şirin dudaklı, bugün sensiz bela meclisinin köşesinde Gınāyī'nin her zaman içtiği (şarap) ayrılığından zehir oldu.

77 **40[a]: muḥibbī fermāyed.**
Muḥibbī: *Dīvān*: G. 1363.

1 Ey gönül doktoru, senin mahallende yıllardır sohbet bekleyen hastalarız; yani dudağından şerbet bekliyoruz.

2 Biz ölünceye kadar aşk yolunu bekleyen, gam çölünün perişan gezen Mecnunlarıyız.
•rāh-ı:rāhı: F.

3 Ey dost, güzelliğinin mumunu saçında gördüğümden beri kelebek gibi gönülden yanmak için sıra bekleriz.
• şem'ini pervāne-var: Dīvān; şem'ine pervāne-veş: F., ėy dūst: Dīvān; ėy māh: F.

4 Gönül, ayrılık ateşiyle yanarken aşkı belli eder diye (bir) ah demeye korkarım; sabır bekliyoruz.

5 Ey Muhibbī, Vamık, Ferhat, Kays gam meclisinden sarhoş olup geçti; biz hālā sohbet bekliyoruz.

78 **40[a]: ḥaydar paşa.**

1 Yanağının gül bahçesini görmek için sabredip ayrılık vadisinde daima eziyet köşesinde bekliyoruz.

2 Ey Leyla yüzlü, biz Mecnun gibi sürekli kınama çölünü arzularken (sen bizim) kurtuluş mahallesinde beklediğimizi zannetme.

3. bezm-i ġamda hem-dem olduḳ vāmıḳ u ferhād-ıla
geçti anlar mest olup biz daḫı ṣoḥbet beklerüz

gėce şem‘-i ḥüsnüŋe ḳarşu dil-ile cān-ile
yanmaġa pervāne-veş ėy māh nevbet beklerüz

5. āşinā olsaŋ ‘aceb-midür seg-i dil-dār-ıla
ḥaydar*ī* peyveste çün bāb-ı sa‘ādet beklerüz

79.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘āşıḳuz dervāze-i şehr-i melāmet beklerüz
zāhid isen ṣanma kim kūy-ı selāmet beklerüz

bī*s*utūn-ı ‘ışḳda çalındı ṭabl-ı sīnemüz
biz daḫı ferhād-veş der-bend-i miḥnet beklerüz

3. ḫūn-ı dil nūş ėtmege peymānesinden dāġumuŋ
meclis-i ‘uşşākda aṣḥāb-ı ṣoḥbet beklerüz

ḫˇāce-i ‘ışḳuz bugün bāzār-ı mihr-i yārda
naḳd-i cānı almaġa kālā-yı vuṣlat beklerüz

5. ėy **cenābī** şāh-ı gerdūn dergehinde ẕerre-vār
āfitāb-ı ālem-ārā gibi şöhret beklerüz

---

3 Gam meclisinde Vamık ve Ferhad ile arkadaş olduk; onlar sarhoş olup geçti , biz hālā sohbet bekliyoruz.

4 Ey ay (yüzlü,) gece güzelliğinin mumuna karşı canıgönülden yanmak için gece ve gündüz kelebek gibi sıra bekleriz.

5 Ey Haydārī, saadet kapısında (sevgiliye) ulaşmak için beklediğimizden sevgilinin (mahallesindeki) köpek ile dost olsak buna şaşılmaz.

79 **40[b]: cenābī fermāyed.**
Cenābī Paşa: *Dīvān*: G. 123.

1 Zahit gibi kurtuluş mahallesinde beklediğimizi sanma; biz kınanma geçidini bekleyen āşıklarız.
• zāhid isen: Dīvān; zāhid-āsā: F.

2 Göğsümün davulu Bisutun Dağı’nda çalındı; biz de Ferhat gibi kınama geçidini bekliyoruz.

3 Yaramın kadehinden gönül kanı içmek için āşıklar meclisinde sohbet ehlini bekleriz.

4 Sevgilinin aşk pazarında bugün hocayız; can parası almak için kavuşma sermayesi bekliyoruz.

5 Ey Cenābī, dünya padişahının dergahında zerre misali ālemi süsleyen güneş gibi şöhret bekleriz.
• ėy cenābī şāh-ı gerdūn dergehinde ẕerre-vār: Dīvān; ėy cenābī dergehinde pādişāh-ı ‘ālemüŋ: F.

80.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ṣanma ėy zāhid bizi rāh-ı selāmet beklerüz
bir belā-keş ‘āṣıḳuz kūy-ı melāmet beklerüz

bende-i pīr-i muġān olmaḳ nėce demler-durur
‘ālemüŋ sulṭānıyuz bāb-ı sa‘ādet beklerüz

3. bulmuşuz künc-i ḳanā‘atde nėçe genc-i nihān
tāc u taḫtı terk ėdüp kūy-ı ferāġat beklerüz

almaġa vaṣluŋ metā‘ını vėrüp cānı revān
naḳd-i ‘ömri ṣarf ėdüp ėy ḫˇāce nevbet beklerüz

5. biz belā ferhādıyuz yād-ı leb-i şīrīn-ile
nėçe demdür **pertevī** der-bend-i miḥnet beklerüz

81.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳayddan āzādeyüz kūy-ı ferāġat beklerüz
naḳd-i ṣabruŋ genciyüz künc-i ferāġat beklerüz

sākin-i çāh-ı ṭabīat ėdeli devrān bizi
ėy ḳamer-ruḫ pertev-i necm-i hidāyet beklerüz

3. ḫaylıdan pīr-i muġānuŋ sākin-i dergāhıyuz
kām-rān-ı ‘ālemüz bāb-ı sa‘ādet beklerüz

---

80 **40ᵇ: pertev aġa.**

1 Ey zahit, kurtuluş yolunu beklediğimizi zannetme; biz belalı âşıklarız, kınanma mahallesini bekliyoruz.

2 Uzun zamandır ālemin sultanı olan meyhaneciyiz; saadet kapısını bekliyoruz.

3 Kanaat köşesinde birçok gizli hazine bulduk; taç ve tahtı terk edip sevgilinin mahallesinde bekleriz.

♦[3. ve 4. beyitin ikinci mısraları yazmada karıştırılmıştır; takdim tehir yapılarak düzeltildi.]

4 Kavuşmanın servetine ulaşmak için hemen can verip ömür parasını harcayarak sıranın (bize gelmesini) bekleriz.

5 Ey Pertevī, biz bela Ferhadıyız, şirin/tatlı dudaklarının hayali ile uzun zamandır sıkıntı kapısında bekliyoruz.

81 **40ᵇ: ḫayālī fermāyed.**

Ḫayālī: *Dīvān:* G. 14.

1 Her türlü bağdan kurtulup sabır parasının hazinesi olduk, feragat köşesinde bekliyoruz.

• künc-i ferāġat: Dīvān; künc-i ḳanā‘at: F.

2 Ey ay yüzlü, dünya bizi tabiat kuyusunun sakinleri yaptığından beri hidayet yıldızını bekleriz.

3 Uzun zamandır meyhanecinin dergahında oturan ālemin şanslı kişileriyiz; saadet kapısını bekliyoruz.

ʻışḳ ili sulṭānınuŋ serdārıyuz mecnūn gibi
ġam sipāhın cemʻ ėdüp şāhum vilāyet beklerüz

82.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ne kerāmetdür sabāda billāh ėy zāhid bu kim
bir nefesde dāmeni ter olmadın deryā geçer

bu ṭoḳuz çarḫ[*ī*] siperden kim ėder āhum güzer
gūyiyā t*ī*r-i ḳazā eflākı b*ī*-pervā geçer

3. vāʻiẓ-i şehre dėŋüz minberde monlālanmasun
bu cihānda her kişi zuʻmınca mevlānā geçer

her kişiyi bend-ile bende devādur kāküli
saŋa ol bendi **laṭ*īfī*** zülf-i ʻanber-sā geçer

83.

Mefʻūlü mefāʻīlü mefāʻīlü feʻūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. cedvelden iŋen çıḳma ki pergāra çekerler
ṭoġrı yolına gitmeyeni dāra çekerler

ġāfil yürüme ayaġı tozında gözüŋ aç
ki ol sürmeyi şol d*ī*de-i b*ī*dāra çekerler

3. şimşād şalınmaḳda elüm var dėmesün kim
güzeller aŋı ş*ī*ve-i reftāra çekerler

gül yūsufı devrüŋde gözgü ṣatamaz kim
gün başına bir gerçi ki bāzāra çekerler

---

4 Mecnun gibi aşk ili sultanının komutanıyız; gam askerini bir araya toplayıp vilayet bekleriz.

82 **41ª: [laṭ*īfī*]**

1 Ey zahit, saba rüzgarında nasıl bir keramet vardır ki bir anda eteği (bile) ıslanmadan denizi geçer.

2 Ahımın bu dokuz çarhi kalkandan geçmesi kaza okunun felekleri korkmadan geçmesine benzer.

3 Şehrin vaizine söyleyin, minberde mollalanmasın; bu cihanda her kişi anlayışına göre efendimiz/Mevlana kabul edilir.

4 Kölelere deva olan kakülü her kişiyi bağlar, sana o bağı lat*ī*f*ī* misk kokulu saç geçer.

83 **41ª: necāt*ī* fermāyed.**
Necāt*ī*: *Dī*vān:* G. 95.

1 Cetvelden çok çıkma, tanzim ederler; (yani) doğru yolda gitmeyeni darağacına asarlar.

2 (Sevgilinin) ayağının tozunda gafil yürüme, gözünü aç; çünkü o sürmeyi şu uyanık göze çekerler.

3 Şimşad salınmakta etkim var demesin; (çünkü) güzeller onu nazla yürümeye mecbur eder.[D. 5.beyit]

4 Her ne kadar günde bir kez pazara çıksa da gül Yusuf'u devrinde güzellik satamaz.[D. 6.beyit]

• gözgü ṣatamaz kim: D*ī*vān: güzellik ṣatamaz h*ī*ç: F.

5. gül devri-durur ser-ḫōş ol unutma **necāt*ī***
ḫaclet raḳamın cebhe-i ruḫsāra çekerler

84.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. s*ī*neme t*ī*r-i müjeŋ fitne vü āl-ıla geçer
ṣadra lā-büd kişi ḳandeyse kemāl-ıla geçer

ṭaġıdup zülfini ġamz eyler elā gözlerle
yine ‘uşşāḳa görüŋ bendi ne āl -ıla geçer

3. māh-rūlar seni gördükçe ḫacī*l* olsa ne ṭaŋ
güneşi gör ėşigüŋden ne zevāl-ıla geçer

n’ola zülfüŋde göŋül fikr ėder-ise belüŋi
‘ömri sevdālularuŋ fikr-i muḥāl-ıla geçer

5. **hevesī** ḥālini hecrüŋde ne bilür ṣanma
şu kimesne ki şeb u rūzı viṣāl-ıla geçer

85.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. yār cevr eylese ‘uşşāḳa n’ola nāz geçer
bu cihān gülşeninüŋ servi ser-efrāz geçer

yine bir āfet-i devrāna muḥibb oldı göŋül
şimdi ḥüsn iḳliminüŋ dil-beri mümtāz geçer

3. o gözi şahne[ye] dil murġını ḳabdurmayı gör
ġāfil olma gözin aç rūmėli şeh-bāz geçer

---

5 A Necāt*ī*, gül devridir, sarhoş olmayı unutma; (sevgilinin) yanağının üzerine utanç yazısını yazarlar.[D. 8.beyit]
• cebhe-i ruḫsāra: Dīvān; cebhe-i hūş-yāra: F.

84 **41ª: hevesī fermāyed.**

1 Kirpiğinin oku göğsüme karmaşa ve hile ile geçer; (elbette) sineye (ok isteyen) kişi neredeyse mükemmel şekilde geçer.

2 Saçını dağıtıp ela gözleriyle işaret eder, buna rağmen āşıkların bu engeli hile ile nasıl geçtiğine bakın.

3 Ay yüzlüler seni gördükçe utansa ayıplanır mı? Güneş’in (sevgilinin) eşiğinden nasıl alçalarak geçtiğine bakın.
3ª ḫacīl: **حجيل**

4 Gönül, saçında belini düşünse ne olur? Sevdalıların ömrü imkansız düşüncelerle geçer.
4ᵇ sevdālularuŋ:**سودايلرن**

5 Hevesī, halini sadece ayrılığında bilir zannetme; bu kimse gece ve gündüzü (sana) kavuşma hayali ile geçirir.

85 **41ᵇ: ḥayātī fermāyed.**

1 Sevgili āşıklara eziyet eylese ne olur, nazı geçer; bu cihan gül bahçesinin selvisi büyüklük taslayarak geçer.

2 Gönül yine bir dünya güzeline tutuldu; şimdi güzellik ikliminin selvisi imtiyazlı olarak geçer.

3 O şahin gözlüye gönül kuşunu kaptırma; gafil olma, gözün aç. Rumeli doğanı geçiyor.

n’ola cān oynasa meydān-ı maḥabbetde göŋül
resen-i zülf-i nigāruŋ cana ḳalmaz geçer

5. ėy **ḥayātī** n’ola dil-ber bize cevr eylerse
ayaġı ṭopraġıyuz bendesiyüz nāz geçer

86.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. her ḳaçan ‘āşıḳlaruŋ ‘ömri gibi cānān geçer
ḥayrete varur hemān ten ‘āleminden cān geçer

ben nėce şād olmayam varduḳça mecnūn olmadın
görse ben dīvānesini ol perī-ḫandān geçer

3. ḳuluŋ olmaġa [begüm] lāyıḳ degüldür her biri
ḫūblara şimdi velī ḥüsn ėline sulṭān geçer

aġlayu[p] senden saŋa nėce şiḳāyet ėtmeyem
bendeŋüm şāhum görinmezsin nėçe dīvān geçer

5. yol gibi boynın burup ‘ālemde ėy **yaḥyā** müdām
‘ışḳ yolında kim geçenler bī-ser ü sāmān geçer

87.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kūyuŋı mesken ėden firdevs-i a‘lādan geçer
kim yėtişse menzil-i a‘lāya ednādan geçer

---

4 A gönül, aşk meydanında can oynasa ne olur; sevgilinin saçının bağı canını esirgemeden geçer.

5 Ey Hayātī, sevgili bize eziyet etse ne olur; ayağının toprağıyız, kölesiyiz, nazı geçer.

86 **41ᵇ: yaḥyā fermāyed.**
Taşlıcalı Yaḥyā: *Dīvān:* G. 72.

1 Sevgili ne zaman āşıkların ömrü gibi geçse can aniden beden aleminden uzaklaşıp, hayret makamına varır.

2 Ben nasıl mutlu olmayayım? Sevda yüzünden kendimi yitirmeden (kapısına) her gittiğimde o peri, ben divanesini görünce gülerek geçip gider.

3 A beyim, güzeller şimdi güzellik ülkesinde sultanlık taslar; fakat hiçbiri kulun olmaya uygun değildir.

4 Ey padişahım, ağlayarak sana senden nasıl şikayet etmeyeyim? Ne kadar divan geçti, kölene görünmüyorsun!
•bendenüm: Dīvān; bendene: F.

5 Ey Yahya, aşk yolundan geçenler dünyada daima yol gibi boyunlarını büküp zavallı ve huzursuz halde yürürler.
• kim geçenler: Dīvān; geçenler: F.

87 **41ᵇ:ḫafī fermāyed.**
Ḫafī: *Dīvān:* G. 71.

1 Yüce menzile ulaşan bile en aşağı seviyeden geçerken senin mahalleni mesken edinen yüce Firdevs cennetinden geçer.
• kim yėtişse: Dīvān; bes yitişen: F.

muṣḥaf-ı ḫaddüŋde reyḥān ḫaṭṭuŋa yüz sürmege
dest-res bulan ḳalem gibi ser ü pādan geçer

3. zāhid ü ‘ābid lebüŋ devrinde olup mey-perest
terk ėdüp ṣavm u ṣalātı zühd ü taḳvādan [geçer]

düşse ṭaŋ-mı ‘aks-i ruḫsāruŋ gözümden göŋlüme
k’āfitābuŋ pertevi cām-ı mücellādan geçer

5. levḥ-i dilden naḳşı yu naḳḳāşı bulduŋsa **ḫafī**
kim dil-i mecnūn mevlāya ki ėre leylādan geçer

88.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gül yüzüŋ kim ṣanma ḥüsn ü bahā ḫırmenidür
bülbül-i ḫasteye ol berg ü nevā ḫırmenidür

dest dest olsa ‘aceb-mi ṣanma sünbüller
mezra‘-ı sebz-i ruḫuŋ ḥüsn ü bahā ḫırmenidür

3. ḫālüŋi görmeyicek yėtürürem kendümi ben
gerçi cān murġına ol dāne belā ḫırmenidür

göricek yüzüŋi ḥācet dilerem el götürüp
dilegüm n’ola ḳabul olsa du‘ā ḫırmenidür

5. biçmedin ‘ömr ekin[üŋ] **ṭāli‘ī** dās-ı meh-i nev
bāġa gel ‘ayş ėdelüm zevḳ ü ṣafā ḫırmenidür

---

2 Yanağının mushafında reyhan kokulu ayva tüylerine yüz sürmeye nail olan kalem gibi (āşık da) canından vazgeçer.

3 Zahit ve abid yanağının devrinde şarap düşkünü olur; oruç ve namazı terk edip züht ve takvadan geçer.
• olup: Dīvān; oldı: F.

4 Senin yanağının aksi gözümden gönlüme düşse buna şaşılır mı? (Öyle ya) Güneşin ışığı da parlak kadehten geçer.

5 Ey Hafī, ressamı bulduysan gönül levhasından resmi sil; çünkü Mecnun’un gönlü Allah’a Leyla üzerinden geçer/ulaşır.
♦mecnūn+ gāh yerde: F.

88 **42[a]: ṭāli‘ī fermāyed.**

1 (A sevgili,) gül yüzünün güzellik harmanı olduğunu zannetme; hasta bülbül için (o yüz) geçim kaynağıdır.

2 Sümbüller el el olsa buna şaşılmaz; yanağının yeşil tarlası güzellik harmanıdır.

3 Sevgilinin benini göremeyince ben kendimi kaybederim; gerçi gönül kuşu için o tane bela harmanıdır.

4 Yüzünü görünce elimi kaldırıp isteğimi söylerim. (Burası) dua harmanıdır, dileğim kabul olsun ne olur!

5 Ey Tāli‘ī, yeni ay orağı ile ömür ekinini biçmedin; bahçeye gel de hayatın zevkini çıkaralım(ne de olsa) mutluluk bahçesidir.

89.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. meminüŋ dil ‘aceb āvāresidür
ölümli ḫastesi b*ī*-çāresidür

oŋulmasun ḳo gitsüŋ dilde ġamzeŋ
k’anuŋ şemş*ī*r-i ‘ışḳı pāresidür

3. cihānda ḳabżā-yı ḳavs-ı murādum
meminüŋ iki ḳaşı arasıdur

nėce sevmeyeyin cān u göŋülden
yürekler vaṣlası cān pāresidür

5. aġarmışdur şaḳālı **ḥayret*ī***nüŋ
ṭar*ī*ḳuŋ eski yüzi ḳarasıdur

90.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. meminüŋ dil ‘aceb āvāresidür
ayaḳda ḳalmış[ı] efkendesidür

beni v*ī*rān ėden düzd*ī*de geh gāh
baḳup bir göz ucıyla ŋandesidür

3. bu gönlüm ŋānesini rūşen ėden
çerāġ-ı ‘āriż-ı tābendesidür

ḳızarsa beŋzi ṭaŋ-mı āfitābuŋ
cemāli ayınuŋ şermendesidür

5. sürūd-ı ‘ışḳı diŋleŋ **ḥayret*ī***den
bu bezmüŋ ol da bir güyendesidür

---

89 **42[a]: ḥayret*ī* fermāyed.**
Ḥayret*ī*: *Dīvān:* G. 167.
1 Acaba gönül Memi’nin avaresi midir yoksa çaresiz, ölümlü hastası mı?
2 Bırak gönlümdeki yan bakışının yarası iyileşmesin; çünkü o aşk kılıcının bir parçasıdır.
• ġamzeŋ: D*ī*vān; zaŋmum: F., pāresidür: D*ī*vān; yarasıdur: F.
3 Alemde istek yayımın kabzası Memi’nin iki kaşı arasındadır.
4 Yürekler lokması, can parçası olan (Memi’yi) canıgönülden nasıl sevmeyeyim?
5 Yolun eski yüzü karalarından olan Hayret*ī*’nin sakalı beyazlamıştır.

90 **42[a]: ḥayret*ī* fermāyed.**
Ḥayret*ī*: *Dīvān:* G. 168.
1 Acaba gönül Memi’nin avaresi midir yoksa ayakta kalmış çaresiz aşığı mı?
• ‘aceb āvāresidür: D*ī*vān; ḳad*ī*m*ī* bendesidür: F.
2 Beni kederli hale getiren ara sıra göz ucuyla attığı acele bakışı ve gülüşüdür.
3 Bu gönül hanemi aydınlatan parlak yanağının kandilidir.
4 Memi’nin güzellik ayından utanan güneşin yüzü kızarsa buna şaşılır mı?
5 Bu meclisin söyleyicilerinden olan Hayret*ī*’den aşk şarkısını dinleyin.

91.

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. meminüŋ dil ḳadīmī çākeridür
ėşigi kelbidür ḫāk-ı deridür

düşel'den bend-i zülfine meminüŋ
cihān dil-berlerinden dil berīdür

3. nazīrin görmemişdür daḫı gözler
begüm ādem degüldür ol perīdür

ḳaçan söz söylese biŋ şīve eyler
eridür yüregüm yaġın eridür

5. hemān bu ġurbet ėlde yādigārı
ḳulaġumda sözi gevherleridür

otur[sa] nāz-ıla şeh-bāz-ı vaḥşī
yürise luṭf-ıla kebk-i derīdür

7. ṭarīḳ-ı 'ışḳ içinde **ḥayretī**
delüler ḫaylınuŋ ser-defteridür

92.

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. maḥabbet bezminüŋ dil menzilidür
mey-i 'ışḳuŋ ḫıred lā-ya'ḳılıdür

ṭarīḳ-i ġamda başum bir ceresdür
dehānumda dilüm gūyā dilidür

3. dökülsün dāne dāne eşk-i çeşmüm
maḥabbet mezra'ınuŋ ḥāṣılıdur

raḳībüŋ ne çalar bezm-i belāda
gerekse biŋ kez ötsün çeng ḳılıdur

---

91 **42[b]: ḥayretī fermāyed.**
Ḥayretī: Dīvān: G. 166.

1 Gönül, Memi'nin daimi kölesi, eşiğinin köpeği,kapısının toprağıdır.

2 Gönül, Memi'nin saçının bağına düştüğünden beri cihan dilberlerinden uzaklaştı.

3 Beyim, gözler Memi'nin benzerini dahi görmemiştir; o insan değil,peridir.[D. 5.beyit]

4 Ne zaman binbir nazla bir söz söylese benim yüreğimin yağını eritir.[D. 7.beyit]
• eyler: Dīvān; ile: F.

5 Bu gurbet elde bize kalan yalnızca kulağımdaki söz incileridir.[D. 8.beyit]

6 Nazla yürüse vahşi bir doğan, lütf ile otursa dağ kekliğidir.

7 Aşk yolundaki Hayretī, deliler sürüsünün önderidir.

92 **42[b]: ḥayretī fermāyed.**
Ḥayretī: *Dīvān:* G. 116.

1 Gönül muhabbet meclisinin durağı akıl da aşk şarabının sarhoşudur.

2 Gam yolunda başım bir çan, ağzımdaki dilim de sanki (o çanın) dilidir.[D. 3.beyit]

3 Muhabbet tarlasının ürünü olan gözyaşım tane tane dökülsün.[D. 2.beyit]

4 Rakibin bela meclisinde ne çalar; dilerse bin kez çalsın, çeng telidir.

5. ölüm āsān olupdur **ḥayretī**ye
bu ḫalḳuŋ gerçi ġāyet müşkilidür

93.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – –/ + + – – / + + – – / + + –

1. dėme kim yārda yoḳ cevr ü cefādan ġayrı
ne dilerseŋ bulınur mihr ü vefādan ġayrı

beni aġlaŋ beni kim üstüme gelmez ölicek
bir avuç topraḳ atar bād-ı ṣabādan ġayrı

3. dūd-ı āhum ne 'aceb göklere dutsa yüzini
'āşıḳuŋ kimisi var ola ḫudādan ġayrı

ne ġaraż eyleye 'uşşāḳ visālüŋ var-iken
ne murād ėdine bīmār devādan ġayrı

5. elif-i ḳāmetüŋ-ile ḳaşuŋa rā dėrler
göŋlümi egleyimez kimse bu rādan ġayrı

yüzüne tutsa **necātī** ne 'aceb ḫaclet elin
nesi var yüze gelür dest-i du'ādan ġayrı

94.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. lebüŋden būse almadı kimesne cāmdan ġayrı
ṣoyup ḳoynına ḳoymadı [seni] ḥammāmdan ġayrı

---

5 Ölüm her ne kadar halka zor gelse de Hayretī'ye kolaydır.

93 **43ª: necātī fermāyed.**
Necātī: *Dīvān:* G. 599.

1 Sevgilide eziyet ve zulümden başka (bir davranış biçimi) yok deme; çünkü (onda) sevgi ve vefa dışında ne ararsan bulunur.

2 Bana ağlayın; çünkü öldüğümde üstüme bir avuç toprak atmak için, saba rüzgarından başkası gelmez.

3 Ahımın dumanı gökyüzünü kaplasa buna şaşılır mı, āşığın Allah'tan başka kimi var ki?[D. 6.beyit]

4 Hastanın devadan başka bir isteği olmadığı gibi āşıkların da sana kavuşmaktan başka bir dileği yoktur.[D. 5.beyit]
• ėdine: Dīvān; eyleye: F.

5 Boyunun elifi ile kaşına ra dediğimden beri gönlümü ra harfine (benzeyen kaşından)/buradan başka hiç kimse eğlendiremez/avutamaz.[D. 3.beyit]
• dėrler: Dīvān; diyeli: F.

6 Necātī, utanma elini yüzüne tutsa buna şaşılır mı, dua elinden başka yüze gelecek neyi var?[D. 7.beyit]

94 **43ª: ḥayretī fermāyed.**
Ḥayretī: *Dīvān:* G. 517.

1 Kadehten başka dudağından öpücük alan kimse olmadığı gibi hamamdan başka seni soyup koynuna alan kimse yok.
• ḳoymadı: Dīvān; ḳomadı: F.

sen ol sulṭān-ı ʻālemsin-ki öz ḳullarına hergiz
elüŋ öpmek müyesser olmadı bayrāmdan ġayrı

3. elüŋden yėmedüm bir loḳma niʻmet silleden özge
lebüŋden ṭatlu dil gūş ėtmedüm düşnāmdan[ġayrı]

cihānda bulmadum bir yār-ı ṣādıḳ ġamdan özge ben
göŋül eglencesin bilmem mey-i gül-fāmdan ġayrı

5. bi-ḥamdillāh hele ėy **ḥayretī** bed-nām-ı ʻālemsin
nesi ḳalur ṣoŋında kişinüŋ bir nāmdan ġayrı

95.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. taŋt-ı dilde dil-berā sulṭān olayduŋ ola-mı
külbe-i aḫzānuma mihmān olayduŋ ola-mı

gördügüŋ naḳş-ı nigāra aldanursın ėy göŋül
dem-be-dem pīr olduġunc’ oġlan olayduŋ o[la-mı]

3. ġamzeler tīrine ėy cānum sipersin dāyimā
her kemān-ebrūlara ḳurbān olayduŋ ola-mı

cevr ü nāzuŋ başdan aşdı aġladukça ėy gözüm
ʻālemi ġarḳ ėtmege ʻummān olayduŋ ola-mı

5. sākin olmaz göz yaşı yanduḳ hevā-yı ʻışḳ-ıla
şemsīyā ḫāk-i reh-i cānān olayduŋ ola-mı

---

2 Sen o alemin sultanısın; öz kullarına bayramdan başka bir zaman elini öpmek nasip olmadı.
• ʻālemsin: Dīvān; ḫūbānsın: F.

3 Elinden tokattan başka bir nimet yemedim; dudağından (da) küfürden başka bir tatlı söz işitmedim.
• bir yār-ı ṣādıḳ ġamdan özge: Dīvān; yār-ı muvāfıḳ ġamdan ġayrı: F.

4 Cihanda gamdan daha vefalı bir sevgili bulamadım. (Bundan sonra) gül renkli şaraptan başka bir gönül eğlencesi de bilmem.
• eglencesin: Dīvān; eglencesi: F.

5 Ey Hayretī, Allah’a şükürler olsun ki alemin kötü şöhretlisisin; kişinin öldükten sonra namdan başka nesi kalır ki?

95 **43ª: şemsī fermāyed.**

1 A sevgili, gönül tahtında sultan olaydın, olsun mu? Hüzünler kulübeme misafir olaydın, olsun mu?

2 Ey gönül, günden güne yaşlandıkça gördüğün her güzellik nakşına aldanıyorsun; genç olaydın, olsun mu?

3 Ey canım, (sevgilinin) yan bakış okuna daima (kendini) siper edersin. Her keman kaşlı için kurban/ yay çantası mısın acaba?

4 Ey gözüm, ağladıkça (sevgilinin) eziyet ve nazı çoğaldı; alemi gözyaşına boğmak için engin deniz olsaydın, olsun mu?

5 Ey Şemsī, aşk hevesi ile yandığımızdan gözyaşı durulmuyor. Sevgilinin yolunun toprağı olaydın,olsun mu?

96.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. cān vėr ėy dil maḥrem-i cānān olayduŋ ola-mı
derde düş tā lāyıḳ-ı dermān olayduŋ ola-mı

şu gibi bir yüce serve yüz sürersen sevinür
yaşaduḳça ėy göŋül oġlan olayduŋ ola-mı

3. cennet-i kūyından eylersin beni men‘ ėy raḳīb
ḥile vü telbīsle şeyṭān olayduŋ ola-mı

göz ḳızardup her saçı leylāya ṭolaşduŋ göŋül
‘āleme mecnūnlayın destān olayduŋ ola-mı

5. kīmyā kılmak dilerseŋ **muḥyī** ḳalbüŋ cevherin
sa‘y ḳıl ḫāk-i reh-i cānān olayduŋ ola-mı

97.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ėy göŋül genc-i ġama vīrān olayduŋ ola-mı
bir gözi ḫūn-rīz elinden ḳan olayduŋ [ola mı]

dėdüm ėy şāh ėşigüŋde ḳullıġa eyle ḳabūl
güldi dėdi ėy gedā sulṭān olayduŋ o[la-mı]

3. pīr oldukça ḥarīṣ olduŋ güzeller ‘ışḳına
vardugınca ėy göŋül oġlan olayduŋ ola mı

---

96 **43ᵇ: muḥyī fermāyed.**

1 Ey gönül, can verip sevgilinin mahremi olaydın, olsun mu? Derde düşüp dermana layık olaydın, olsun mu?

2 Su gibi bir yüce selviye yüz sürersen sevinir. Ey gönül, yaşadığın zaman boyunca genç olaydın, olsun mu?

3 Ey rakip, beni mahallenin cennetinden mahrum bırakırsın; hileyle şeytan mı oldun acaba?
♦beni+ eylersin: F.

4 A gönül, mest olup her Leyla/ siyah saçlıya dolaştın. Aleme Mecnun gibi destan olaydın, olsun mu?

5 A Muhyī, kalbinin cevherini dönüştürmek istersen say kıl. Sevgilinin yolunun toprağı olaydın, olsun mu?

97 **43ᵇ: necāṭī fermāyed.**
Necāṭī: *Dīvān:* G. 567.

1 Ey gönül, gam hazinesine virane olaydın, olsun mu? Bir gözü kan dökücü elinde kan olaydın, olsun mu?
• ḫūn-rīz elinden: Dīvān; ḫūn-ḫār elinde: F.

2 Ey padişah, eşiğinde beni kulluğa kabul et dedim. Gülerek: “Ey köle sultan mısın acaba” , dedi.[D. 3.beyit]

3 Ey gönül, yaşlandıkça güzellerin aşkına hırslandın; gittikçe gençleşir misin acaba?[D. 2.beyit]

cevrüŋi ḥadden aşurduŋ yār èşiginde raḳīb
iblise yèr ḳomaduŋ şeyṭān olayduŋ ola-mı

5. ‘ömr-i sermed ister-iseŋ èy **necāti** ölmedin
èşiginde bir gèce mihmān olayduŋ ola-mı

98.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ruḫlaruŋ naṭ‘-ı felekde mihre çoḳ āl eyledi
ḳaşlaruŋ fikri hilālüŋ ḳaddini dāl eyledi

bir ḳuyumcı māh-rū sīmīn-beden dil-ber beni
pūte-i ‘ışkında nār-ı hecr-ile ḳāl eyledi

3. māh-ı nev cismümde na‘lī ṭāġlardur encümün
pīr-i çerḫi baş açuḳ ol şāha ābdāl [eyledi]

biŋ velī huşyārı mest ètdi bugün bir ḳatre mey
bilmezem sāḳī ne ḳatdı aŋı ḳattāl eyledi

5. èy **derūnī** ḥālümi şerḥ ètdügümce nāmeye
yüz çevürdi zülf-i dil-ber gibi ihmāl eyledi

99.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ṭāġlar çün nālemi gūş ètdi feryād eyledi
dèdiler kim dehr bir ferhād bünyād eyledi

bir perī-taṣvīridür dīvāne naḳş èden beni
baŋa naḳş[ı] ol melek yüzlü perī-zād eyledi

---

4 A rakip, sevgilinin eşiğinde yaptığın eziyet sınırı aştı; şeytana fırsat bırakmadın. (Asıl) şeytan sen misin acaba?[Bu beyit divanda yer almamaktadır.]

5 Ey Necātī, ölmeden önce sonsuz ömre sahip olmak istersen (sevgilinin) eşiğinde bir gece misafir olaydın, olsun mu?

98 **43ᵇ: derūnī fermāyed.**

1 Yanakların yeryüzünde güneşe çok hile yaptı, kaşlarının düşüncesi (de) hilalin boyunu büktü/ dal eyledi.

2 Bir kuyumcu, ay yüzlü, gümüş bedenli sevgili beni aşk potasında ayrılık ateşi ile eritti.

3 Yeni ay gibi (incelen) bedenimde yıldızların at nalı şeklinde olan yaralardır. Feleğin pirini o sultana başı açık/korkusuz bir abdal eyledi.

4 Bugün bir damla şarap bin tane Allah dostu akıllı kişiyi sarhoş eyledi; bilmiyorum ki saki ne kattı da onu böyle öldürücü yaptı.

5 Ey Derūnī, İçinde bulunduğum durumu mektuba anlattıkça (o da) sevgilinin saçı gibi yüz çevirip beni kendi halime bıraktı.

99 **44ᵃ: āhī fermāyed.**
Āhī: *Dīvān:* G. 129.

1 Dağlar inlememi işitip feryat ederek dünya bir Ferhat daha yetiştirdi dediler.

2 Beni divane (diye) nakş eden bir peri suretlidir, bana o görünüşü o güneş yüzlü peri gibi güzel verdi.[D. 3.beyit]
- yüzlü: Dīvān;sūret: F.
- melek:gün:F.

3. çāh-ı ġam maḥbūsıyam ol şeh ḫalās ėtmez beni
bir levendüm şan bugün zindāndan āzād eyled[i]

gönlümi yıḳduŋ benüm yapsaŋ n'ola kim bir zamān
yıḳdı bir şeh ka'beyi tekrār bünyād eyledi

5. adına düşmezdi gerçi ḳaddümüz dāl eylemek
ol elif-ḳāmet bugün **āhī** 'aceb ad eyledi

100.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āh kim emvāc-ı deryāyı belā cūş eyledi
rüzigār aŋa vücūdum zevraḳın ṭuş eyledi

āh ėdüp dėdüm gözüŋ öldürdi ben dil-ḥasteyi
ol ṭabīb-i cān u dil güldi dėdi ḫōş [eyledi]

3. cübbe-i ṣabr-ı dili çāk ėtse ṭaŋ mı dest-i şevk
sāḳiyā mihrüŋ ayaġı anı ser-ḫōş eyledi

bilmezem zehr-i ġam-ı dil-ber mi ḳatduŋ bādeye
kendüsinden geçdi her kim-ki anı nūş eyledi

5. görmege sen bāri gel billāh **ẕātī** ḫasteyi
ṣabr u ṣıḥḥat ėy ecel aŋı ferāmūş eyledi

---

3 Gam kuyusunun mahkumuyum, o padişah beni kurtarmaz (diyordum.) Bugün beni asker zannedip zindandan salıverdi.[D. 4.beyit]
• ėtmez: Dī.vān; ėdüp: F., levendüm: Dī.vān; levendi: F.

4 Bir padişah(ın) bir zamanlar Kābe'yi yıkıp yeniden yaptığı gibi ,(sen de) benim gönlümü yıktın, yeniden yapsan ne olur ki?[D. 5.beyit]

5 Ey Āhī, her ne kadar boyumuzu dal eylemek/bükmek (onun) adına yakışmışsa da ol elif boylu güzel bugün çok ad eyledi/şöhret kazandı.[D. 6.beyit]

100 **44[a]: ẕātī fermāyed.**
Ẕātī: *Dī.vān: C. III:* G. 1602.

1 Yazık ki bela denizinin dalgalarını taşırdı, rüzgar (da) ona vücudumun kayığını yöneltti.

2 Bir ah çekip dedim ki, "Yaralı gönüllü beni senin gözün öldürdü."; o gönül ve can doktoru gülerek "İyi yaptım.", dedi.
•āh ėdüp: Dī.vān; aġlayub:F., dil-ḥasteyi: Dī.vān; bī.māruŋı: F.

3 Arzu eli gönül sabrının cübbesini yırtsa buna şaşılır mı? Ey saki, güneşe benzeyen şarap onu sarhoş etti.[D. 4.beyit]

4 (A saki,) şaraba sevgilinin gam zehrini mi kattın acaba? Onu içen herkes sarhoş oldu.[D. 3.beyit]
• bilmezem: Dī.vān; ey ecel: F., badeye: Dī.vān; bādeŋe: F., kendüsinden: Dī.vān; kendüzinden: F.

5 Ey ecel, sabır ve sağlık onu unuttu, Allah aşkına bu hasta Zātī'yi hiç olmazsa sen ziyaret et.

101.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. yārda gerçi degül himmet ü şefḳat bāḳī
āh kim daḫı durur dilde maḥabbet bāḳī

yėyelüm n’olsa gerek şimdi şekker yėrine ġam
ḥāliyā şükr ėdelüm şoŋra şikāyet bāḳī

3. elde furṣat var-iken ḥācetimüz eyle revā
ki ebed ḳaldugı yoḳ kimseye furṣat bāḳī

devlet-i ḥüsne ṭayanmaḳ neden ėy şāh-ı cihān
kime ḳaldı ki saŋa ḳala bu devlet bāḳī

5. ėrmedüm vaṣla velī şükr aŋadur ki degül
bende ne mihr ü ne ḫod sende melāḥat bāḳī

her ṭaraf yıḳdı gönül mülkini çün seyl-i belā
ne içün böyle yanar āteş-i hicret bāḳī

7. ḥasb-i ḥāl eyle **mu‘īdī** ġazeliyyātuŋı kim
ḥālet-i sūz gerek sözde şanā‘at bāḳī

102.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. derd [ü] ḥasret bu degül kim ola fürḳat bāḳī
derd odur kim ben ölem ḳala bu ḥasret bāḳī

---

101 **44[a]: mu‘īdī fermāyed.**
Mu‘īdī: *Dīvān:* G. 474.

1 Sevgilide himmet ve şefkat kalıcı olmasa da gönüldeki aşkı hala durmaktadır, bakidir.

2 Şimdi şeker yerine gam yesek ne olur? Önce şükr edelim sonra şikayet (ederiz.)

3 Elinde fırsat varken isteğimizi yerine getir; çünkü kimsenin elinde fırsat sonsuza kadar kalmaz.

4 Ey dünyanın sultanı, güzelliğin devletine neden (bu kadar) itimat edersin; bu devlet kime kalmıştır ki sonsuza kadar sende kalsın.

5 (Sevgiliye) kavuşamadım lakin şükürler olsun ki ne bendeki sevgi ne de sendeki güzellik kalıcı değildir.

6 Bela seli gönül ülkesinin her yerini yıkmışken ayrılık ateşi neden (hala) yanmaya devam eder?
6[b] hicret: **هجران**

7 A Muʿīdī, gazellerinle dertleş çünkü (önce) sözlerinin yakıcı olması gerekir, sanat sonraki aşama.
• şanā‘at: Dīvān; şan‘at: F.

102 **44[b]: āhī fermāyed.**
Āhī: *Dīvān:* G. 137.

1 Dert ve hasret bu değil ki ayrılık baki olsun, dert odur ki ben öleyim bu hasret baki kalsın.

cān çıḳınca hel[e] ben ḡıdmet[de] eksük ḳomadum
eger ölmezsem efendim yine ḡıdmet bāḳī

3. sīneden geçdi müjeŋ zaḡm[ı] ṭurur dilde henüz
çıḳdı peykānı velī ḳaldı cerāḥat bāḳī

bī-vefādur bu felek ʻışḳ [u] maḥabbet çoḳ olur
ne ḥüsn sende ne ḡōd bende maḥabbet bāḳī

5. ṣoḥbeti var mey-i nāb-ile bugün **āhī'**nün
yüri ėy ṣūfī senüŋle [yine] ṣoḥbet bāḳī

103.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. cānda rāḥat nėce ola dilde cerāḥat bāḳī
ḳorḳaram bir gün ölem ḳala bu ḥasret bāḳī

beni aġyār-ıla çünkim görüp ol şūḫ-ı cihān
geçdi ʻömrüm [gibi] dėdi yine ṣoḥbet bāḳī

3. ṣūfiyā terk-i riyā ḳıl der-i mey-ḫāneye var
feṭḥ-i bāb olmaz-ise kūşe-i ḡalvet bāḳī

bir gün ol serv-i sehī başumuza sāye ṣalup
dil ġam-ı dīde dėdi sāye-i devlet bāḳī

5. gel **mesīḥī** ṭamaʻuŋ dār-ı şifādan ḳaṭʻ ėt
ʻizzet olmazsa ne ġam kūşe-i zillet bāḳī

---

2 Ben can çıkıncaya kadar hizmet(te) eksik şey bırakmadım, efendim eğer ölmezsem yine hizmet baki kalacaktır.
• ben ḡıdmetde: Dīvān; ḡıdmetde ben: F., efendim: Dīvān; efendi: F.

3 Ok sineden geçti (ama) yarası hala gönülde duruyor. Temreni çıktı lakin içe işleyen irin baki (kaldı.)

4 Bu felek aşk ve muhabbeti çok olan bir vefasızdır. (Zaten) ne sendeki güzellik ne de bendeki muhabbet kalıcı değildir.

5 Bugün Āhī'nin saf şarap ile sohbeti var. Ey sufi, yürü seninle olan sohbet yine sonsuzdur.
• āhī'nün: Dīvān; yārānuŋ: F., ṣūfī: Dīvān; āhī: F.

103 **44[b]: mesīḥī fermāyed.**

1 Gönülde içe işleyen irin varken canda rahatlık nasıl olsun. (Eğer) bir gün ölürsem bu hasretin baki kalmasından korkarım.

2 O dünya güzeli beni ağyar ile gördüğü zaman ömrüm gibi hızla geçip (seninle olan) sohbet yine sonsuzdur, dedi.

3 Ey sufi, ikiyüzlülüğü terk ederek meyhane kapısına git; kapı açılmazsa (üzülme) baki olan uzlet köşesidir.

4 Bir gün o selvi boylu başımıza gölge salıp gönül gözyaşı gamıyla (dolu) dedi; kalıcı olan devlet gölgesidir.

5 Ey Mesīhī, gel, açgözlülüğünü darüşşifadan gider. Büyüklük olmazsa buna üzülme; baki olan alçaklık köşesidir.

104.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āh kim cāy-ı ḫarābum bir dem ābād olmadı
bir nefes ‘ālemde bu ġam-gīn dilüm şād olmadı

sūsen-i zülfine sen servüŋ hevādār olalı
dil-ber[ā] cāndur eger dil ġamdan āzād olmadı

3. bir ṣadādur ‘ışḳ-ı şīrīnden hemīn fehm ėtdügi
ḫusrevā kūh-ı belāda şol-ki ferhād olmadı

dār-ı dünyā içre bī-seng-i ġam [u] derd ėy dirīġ
‘işret içün bir maḥabbet-ḫāne bünyād olmadı

5. ruz [u] şeb pīr-i muġānuŋ ḫıdmetin ḳıl iḫtiyār
kimse şākird olmadın ‘ālemde üstād olmadı

ḳaçdı benden yār canlar vėrdügümce gerçi-kim
āşinālar dėdiler varın vėren yād olmadı

7. bī-vefālıḳ resmidür i‘rāż-ı yāruŋ **lāmi‘ī**
ṣanma kim yanında derd ü miḥnetüŋ yād olmadı

105.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gerçi yėl ṭoḳınmadın zülfüŋ perīşān olmad[ı]
bu perīşān olmadın ol ‘anber-efşān olmadı

---

104 **45ª: lāmi‘ī fermāyed.**
Lāmi‘ī Çelebi: *Dīvān:* G. 508.

1 Yazık ki harap evim bir an olsun mamur olmadı; bu gam dolu gönlüm (de) bir nefes mutlu olmadı.
• cāy: Dīvān; cān: F.

2 Sen selvi boylunun süsene benzeyen saçlarına āşık olduğumdan beri gönül gamdan kurtulmadı ama sevgili (her zaman) candır, canımdır.

3 Şirin’in aşkından anladığı tek şey bir sestir. Ey Hüsrev, bela dağında senin gibi Ferhat olmadı/bulunmadı.

4 Eyvahlar olsun ki dünya evi içinde gam ve dert taşı olmadan içki içmek için bir meyhane inşa edemedik.

5 Gece gündüz demeden mürşidin hizmetini yerine getir; (çünkü) alemde öğrenci olmadan usta olan kimse yoktur.
•iḫtiyār: Dīvān; iy göŋül: F.

6 Tecrübeli olanlar her ne kadar tüm varını sevgili için harcayan yabancı olmaz dese de ben canlar verdikçe benden kaçtı.

7 A lāmi‘ī, sevgilinin yüz çevirmesi bir vefasızlık adetidir; dert ve eziyetini de unuttuk sanma.

105 **45ª: mu‘īdī fermāyed.**
Mu‘īdī: *Dīvān:* G. 475.

1 Rüzgar dokunmadan saçların dağılmadı ama bu perişanlık olmadan da o (rüzgar) amber saçıcı olmadı.

zaḫm-ı dendānuŋ görüp la‘lüŋde çīn ėtme ḳaşuŋ
hey begüm incinme n’oldı arada ḳan olmadı

3. gözlerüm yaşını bārān ėtmedin ol serv-i nāz
ġonçe gibi açılup gül gibi ḫandān olmadı

çekmişem yıllarla derdin ol ṭabīb-i cān velī
ḫāṭırum bir gün gelüp şormaġa dermān [olmadı]

5. ḫaṭṭı geldükde vefādar ola dėrdüm āh kim
gitdügünce āfet-i cān oldı cānān olmadı

ben gedāya āşinālıḳ eyler ol bīgāne-veş
şanasın hergiz göŋül taḫtında sulṭān o[lmadı]

7. cānı çıḳınca neler çekdi **mu‘īdī** derd-mend
başla cān oynamaḳ müşkildür āsān o[lmadı]

106.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – –/ + + – – / + + – – / + + –

1. dilümüz aŋlayımaz ṣūfī bizüm ḳāl ehli
bī-zebān söyleşelüm var-ise bir ḥāl ehli

salṭanat faḳr-ıla faḫr ėtmek imiş ‘alemde
ne bilür ḳadrin anuŋ memleket ü māl ehli

3. vazgel ‘aḳl-ıla sen yār olımazsın ėy dil
ehl[i] var başḳa anuŋ [da] behey abdāl ehli

cān[ı] cānān yolına vėrmede ihmāl ėtme
ėremez menzil-i maḳṣūdına ihmāl ehli

---

2 Dudağında dişlerinin (açtığı) yarayı görüp kaşlarını çatma; hey beyim, sinirlenecek ne var arada kan olmadı ki.

3 O naz selvisi, gözlerimin yaşını yağmur (gibi) akıtmadan gonca gibi kapandı, gül gibi gülmedi/açılmadı.

4 O can doktorunun yıllardır derdini çekiyorum ama bir gün bile hatrımı sormaya gelip (bana) derman olmadı.

5 (Sevgilim,) yüzünde ayva tüyleri çıktığında vefalı olur diyordum ama ne yazık ki gün geçtikçe can belası oldu, sevgili olmadı.

6 O (sevgili) gönül tahtında hiç sultan olmamış gibi ben kölesini tanıdığı halde yabancıymışım gibi davranır.

7 Dertli Mu‘īdī, canı çıkıncaya kadar ne sıkıntılar çekti; canını feda etmeye hazır olmak zordur, kolay olmadı.

106 **45ᵇ: belīġī fermāyed.**
Belīġī: *Dīvānçe:* G. 83.

1 A sufi, sözde Müslümanlar bizim dilimizi anlayamaz. Eğer (konuşulacak) bir durum varsa sessizce söyleşelim.

2 Alemde [asıl] saltanat fakirlikle övünmektir; memleket ve mal ehli onun değerini bilemez.
• ėtmiş-iken: F.

3 Ey gönül, akıl ile dost olma (düşüncesinden) vazgeç, onun da bir ustası var: Behey abdal ehli.[D. 4.beyit]

4 Canını sevgili yolunda feda etmekte acele davran; (çünkü) hedeflenen yere zamanında harekete geçmeyenler ulaşamaz.[D. 5.beyit]

5. her dem āl-ile **belīġī** öper ol serv ayaġın
görmedüm ŋūn-ı sirişküm gibi bir āl ehli

107.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – –/ + + – – / + + – – / + + –

1. 'ışḳ yolında gerekmez şanemā 'ār ehli
ehli vardur her işüŋ mā-ŋaṣal ey yār ehli

gülşen-i kūyuŋı sensüz dilemez 'āşıḳlar
ḳā'il olmaz yalıŋuz cennete dīdār ehli

3. ṣatsalar iki gözüm ger ayaġuŋ ṭopraġını
tūtiyā gibi ḳapardı anı yārān ehli

ŋasteler ėşigüŋe gelse n'ola dirlik içün
varsa begler begi ḳapusına tīmār ehli

5. **ṭāli'ī** tūtī-yi tab'uŋ söze āgāz ėdicek
āferīnler getüre hep aŋa güftār ehli

108.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. göŋlümüŋ ḳaşuŋ gözüŋdür her zamān eglencesi
kim olur ṭıfl olanuŋ tīr ü kemān eglencesi

kūyuŋa varup ḳarar ėtmez cemālüŋsüz göŋül
şol-ki dīdār isteye olmaz cinān eglencesi

3. ḳo günüm geçsün benüm fikr-i visāl-i yār-ıla
çünkim olur ŋˇācenüŋ sudur zamān eglencesi

---

5 A Belīgī, o selvinin ayağını her an (gözyaşlarımın) kırmızılığı öper, kanlı gözyaşım gibi bir al ehli görmedim.[D. 6.beyit]

107 **45ᵇ: ṭāli'ī fermāyed.**

1 Put (gibi güzel sevgili,) aşk yolunda ahlak ehli gerekmez. Ey sevgili ehli sözün kısası her işin ustası vardır.

2 Āşıklar mahallenin gül bahçesini sessiz istemez. (Bu nasıl iş ki) yalnızca sevgilinin didarına ulaşmak isteyenler cennete giremiyor!

3 (Benim) iki gözüm, eğer ayağının toprağını satsalar dostlar onu sürme gibi kapış kapış alırdı.

4 Hastalar sağlık için senin eşiğine gelse şaşılmaz tıpkı tımar ehlinin beylerbeyinin kapısına gitmesi gibi.

5 A Tāli'ī, tabiatımın papağanı söze başlayınca söz sahipleri ona hep "aferin" desinler.

108 **45ᵇ: ṣadrī fermāyed.**

1 Çocuk olanın ok ve keman eğlencesi/oyuncağı olduğu gibi (benim) gönlümün eğlencesi de her zaman senin kaşın ve gözündür.

2 Gönül (senin) yüzün olmadan mahallene gitse (bile) durmaz; senin yüzüne ulaşmak isteyenlerin cennetle işi olmaz.

3 Hocanın zaman eğlencesi yanlış olduğundan bırak; benim günüm sevgiliye kavuşma düşüncesi ile geçsin.

n’ola dil eglencesi olsa o göz ü ḳaşuŋa
yay çeküp oḳ atanuŋ olur nişān eglencesi

5. şol kimesne-kim senüŋ bir kerre dī̆dāruŋ göre
olmaz ėy ārām-ı cān iki cihān eglencesi

ṣadrī̆’ye uyup üşüşdi ḳomaz aġzından raḳīb
çare ne kelbüŋ olurmış üstüh˘ān eglencesi

109.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gitmege ‘azmem gel ėy āşüfte cān eglencesi
bu şikeste gönlümüŋ sensin hemān eglencesi

dōstum hecrüŋe ḳılmazdı taḥammül bu göŋül
olmasa vaṣluŋ ḫayāli her zamān eglencesi

3. tī̆ġ-ı ġamzen cān u dilden mesken eylerse n’ola
çünki alçak yėr olur āb-ı revān eglencesi

gülşen-i kūyuŋdan ayrılmaz göŋül ėy gül-‘iẕār
bülbül olur her gül-ile her zamān eglencesi

5. **ünsī̆’**yi men‘eyleme zāhid şarāb-ı nābdan
kim olur rindüŋ şarāb-ı erġavān eglencesi

110.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. bu çeşmüm çeşmesārınuŋ ‘aceb ḫūnī̆n aḳar yaşı
meger var-ise ol ‘aynuŋ ciger dāġındadur başı

---

4 Yay çekip ok atanın eğlencesi hedefe (ulaşmaktır); benim gönlümün eğlencesi de göz ve kaşın olsa ne olur ki.

5 Ey can huzuru, o kimse senin bir kez yüzünü görse iki cihanda (da) başka eğlencesi kalmaz.

6 Rakip, Sadrī̆’ye uyup etin (başına) üşüştü; çare yok, köpeğin eğlencesi kemik olurmuş.

109 **46ᵃ: ünsī̆** [Metinde ṣadrī̆ fermāyed şeklinde]

1 Ey perişan canın eğlencesi, gitmeye karar verdim; bu kırık gönlümün tek meşgalesi sensin. (Gel, vazgeçeyim.)

2 Dostum, her zamanki eğlencem (sana) kavuşma hayali olmasa bu gönül ayrılığına tahammül edemezdi.

3 Gamzenin oku can ve gönlü yurt edinse ne olur? Zira akarsuyun eğlencesi alçak yerde olur.

4 Ey gül yanaklı, bülbülün her zamanki eğlencesi gül olduğu gibi benim gönlümün (eğlencesi de sensin) mahallenin gül bahçesinden ayrılmıyorum.

5 A zahit, Ünsī̆’yi saf şaraptan mahrum bırakma; çünkü rindin eğlencesi erguvan renkli şaraptır.

110 **46ᵃ: isḥāḳ çelebi.**
İsḥāḳ Çelebi: *Dīvān:* G. 300.

1 Bu göz pınarımın yaşı çok kanlı akıyor; anlaşılan o pınarın kaynağı ciğer yarasındadır.

ḳarārum ravża-i cennet civārı ola öldükde
dikilse başum üstine nigārā ėşigüŋ ṭaşı

3. müjen tī*r*[i] firāḳından cigerde ḳan yudar zaḫmum
nelerden ayrı düşmişdür görüŋ bu oŋmaduḳ başı

anadan böyle doġmışdur ġam-ı şī*r*ī*n*-ile ferhād
severse n'ola cāndan yėg kişi süd bir ḳarındaşı

5. kemāl-i luṭf-ı ṭab'uŋla senüŋ şi'rüŋ gören **isḥāḳ**
hemān bī*-*iŋtiyār ėder saŋa taḥsī*n* ü sābāşı

111.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – –/ + + – – / + + – – / + + –

1. ḫāk-i pāyine adamaz bende ḫarīdārlıġı
gelmesün dünyede ḳul başına el darlıġı

ḥüsn bāzārı bugün kerem-durur ol ṣanemüŋ
ėy dil al cānı yüri gör berü bāzārlıġı

3. cāna ḳıymet yoġ-ise dīn ü *ī*mānı götür
ḫarc ḳıl iki cihānda her n'ki var varlıġı

ḥamza ġamzeŋ göre mihr ile geçer ḫançerine
'amr 'ömrinde ḳaçan gördi bu 'ayyārlıġı

5. pāre pāre yüregüm yarar-isem yaramazam
yā rab ol yār-ıla ben nėce ḳılam yārlıġı

şāhid*ī*'ye dehenüŋden vėre bir būse dėdüm
dėdi var āḫı ḳoya yoḳ yėre cerrārlıġı

---

2 Ey sevgili, öldüğümde eşiğinin taşı başımın üzerine (gelecek şekilde) dikilirse mezarım cennet bahçesi olur.
•ḳarārum: Dī*v*ān; mezārum: F., nigārā: Dī*v*ān; nigāruŋ: F., ėşigüŋ: Dī*v*ān; ėşigi: F.

3 Ciğerdeki yaram (senin) kirpiğinin okundan ayrı düştüğünden beri sıkıntı çekmektedir; o iyileşmeyen yara nelerden ayrı düşmüştür görün/bakın.
• bu: Dī*v*ān; ol: F.

4 Ferhat anasından Şirin'in gamıyla doğmuştur; kişi süt kardeşini canından çok severse buna şaşılır mı?[D. 5.beyit]

5 A İshāk, yaratılışındaki cömertlikle senin şiirini görenler kendilerini tutamayarak aferin, bravo derler.[D. 7.beyit]
• şi'rüŋ: Dī*v*ān; naẓmuŋ: F.

111 **46[a]: şāhid***ī* **fermāyed.**

1 Köle (sevgilinin) ayağının toprağına müşteri vaadinde bulunamaz/olamaz. (Ya Rabbi) dünyada kimsenin başına yoksulluk gelmesin.

2 O put (gibi güzel sevgilinin) güzellik pazarı bugün cömerttir. Ey gönül, canını feda edip git (asıl) pazarlığı gör.

3 Eğer cana kıymet verilmiyorsa din ve imanı kaldır; iki cihanda da her ne varsa bütün varlığını sarf et.

4 (A sevgili,) Hamza senin gamzeni görse aşk ile hançere düşer; Acaba Amr ömründe kaç kez böyle yiğitlik gördü!

5 Yüreğimi parça parça yarsam bile yaramam/fenayım. Acaba o sevgili ile ben fakir nasıl denk olur.

6 Şahid*ī*'ye dudağından bir öpücük ver, dedim: "Ahı var boşu boşuna dilencilik yapmasın", dedi.

112.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ġamzeŋ ḳıya ḳıya naẓar eyler baŋa gibi
ben mübtelāya göz göre āḫir ḳıya gibi

gül ‘andelībe ḳarşu güler açılur velī
ėden ṣovuḳluḳ ortada bād-ı ṣabā gibi

3. billāh ne vechi var bizi bir dem aŋmayup
bī-gānelerle ‘īş ėdesin āşinā gibi

cān muṣḥafında sūre-*i ve’l-leyl’dür* ḫaṭuŋ
altında berḳ uran yaŋaġı *ve’d-ḍuḥā* gibi

5. ögüp **mu‘īdī** sevdügini göge çıḳarur
yā rab kim ola ol ṣanem-i meh-liḳā gibi

113.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kākül-i müşgīn birdür ‘ārıż-ı gül-fām iki
nėtekim ‘ādetdür olur ḳadr bir bayrām iki

sīnede hem cevr-i yār ü hem cefā-yı rūzigār
bir niyām içinde olmaz tīg-i ḫūn-āşām iki

3. āh kim iki ‘adem ortasıdur bāġ-ı vücūd
bir ḫarab-ābāda geldük ṣubḥ birdür şām iki

ṭālib-i cānāneyi dünyā ve ‘uḳbā eglemez
kūy-ı yāruŋ yolı birdür menzil-i ārām iki

---

112 **46ᵇ: mu‘īdī .**
Mu‘īdī: *Dīvān:* G. 453.

1 (A sevgili,) gamzen beni öldürecek gibi bakıyor; ben tutkun aşığına sonunda herkesin gözleri önünde kıyacak.

2 Gül aslında bülbüle karşı güler açılır ama aralarına soğukluk sokan galiba saba rüzgarıdır.

3 Allah aşkına (söyle) bizi bir an bile anmadan yabancılarla dost gibi yiyip içmenin sebebi nedir?

4 Ayva tüylerin can Kur’an’ının velleyl (ayeti); (onun) altında şimşek gibi parlayan yanak ise vedduhā gibidir.

5 Mu‘īdī, sevdiğini övüp göklere çıkarır; Acaba, o ay yüzlü put gibi sevgiliden (daha güzeli) var mıdır?

113 **46ᵇ: necātī fermāyed.**
Necātī: *Dīvān:* G. 622.

1 Sevgilinin misk kokulu saçı bir, gül renkli yanağı iki (tanedir.) Hakikaten Kadir gecesinin bir bayramın da iki (tane olması) adettir.

2 Göğüste hem sevgilinin hem de zamanın eziyeti var. (Aslında) bir kılıf içinde iki kan içici kılıç olmaz.

3 Ah, vücut bahçesi iki yokluk ortasındadır; sabahın bir akşamın iki olduğu bir tekkeye geldik.

4 Sevgiliye talip olanı dünya ve ahiret avutmaz; sevgilinin mahallesinin yolu bir, dinlenme yeri (ise) ikidir.

5. bādedür la‘l-i lebüŋ mestānedür nergislerüŋ
bezm-i ḥüsnüŋ zīnet itmiş piste bir bādām iki

geh şanevber dėdiler ḳaddüŋe ėy rūḥ-ı revān
nāz-ıla şalınduŋ oldı serv bir endām iki

7. düşde ‘ışḳuŋ ḥāletin mecnūna sordum dėdi kim
saŋa hem-demdür **necātī** bāde birdür cām iki

114.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. yoḳdur şeb-i firāḳa nihāyet dėdükleri
oldur meger ki rūz-ı ḳıyāmet dėdükleri

söz yoḳ bu ḳaş u ġamzeye ḳanġı güzelde var
ŋatm oldı sende ḥüsn ü melāḥat dėdükleri

3. bu denlü tāze [vü] ter iken yüzüŋe göre
yoḳdur gül-i semende letāfet dėdükleri

yüzüm şuyını cur‘a gibi ŋāke dökmedin
bilsem neyiki bāri melāḥat dėdükleri

5. ḥālüm ne resme şerḥ ėdeyin ėy **mu‘īdī** kim
gelmez beyāna vü cedele ḥālet dėdükleri

115.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘– – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ‘ışḳuŋ olalı cānuma hem-dem dėdükleri
derd oldı dil ḥarīmine maḥrem dėdükleri

---

5 Kırmızı dudağın şarap, gözlerin de sarhoş edicidir; güzelliğinin meclisi bir fıstık ve iki bademle süslenmiş.[D. 7.beyit]

6 Ey yürüyen selvi, boyuna sanavber derler; naz ile salındığında selvi bir, endam iki tane oldu.

6[b] endām: **بادام**

7 Rüyada aşkın hallerini Mecnun’a sordum: “Necātī sana arkadaştır; şarap bir, kadeh iki tanedir”, dedi.[D. 9.beyit]

114 **47[a]: mu‘īdī fermāyed.**

Mu‘īdī: *Dīvān:* G. 434.

1 Ayrılık gecesi dedikleri şeyin sonu yoktur, galiba kıyamet gecesi dedikleri şey (de) odur.

2 Bu kaş ve yan bakışa söylenecek söz yoktur. (Söyle böylesi) hangi güzelde var? (Zaten) güzellik dedikleri şey sende tamamlandı.

3 Yasemin gülü senin yüzüne göre daha taze olsa da güzellik dedikleri (şey) onda yoktur.

4 Yüzümün suyunu (şarabın) son damlası gibi toprağa dökmeden güzellik dedikleri şeyin ne olduğunu öğrensem.

5 Ey Mu‘īdī, durumumu kime açıklayayım. Hal dedikleri şey anlatılmaz ki!

115 **47[a]: niẓāmī fermāyed**

Ḳaramanlı Niẓāmī: *Dīvān:* G. 111.

1 Aşkın canıma arkadaş olduğundan beri gönül haremine mahrem denilen şey dert oldu.

bezm-i fenāda ‘ışḳ-ıla cān mey-perest iken
ögrenmiş-idi cām adını cem dėdükleri

3. bu naḳş-ı ḳadd u zülf ü dehan-ile ėy ṣanem
sensin cihānda var-ise ādem dėdükleri

görmez olalı çeşm ü ḳadd ü zülf ü aġzuŋı
görinmez oldu gözüme ‘ālem dėdükleri

5. demler gelür **niẓāmī** başa ‘ışḳ içinde kim
biŋ yılca görinür göze bir dem dėdükleri

116.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. gülşende re’īs olmaġa ezhāra benefşe
demdür ki ḳadem rence ḳıla vara benefşe

hindū-beçe-i micmere gerdān-ı çemendir
raġbet ḳomadı ṭabla-ı ‘aṭṭāra benefşe

3. bu luṭf-ıla kim ḳıldı çemen ṣaḥnını çīnī
ṭa‘n ėtse n’ola nāfe-i tātāra benefşe

āhı tütini yėr yüzini göge boyadı
alındı meger bir yüzi gül-nāra benefşe

5. gel ‘ayş ėdelüm leyl ü nehār-ile ki döndi
rūz[a] semen-i taze şeb-i tāra benefşe

---

2 Ezel meclisinde aşk ile can şarap düşkünü iken Cem dedikleri kadehin adını öğrenmişti.
•bezm-i fenāda ‘ışḳ-ıla: Dīvān; bezm-i ‘ınāḳ-ı ‘ışḳda: F.

3 Ey put (gibi güzel sevgili,) bu boy, saç ve dudak ile alemde insan denilen şey varsa (o da) sensin.
•ṣanem: Dīvān; perī: F.

4 Göz, boy, saç ve ağzını görmediğimden beri alem denilen şey gözüme görünmez oldu.

5 A Nizāmī, aşk içindeki insanın başına öyle zamanlar gelir ki bir an dedikleri şey göze bin yıl gibi görünür.[D. 7.beyit]
♦görinür+nūr: F.

116 **47ᵃ: ḳaṣīde-i necātī**
Necātī: *Dīvān:* K. 22.

1 Menekşe, gül bahçesinde çiçeklere reis olmak için zahmet buyurup (bahçeye) gitsin, zamanıdır.

2 Menekşe, çemenin tütsü taşıyan Hintli çocuğudur; o varken attarın tablasına rağbet etmezler.
• hindū-beçe-i micmere gerdān-ı çemendir: hindū-beçe-i micmer gerdūn-ı çemende: F.

3 Menekşe, bu ihsan ile çimen meydanını kapladı; tātār nafesini ayıplasa buna şaşılır mı?[D. 5. beyit]
• tātār: Dīvān; ‘attār: F.

4 Menekşe, galiba bir kırmızı yüzlüye alınıp ahının dumanıyla yeryüzünü gök rengine boyadı.

5 Gel gece gündüz eğlenelim çünkü taze yasemin gündüze menekşe de karanlık geceye döndü.[D. 7. beyit]

cem‘ėtmedi bāġ-ı felege benzedügiçün
ma‘şūḳa gül ü āşıḳ-ı gām-ḫˇāra benefşe

7. dem geldi-ki gül şevḳine her ḫār ayaġına
yüzin süre boynın çeke yalvara benefşe

pervāne gibi bāl ü peri ḳapḳara yanmış
dīvāne gibi pīrehen[i] pāre benefşe

9. isā nėtekim süzen-ile çıḳdı semāya
ol resme çıḳar ḳulle-i kühsāra benefşe

tā maḥşer-i gülşende ṣunuldu ḳara defter
maḥzūn oluben döndi güneh-kāra benefşe

11. nėçün gögerüp boynın eger serv dibinde
aşmadı-ısa kendüzini dāra benefşe

gömmiş bėline deŋlü yėre kʾėde siyāset
n’eyledi ‘aceb çarḫ-ı sitem-kāra benefşe

13. deste işidür līkiŋ ucuz olmamaġ içün
bir kez gelür eyyāmda bāzāra benefşe

ḫar-gūş gibi göz açuben uyḫuya varmış
ėrmezse ne ṭaŋ devlet-i bīdāra benefşe

15. ditrer eli bir ḥarf elifi ṭoġrı çekemez
uġradı kūşe-i ḫammāra benefşe

mestāne ṭurup şevḳ-ile eyler yaḳasın çāk
işbu ġazel-i ḫūb u güher-bāra benefşe

---

6 Gül āşıklara, menekşe gam yiyen āşığa benzediği için feleğin bahçesi onları bir araya toplamadı. [D. 8. beyit]
- cem‘: Dīvān; vasl: F.
- ėtmedi: eyledi: F.

7 Menekşenin gül arzusuyla her dikenin ayağına yüz sürüp boynunu büküp yalvarmasının tam zamanıdır.[D. 3. beyit]

8 Menekşenin gömleği deli gibi parçalanmış, kanatları da kelebek gibi kapkara yanmış.

9 İsa Peygamber nasıl bir iğneyle gökyüzüne ulaştıysa menekşe de dağın zirvesine o şekilde ulaşır.[D. 11. beyit]

10 Kara defter gül bahçesinin mahşerinde sunulduğundan beri menekşe üzülüp bir günahkara döndü.[D. 12. beyit]

11 Menekşe kendini darağacına asmadıysa niçin morarıp selvi dibinde boynunu eğer.[D. 13. beyit]

12 Menekşe beline kadar yere gömülmüş siyaset yapıyor; acaba zalim felek ona ne yaptı? [D. 14. beyit]

13 Menekşe deste işidir lakin ucuz olmamak için pazara günde bir defa gelir.[D. 15. beyit]
- eyyāmda: eyyam-ile: F.

14 Menekşe, tavşan gibi gözü açık uyumuş, talihi yaver gitmese buna şaşılır mı?[D. 16. beyit]

15 Menekşe galiba sarhoş oldu; bir elifi bile doğru çekemiyor.[D. 17. beyit]

16 Menekşe bu güzel inciler saçan gazelle kendisinden geçip yakasını parçaladı.[D. 18. beyit]
- şevḳ-ile eyler yaḳasın: Dīvān; kürte-i *nīlīsin* eder: F.

117.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. āşüfte olup sünbül-i dil-dāra benefşe
yüz yère ḳodı derd-ile bī-çāre benefşe

leylī ṣaçınuŋ 'ışḳı-ıla ṭaġlara düşmiş
mecnūn gibi āşüfte vü āvāre benefşe

3. zülf-ile ŋaṭa 'āşıḳ olan gülşene gelsün
tā gönlüŋ aça ara çemen ara benefşe

gülzāra varup göŋlimüz eglense olurdı
sünbüllerüŋe beŋzese bir pāre benefşe

5. bir ummaduġuŋ yèrde biter ḳopmayasıdur
ḳara ṣaçuŋa ḳorḳaram el ḳara benefşe

bī-dillere cevr ėtmek içün tāb' olupdur
zülf-i siyeh ü çarŋ-ı nigūn-sāra benefşe

7. āh eyleyicek çıḳdı dütüni depesinden
yakup cigerin bencileyin nāra benefşe

dün ḥüzn-ile olmışdı ḳara yère ber-ā-ber
bu gün neden èrüşdi bu miḳdāra benefşe

9. ḳadr-ıla şeref buldı yètişdi göge başı
şāh èşigine süreli ruŋsāre benefşe

maḥmūd-ı cuvān-baḫt ü cihān-baḫş kim anuŋ
ŋulḳıyla vèrür ŋār gül ü ŋāre benefşe

---

117 **47[b]: ḳaşīde-i benefşe**
Necātī: *Dīvān*: K. 22.

1 Çaresiz menekşe sevgili sümbüle tutulup dert ile yüzünü yere koydu.[D. 19. beyit]

2 Menekşe kara/Leyla saçının arzusu ile Mecnun gibi perişan (halde) dağlara düşmüş.[D. 20. beyit]

3 Saç ve ayva tüylerinin tutkunu olan gül bahçesine gelsin; (yani) gönlünü açıp çimenlikte menekşe arasın.[D. 21. beyit]

4 Menekşe bir parça(da olsa) sümbüllere benzeyerek gül bahçesine gelip gönlümüzü eğlendirse olurdu.[D. 22. beyit]

5 Menekşe, ummadığın yerden biter, kopmaz; senin saçına da el uzatmasından korkarım.[D. 23. beyit]
• ummaduġuŋ: Dīvān; ekmediğin: F.

6 Menekşe āşıklara eziyet etmek için siyah saça ve baş aşağı dönmüş feleğe boyun eğmiştir.[D. 24. beyit]
•bī-dillere: Dīvān; ben bī-dile: F.

7 Menekşe ah edince ciğerini ateş gibi yakıp dumanı tepesinden çıkarırdı.[D. 25. beyit]
• eyleyicek: Dīvān; eyledi: F.

8 Dün üzüntü ile kara yere denk olan menekşe bugün neden bu miktara ulaştı?[D. 26. beyit]

9 Menekşe padişahın eşiğine yüzünü sürdüğünde şeref kazanarak başı göğe erişti.[D. 27. beyit]

10 Talihi açık alemi bağışlayan Mahmud'un yaratılışıyla diken gül meneviş de menekşe verir.[D. 28. beyit]

11. düşmen ʿālemi gibi gelür şāh ėşigine
başı aşaġa münkesir ü ḳara benefşe

ṭōp eyleyüp eflāküŋ öŋinde ḳodı taḳdür
şol resm-ile yār[e] ṣunar yāre benefşe

13. her yapraġı bir göz bebegi gibi olupdur
ḳadri güline ėtmege neẕẕāre benefşe

ʿahdüŋde ḫacīl oldı yüzi yėrlere düşdi
girdügiçün kisvet-i küffāre benefşe

15. gülzār güzer eyler ise ṣarṣar-ı ḳahruŋ
āteş ola gül dūd ola hem-vāre benefşe

egmezdi boynın olmasa ḥükmüŋ yėli çavuş
ol sancaḳ-ı jengāri-i zer-kāra benefşe

17. senden uṣanub ḳalduruben başını baḳmaz
gülzār ḥaremindeki ebkāra benefşe

uġru gibi baġlu getürürler naẕaruŋa
yėre geçüben gėydügiçün ḳara benefşe

19. erḥāma naẕar eylese inṣāf şahenşāh
dünyāya gele bir daḫı bī-çāre benefşe

gülzār-ı serāyuŋda zihī dār-ı saʿādet
kim oldı laḳab çarḫ-ı perestāra benefşe

21. şol vech-iledür ḳaṣr-ı refīʿüŋ kim eder faḫr
öykündügine sāye-i dīvāra benefşe

rifʿatde ḳaçan ḳapuŋa manend ola gerdūn
hem-ser ola-mı künbed-i devvāre benefşe

23. bir ḫāme-ile kāġad-ı rengīn ėder iḥżār
evṣāfuŋ-ıla naẕm olan eşʿāra benefşe

---

11 Menekşe, padişahın huzuruna düşman gibi baş aşağı vaziyette gelir.[D. 30. beyit]

12 Top edip feleklerin önünde kıymetini ortaya koydu; menekşe sevgiliye bu şekilde yarasını sunar.[D. 29. beyit]

13 Şeref gülüne bakmak isteyen menekşenin her yaprağı bir gözbebeği gibi olmuş.

14 Kafirlerin giysisini giyen menekşe utandı, yüzü yere düştü.[D. 33. beyit]

15 Çiçek bahçesinden kahrının şiddetli rüzgarı geçerse her zaman ateş gül menekşe de duman olur.[D. 34. beyit]

16 Sözün geçerliliği olmasaydı menekşe, o altın kalkmalı sancağa boyun eğmezdi.[D. 35. beyit]

17 Menekşe, senden usanıp gül bahçesindeki bakirelere başını kaldırıp (bile) bakmaz[D. 36. beyit]

18 Yere bakıp kara giydiği için menekşeyi hırsız gibi bağlı (halde) getirirler.[D. 37. beyit]

19 Padişah insanları bağışlarsa çaresiz menekşe bir daha dünyaya gelsin.[D. 38. beyit]

20 Gül bahçesinin sarayındaki saadet kapısı gibi menekşe hizmetçi feleğe lakap oldu.[D. 39. beyit]

21 Senin yüce köşkün öyle bir köşktür ki menekşe onun duvarının gölgesine öykündüğü için övünür.[D. 40. beyit]

22 Kaçanın kapına döndüğü gibi menekşe de felekle arkadaş olsun mu?[D. 41. beyit]

23 Menekşe senin vasıflarının olduğu şiire bir kalem ile renkli kağıt hazır eder.[D. 42. beyit]

vaṣfuŋ-ıla çemende yaraşur jāle yėrine
müstaġraḳ ola lü'lü'-i şeh-vāre benefşe

25. bu şi'r-i dil-āvīz[i] necāti yaraşur kim
ḥal-ıla yaza ṣafḥa-ı jengāra benefşe

şāhā bu siyeh-baḫt ḳuluŋa naẓār eyle
baḳmaḳla cilālar vėre gülzāra benefşe

27. sūsen gibi naẓm ėtmege dilim ṭutulurken
vaṣfuŋla getürdi beni güftāra benefşe

ḥaḳdan dilerem devlet [ü] 'ömrüŋ ola cāvīd
nėtekim olur pīş-rev ezhāra benefşe

118.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yılda bir kez gösterür 'āşıḳlara dīdār gül
ṣanasın kim oldı nūr-ı aḥmed-i muḫtār gül

oldı mānend-i medīne ḫōş münevver gülsitān
devḥa-ı güldür mināre pertev-i envār gül

3. baġa gel kim eyledi peydā yed-i beyżā semen
gözüŋ aç kim gösterür aḫḍar şecerde nār gül

ėl ṣalar eṭrāf[a] ṭurmış sebze ṣaḥnında çenār
gel ki 'işret ni'metini eyledi iṯār gül

5. çün güzelüŋ būsitānınuŋ bir aylıḳ 'ömr[i] var
kendüy[i] zīnet ėderse ṭaŋ-mıdur şeh-vār gül

---

24 Menekşe övgünün çimeninde çiy tanesi yerine iri inci ile süslense iyi olur.[D. 43. beyit]

25 Ey Necāti, menekşe bu gönül çelen şiirini açıklayarak paslı sayfaya yazsa uygundur.[D. 44. beyit]

26 Ey padişah, bu kara bahtlı kuluna nazar et; çünkü gül bahçesi de nazar edilerek aydınlandı.[D. 45. beyit]

27 Süsen gibi şiir söylemeye dilim tutulurken menekşe beni söze başlattı.[D. 46. beyit]

28 Allahtan devlet ve ömrünün sonsuz olmasını dilerim. Menekşe de çiçek bahçesinin öncüsü olsun.[D. 47. beyit]

118. ḳaṣīde-i gül

Necātī : *Dīvān*: K.15

1 Gül, Hz. Muhammed'in nuru gibi āşıklara yılda bir kez yüzünü gösterir.
• bir kez gösterür 'āşıḳlara : Dīvān; bir kerre menār-ı şāhdan: F., ṣanasın kim oldı: Dīvān; gösterir nite ki: F.

2 Gül bahçesi Medine gibi aydınlandı; sanki minare gül ağacı gül (de) nur ışığıdır.

3 Bahçeye gel, yasemin çiçeği beyaz el gibi kendini gösterdi; gözünü aç gül, yeşil ağaçta ateş gösterir.[D. 7. beyit]

4 Çınar, çimenlikte durmuş etrafa el sallıyor. (Aslında) gül içme nimetini etrafa saçtı gel, (der.)[D. 8. beyit]

5 Güzellik bahçesinde bir aylık ömrü kalan gül sultan gibi süslense buna şaşılır mı?
şeh-var: Dīvān; şehrī-var: F.

başdan ayaġa zer ü yāḳūt-ile pīrūzeden
düzenür diler ki[m] ola şāhid-i bāzār gül

7. ġonçe gibi ġam dikenlerinde bülbül ḳan yudar
karşusında bād-ı ṣubḥ-ıla güler oynar gül

bād[e]-i ḫamrā ile çeng ü neye vėrdi ‘amel
tevbe vü zühd ü ṣalāḥı eyledi bī-kār gül

9. cām-ı nevrūzı içüp mestāne yüz biŋ cān-ıla
şāḫ-ı şūḫuŋ ṣalınur boynına ėtmez ‘ār gül

cem‘ ėdüp evrāḳ üstine naḳşın zer-feşān
yazmış ol mecmū‘aya vaṣf-ı ruḫuŋ ėy yār gül

11. dāyimā mecmū‘ası düşmez elinden rūz [u] şeb
beŋzer eyler ruḫlaruŋ vaṣfını istiḥżār gül

umaram senden vefā ėy serv-i būstān-ı cemāl
gerçi būstān-ı cihānda vėrdügi yoḳ bār gül

13. var-iken yüzüŋ güle meyl eylemez dil-i bülbüli
ārife bir gül yėter lazım degül tekrār gül

terk ėt ol aġyār[ı] kim dillerde maḳbūl olasın
başlar üzre yėr[i] vardur ėtse terk-i ḫār gül

15. āh-ı ‘āşıḳdur seni ḥüsnüŋden agāh eyleyen
na‘ra-i bülbülden olur her seher bī-dār gül

şāh-ı ‘ādil devridür var güş-māl ėt ėy ṣabā
bülbüle cevr eylemekden ėtsün istiġfār gül

---

6 Baştan ayağa altın, yakut ve firuzeyle süslenen gül pazaryeri güzeli olmak ister.[D. 10. beyit]
•düzenür: Dīvān; donanur: F.

7 Bülbül üzüntü dikenlerinden gonca gibi kan yutarken; gül karşısında sabah rüzgarı ile eğlenir.[D. 12. beyit]

8 Gül, kırmızı şarap ile çeng ve neye iş öğretti, kendisini ibadete adamış kişileri (de) işsiz bıraktı![D. 9. Beyit]
• vėrdi: vėrdiler: F.

9 Gül , ilkbahar şarabını içip sarhoş olunca yüz bin can ile utanmadan işveli fidanın boynuna sarılır.[D. 11. Beyit]
•cān: Dīvān; nāz: F., ėtmez ‘ār: Dīvān; şāhidvār: F.

10 Gül, kırmızı yapraklarını bir araya toplayıp üstüne altın saçmış; yani mecmuaya senin yanaklarının medhini yazmış.[D. 3. beyit]

11 Gül, mecmuayı gece ve gündüz elinden düşürmez; (galiba senin) yanaklarının övgüsünü hazırlıyor.[D. 4. beyit]

12 Ey güzellik bahçesinin selvisi, her ne kadar gül bahçesinde (selvi ağacı) gül gibi meyve vermese de ben senden vefa bekliyorum.[D. 5. beyit]

13 Gönül bülbülü senin güzel yüzün dururken güle eğilim göstermez; irfan sahibi olana bir gül yeter, fazlasına gerek yok.[D. 6. beyit]

14 Rakipleri terk et ki gönüllerde kabul göresin; çünkü dikeni terk eden gülün başlar üzerinde yeri vardır.
• terk ėt ol: Dīvān; eyle redd: F.

15 Seni güzelliğinden haberli kılan āşığın ahıdır; gül de her sabah bülbülün bağrışına uyanır.

16 Ey saba rüzgarı, adaletli padişahın zamanıdır, gülün kulağını çek de bülbüle eziyet etmekten istiğfar etsin.[D. 17. beyit]

17. pādişāh-ı dād-ger deryā-dil vālā-güher
kim anuŋ ǧulḳından eyler sebzeler iẓhār gül

āsumān-ı luṭf sulṭān bāyezīd ol kim anuŋ
ḳadr[i] bāġında nėçe ǧūrşīd gibi var gül

19. āb-ı luṭfı olmasa ser-sebz olmaya cihān
bād-ı luṭfı esmese bitürmeye gül-zār gül

nev-behār-ı ʻadli bezl ėtse kerem niʻmetlerin
saṭḥ-ı sebze ṣaḥn-ı çīnī ola hān-sālār gül

21. āb-ı cūd ėrse sehāb-ı himmetinden sebzeye
bī-tekellüf serv yėmiş vėre isfidār gül

at[ı] naʻlinden cihān miḥrāb gibi secde-gāh
iti izinden olupdur yėryüzi hem-vār gül

23. şemse-i şems-i żiyā-efrūz-ı ʻālem ǧusrevā
ṣafḥa-ı tīġ-i cihān-gīrüŋde bir zer-kār gül

meclisüŋ[de] bāġ bir maḥbūb ǧidmet-gārdur
çeşm nergis ḳad ṣanevber ǧadd semen ruǧsār gül

25. pāyuŋa īṣār içün ėy serv-i bāġ-ı salṭanat
eylemiş laʻlīn ṭabaḳlar üzre zer iḥżār gül

ġonçeler ʻarż ėtmeyince ṭapuŋa hemyān-ı zer
naṣīb olmadı çemen iḳlīmüne ser-dār gül

27. tāc-ı yāḳūtı gėyer pīrūzeden baġlar kemer
gülsitān bezmüŋe olalı ǧidmet-gār gül

---

17 Adaletli, yumuşak gönüllü, ipek değerinde bir padişahtır ki onun yaratılış neminden bütün yeşillikler gül verir.[D. 18. beyit]

18 Gökyüzünün lutfu Sultan Bayezid'in şerefli bahçesinde güneşe benzeyen birçok gül var.[D. 19. beyit]
• āsumān-ı luṭf sulṭān bāyezīd: Dīvān; āsumān-ı saltanat Hān Bāyezīd: F.

19 Lutfunun suyu olmasa cihan yeşillenmez; iyilik rüzgārı esmese gül bahçesinde gül yetişmez.[D. 20. beyit]
• olmasa: Dīvān; ermese: F., cihān: Dīvān; çınār: F.

20 Onun adaletli ilkbaharı cömertlikle nimetlerini etrafa dağıtsa, yeşillik çiniden bir meydan gül de sofracıbaşı olur.[D. 21. beyit]
• ʿadlı: Dīvān; lutfı: F.

21 Senin ihsan bulutundan yeşilliğe cömertlik suyu ulaşsa, selvi ağacı zorlanmadan meyve aksöğüt de gül verir.[D. 22. beyit]

22 Onun atının nalından alemin her yeri mihrap gibi secde yeridir; köpeğinin izinden de yeryüzünün her yeri gül dolmuştur.[D. 23. beyit]

23 Ey padişah, alemi aydınlatan güneşin şemsesi, senin cihanı kaplayan kılıcının üzerindeki altın işlemeli bir güldür.[D. 24. beyit]

24 Senin meclisinde bahçe: gözü nergis, boyu sanevber, ayva tüyleri çimen, yanağı gül olan sevilen bir hizmetçidir.[D. 25. beyit]

25 Ey saltanat bahçesinin selvisi! Gül, senin ayağına saçmak için kırmızı tabaklar içinde altın hazırlamış.[D. 26. beyit]

26 Goncalar senin huzuruna altın kesesi arz etmeyince, gül yeşillik ülkesine komutan olamadı.[D. 27. beyit]

27 Gül, senin meclisinin gül bahçesine hizmetkar olduğundan beri yakut taç takınıp, firuzeden kemer bağlar.[D. 28. beyit]

ṭūṭī-yi gülzār-ı bezmüŋ olmaġiçün eyledi
ḫār[ı] nāḫun berg[i] şehper ġonçeyi minḳār gül

29. āb-ı ʻadlüŋden ḫumārını ėder ışlāḥ mül
būy-ı ḫulḳuŋdan ṣudāʻını ėder tīmār gül

mevkiʻinde ėtdügiçün luṭf-ı maḥż olur ġażab
nėtekim faṣl-ı zemistānda görinür nār gül

31. aġ destarı ridā-yı sebzi varken yaḳdılar
ʻahd-i ʻadlünde meger kim baġladı zünnār gül

bād-ı ḫulḳuŋ ėtmeyince ṭaʻn ile baġrını ḳan
vėrmedi gülşende būy-ı nāfe-i tātār gül

33. himmet-i ḫulḳuŋ koḥusından ėre dėyu naṣīb
dāmenin açup gedalar ṭurur zār gül

bād-ı ṣubḥ ol deŋlü ḫulḳuŋ tībini pür ėtdi kim
çāk çāk ėtmiş görür dāmānını her bār gül

35. şehriyāra himmetüŋ maḥbūb-ı ḫāṣ u ʻāmdur
hīç meclis var mıdur kim anda ola ḫār gül

serv urur gögsine kef-dest-i tehī ʻāşıḳ miṣāl
avcına zer ṭoldurup gülşende ḳocar ḫār gül

37. yakdı zillet nārına ben ḫāki ṭabʻ-ı āb-dār
nėtekim her dem gül-āb içün yanar nā-çār gül

cān ile meddāḥuŋam dil-teng ḳoma beni kim
ʻandelībinden cihānda olmadı bīzār gül

---

28 Gül, senin meclisinin gül bahçesine papağan olmak için dikeni tırnak, yaprağı kanat, goncayı da gaga yaptı.[D. 29. beyit]

29 Adaletinin suyu, şarabın sarhoşluğunu; yaratılışının kokusu da gülün baş ağrısını giderir.[D. 30. beyit]

30 Ateşin kış mevsiminde gül göründüğü gibi senin mevkinden gelen gazap da benim için iyiliktir.[D. 31. beyit]
• luṭf-ı maḥż: luṭf-ı ḳahr: F.

31 Ak sarığı, yeşil cübbesi varken yaktılar; (galiba) senin adaletinin zamanında gül (beline) zünnar bağladı.[D. 32. beyit]

32 Yaratılış rüzgarı onu ayıplayarak bağrını kana bulamayınca gül bahçesinde gül, tatar nafesinin kokusunu vermedi.[D. 33. beyit]

33 Senin yaratılışının kokusunundan nasiplenmek isteyen gül köleler gibi eteğini açıp bekler.[D. 34. beyit]
• himmet: Dīvān; niʻmet: F.

34 Saba rüzgarı senin yaratılışının kokusunu o denli çoğalttı ki gül her dikende eteğini parça parça görür.[D. 35. beyit]

35 Ey padişah, senin himmetin herkes tarafından sevilen bir sevgilidir. (Söyle bana) gülün yabancı olduğu bir meclis var mıdır?[D. 36. beyit]
• ḫār: Dīvān; aġyār: F.

36 Serv eli boş āşık misali göğsüne vurur; diken de goncanın altın kesesini açarak gülü kucaklar.[D. 38. beyit]

37 Gül suyu elde etmek için sürekli yakılan çaresiz gül gibi parlak yaratılışım sebebiyle aşağılanma ateşine yakıldım.[D. 39. beyit]

38 Padişahım seni gönülden övüyorum, gönlümü sıkıntıda bırakma; çünkü gül hiçbir şekilde bülbülden bıkmaz.[D. 40. beyit]

39. gülşen-i vaṣfuŋda her beyti necāt*ī* çākerüŋ
beŋzer ol mevzūn nihāle kim ucında var gül

*z*ī*n*eti eyyāmıdur ḫaṭṭ ile şi'ri şöyle kim
reng [ü] būy ile olur ārāyiş-i gülzār gül

41. bezmüŋe bir naḥl-i reng*ī*n baġladı kim yaraşur
andan ėtse luṭf yollarını istifsār gül

tāc-verler üzre şāhā şehriyār ol şehriyār
nėtekim her nev-bahār olur şeh-i ezhār gül

119.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. la'l-i ş*ī*r*ī*nüŋ aŋup n'ola cān atarsam cān aŋa
kim göricek kendü ḳanum gibi ḳaynar ḳan aŋa

açılur genc-i cemālüŋde[n] kilid[i] zülfinüŋ
güyiyā efsūn oḳur urur ṣabā pinhān aŋa

3. şem'-i ruḫsārın getürmek olur-idi ortaya
zülf-i zalim nisbet ėdüp vėrmeyeydi cān [aŋa]

ḫüsn[i] eyvānın güneşden yüce yapmışdır o māh
āh-kim ėrmez kemend-i nāle vü efġān aŋa

5. ġamze-i ḫūn-r*ī*z*i*ne dil vėrme cān bāzārıdur
ėy **necāt*ī*** dil-ber oġlandur gelür āsān aŋa

---

39 Senin çiçek bahçende Necati'nin her beyti ucunda gül olan muntazam bir fidana benzer.[D. 41. Beyit]

40 Şimdi bu hat ile şiiri süslemenin tam zamanıdır; çünkü gül renk ve koku ile gül bahçesinin süsleyicisi olur.[D. 42. beyit]

41 (Necāt*ī*,) meclisine öyle renkli bir fidan bağladı ki gül lutf yollarını ondan öğrense yeridir.[D. 43. beyit]

42 Ey padişah, gül nasıl çiçeklerin padişahı oluyorsa sen de bütün tac takınanların üstünde bir padişah olasın.[D. 44. beyit]

119 **50[a]: necāt*ī* fermāyed.**
Necāt*ī*: *D*ī*vān:* G. 5.

1 (A sevgili,) tatlı dudaklarından bahsedip ona can atarsam buna şaşılır mı? Çünkü dudaklarını gördüğüm zaman ona kendi kanım gibi kan kaynar.
• atarsam: D*ī*vān; atsa: F., ḳanum: D*ī*vān; cānum: F.

2 Yüzünün hazinesinde saçının kilidi açılır, galiba saba rüzgarı ona gizlice efsun okuyor.
•kilidi: D*ī*vān; ṭılısımı: F.

3 Yüzünün mumunu ortaya getirebilseydik, zalim saç ona nisbet edip can vermezdi.[Bu beyt divanda yer almamaktadır.]

4 O ay yüzlü, güzellik köşkünü güneşten yüce yapmıştır, ah ki üzüntü ve inleme kemendi ona ulaşmaz.

5 Kan dökücü gamzesine gönül verme, can pazarıdır. Ey Necāt*ī*, dilber oğlandır, sana kolay gelir,(korkma)

120.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şol cefā ṭaşı ki senden èrişür ḳat ḳat baŋa
la‘lden ḳıymetlüdür èy ḫ̆āce-i behcet [b]aŋa

ben kimem kim vuṣlatuŋ iḥsānına lāyıḳ olam
İtlerüŋ āvāzın èşitmek yèter vuṣlat baŋa

3. ḫ̆āṭırum ṣormaġ-içüŋ el vara cānānum gele
èy ecel ġayetde bī̆mār eyle vèr zaḥmet baŋa

ayr[u] düşdüm dōstlar ayruḳsı ḥālüm var benüm
bilmezem yā rab ne vèrdi alımaz fürḳat baŋa

5. menzil-i maḳṣūda èy **yaḥyā** èr[er]düm gün gibi
z̲errece olsa erenlerden [eger] himmet baŋa

121.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yaraşur ġāyetde èy āhū baḳışlu dil-rübā
bu ḳara çullar baŋa ipekli kemḫ̆ālar saŋa

*leyletü’l-ḳadr*üŋ sevādıdur libāsuŋ fi’l-me̲sel
ṣubḥ-ı ṣādıḳdur cemālüŋ ṣanki èy *ṣemṣ-i ḍuḥā*

3. her ṭarafdan ka‘be-i ehl-i niyāz olduŋ begüm
cāmeŋi ben ka‘be örtüsine benzetsem n’ola

ol libās-ile görinseŋ ḫ̆alḳa èy bedr-i tamām
āşıḳ-ı dī̆vānelerden çāk ola yüz biŋ ḳabā

---

120 **50ª: yaḥyā fermāyed.**
Taşlıcalı Yaḥyā: *Dī̆vān:* G. 11.

1 Ey güzellik hocası, senden bana üst üste gelen eziyet taşları benim için lāl taşından (daha) değerlidir.

2 Ben de kimim ki senin lütfuna nāil olayım? (Eşiğindeki) köpeklerin seslerini işitmek bana kavuşma olarak yeter!

3 Ey ecel, sonunda beni hasta edip bana sıkıntı ver! Belki halimi sormak için sevgilim gelir.

4 Sevdiğimden uzakta kaldım, benim apayrı bir durumum var.Acaba ayrılığın benimle alıp veremediği ne, bilmiyorum.
•dōstlar: Dī̆vān; yārden: F.

5 Ey Yahyā, evliyalar bana zerre kadar himmet etseydi güneş gibi emelime ulaşırdım.

121 **50ª: yaḥyā fermāyed.**

1 Ey ahu bakışlı sevgili, sana bu ipekli şallar bana da bu kara çullar yakışır.
♦baŋa+ol: F.

2 Ey kuşluk vakti güneşi(gibi olan sevgili,) elbisen kadir gecesinin siyahı yüzün de asıl sabaha örnektir.

3 Beyim, her taraftan kabenin duacısı oldun; ben elbiseni kabe örtüsüne benzetsem buna şaşılır mı?

4 Ey dolunay o elbise ile halka görünsen divāne āşıkların (gözünden) yüz bin elbise yırtılır.

5. dest-i ḳudretlen yazılmış bir elifdür ṣanasın
cāme-i şeb-gün-ile gī*tī* o serv-i dil-güşā

122.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āfet-i dīn ėden ol gī*s*ū-yı 'anber-bū gibi
ġāret ėden göŋlini ben mübtelānuŋ bu gibi

oldı ben dīvāneye mūnis ŋayāl-i çeşm-i yār
ġam beyābānında şol mecnūn-ıla āhū gibi

3. buncadan ŋūn-ı cigerle besledügüm göz yaşı
dem-de-dem ṣıçrar yüzüme yapışur ḳanlu gibi

ben mu'allimden daŋı bir ṭoġrı ḥarf ögrenmedin
serv-i ḳaddüŋ vaṣfını ez-ber oḳurdum ṣu gibi

5. olmaduŋ hergiz **necāt*ī*** tīr-i miḥnetden ŋalāṣ
ol kemān-ebrū cefāsı alnuŋa yazu gibi

123.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şol-ki yārı ŋōş görüp ḳomaz bugüni yarına
cenneti dīdāra ṣatar 'ışḳ ola dīdārına

dār-ı dünyā bir müsāfir-ŋānedür kim her gelen
āh şāhum yazdı gitdi ṣafḥa-ı dīvārına

3. on sekiz biŋ 'ālemi şāhid getürdüm 'ışḳuŋa
çare bulmadum raḳīb-i münkirüŋ inkārına

---

5 O gönül açan boylu sultan gece renkli elbisesi ile kudret eliyle yazılmış bir elif gibidir.

122 **50[b]:necāt*ī* fermāyed.**
Necātī: *Dīvān:* G. 560.

1 Ben tutkunun gönlünü yağmalayan bu gibi (sevgiliyi) din afeti yapan amber kokulu saçtır.

2 Gam çölünde Mecnun ile ahu gibi sevgilinin gözlerinin hayali bana dost oldu.

3 Bu kadar zamandır ciğer kanıyla beslediğim gözyaşı, sürekli yüzüme sıçrar, kanlı gibi yapışır.

4 Ben öğretmenden dahi doğru düzgün bir harf öğrenmeden selvi boyun vasfını su gibi ezbere okurdum.
• harf: Dīvān; elif: F.

5 Ey Necāt*ī*, mihnet okundan asla kurtulamadın; o keman kaşlı sevgilinin eziyeti alnına yazı gibi (yazılıdır.)
• hergiz: Dīvān; gitdüŋ: F.

123 **50[b]: necāt*ī* fermāyed.**
Necātī: *Dīvān:* G. 504.

1 Sevgiliyi hoş görüp bugünü yarına bırakmaz, cenneti sevgilinin yüzüne satar; aşk olsun yüzüne!

2 Dünya evi her gelenin duvar sayfasına ah şahım yazıp gittiği bir misafirhanedir.

3 Aşkına on sekiz bin alemi şahit getirmeme rağmen rakibin inkar etmesine çare bulamadım.

biz ezelden ‘ışḳuŋı cān-ıla alup ṣatmışuz
şimdi geldi[k] ṣanma bizi ‘ışḳuŋuŋ bāzārına

5. ėy **necāt*ī*** ol şeker-leb gülmeyince gül gibi
muṭṭali‘ olmadı kimse aġzınuŋ esrarına

124.

Mef‘ūlü mefā‘ī̀lü mefā‘ī̀lü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. şevḳuŋle yanan dillere pervāne dėsünler
sen şem‘ olıcaḳ ‘āşıḳuŋa yā ne dėsünler

ḫōş cān vėreyin sen delü ḳanlınuŋ öŋinde
olmış yine şol bir delü dī̀vāne dėsünler

3. zülf-i siyehüŋ ṭaḳmazsın boynıma ėy dōst
‘āḳil dėmesünler n’ki dī̀vāne dėsünler

ḳanumı içer cur‘a dėyu ġamze-i sāḳī̀
ṣıḥḥatler ola mı gözi mestāne dėsünler

5. ėy bād-ı ṣabā var yüri yārāna ḫaber vėr
ṭarz- ġazeli şöylece rindāne dėsünler

bir vech-ile ṣūret vėrelüm şi‘re **necāt*ī***
kim ḫalḳ b’baḳ ma‘nī̀-yi selmāna dėsünler

---

4 Bizim aşk pazarına şimdi geldiğimizi zannetme; ezelden aşkını can ile alıp satanlardanız.[D. 6. beyit]
•‘ışḳuŋı: Dī̀vān; derdüni: F.

5 Ey Necāt*ī*, o şeker dudaklı gül gibi gülmeyince kimse ağzının sırlarına erişemedi.[D. 8.beyit]

124 **50[b]: necāt*ī* fermāyed.**
Necātī̀: *Dī̀vān:* G. 136.

1 Şiddetli arzunla yanan gönüllere pervane desinler; sen mum olunca āşıkına ya ne desinler?

2 Sen delikanlının önünde güzelce can vereyim de bu yine bir deli divane olmuş desinler.
• ḫōş: Dī̀vān; uş: F.

3 Ey dost, siyah saçlarını boynuma takmazsam akıllı demeyip divane desinler.[Bu beyit divanda yer almamaktadır.]

4 Sakinin gamzesi şarabın son yudumu diyerek kanımı içer; a gözü sarhoş sıhhatler olsun mu desinler![Bu beyit divanda yer almamaktadır.]

5 Ey saba rüzgarı, yürü dostlara haber ver; gazel tarzını bunun gibi rindane söylesinler.[D. 7.beyit]

6 Necāt*ī*, şiire bir sebeple şekil verelim de halk Selman’ın (verdiği) manaya bak desin.

3.3. METİNDEN NOTLAR

1. āb-ı ḥayvān (G. 75/4): "Bengisu, dirilik suyu demektir. Efsaneye göre Hızır ile İlyas, İskender'le birlikte karanlıklar ülkesine āb-ı hayātı aramaya çıkmışlar, sonunda Hızır ile İlyas onu bulmuş; fakat söylenmemesi icap ettiği için bunu İskender'e söylememişler. Şiirde maddi ve manevi anlamda ebedīlik, diriltme, gençleştirme vb. özellikleriyle sıkça karşımıza çıkar. Sevgiliye ait bütün unsurlar, onun aşkı, vuslatı, ayağını bastığı yer, ayağının toprağı, eşiği, ağzı ve dudakları āb-ı hayattır."[1]

teşne-diller vādī-yi hicrānda sensiz yandılar
ḫıżr-veş ey la'l-i nābı āb-ı hayvanım yetiş (Bākī: *Dīvān:* G. 216/3)

" Susamış/istekli gönüller ayrılık vadisinde sensiz kavruldular/çok susadılar, ey saf dudağı ölümsüzlük suyu olan sevgilim, Hızır gibi yetiş."

2. abdāl (G. 37/5, K. 46/15, G. 98/3 G. 106/3): "Arapça asıllı bu kelime 'birbirinin yerine geçen' anlamındaki 'bedel' yahut 'bedil' kelimelerinin çokluğu olan 'ebdāl' in Türkçede teklik anlamı kazanarak 'abdāl' şeklinde telaffuzundan ibarettir. Abdal tabiri tarihī ve edebī metinlerde daha çok dünyadan el etek çekmiş, kalender, serseri, dilencilik eden derviş karşılığında kullanılır."[2]

dėmenüz ay-ile gündüz bu cihān içre ışıḳ
biz daḫı bu tekye-gāhuŋ baş açuk abdālıyuz(Sürūrī: *Dīvān:* G. 186/3)

"Ay ve güneş bu ālemin ışıklarıdır demeyin, biz de bu tekkenin baş açık abdalıyız."

3. āhū (G.1/4, G. 47/5): "Geyik, ceylan veya karaca denilen vahşi hayvandır. Vahşetlerinden, güç ve avlanmalarından kinaye olarak haşin dilberlere, gözlerinin letafetinden dolayı güzel gözlülere, misk āhūsu münasebetiyle güzel kokulara da āhū denilir. Arapçası gazāldir."[3]

gülzār-ı ḥüsn içre girüp gūşe-gīrler
āhū gözüŋ yataġın ararlar bucaḳ bucaḳ(Necātī Beg: *Dīvān:* G. 281/3)

[1] Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 100'ü,* OTTO, Ankara 2018 s. 168-169.
[2] Ahmet Atillā Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1,* OSEDAM, İstanbul 2016, s. 47-48.
[3] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 47.

“ (A sevgili,) bir tarafa çekilenler güzelliğinin gül bahçesine girip her yerde ahu gözünün yatağını ararlar.”

4. āl-i abā (K. 46/5, K. 46/7): “Peygamber’in ehl-i beyti demektir. Hazret-i Muhammed bir gün Hasan ve Hüseyin’i sonra Fatma ve Ali’yi abaları altına aldığı için tesmiye edilmiştir.”[4]

rūz u şeb diŋlenme aġla şād olma bir nefes
ḫātem-i āl-i ‘abā zeyne’l- ‘abā meydānıdur

“Gece ve gündüz dinlenme, ağla, bir an bile mutlu olma; ehl-i beytin, Zeynel Abidin’in meydanıdır.”

5. ‘Alī mūsī rıżā (K. 46/9): “İsnāaşeriyye’ye göre on iki imamın sekizincisidir, fıkıh ve tıp alanında isim yapmıştır. Kaynaklarda ahlāk ve faziletine dair verilen bilgilere göre iyi huylu, alçak gönüllü ve son derece cömerttir.”[5]

her ne gelse meskenet rāhında teslīm ol göŋül
gördügün sulṭān ‘alī mūsī rıżā meydānıdur

“ (A gönül,) acizlik yolunda başına her ne gelirse gelsin teslim ol; gördüğün yer Sultan Ali Musa Rıza meydanıdır.”

6. amber (G. 9/5, G. 41/2, G. 42/1, G. 47/5, G. 48/1, G. 105/1): “ Kaşalot yahut ispermeçet balinasının bağırsaklarında oluşup balığın kusmasıyla ortaya çıkan, hafifliği sebebiyle su üzerinde kalarak sahile vuran güzel kokulu ancak pek temiz sayılmayacak esmer bir maddedir.”[6]

ḫalḳa-i beytü’l-ḥaremdür ṭurre-i ṭarrārın öp
dāne-i tesbīḥ-i cāndur ḫāl-i ‘anber-bārın öp(‘Amrī: *Dīvān:* G. 18/1)

“Sevgilinin büyük mescidin halkası olan gönül aldatıcı saçını öp; can tesbihinin tanesi olan anber saçıcı benini öp.”

[4] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 51.
[5] Ahmet Saim Kılavuz, “ Ali er-Rızā”, *TDVİA,* C. 2, s. 436-438.
[6] Ahmet Atillā Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, OSEDAM, İstanbul, 2016, s. 316.

7. ‘anḳā (G. 8/4): “İsmi olup da cismi olmayan bir büyük kuştur. Sīmurg, Zümrüdüankā da denilir. Boynu uzun, tüyleri renki, yüzü insan yüzüne benzeyen vücūdunda otuz kuşun renk ve alāmeti olan kuştur.”[7]

himmet-i ‘anḳā gerek ḳāfı nişīmen ḳılmaġa
yelken olmaz ‘ışḳ baḥrin geçmege bāl-i meges(Lāmi‘ī Çelebi: *Dīvān:* G. 175/3)

“Aşk denizini geçmek için sinek kanadı yelken olmaz/olamaz, Kaf dağını yurt edinmek için Anka kuşunun yardımı gereklidir.”

8. ayaġa düş-(G.65/4): “I.Acz içinde kalmak, kuvvetten düşmek, II. İtibardan düşmek, kıymetini kaybetmek.”[8]

ayaġa düşmiş necātīnüŋ elin al vaḳtidür
k’eylemişdür göz yaşı başın ḳayu çoḳ sevdügüm(Necātī: *Dīvān:* G. 376/7)

“Ayağa düşmüş Necati’ye yardım etmenin (tam) zamanıdır; çünkü çok sevdiğim dertli başın gözyaşı eylemiş/çok yaş döktürmüştür.”

düşdüŋ ayaḳlara ḳo riyāset hevāsını
ėy başḳa kendü başıŋa sulṭān olan başum(Ḥayretī: *Dīvān:* G. 343/6)

“ Ey farklı kendi başına sultan olan başım! itibarını kaybettin, başkanlık hevesinden vazgeç.

9. ayaḳ seyrānı (G. 45/3): “Ayak Türkçe bir kelime olup, bilinen manası dışında kadeh anlamına da gelmektedir. Seyrān ise bilindiği gibi seyretme, gezip dolaşma demektir.”[9]

el oyunuyla ayaḳ seyrin ėder a‘dā-y-ıla
dōstlar ol āfet-i devrān elinden el-ġıyāṣ(Ẕātī: *Dīvān: C. I*: G. 90/5)

“Dostlar, aldatmayla, düşmanla gezmeye/kadeh dolaştırmaya giden alem güzelinin elinden illallah eder.”

[7] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, s. 58.
[8] M . Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 30.
[9] M. Çavuşoğlu: “Galatada Ayak Seyri”, Taha Toros Arşivi, s. 8-9.

10.bağrına taş bas-(G. 33/1): "Derdini kimseye açmaksızın her türlü acıya katlanmak."[10]

bağrına ṭaşlar basup ben ḫaste içün ṭağlar
ḳabrüm üzre ṣaçların çözmiş bulutlar ağlar(Āhī: *Dīvān:* G. 15/1)

"Dağlar ben hasta için bağrına taşlar basıp ağlar.Bulutlar da saçlarını çözmüş, mezarım üzerinde ağlar."

11. baş açıḳ(G. 37/5, G. 98/3): "Korkusuz, pervasız."[11]

ben bir baş açuḳ rūmėli ābdālıyam āhī
yoḳdur dönüşüm cān vėrürem bu sözüm üzre(Āhī: *Dīvān:* G. 106/5.)

" Āhī, ben bir korkusuz Rumeli abdalıyım. Bu sözüm üzerine can veririm, dönüşüm yoktur."

12.baş açıḳ yalın ayaḳ(G. 71/2): "Ne üstte var, ne başta; perişan kılıkta."[12]

ėy 'ubeydī 'aynumuzda meyden artuḳ nesne yoḳ
biz baş açuḳ yalıŋ ayaḳ mest-i bī-pervālaruz('Ubeydī: *Dīvān:* G. 113/5)

" Ey Ubeydi, gözümüzden şaraptan başka şey yok; biz perişan kılıkta korkusuz sarhoşlarız."

13. başını ortaya ḳoy-(G. 2/5): "Canını feda etmek, ölümü göze almak."[13]

ḳomış başın ortaya belā yolına girmiş
mecnūn-ile ferhād-ile yoldaşlaruz biz(Sebzī: *Dīvān:* G. 279/5)

"Biz, ölümü göze alıp sıkıntı yoluna giren Mecnun ve Ferhad ile arkadaşız."

[10] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 40.
[11] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 53.
[12] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 52.
[13] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 45.

14. baş eg-(G. 10/5, G. 11/1, G. 51/5, G. 54/1, G. 62/4): "Güçlünün buyruğuna uymayı kabul etmek, inkıyat etmek."[14]

ėy hilālī māh-ı tābāna baş egmez ẕerrece
gün gibi ʻālīdür ol ḫurşīd-ruḫsārum benüm(Hilālī: *Dīvān:* G. 67/5)

"Ey Hilālī, benim aydınlık yüzlüm güneş gibi yücedir, dolunaya zerre kadar baş eğmez."

15. bayrām ėt-(G. 61/6): "Çok sevinmek."[15]

görmedin dil ṭāḳ-i ebrūsın ḳaçan bayrām ėder
kim hilāl-i ʻīdi ṣavm ehline ol ḳaş aŋdurur(Ḫafī: *Dīvān:* G. 42/8)

"(A sevgili,) gönül kaşının kemerini görmeden nasıl sevinsin; çünkü bayram hilalini oruç sahiplerine o kaş hatırlatır."

16.bīmār(G. 1/1, G. 15/4, G. 67/3, G. 93/4): "Şu bilgiler kelimenin 'ölüm korkusu olan hastalık, çok tehlikeli hastalık' manasına geldiğini gösteriyor: 'Hasteye derler. Aslında vasf-ı terkībīdür bīm getürici ma'nāsına. Sonra hasteye isim oldı. Ekser hastalar ölegen oldıgı-y-çün hastaya bīmār dediler."[16]

öldürür ḳattāl-i ġamzeŋ dirgürür laʻl-i lebüŋ
ʻāşıḳ-ı bīmārı bilmez kimse ḥikmet neydügin(Bāḳī: *Dīvān:* G. 348/8)

"Hasta aşığı katil gamzen öldürür kırmızı dudağın can verir; bunun hikmetinin ne olduğunu kimse bilmez/bilemez."

17.Ca'fer(K. 46/7): "İsnāaşeriyye'nin altıncı, İsmāiliyye'nin beşinci imamı, Ca'ferī fıkhının kurucusudur. Uzun süren imāmet devresinde çeşitli kesimlere mensup geniş İslām toplumuyla iyi münasebetler kuran Ca'fer Sünnī kaynaklarda da daima hürmetle anılan ilmī bir şahsiyet olarak benimsenmiştir."[17]

ṣādıḳ-ısaŋ ḳavl-i caʻferde saʻādet ehline

[14] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 52.
[15] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 57.
[16] Ömer Zülfe, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler,* s.44.
[17] Mustafa Öz, "Ca'fer es-Sādık", *TDVİA*, C. 7, s. 1-3.

meẕheb-i iṯnā-ʻaşer āl-i ʻabā meydānıdur

"Cafer'in sözündeki mutluluk ehline bağlı isen (gel); on iki imamın, ehl-i beytin meydanıdır."

18.cānı çıḳ-(G. 105/7): "1. Ölmek."[18]

dėdüm degerse eger būsesine cān vėreyin
dėmiş ġażabla anuŋ degmeden çıḳar cānı(ʻUbeydī: *Dīvān:* G. 317/2)

"Eğer ulaşırsa (sevgilinin) öpücüğüne can vereyim dedim. (Sevgili) hiddetle daha ulaşamadan onun canı çıkar, dedi."

2. Yaptığı zor bir işten dolayı bitkin hale gelmek.

cānum çıḳa ṭurur göreyin yāri bir naẕar
dėŋ yāre ʻömr gibi gidüp sürʻat ėtmesün(Muʻīdī: *Dīvān:* G. 322/2)

" Sevgiliyi bir an bile göreyim desem canım çıkacak gibi olur/bitkin hale gelirim; yāre söyleyin, ömür gibi süratle geçmesin."

19.cān baş oyna-(G. 105/7): "Canını feda etmeye hazır olmak."[19]

ʻışḳ meydānında isḥāḳ oynar iseŋ cān u baş
dėyeler sābāş saŋa hey cuvānmerdüm benüm(İsḥāḳ Çelebi: *Dīvān:* G. 189/5)

"İshak! Aşk meydanında canını feda etmeye hazır olursan; hey delikanlım benim! Sana bravo! derler."

20. cān vėr-(G. 1/7, G. 11/4, G. 14/4, G. 31/2, G. 37/5, G. 45/5, G. 55/2, G. 57/4, G. 58/4, G. 80/4, G.96/1): "1. Ölmek , 2. Diriltmek, canlandırmak."[20]

cān vermek-ile vaṣlına ėrmek murād ise
olmaz taṣavvur eyleme ʻadnī ne vār olur(ʻAdnī: *Dīvān:* G. 24/7)

[18] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 68.
[19] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 73.
[20] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 73.

“ Ey Adnī, amacın can vererek sevgiliye kavuşmaksa, gerçekleşmeyecek hayaller kurma!”

21. Cem(G. 36/7, G. 115/2): “İran hükümdārlarından Pişdādiyān’ın dördüncüsü olan Cem veya Cemşīd. Şarabı icat etmekle meşhur olmuştur.”[21]

ėy helākī ḳomayup cem gibi elden cāmı
bezm-i gülşende sürer gül gibi devrān ġonca(Helākī: *Dīvān:* G. 136/5)

“ Ey Helākī, gonca gül bahçesinin meclisinde Cem gibi kadehi elinden bırakmayıp gül gibi mutluluk içinde yaşam sürer.”

22. cur‘a(G. 114/4, G. 124/4): “Su, şarap gibi şeylerin içildikten sonra kadeh dibinde kalan cüz’ī artığı demektir. Eskiden harābāt müdāvimleri arasında son cur‘ayı yere dökmek ādetmiş. Bastığımız toprak binlerce insan ve sayısız rindān vücūdunun zerrelerinden de hāvī olduğu için bu vücūtlara ait ruhları reyyān ve handan etmek gibi bir maksat güttükleri istidlāl olunmaktadır. Bir de eski bezm-i Cemlerde tek kadehle içildiği için bu cur‘aların feyz ve şifādan başka aşk ve vefā da devrettiğine inanılırmış.”[22]

zāhidā yek cur‘ası cümle cihānı ġaşş ėder
bir şarāb-ı bī-ġaşuŋ ẕātī olupdur kim ġaşı(Ẕātī: *Dīvān C. III:* G. 1753/5)

“Ey zahit, Zātī tek damlasının cümle ālemi kendinden geçirdiği saf bir şarabın mestidir.”

23.çarḫī siper(G. 82/2): “Batlamyus’tan gelen eski astronomi anlayışına göre felek dünyayı çevreleyen iç içe dokuz kubbeden meydana gelmiştir, aynı zamanda yedi kat olarak da tasavvur edilir. Böyle kat kat düşünüldüğünden genellikle eflāk ve felekler diye çoğul şeklinde geçer. Buna bağlı olarak nüh felek, nük kıbāb(kubbe), nüh künbed, nüh kubbe-i uzmā, nüh peymāne, nüh mīnā, dokuz çarhī kalkan, çarhī siper vb.”[23]

bu ṭoḳuz çerḫ[ī] siperden kim ėder āhum güzer
gūyiyā tīr-i ḳazā eflākı bī-pervā geçer

[21] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 104.
[22] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 110.
[23] Cemal Kurnaz, “Felek”, *TDVİA,* C. 12, s. 306-307.

“ Ahımın bu dokuz çarhi kalkandan geçmesi kaza okunun felekleri korkmadan geçmesine benzer.”

24. çeng(G. 10/1, 10/2, 10/3, 10/4, 10/5, 10/6, 10/7, G. 11/1, 11/2, 11/3, 11/4, 11/5, G. 92/4, 118/8): “Kānūna benzer ve dik tutularak çalınır. Bir nev’i saz; harpın küçüğü. Ekseriya büyük çarpara demek olan çegāne ile beraber çalınır.”[24]

‘ayş ü nūşın ‘ālemüŋ yād ėtme ben mecnūn’a kim
çeng-i meclis na‘mesi tedbīr-i hicrāndur yine(Mu‘īdī: *Dīvān:* G. 394/6)

“ Benim gibi Mecnūn’a yeme içme meclisinden bahsetme; çünkü meclisdeki çengin namesi ayrılığı önlemek içindir.”

25.derisine şıġma-(G.12/4): “Heyecan fazlalığından kabına sığmamak, içi içine sığmamak.”[25]

‘anber ṣaçuŋa beŋzedicek müşgi ey ṣanem
şöyle sevindi nāfe ki ṣıġmaz derisine(Necātī: *Dīvān:* G. 496/3)

“ Ey put(gibi güzel,) nafe miski (senin) amber kokulu saçına benzetince o kadar çok sevindi ki içi içine sığmıyor.”

26. deyr(G.2/6):“Tārik-i dünyā Hristiyan rahiplerinin ikāmet ve ibādet ettikleri manastır, kilise.”[26]

şöyle maġrūr olur ol muġbeçe i‘zārından
ki büt-i deyrdür dilā söyleyemez nazından(Gelibolulu Sun‘ī: *Dīvān:* G. 146/1)

“ Ey gönül, o şarap dağıtan kimse yanağının (güzellik ve parlaklığından) öyle gururlanmıştır ki (adeta) kilisenin nazından konuşmayan putudur.”

27. dimāġ(G. 53/2): “Arapça beyin ve zihin mānālarındandır. Farsça’da demağ gurūr ve kibirden kināyedir. Ağzın iç ve üst tarafı demek olan Türkçe damak sözünün Farsçalaşmış şekli de demağdır.”[27]

[24] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 118.
[25] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 83.
[26] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 137.
[27] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 138.

ferāġat bādesin nūş ėtmişem āzādeyim hergiz

ne şeyḫiyyet hevāsı ne dimāġ u ne ġurūrum var

"Ayrılık şarabından içtim, özgürüm; (bundan sonra) bende ne şeyhlik hevesi ne akıl/kibir ne de gurur var."

28. ehl-i dil(G. 16/4, K.46/10): "Kemāl ehli, kemāl sahibi, ārif ve irfān sahibi demektir."[28]

beŋzedürken yār ėşigin ehl-i diller ka'beye

başlamamış idi ibrāhīm-i āẕer ka'beye (Necātī: *Dīvān:* G. 456/1)

"Gönül sahipleri sevgilinin eşiğini Kābe'ye benzetirken, Āzer oğlu İbrahim(as) Kābe'nin (yapımına) başlamamıştı.

29.erenler(G. 3/5, K. 46/1, K. 46/17, G. 120/5): "Erenler, yetişmiş, kutb mertebesine varmış olanlardır ki evliyā zümresidir. Ricālü'l gayb yani gayb erenleri denilen zātlardır. Vaktiyle Anadolu'da yaşamış olan Abdāllar, Babāīler, Haydarīler, Kalenderīler, Işıklar; Ahiler, Bektaşīler, Alevīler, Mevlevīler, Nakşīler, Rufāīler, Kādirīler, Sa'dīler, Bayramīler, Şa'bānīler, Halvetīler, Celvetīler, Hālidīler, Melāmīler… gibi sayısız tarīkat mensupları kendi aralarında birbirlerine erenler diye hitāb ederlerdi. Bu tābire daha çok Bektaşī şiirlerinde bilhassa nefeslerinde rastlanır."[29]

ṣanmaŋ felāket ehli ḫarābāt erenlerin

anlaruŋ atı oynaġıdur şāh-rāh-ı cem (Manastarlı Celāl Beg: *Dīvān:* G. 409/2)

"Meyhanenin ileri gelenlerini sıkıntı ehli sanmayın; Cem'in doğruluk yolu onların at ile gösteri yaptığı yerdir."

30.ergāvan şarabı(G. 75/3, G. 109/5): "Erguvān, kırmızıya māil bir çiçek. Eski tıbba göre tabiatı soğuk ve kuru olduğundan şerbeti sarhoşu ayıltırmış, mahmurluğu giderirmiş; şarabı ferahlık verirmiş. Yakılmış ağacının külü vücutta kıl çıkmayan bir yere sürülürse, kıl bitirir; ellere yakılırsa kınadan daha güzel parlak düşermiş."[30]

[28] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 151.
[29] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s.160.
[30] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 160.

şarāb-ı erġavān içsem lerbüŋsüz baŋa ḳan olsun

içerseŋ sen benüm ḳanum efendi nūş-ı cām(Āhī: *Dīvān:* G. 86/1)

“ Dudağın olmadan erguvan renkli şarabı içersem bana kan olsun, efendi sen benim kanımı içersen canıma deva olsun.”

31. ez-ber oḳu-(G.122/4): “Günümüzde olduğu gibi ‘hıfza geçirmek, ezberlemek’ anlamlarına gelen ezber eski metinlerde zaman zaman ‘açığa çıkartmak, herkesçe görülecek hale getirmek’ anlamında kullanılır. Buna göre ezber okumak ‘aşikar olarak okumak’ demektir.[31]

Çalışmamızda yer alan Necāt*ī* Bey’in beytini incelediğimizde ‘çok iyi bilmek, hafızada yer edinen kolaylıkla öğrenilen bilgi’ anlamlarına gelmektedir.

yazılmadın ṣaḥā’if-i gülşen varaḳ varaḳ

bülbüller anı ez-ber oḳurdı sebaḳ sebaḳ(Mesīḥī: *Dīvān:* G. 126/1)

“ Gül bahçesinin sayfalarına varak varak yazılmadan, bülbüller onu ders ders ezber okurdu.”

32. felek (G. 9/3, G. 24/4, G. 29/2, G. 36/6, 36/9, G. 49/1, G. 51/2, G. 54/1, G. 98/1, G. 102/4): “Eski yıldız ilminde göklerin, birbirini kaplayan üst üste geçmiş dokuz tabakadan oluştuğuna ve tabakaların sabit hāldeki dünyanın etrafında döndüğüne inanılırdı. Bu inanış çerçevesinde bütün gökleri ifade eden felek/eflāk, sürekli dönen ve döndükçe de insanlara çeşitli kötülükler ve felaketler getiren kader olarak kabul edilmektedir.”[32]

gün yüzüŋ içün ‘arż ėder ėy şāh-ı cevān-baḫt

māh-ı felek aydan aya taḳvīm-i mücedded(Ṣāfī: *Dīvān:* G. 27/2)

“ Ey bahtı açık sultan, gökyüzünün ayı (senin) güneşe benzeyen yüzün için aydan aya yeni takvim sunar.”

33.Ferhād(G. 16/1, G. 32/5, G. 77/5, G. 79/2, G. 99/1, G. 104/3,G. 110/4): “Lakabı dağ delen anlamında Kūhken’dir. Hüsrev ü Ş*ī*r*ī*n’in aşığıdır. Cūy-ı şīr akıtmak maksadıyla B*ī*-

[31] Vuṣūlī: *Dīvān*, [Hazırlayan:] Hakan Taş, *Vuṣūlī Dīvān (İnceleme-metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin),* s.225.
[32] Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 100’ü,* OTTO, Ankara 2018 s.160.

sütūn Dağı'nı delmekle görevlendirilmiş, bu imkānsız işi başarmak üzereyken Hüsrev'in Şīrīn'in öldüğüne dair gönderdiği yalan habere inanıp üzüntüden intihar etmiştir. Aşkı uğruna canını vermekten çekinmeyen Ferhat, āşıklar için örnek teşkil eder. Şairler, kıyaslama yaptıklarında kendilerini ondan üstün görürler."[33]

ṣanmaŋ ki ġam-ı 'ışḳa bugün başlaruz biz
ferhād-ile bu fende sebaḳdaşlaruz biz(Münīrī: *Dīvān:* G. 135/1)

" Bizim, aşkın sıkıntısına bugün başladığımızı sanmayın, bu ilimde biz Ferhat ile sınıf arkadaşıyız."

34. füls-i aḥmer(G. 126/2): "Kızıl mangır (bakırdan māmul olduğu için): cem'i fülūstur. Eskiden bugünkü 'Meteliğe kurşun atıyor' yerine 'Füls-i ahmere muhtaçtır' derlerdi."[34]

āfītāb-ı 'ālem-ārāyı cemālüŋ var iken
ḥüsn bāzārında almaz kimse füls-i aḥmere(Necātī: *Dīvān:* G. 449/4)

"Senin yüzün duruyorken güzellik pazarında kimse alemi süsleyen güneşi kızıl mangıra (dahi) almaz."

35. gök (G. 36/2): "Gök kelimesi icin "mavi,", "yeşil"; "gögermek" fiili için "morarmak, yeşermek, bitki yapraklanmak" anlamları verilmektedir. Şahadet veya zulüm altında ölenlerin Allah katında masum sayılacağı düşüncesi ile bu tür ölümlerde ak ve gök rengin tercih edildiği belirtilmektedir. Bu kelime, matem durumlannda kullanıldığı zaman, kelimenin anlam zenginliği sebebiyle "mavi", "yeşil", "mor" ve "ten çürüğü" çağrışımları ile kafa karışıklığına sebep olmaktadır. Kısacası, "gök" rengin kullanıldığı matem durumlarında 'Mavi, matem rengidir." demek, kelimenin diğer anlamlarını ve "mavi"yi hangi dönemde karşıladığını görmemezlikten gelmektir. "Gök" rengin "doğu"yu temsil ettiğini, "Kök Türk" ifadesinin devletin doğu kanadını karşılamak için kullanıldığını iddia eden Mustafa Kafalı, gök rengin yabancılar tarafından söylendigi üzere "Türk Mavisi", turkuaz şeklinde tanımlanması yanında bu rengin 'yeşil' rengi de karşıladığını ve kitabelerde "Yaşıl -Ogüz" olarak geçen "Gök-Irmak" ifadesinde karşılığını bulduğunu belirtmektedir. Yazar, yas anlamına gelen "kara" rengin yanında "ak ve "gök' rengin de kullanılmasını şöyle izah etmektedir: "Bu nokta üzerinde bir araştırma yapmaya ihtiyaç

[33] Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 100'ü,* OTTO, Ankara 2018 s. 108.
[34] Ahmet Talāt Onay, *Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s. 181.

olmakla beraber, bu iki rengin kullanıldığı yerlerdeki ölüm hadiselerinde şahādet hali vardır. Öyle zannediyoruz ki, bu renkler herhangi bir ölüm için değil, zulümle ve şahādet halindeki durumlar için değerlendirilmelidir.Bu arada "gençlik ve hayatiyet" sembolü olan "yeşil"in de matemle ilişkilendirilmesi söz konusu olunca düşünülmesi gereği vardır sanırız. Reşat Genç de "gök" rengin 11. yüzyıldan sonra söylenmeye başlamış olan yeşil renk olduğunu ve yalnızca maviyi ifade eden bir renk olmadığını, yeşilin ise "yaş olan, yani yeşeren, biten, topraktan çıkan şeylerin adı"oldugunu belirtmektedir, "göğermek ve "yeşermek"le de ilgili olan gök rengin "sonsuzluğu, türeyişi, emniyet ve huzuru telkin ettiği, dostluk, sadakat, vefa, aydınlık, temizlik ve ruhanīliği de bünyesinde barındırdığı belirtilmektedir."[35]

Gök rengi üzerinde çeşitli görüşler ifade edilmiştir. İncelediğimiz metin üzerindeki beyitlerden yola çıkarak iki beyitte de bu rengin ah dumanı ile ilişkilendirildiğini görürüz. Bu durum gök renginin siyaha çalan grimsi bir renk olma ihtimalini de hatırlatır."

boyanmışdur göge gökler yine āhum duḫānından
içümde hīç bilimedüm ki dutuşup yanan ne'mdür (Ḫafī: *Dīvān:* G. 110/2)

"Gökler yine ahımın dumanından gök rengine boyanmıştır.İçimde böyle tutuşup yanan neyimdir, bilemedim."

36. gögüs geçir-(G. 32/5): "Üzüntü ile derin soluk almak, içini çekmek."[36]

cānına geçdi ḫançer-i hecrüŋ
n'ola gögsin geçürse 'āşıḳ-ı zār('Ubeydī: *Dīvān:* G. 53/2)

"İnleyen āşık, içini çekse ne olur; ayrılık hançeri canına geçmiştir."

37. gögüs ger-(G. 12/4): 1." Her türlü güçlüğe dayanmak, karşı koymak, direnmek."[37]

ṣıġmayuben deriye gögüs gerdigi bu kim
yanında bir iki manḳırı vardur şehā defüŋ

[35] M. Esat Harmancı, "Klasik Türk Şiirinde Matemin Rengi", *Folklor/Edebiyat Dergisi,* C. 13 s.133-134.
[36] M. Ali Tanyeri, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler,* s. 113.
[37] M. Ali Tanyeri, *Divan Şiirinde Deyimler,* s. 113.

“Ey padişah, defin deriye sığmayıp karşı koyan, yan kısmında da bir iki parası bulunan (bir alettir.)”

2. “Övünmek, böbürlenmek.”

ėtmedünse ejder-i nefsüŋ zebūn ėy ḥayretī

germe gögsüŋ germ olup bir merd-i şīr-efken gibi (Ḥayretī: *Dīvān:* G. 514/5)

“Ey Hayretī, nefis yılanını karşı koyamaz duruma getirmedinse, aslanı yere seren bir delikanlı gibi böbürlenme.”

38.gögüs ḳaḳ-(G. 12/2): “Övünmek, gururlanmak, kibirlenmek, büyüklük taslamak; caka satmak; özenmek. Kelimelerin yeterli olmadığı hāllerde duygu ve düşünceler çeşitli davranış biçimleriyle ifade edilir. Bu deyim de muhtemelen ‘ Ben var ya ben’ dercesine eli göğse peş peşe vurarak caka satmak şeklinde bir davranış biçiminden kaynaklanmıştır. Beyitlerde def, elini göğsüne vurarak böbürlenen bir kimseye teşbih ediliyor ve bu çerçevede kullanılıyor.”[38]

def yāra ḳarşu ḳaḳdı gögüs şöyle dögdiler

muṭribler ol fütādeyi ṣardı deri ile(Ẕātī: *Dīvān:C III*: G. 1352/3)

“Def, sevgiliye karşı göğsüne vurunca/ büyüklük taslayınca onu öylesine dövdüler ki çalgıcılar zavallıyı deri ile sardılar.”

39.gözi açuḳlar(G. 64/4): “Şimdilik, ‘kalp gözü açıklar, erenler, ārifler; hakikatları gören idrāk edenler’ anlamları verilebilecek olan bu söze ‘Yā üli’l-ebsāri’ görecek gözleri olanlar’ ibaresi kaynaklık etmiştir.”[39]

çeşmüŋe kuḥl-ı başar *men kāne fi’d dünyā* yėter

gözi açuḳlardan ol her laḥẓa bu esrārı gör(Ṭaşlıcalı Yaḥyā: *Dīvān:* G. 124/6)

“Gözüne sürme olarak ‘dünyada olan şey’ yeter. Her an bu sırlara vakıf olmak istersen hakikati idrāk edenlerden ol.”

40. ḥabāb (G. 42/5, G. 44/1): “ Şarap üzerinde meydana gelen hava kabarcığına ‘habāb’ denilmektedir. Nev‘ī çok şairane bir benzetmede bulunarak habābı sarhoşa benzetmiştir.

[38] Ömer Zülfe, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler,* s.75.
[39] Ömer Zülfe, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler,* s.78.

Çünkü; sadece içki içen kişi ve hava kabarcığı devamlı olarak şarap içmektedir. Şair, şarap doldurulurken her kadeh içinde doğal olarak oluşan hava kabarcığını şarap içen bir sarhoşa benzetmiştir."[40]

ayş-ı dünyā göz açup yummışca gelmez 'aynına
nūş ėder peymāneyi hem-vāre bir ben bir ḥabāb(Nev'ī: *Dīvān* G. 15/2)

" Dünya ālemi (insanın) gözüne kısa gelir. (Bundan dolayı) şarap kadehini bir ben bir de hava kabarcığı sürekli olarak içeriz."

41. ḫançere düş- (G. 111/4): "Kama, bıçak, hançer gibi ucu sivri keskin bir āleti kalb üstüne dayayıp hızla yere atılmağa ve bu sūretle hançer göğüsten girip arkadan çıkarak intihar etmeğe vaktiyle 'hançere düşmek' derlermiş."[41]

bir güneş yüzlü firāḳında felek ḥasret ile
var ise ḫançere düşdi nėtekim 'āşıḳ-ı zār (Bākī: *Dīvān*: K. 25/4)

" (Ayrılıktan) inleyen aşığın hançere düşmesi gibi felek de bir güneş yüzlünün ayrılığında hasret ile hançere düştü."

42.ḥayrān (G. 5/1, G. 8/7, G. 30/4): " Bir nesneye, sivri bir şeye bakmaktan dolayı gözleri kamaşmak, bir şeyi görememek; nereye gideceğini bilememek, yol ayrımında kalmak; başı dönmüş, aklı gitmiş, sersem ve sarhoş olmak; suyun bir yere akmayıp olduğu yerde çalkalanması, bulutun bir tarafa gidemeyip olduğu yerde durması ve kabın bütünüyle dolu olması anlamlarına gelir. Bunların yanı sıra esrar içmekten doğan sarhoşluk hāli, taş kesilme anlamı da vardır."[42]

"Hayrān bir diğer anlamıyla esrarı çekerek veya esrarlı macun yutarak bir köşede her şeyden habersiz, mestane hayat geçiren , esrar komasına girmiş kimsedir. Esrar çekenler ilk zamanlarda çok yerler; sonra iştahları kapanır; vücuttan düşerler. Bunlar tatlıyı da çok severler. Esrar üzerine tatlı bir şey yenir veya şekerli kahve içilirse cila verirmiş. Bu yönüyle esrarcılar yanlarında şeker ve tatlıyı eksik etmezler."[43]

[40] Savaşkan Cem Bahadır, *16. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinde Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar,* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2012, s. 109.
[41] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s.199.
[42] Vuṣūlī: *Dīvān*, [Hazırlayan:] Hakan Taş, *Vuṣūlī Dīvān (İnceleme-metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin), s. 248.*
[43] Vuṣūlī: *Dīvān*, [Hazırlayan:] Hakan Taş, *Vuṣūlī Dīvān (İnceleme-metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin), s.217.*

beni ḥayrān ėden her dem budur esrār-ı ḥüsn içre

müferriḥ-leb güler yüzlü ne ḫōş ḥoḳḳa-dehensin sen(Üsküdarlı ‘Aşkī: *Dīvān:* G. 376/2)

“Güzellik sırları içinde beni her an kendimden geçiren, senin iç açıcı dudaklı, güler yüzlü ve küçük ağızlı olmandır.”

43.Ḫıżır(G.14/1, G.75/4): “Āb-ı hayāt pınarından içerek ölümsüzlüğe kavuşmuş zattır. İskender’le birlikte Zulümāt ülkesine giderek ölümsüzlük pınarını aramış, pınarı bulunca ondan içmiş, böylece ölümsüz olmuştur. Hızır’ın ayağının bastığı yerler yeşil, taze çimen olur. Baş parmağında kemik yoktur. Hıdırellez vaktinde (Miladi takvime göre her yılın 6 Mayıs’ında) İlyas Peygamber’le buluşarak dünyanın meselelerini görüştüklerini belirtilir.”[44]

ḥasret-i la‘lüŋle dil cān vėrdi ėy ḫıżr-ı zamān

ḳaralar gėydi anuŋ’çün āb-ı ḥayvān ṭutdı yās(Ẕātī: *Dīvān: C II*: G. 569/4)

“Ey devrin Hızır’ı dudağının özlemiyle gönül can verdi, bunun için ölümsüzlük suyu karalar giyip yas tuttu.”

44. hindū(G. 18/2, G. 47/3): “ Hintli, Hindistanlı anlamındadır. Rengi siyahtır. Bu siyahlık Hintlilerin teninden ziyade sınıfı ile ilgilidir. Zühal yıldızı, rengi siyah olduğundan ve Hint diyarının hākimi olmasından dolayı Hindū ile birlikte geçer. Hintliler eski dönemlerde gözcülük ve bekçilik yaptıklarından edebiyatta hep bu özellikleriyle anılırlar. Hintlilerin hain, korkak, misafir, öldürücü ve hilebaz olmaları sebebiyle hile-i Hindū tabiri kullanılır.”[45]

hindū-yı dil ḳomaŋ der-i dil-dāra varmasın

ol ṭıflı ḳorḳutup ḳara baġrına ṣarmasın(Meālī: *Dīvān:* G. 182/1)

“Gönül Hindusunu bırakmayın, sevgilinin kapısına gitmesin; o çocuğu korkutup kara bağrına sarmasın.”

[44] Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 100’ü,* OTTO, Ankara 2018, s.98.
[45] Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 100’ü,* OTTO, Ankara 2018, s.209.

45. Işfāhān(G. 14/3, G. 37/3): " İran'da bir beldedir. İspehān da denir. Eskiden Dārü'l-yehūd derlermiş.Rivāyete göre Gāve buradan zuhūr ettiği için Direfş-i Gāvyānī adlı bayrağı taşımak şerefi bura halkına verilmiş imiş. Deccāl'in buradan zuhūr ve büyük kahtın buradan neş'et edeceği mervīdir. Bu beldede kırk gün oturanlar mutlaka bencil ve cimri olurmuş. Isfahān mūsıkīde bir makam adıdır. Isfāhan sürmesi meşhurdur. Edebiyatımızda Isfahān, Isfahānī, Sıfāhān şeklinde kullanılmıştır."[46]

'aynuma gelmez ża'īfī tūtiyā-yı ışfahān
gözlerüme kuḥl içün ḫāk-i der-i dil-ber yėter(Ża'īfī: *Dīvān:* G. 298/6)

"Ey Zaī'*fī* İsfahan sürmesi benim gözüme gelmez; gözlerime sürmek olarak sevgilinin ayağının toprağı yeter."

46. İbn-i Sīnā (G. 36/10): " Meşhur Türk tabīb, filozof ve ālimi olup şark edebiyatında ilim ve irfānın, hikmet ve felsefenin timsālidir. İslam āleminin Aristo ve Bokrāt'ı olup eş'ārımızda onlara tercihen zikrolunmuştur. Müslüman ālimleri arasında şeyh lakābıyla ve ortaçağlardan beri Avrupaca Avisenne diye meşhurdur. Vefātı h. 427-m. 1035'tedir. Kānūn adlı tıbba, Şifā adlı hikmet ve felsefeye dair eserleri meşhurdur. Kānūn Latinceye tercüme olunmuştur. Şiirlerimizde Ebū Alī Sīnā'nın kısaltılmış şekli olan Bū Alī kullanılmıştır."[47]

cihānda çerḫ-i lu'bet-bāz oyınlar oynamışdur kim
hezārān bū 'alī sīnā anuŋ oynında mülzemdür(Ḫafī: *Dīvān:* G. 110/10)

"Oyuncu felek cihanda oyunlar oynamış, binlerce Ebu Ali Sina onun oyununda yenilip konuşamaz hale gelmiştir."

47. kābe kavseyn(G. 61/1): *fe-kāne kābe kavseyni ev ednā* "İki yay arası (yayın iki başı) kadardı, hatta daha da yakın… (ALLĀH: *Kur'ān:* Necm 53/9)

"Elmalılı Hamdi YAZIR ayeti açıklarken şu tafsilatlı bilgiyi vermektedir: Kavs, 'yay' demektir. Kab da yayın kabzasıyla kiriş mahalli olan iki köşe aralığına denir ki bir yayda iki kab bulunur. Bu mana ile bazıları burada kalb tarikiyle bir kavsın iki kabı demek

[46] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s.220.
[47] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s.221.

olabileceğini söylemişlerdir. Yayın kabzasıyla kirişi arasına da denilebildiği söylenmiştir. Mızrak, değnek, arşın, boy, kulaç, adım, karış, sere, parmak tul ölçüsü olarak kullanılmış olduğu gibi kavs da öyle bir tul mikyası olarak kullanılmıştır. Hicaz Lügati'nin kavs, 'zira' manasına geldiği ve İbni 'Abbās'tan burada bu manada olduğu da söylenmiştir. Buna göre kābe kavseyn 'iki arşın kadar' demek gibi olmuş oluyor. Lakin burada daha güzel bir mana nakledilmiştir. Şöyle ki: Araplar cahiliyette bir ittifak için anlaşacakları zaman iki yay çıkarır, birini öbürünün üzerine koyarak ikisinin kabını birleştirir, sonra ikisini beraber çekip onlarla bir ok atarlar. Bu onların her birinin rızası, öbürünün rızası, gadabı öbürünün gadabı olup hilafı mümkün olmayacak vech ile ahitleştiklerine işaret olurdu. Bu manada kab, 'miktar' manasına değil, 'iki yayın birlik manzarasını gösteren kabza ile kiriş arası' demek oluyor. Görülüyor ki bu mana hem öbürlerinden daha ziyade bir yakınlık tasvir ediyor, hem de manevi bir yakınlığa işaret eyliyor, ev ednādaki av 'hatta daha yakın' manasına bir terakki ifade eder."[48]

ey cemālin 'arş-ı raḥmān kābe kavseyn ḳaşınız
naḳş-ı mā evhā yazıptır hüsnüne naḳḳāşınız (Nesīmī: *Dīvān:* G. 183/1)

"Ey yüzü Allah'ın yüce arşı kaşı kabe kavseyn (olan sevgili) ressamınız güzelliğine vahy ettiği resmi çizmiş."

48. ḳadem rencīde ḳıl- (G. 17/4, K. 116/1): Bu deyim için araştırmacılar kadem zahmetine girmek , zahmet edip gelmek gibi çeşitli anlamlar ifade etmişlerdir. Çalışmamızda da zahmet edip gelmek anlamında kullanılmıştır. Yaptığımız araştırmada Kadı Şefī'*ī* divanında yer alan bir beyte rastladık. Bu beyitte korkmadan gelmek anlamında kullanıldığını tespit ettik, verilen anlamlar dışında bu anlamı da bir fikir olarak sunabiliriz.

baḥr-ı eşkimden ṣaḳınma gel ḳadem rencīde ḳıl
ḥazret-i mūsā'ya vėrmezdir żarar derya-yı Nīl (Kadı Şefī'*ī: Dīvān:* G. 197/2)

"Gözyaşı denizimden korkmadan gel; çünkü Nil denizi Hz. Musa'ya zarar vermez."

49. ḳara cāhil(G. 8/3): " Hiçbir şey bilmeyen; çok bilgisiz, pek cahil.[49]

[48] Vuṣūlī: *Dīvān*, [Hazırlayan:] Hakan Taş, *Vuṣūlī Dīvān (İnceleme-metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin), s*. 222.
[49] M. Ali Tanyeri, *Divan Şiirinde Deyimler,* s.166.

baŋa sor ‘ışḳuŋ rumūzın vėreyim ḫaber

sorma mecnūna ne bilsün bir ḳara cāhil durur (Muḥibbī: *Dīvān:* G. 1059/4)

“ Aşkın sırlarını bana sor da söyleyeyim, Mecnun’a sorma zira o pek cahildir, bilmez.”

50. ḳurbān olayım(G. 30/5): “ Canım feda olsun.”[50]

tīrine cān vėreyin yayına ḳurbān olayın

oḫ ne yaraşmış ėyā enverī cānāna ṣadaḳ (Mürekkepçi Enverī: *Dīvān:* G. 144/5)

“ Okuna can verip, yayına kurban olayım; ey Enverī, sevgiliye ok çantası oh ne kadar da güzel olmuş!”

51. Kāẓım(K. 46/8): “ Güvenilir bir rāvi olan Mūsā el-Kāzım’dan oğulları Ali er-Rızā, İbrāhim, İsmāil ve Hüseyin, kardeşleri Muhammed ve Ali rivayette bulunmuştur.Mensuplarının çoğu onun hapiste iken öldüğünü ve imāmetin Ali er-Rızā’ya geçtiğini kabul etmiştir. Bunun yanında Mūseviyye diye anılan bir grup onun ölmediğini, mehdī olarak zuhur edip dünyaya adalet getireceğini veya öldüğünü, fakat kāim olarak ortaya çıkacağını, bir kısmı da Allah’ın onu Hz. *Ī*sā gibi semalara yükselttiğini ve kıyametten önce zuhur edeceğini iddia etmiştir. Bu arada ölüp ölmediği hususunda tereddüt edenlerin yanı sıra imāmetin onunla nihayete erdiğini ileri sürenler de vardır. Öldüğünü kabul etmeyip zamanı gelince yeniden gönderileceğini söyleyen Vākıfe ile İsnāaşeriyye arasında önemli tartışmalar olmuştur. Mūsā el-Kāzım tasavvufta da önemli şahsiyetler arasında zikredilmektedir. Mūsā el-Kāzım’ın günümüze intikal eden birkaç eserinden biri, usul ve fürû konularında elli dokuz hadis ihtiva eden *Müsnedü’l-İmām Mūsā b. Caʿfer* adlı risāledir. Bir diğer eser *Vaṣıyyetü’l-İmām el-Kāẓım li-Hişām b. el-Ḥakem* olup Fāris Hassūn Kerīm tarafından yayımlanmıştır.”[51]

Çalıştığımız metinde yer alan beyitte Kāzım yüce insanların sevgilisi ifadesi ile yer almaktadır. Bu durum insanlar arasında sevilen bir şahsiyet olma fikrini destekler niteliktedir.

[50] M. Ali Tanyeri, *Divan Şiirinde Deyimler,* s. 186.
[51] Mustafa Öz, “Mūsā el-Kāzım”, *TDVİA,* C. 31, s. 219-221.

her belāyı cāndan keẓm eyle kāẓım ‘ışḳına
ḥubb-ı evlād-ı ‘alī şāhum ‘anā meydānıdur

“Yüce kimselerin sevgilisi şahım Kazım aşkına her belayı candan men et; zorluk meydanıdır.”

52. lu‘bet-bāz(G.36/10): “ Birçok beyitte ‘oyuncu, hileci’ anlamındaki lu‘bet-bāz insanları eğlendirmek için bir çadırın içinde kuklalarla Karagöz oyununa benzer gösteriler yapan veya bir perdenin ardından çeşitli gözbağcılık hünerleri sergileyen meslek erbabını da karşılamaktadır.”[52]

ḳāmetüŋ ḫam eyleyüp her nā-kese vėrme selām
dehr lu‘bet-bāzına kim dėr saŋa var çenber ol(Ḫayālī: *Dīvān:* G. 2/3)

“ Boyunu büküp her düşküne selam verme, sana git dünya oyuncusuna çenber ol diyen kim?”

53.melāmet(G. 72/4, G. 78/2, G. 79/1): “ Bir tasavvuf terimi olarak melamet ya da melametiye; gösteriş olur endişesiyle yaptığı iyilikleri gizlemek, nefsiyle mücadele etmek için de yaptığı kötülükleri ve işlediği günahları açığa vurmaktır. Doğru yolu tutanların kınanmaya aldırış etmemesidir. Melametiyenin kaynağı iki ayete dayandırılmaktadır: ‘Ey müminler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki Allah yakında Öyle bir topluluk getirecek ki, o onları sever onlar da O’nu severler. Müminlere karşı alçak gönüllü, kāfirlere karşı onurlu ve şiddetlidirler. Allah yolunda cihad ederler. Kınayanın kınanmasından korkmazlar. Kendini kınyan nefse yemin ederim.”[53]

“Melāmetiler’in düşünce tarzlarının temelindeki asli unsur, ‘riya, ucüb, kibir’ gibi kalbi āfetlerden sakınma ve böylece ihlası gerçekleştirme duygusudur. Bu tehlikelerden kurtulmanı yolu ve alāmeti de, insanın kendini beğenmemesi ve halk tarafından kınanmış olmasıdır. Onların düşüncesinde, halk tarafından beğenilmek, Hak tarafından beğenilmemiş olmanın; halk tarafından kınanıp kötülenmek de Hak tarafından beğenilmiş olmanın, yani ihlasın alāmeti ve ölçüsüdür.”[54]

[52] Ömer Zülfe, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler,* s.138.
[53] Üsküplü İshāk Çelebi: *Dīvān,* [Hazırlayan:] Murat Keklik, *Üsküplü İshāk Çelebi(Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bişkek 2014, s.479.
[54] Osman Türer, “Melāmet Düşüncesinin Orijinal Özelliği ve Bu Düşüncede Zamanla Meydana Gelen Değişmeler”, *İslāmī Araştırmalar Dergisi,* c. 2., S. 7, 1988, s.61.

Çatıştığımız metinde yer alan beyitte melamet deşt kelimesi ile ilişkilendirilmiştir. Bu noktada tek başına kalmış dünyadan elini eteğini çekmiş bir köşede bekleyen bir insan gözümüzde canlanmaktadır.

kārbān-ı derd-ile girdüm melāmet rāhına
nāle vü feryāda başladı göŋül gūyā ceres (Selīḳī: *Dīvān*: G. 27/2)

" Dert kervanıyla kınanma yoluna girdim; gönül çan gibi inlemeye ve feryat etmeye başladı."

54.Mehdī (K.46/13): "Mehdī nitelemesi ilk defa Hassān b. Sābit'in bir şiirinde Hz. Peygamber'e yönelik olmuş, daha sonra Hulefā-i Rāşidīn'in yanı sıra Hüseyin b. Ali ve bazı Emevī halifeleri için de kullanılmıştır. Ancak bu nitelemeler kelimenin sözlük anlamında olup bu kimseleri Allah'ın hak yola eriştirdiğine vurgu yapmayı amaçlamıştır. Mehdī kelimesinin terimleşerek bir inanç konusuna dönüşme süreci oldukça erken dönemde başlamıştır."[55]

"Āhir zamanda Şām'dan zuhur ederek insanları tarik-i Hakk'a sevk edeceği rivayet olunan Mesīhdir ki şiilerin itikadına göre on ikinci imām Hasanü'l-Askerī'nin oğlu Mehmed el-Mehdī olup bir serdaba (yeraltı odası) girip bir daha çıkmamıştır. Alevilere göre kıyamette çıkacaktır. Müslüman memleketlerinde zuhur eden ihtilāl reislerine de Mehdī denilmesi adet olmuştur."[56]

ėreli mehdī bigi cihāna hidāyeti
pāk oldı şerr-i fitneden āḫir zamānumuz (Hümāmī : *Sī-nāme-i Hümāmī:* 1326.b)

"Mehdi gibi cihana doğruluğu ulaştırırsak son zamanlarımız fitnenin kötülüğünden temizlendi (deriz.)"

55. nān u nemek (G. 74/4): "Toplum tarafından da bilinen tuz ekmek hakkı anlamına gelen ifadedir.Tuz ve ekmek hemen hemen her sofrada yer alan çoğu zaman paylaşım amaçlı kullanılan insanlar arasındaki birliği güçlendiren iki semboldür. Divan şiirindeki

[55] Yusuf Şevki Yavuz , "Mehdī", *TDVİA,* C. 28, s.369-371.
[56] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s.289.

sevgili tipinin en bilindik özelliklerinden biri vefasızlığıdır. Çalışmamızda yer alan beyitte de bu deyim vefasızlığı ifade etmek için kullanılmıştır. Taşlıcalı Yahyā Bey Dīvānı'nda yer alan bir beyti incelediğimizde deyimin insanın o güne dair yiyeceği rızık, kulun payına düşen yemek hakkı gibi anlamlarda kullanıldığını da görebiliriz."

unutma şimdi nān u nemek ḥaḳḳını ḳuluŋ
iḥsān ḳıl faḳīre biri biŋe geçer (Taşlıcalı Yahyā: *Dīvān:* K. 25/44)

" Şimdi insanın tuz ekmek hakkını unutma! Düşküne yardım et; (çünkü bu yardımın) biri bin yerine geçer."

56.nergis(G.113/5, K.118/24): "Klasik Türk şiiri açısından nergisin estetik önemi, beyitlerde onun mitolojik kökenine de vurgu yapılmak yoluyla telmihe konu olması ve gözle ilişkisinden dolayı şiire kattığı estetik hususiyet olarak zikredilebilir. Bu yüzden divanlarda maşukun mestāne, mahmur, sāhir bakışı; āşığın hasta, uykusuz bakışı nergisle temsil edilebilir."[57]

"Yavuz Bayram çalışmasında elindeki veriler ışığında nergis için önemli bilgiler sunar: Verilere göre nergis, klasik Türk şiirinde en çok insan uzuvlarıyla ilişkilendirilmiştir. Ayrıntıya inildiğindeyse gözün hem uzuvlar hem diğer tüm ögeler arasından çok belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir. Şahıslar arasından hasta, sarhoş ve âşık; eşya arasından tâc, külâh, kadeh, altın ve gümüş; kozmik ögeler arasından da yıldızların diğer ögelere oranla daha çok dikkat çektiği söylenebilir."[58]

Çalışmamızda yer alan beyitlerde nergis de insan uzuvlarından olan göz ile ilişkilendirilmiştir.

eyü varur dehenüŋ ġoncayı efgār eyler
çeşmüm mestüŋ ḫōş ėder nerkisi bī-mār eyler(Hilālī: *Dīvān:* G. 14/1)

" Dudakların goncayı mecruh etmekle iyi eder; mest gözün gözümü hoş , nergisi de hasta eder."

[57] Berat Açıl, "Klāsik Türk Şiirinde Estetik Bir Unsur Olarak Çiçekler", *FSM İlmī Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, sayı 5, 2015, s. 16.
[58] Yavuz Bayram, "Klāsik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler", *Turkish Studies*, sayı 2/4, 2007, s. 214.

57.pervāne(G. 55/1, G. 57/1, G. 77/3, G. 78/4, K. 116/8, G. 124/1): Pervāne kelimesinin kelebek, iki veya daha fazla kanattan oluşan düzenek, ferman, nişancı gibi çeşitli anlamları bulunmaktadır. Eski şiirimizdeki örnekleri incelediğimizde öne çıkan anlamının kelebek olduğunu söyleyebiliriz. Çalışmamızda yer alan beyitler de bu durumu desteklemektedir.

"Şem'le pervāne arasındaki ilişki, aşkı, āşığı ve sevgiyi sembolize etmiştir. Beşerī aşkta görülen āşık, pervāne sembolüyle, maşuk da şem' sembolüyle ifade edilmiştir. İlahī aşkta da pervāne, fenāfillah mertebesine ulaşmaya çalışan tarīk ehlini yani sāliki temsil ederken, şem'de Tanrıyı simgeler. Ayrıca şem' ile pervāne kelimelerinden tamlamalar ve bileşik kelimeler teşkil edilerek, beşerī ve ilahī aşkta kullanılan yeni anlamlar da ortaya konulmuştur."[59]

ḳaçan ki şem' ile pervāne ėde ṣoḥbet-i ḫāṣ
diler ki ḳayd-ı vücūdından ėde cānı ḫalāṣ(Üsküblü İsḥāḳ Çelebi: *Dīvān:* G. 117/1)

"Ne zaman mum ile pervane beraber sohbet etmeye başlasa, (pervane) canını vücut bağının etkisinden uzaklaştırmak ister."

58.peyveste(G.9/3, G.78/5): "Beyitlerde özellikle yay ile birlikte geçmesine bakılırsa peyveste kelimesi, muhtemelen bir okçuluk ıstılahıdır ve şiirlerde sevgilinin kaşları vasfında kullanılır. Kelimenin okçulukla ilgisi üzerine söylenebilecek şeyler vardır. Osmanlı Türk yayları özenle seçilmiş ağaç, boynuz ve sinirin güçlü bir tutkalla yapıştırılmasıyla imal edilirdi. Güçlü ve etkili yayların bu şekilde elde edilmesi azamī dikkat ve ustalık isteyen bir işti. Dolayısıyla 'bitişik, birleşmiş' anlamı bulunan peyveste kelimesi temel üç unsurun birleşmesiyle meydana gelen kaliteli Osmanlı yaylarının bir sıfatı hāline gelmiştir. Bir başka ihtimal de şudur: Ok fırlatmak için yay iyice çekildiği zaman iki yay başı, birbirine bitişecek kadar yakınlaşır. Peyveste kelimesinin bu manzaradan hareketle 'bitişik, birleşmiş' anlamının çağrışımıyla ok atmaya hazır kurulu yay, iyice çekilmiş yay, manalarını da ifade ettiği düşünülebilir."[60]

[59] Sadık Armutlu, "Kelebeğin Ateşe Yolculuğu: Klasik Fars ve Türk Edebiyatında Şem' ü Pervāne Mesnevileri", *TAED,* sayı 39, 2009, s.904.
[60] Ömer Zülfe, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler,* s.169.

ġamze-i ḫūn-rīz ile peyveste ḳaşuŋ resmidür

her dilāver ḳabżasında oḳ ile yādan ġaraż (Cenābī Paşa: *Dīvān:* G. 155/2)

"Her delikanlının tirkeşindeki ok ve yaydan maksat, kan dökücü yan bakış ile birleşmiş kaşın resmidir."

59. reyhānī hat:(G. 50/6):" Aklām-ı sitteden bir yazı türüdür. Mushaf ve duanamelerde çok kullanılır. Kalınlığı nesih kadardır. İbn Bevvāb tarafından icat edilmiştir. Bir yazı çeşidi olarak Muhakkak yazıya benzer, ancak küçük şekilli olması hasebiyle ondan ayrılır.Klāsik şiirde reyhān çiçeği ile birlikte tevriyeli olarak kullanılır."[61]

ḫaddiŋ ey meh şol ḫaṭṭ-ı reyḥānda

sūre-i ve'ş-şemsdür kur'ānda (Bākī: *Dīvān:* G. 476/1)

"Ey sevgili, senin reyhani hat ile (yazılmış) yanağın Kur'an'daki ve'ş-Şems suresi gibidir."

60.ṣabr(G. 1/2, G.35/5, G.76/2, G.81/1, G. 100/3, G. 100/5): Sözlüklerde sıkıntı, acı gibi durumlar karşısında sesini yükseltmeden, ümitsizliğe kapılmadan bekleme, isteklere karşı koyma, halinden şikayet etmeme gibi çeşitli anlamları bulunan kelimedir.

"Osmanlı şairleri kelimelerin lügat manalarını çok iyi biliyorlar ve bunları īhām yoluyla kullanıyorlar. Beyitlerde ṣabr kelimesinin 'bir ağacın çok acı öz suyu' manasına işaret etmek maksadıyla özellikle telḫ ve acı gibi kelimeler söz konusu ediliyor."[62]

nėçe bir pinhān ėdem sīnemde 'ışḳuŋ ṣabr ėdüp

baş açup gün gibi ḫalḳa āşiḳār ėtsem gerek

"Güneş gibi baş açıp halka belli etmem gerekirken sabredip aşkını göğsümde nasıl gizlerim."

61.Selmān(G. 26/5, G. 55/6, G.57/5): "Selmān-ı Sāvecī lakābıyla meşhūr Hoca Cemāleddin b. Hoca Alaadin İranlı şairlerdendir. Zamanın feridī idi. Şeyh Hasan'ın oğlu Üveys'in türbesine memur edilmişti. İhtiyārlığında gözü durmuş, Sultān Üveys kendisine

[61] Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 300'ü,* OTTO, Ankara 2018, s. 208.
[62] Ömer Zülfe, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler,* s.172.

maaş bağlamış, inzivāda ibādetle meşgulken 769'da vefāt etmişti. Birçok nevādir ve mülātefeleri menkuldur. Cemşīd ü Hurşīd Firaknāme adlı manzumeleri, pek makbul şiirleri vardır. Selmān ve Zahīr, kasīde ve gazel vādīsinde şairlerimizce en yüksek iki varlık telākki edilmişlerdir."[63]

Çalışmamızda Selmān'ın yer aldığı beyitlerde şairler kendi şiir kabiliyetini Selmān ile kıyaslama yoluna gitmişlerdir.

sen ḫusrev-i ḫūbānı öger çünki revānī
ėrüşdi bugün naẓm ile selmāna dėsünler(Revānī: *Dīvān:* G. 143/6)

"Revānī bugün şiirde Selmān'a ulaştı desinler diye sen güzeller padişahını över."

62. sevdā(G. 9/3, G. 48/1, G. 53/3): "I. sevgi, aşk,çılgınca sevgi. II. İlahi aşk. Yürekte siyah bir nokta vardır; buna habbetu'l-kalp, sevdāü'l-kalp, suveydāü'l-kalb, dāne-i dil gibi isimler verilir. Kalbin en değerli yeri burasıdır. Canın canıdır. 'Canımın içi' sözüyle buna işaret edilir. Bazen aşırı sevgi ve şiddetli aşk sebebiyle bu siyah nokta tahrip olur, parçaları bütün vücuda dağılır. Artık bu türlü āşıklarda akıl mantık kalmaz, sevdiklerini çılgınca severler. Bunlara sevdalı (sevdaī) denir. Bunlar aşk yoluna başlarını koyan āşıklardır."[64]

leylī-yi zülfüŋ durur āşüfte-ḥāl ėden beni
veh ki sevdāda mecnūn oldı nėce hūşmend(Helākī: *Dīvān:* G. 25/3)

"Beni aşktan perişan hale getiren saçının siyahı/Leylā'sıdır. Vah ki Mecnun (dahi) bu sevdada çok akıllı oldu."

63.ṣoḥbet bāḳī(G.102/5, G. 103/2): " Bu sözün şimdilik 'dostluk sonsuzdur; arkadaşlık bitmez; sohbet devam edecek, sohbet sonsuzdur' gibi anlamlara geldiği tahmin edilebilir. İçki meclisinin bittiğini, ancak dostluğun ve sohbetin baki kalacağını meclistekilere bildirmek için, sākīnin kadehleri ortadan kaldırarak söylediği kalıplaşmış bir cümle olması da yakın bir ihtimaldir."[65]

[63] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s.364-365.
[64] Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,* Kabalcı Yayıncılık, 2012, 315.s
[65] Ömer Zülfe, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler,* s.182.

ṣoḥbeti var mey-i nāb ile bugün yārānuŋ

yüri ėy āhī senüŋle yine ṣoḥbet bākī (Āhī: *Dīvān:* G. 137/5)

“ Dostaların bugün saf şarap sohbeti var, ey Āhī yürü, seninle olan sohbet yine sonsuzdur.”

64.sūsenī fūtā(G. 20/4): Çalışmamızda yer alan beyitteki kullanımdan yola çıkarak koyu renkli bir kumaştan bahsedilmesi kuvvetle muhtemeldir. Gül ve peştamal ile birlikte kullanımı da bize bu rengin kırmızı olabileceğini hissettirmektedir. “Futa, önlük veya peştamal, genellikle iş yaparken bele bağlandığı gibi mevlit, düğün vb. törenlerde hizmet etmek için bele bağlanır.

Ayrıca bir meslekte yetişmiş bir elemanın ustalaştığını duyurmak için yapılan merasime de alāmet olmak üzere “futa kuşanma” tabir edilirdi. Futada daha çok koyu renk tercih edilirdi.”[66]

ṣoyundı lāle gibi çıḳup cāme-i sebzden

bir sūsen fūtā ile gül pīrehen güzel

“Gül gömlekli güzel lale gibi yeşil elbisesinden çıkıp soyundu. Bir süsen(kırmızı renkli) peştemale sarındı.”

65.şerbet-i ṣafī(G.6/2): “Mevlana Celaleddin Rumi hayatta en sevdiğim üç şey: sema, hamam ve şerbettir demiştir.Mevlana eserlerinde geçen şerbetler bal şerbeti, gül suyu şerbeti, şeker şerbeti, lütuf şerbeti, tanrı şerbeti, gül sulu şeker şerbeti, düğünlerde sunulan şerbetler ise nardenk şerbeti ve saf şeker şerbetidir.[67] Yemek haricinde şerbet ikram edilme adeti bizde on beşinci asırda da vardır.”[68]

derdüme şerbet-i ṣafī gibi emdür dudaġı

söylese ṭatlu dili cānuma cāndur meminüŋ (Ḥayretī: *Dīvān:* G. 305/2)

“Memi’nin dudağı saf şerbet gibi derdime dermandır.(Onun) tatlı dili konuştuğu zaman canıma can katar.”

[66] Nihat Öztoprak, “Divan Şiirinde Giyim Kuşam Üzerine Bir Deneme”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi,* sayı 4, 2010, s.127-128.

[67] Yahya Özdoğan, Nermin Işık: “Geleneksel Türk Mutfağında Şerbet” s. 1062.

[68] Süheyl Ünver: Türkiye Gıda Hijyeni Tarihinde Fatih Devri Yemekleri*,* İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1952, s. 79.

66. tımār(G. 107/4): "Hastaya bakmak, yaranın üzerine ilāç koyup sarmak yerinde kullanılan bir tabirdir."[69] Tımār yayla ilgili bir terimdir. Menzile atılan, sandık içinde kurutulmak üzere fırına koyan yaylar da bu ismi alırdı."[70]

açdı gördi defterin ḥüsn ile ol begler begi
sen de tımār ister iseŋ ėy göŋül geç deftere(Necātī: *Dīvān:* G. 449/5)

"O beylerbeyi defterini hoş bir şekilde açıp gördü; ey gönül sen de tedavi olmak istersen deftere geç."

67. tūl-ı emel(G. 8/2, G. 59/2): " Hiç ölmeyecekmiş gibi insanın dünya için çalışması, kasr-ı emel hemen ölecekmiş gibi ahiret için çalışmasıdır. Sūfiler, insanın ileriyi bir adım ötesini düşünmesini istemezler. Onlar İbn vakittir, hal ehlidir.[71]Arzunun uzunluğu gibi bir anlam verebildiğimiz bu ifade "Ölmesinden ḳorḳulan ḫasta ṣaġaldı ve tūl-ı emelle niçe yıl daḫı saġ olurın diyen nāgehānī ölmek."[72] Gülistan şerhi'nde uzun zamana bağlı ümit ve arzu anlamında kullanılmıştır."

ḥāṣıl olmaz nesne bir tūl-ı emeldür vāz gel
zülf-i miskīninden ėy dil rişte-i ümmīdi kes(Vusūlī: *Dīvān:* G.81/4)

" Ey gönül, yarin misk kokulu saçından kavuşma ümidini kes. (Çünkü) bu gerçekleşmeyecek bir arzudur, vazgeç."

68.tūtiyā(G. 107/3): " Bu isimle maruf taşın döğülüp göze çekilen tozu. Sevgilinin ayağı tozu hastalıklı gözlere çekilen tūtiyā şeklinde kullanılmıştır."[73]

dīde-i pür-ḫūnum içre ḫāk-i pāyun cevheri
tūtiyādur kim elenmiş sürḫ vālādan geçer(Hecrī: *Dīvān:* G. 44/6)

"Kan dolu gözlerimin içindeki ayak tozunun kıymeti, kırmızı ince kumaştan geçen elenmiş bir sürmedir."

[69] Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü,* c.III, 494.s.
[70] Üsküplü İshāk Çelebi: *Dīvān,* [Hazırlayan:] Murat Keklik, *Üsküplü İshāk Çelebi(Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bişkek 2014, s.517.
[71] Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,* Kabalcı Yayıncılık, 2012,360.s
[72] Ozan Yılmaz, *16. Yüzyıl Şārihlerinden Sūdī-i Bosnevī ve Şerh-i Gülistān'ı (İnceleme-Tenkitli Metin) I,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2008, s. 591.
[73] Ahmet Talāt Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı,* s.394.

69.yā Rab (G. 12/1, G. 38/5, G. 111/5, G. 112/5, G. 120/4): "'acaba, yoksa, ne acayip'. Bosnalı Sûdî [ö. 1598] Şerh-i Dīvān-ı Hāfız adlı eserinde bir beyti şerh ederken şu malumatı vermektedir: Key dihed dest ī̇n garaz yā Rab ki hem-destān şevend Hātır-ı mecmū'-ı mā zülf-i perīşān-ı şumā Dihed, fi'l-i muzāri', dihīdenden 'vėrür' dėmek ma'nâsına. Dest, 'el'. Yâ Rab, bunuŋ gibi yėrlerde ''acabā' ma'nāsınadur. Garaz, bunda 'murād' ma'nāsınadur. Hem-destān: Hem, edāt-ı mukārenet. Hem-hāne ve hem-hücre 'hānedaş ve hücredaş' dėmekdür. Destān, dāstāndan muhaffefdür, 'hikāyet' ma'nāsına. 'Hikayetdaş' dėmekdür. Bir ma'nāsı dahı vardur inşā'allâh yėri geldükde beyan olına. Şevend, fi'l-i muzāri'-i cem'-i gā'ib, şevī̇denden 'müştāk olalar' dėmekdür. Hātır, aslında göŋüle gelendür, sonra göŋle ıtlāk eylediler zikr-i hāl irāde-i mahal tarī̇kıyla. Zülf, kulak öŋinden inen saçlar. Perī̇şān, 'tağınuk' dėmekdür. Mahsūl-i beyt: "Acabā bu garaz kaçan el vėre ki musāhib ola bizüm hātır-ı mecmū'umuz ve senüŋ perīşān zülfüŋ" İstifhām-ı inkārī̇ kabī̇lindendür."[74]

ögüp mu'ī̇dī̇ sevdügini göge çıḳarur
yā rab kim ola ol ṣanem-i meh-liḳā gibi(Mu'ī̇dī̇: *Dī̇vān:* G. 453/5)

"Mu'ī̇dī̇ sevdiğini övüp göklere çıkarır; acaba, o ay yüzlü sevgiliden (daha güzeli) var mıdır?"

70.yüz çevir-(G.16/4, G.98/5): "Gösterdiği ilgiyi kesmek, dirsek çevirmek, yüz döndürmek."[75]

ehl-i dilden yüz çevürme müdde'ī̇den incinüp
cānumı şükrāne al göster yüzün tenhāda gel(İsḥāḳ Çelebi: *Dī̇vān:* G. 154/4)

"Āşıklık iddiasında bulunanlardan incinip yüzünü (gerçek) āşıktan çevirme; canımı iyiliğine karşılık teşekkür alameti olarak al, gel ıssız yerde yüzünü öyle göster."

71.zāhid(G. 8/6, G. 17/3, G. 51/1, G. 51/4, G. 53/4, G. 67/6, G. 72/2, G. 79/1, G. 80/1, G. 82/1, G. 87/3, G. 109/5): "I.Dünyaya rağbet etmeyen, dünyadan yüz çeviren, el etek çeken. Kendini bütünüyle ahirete ve Hakk'a veren, mala, mülke, makama ve şöhrete değer vermeyen, dünyayla ahiret arasında tercih yapmak gerektiği zaman ağırlığını daima ahiretten yana koyan. Züht, 'dünya sevgisine gönülde yer vermemek', analamına

[74] Vuṣūlī: *Dīvān*, [Hazırlayan:] Hakan Taş, *Vuṣūlī Dīvān (İnceleme-metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin), s*.267-268.
[75] M. Ali Tanyeri, *Divan Şiirinde Deyimler,* s.261.

geldiğinden, zengin olduğu halde zahit, fakir olduğu halde hırslı(ragīb) olan kişiler vardır. II. Hām sofu, hām ruhlu, pişmemiş, olgunlaşmamış, dinin özünden habersiz şekilci ve zahirci kişi. Arif ve āşık olmayan kimse."[76]

pend eyleme terk eyle dėyü bādeyi zāhid
zühd-ile alışmaz nėce 'ayyāşlaruz biz(Sebzī: *Dīvān:* G. 279/2)

"Ey zahit, şarabı bırak diyerek bize öğüt verme, biz perhizkārlık yapamayan ayyaşlarız."

72.zevraḳ(G. 24/3, G. 100/1): "Küçük gemi, kayık yerinde kullanılır bir tābirdir. Ufak kayık, sandala da zevrakçe denir. Padişahların bindiği kayığa da zevrak-ı şerif adı verilir."[77]

nėce biŋ zevraḳ-ı ser-geşte aŋa müstaġraḳ
mevc urur cūş ėdüp bir ulu deryā gördüm(Ẕātī:*Dīvān C. II:* G. 864/6)

"Binlerce başı dönmüş kayığın ona garkolduğu, köpürüp dalgalanan bir büyük deniz gördüm."

73.zünnār(G. 2/6, K. 118/31): "Grekçe zone kelimesinden gelen zünnār Süryānīce asıllı bir terimdir. İlk defa keşişlerin taktığı bir kuşak olan zünnar Farsça'da "Brahmanlar'ca kutsal kabul edilen ip" anlamında kullanılır. İslām literatüründe dārülislāmda yaşayan gayri müslimlerin dinī alāmeti olarak takmakla yükümlü kılındıkları parmak kalınlığındaki kuşak veya kemeri ifade eder. Tarihī süreçte elbise üzerine dikilen bal renginde bir kumaş parçası olması dolayısıyla aselī diye de bilinir. Diğer zimmī kıyafetlerini içerecek biçimde geniş bir anlam kazanan gıyāra da bazan zünnar denilmekle birlikte bu kullanım yaygın değildir. Kaynakların bir kısmında zünnar, hristiyanlarla Mecūsīler'e has dinī bir alāmet olarak nitelendirilmekle birlikte bir kısmında da bütün zimmīlerin dinī alāmeti kabul edilir.Yine gayri müslimlerin kullandığı şapka (kalensüve), aselī, küstīc gibi kıyafetler de birer ayırt edici dinī alāmet sayılmıştır ."[78]

Bunun yanında "sevgiliye hizmet ve itaat etmeye azm ve kastetmek, hizmet kuşağını kuşanmak, gayret kemerini takmak, kendini Hakk'a vakfetmek, benlik, bencillik"[79] gibi

[76] Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,* Kabalcı Yayıncılık, 2012, 389.s.
[77] Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü,* c.III, 656-657.s.
[78] Yusuf Şevki Yavuz, "Zünnar", *TDVİA,* c. 44, s. 572-574.
[79] Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,* Kabalcı Yayıncılık, 2012,398.s.

anlamları da vardır. “Sevgiliye sadakat noktasında zünnar bağlama hakkında Doğu edebiyatlarının en meşhur anlatı örneği Şeyh San’an’a aittir. Rüyasında görüp āşık olduğu Rum kızını bularak aşkı uğruna dinini değiştiren, zünnar bağlayıp domuz çobanlığı yapan şeyhin başından geçenler oldukça manidardır.”[80]

yaraşur ṣalsa çözüp zünnār-ı zülfîn ḫaddine
ṭoġrılup īmāna gelse ḫūb olur ehl-i ṣalīb (Lāmi‘ī Çelebi: *Dīvān*: G. 22/3)

“ Saçının bağını çözüp yanağının üzerine salsa yakışır, haç sahipleri kalkıp/kendine gelip imana gelse olur.”

[80] Yusuf Babür, “Klasik Türk Şiirinde Gayr-i İslami İnanç Unsurlarının Kullanımı”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,sayı 2, 2020, s. 184.

SONUÇ

16. yüzyılda derlendiğini tahmin ettiğimiz bu mecmua toplamda 100 varak olup düzgün talik hatla yazılmıştır. Mecmuanın derkenarında yer alan şiirlerin bazılarının farklı yazı stili ile yazılması mecmuaya sonradan eklenme ihtimalini kuvvetlendirir niteliktedir.

Mecmuanın müntensihi hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bizim çalıştığımız 25^{a}-50^{b} arasındaki varakların b yüzünün sol alt tarafında sonraki sayfanın ilk kelimesinin yazılı olduğu ayak (çoban, murakıb) olması bize varaklarda eksiklik hakkında bilgi vermektedir. Bu durumdan yola çıkarak çalışmamıza konu olan kısımda 30^{b}, 38^{b}, 40^{b}, 42^{b} sayfalarından sonra mecmuada yaprak kopukluklarının mevcut olduğunu söyleyebiliriz.

Müstensihten kaynaklanan bazı hatalar ve yanlış anlaşılmalar mevcuttur. Bu eksikler elden geldiği ölçüde giderilmeye çalışıldı. Şairlerin yayımlanmış divanı mevcutsa karşılaştırma yapılarak giderildi yoksa vezin ve anlam çerçevesine uygun olarak metin tamiri yapıldı. Derleyen kişi tarafından yanlış yazıldığını düşündüğümüz yerleri de ayrıca dipnotta belirttik.

25^{a-} 50^{b} varakları arasında 55(?) şaire ait 120 gazel, 4 kaside olmak üzere toplam 124 şiir bulunmaktadır. Şairler hakkında başlıklarda ayırt edici bilgiler verilmemesi ve dönemde aynı mahlası taşıyan birçok şair olması nedeniyle bu sayı yayımlanacak olan yeni divanlar ve çalışmalarla artış gösterebilir. Bu şiirler çeviri yazıya aktarılmış olup çevirisi yapılmıştır. Buna ilaveten metinde yanlış veya fazla görülen yerler, başlıklarda yapılan yanlışlıklar dipnot kısmında belirtilmiştir. İncelediğimiz varaklar arasında üç tane başlıksız dokuz tane de mahlas beyitsiz gazel yer almaktadır. Bu gazellerden üçüne farklı divanlarda rastladık. Bunlar: Kemāl-paşa-zāde, ‘Amrī ve Ḫayālī Bey divanlarıdır.

Gazellerin başlıklarında sadece şairin mahlasına yer verildiği için hangi şiiirin zemin şiir hangisinin nazire olduğunu kesin çizgilerle ayıracak ifadeler yer almadığı için söz konusu redifle yazılmış ilk şiiri zemin şiir, arkasından gelenleri ise ona yazılmış nazire olarak kabul edebiliriz.

Mecmuada Faẓlī’ye ait olan bir gazel divanda tek beyit halinde yer almaktadır. Tam şiir bu çalışma ile ortaya çıkarılmıştır. Bunun dışında Mesīḥī divanında yer almayan bir gazele de ulaşılmıştır. Mecmuada yer alan başlıklar ve mahlas üzerinden yayımlanmış

divanlarla karşılaştırmalar yapılmıştır; başlıktan farklı bir şaire aitse bu durum da dipnotta belirtilmiştir. Yazıldığı döneme ışık tutan divanı olup da yayımlanmış şiirleri ve divanı olmayan şairleri, şiir dünyalarını bugüne aktaran Klasik Türk Edebiyatına katkı sağlayan mecmualardan biridir. Bizden sonra bu alanda çalışacak olan kişilere faydalı olması dileğiyle.

KAYNAKÇA

AÇIL, Berat: "Klāsik Türk Şiirinde Estetik Bir Unsur Olarak Çiçekler", *FSM İlmī Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi,* S. 5, 2015, s. 1-27.

'ADNĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Osman KUFACI: *Adni Divanı ve Adni Divanında Benzetmeler*: İstanbul 2006, X+226 s., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

ĀHĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Necati SUNGUR: *Âhî Divânı İnceleme-Metin*: Ankara 1994, XIV+223 s., Kültür Bakanlığı Yayınları/1617, Yayımlar Dairesi Başkanlığı Türk Klasikleri Dizisi/32.

ĀHĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Yalçın YAMAN: *Āhī Dīvānı (İnceleme-Tenkitli Metin)*: İstanbul 2014,VII+228 s., Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

AḤMED Paşa: *Dīvān*: [hzl.:] Ali Nihad TARLAN: *Ahmed Paşa Divanı*: İstanbul 1966, XXI+406 s. , Millî Eğitim Bakanlığı.

AMRĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Mehmet ÇAVUŞOĞLU: *Amrî Divan Tenkitli Basım*: İstanbul 1979, VIII+190 s. , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2538.

ARMUTLU, Sadık: "Kelebeğin Ateşe Yolculuğu: Kasik Fars ve Türk Edebiyatında Şem' ü Pervāne Mesnevileri", *TAED,* S. 39, 2009, s.877-907.

ASLAN Üzeyir, TAŞ Hakan, ZÜLFE Ömer: *Osmanlı Edebiyatının 100'ü*:Ankara 2018, OTTO Yayınları.

ASLAN Üzeyir, TAŞ Hakan, ZÜLFE Ömer: *Osmanlı Edebiyatının 300'ü*:Ankara 2018, OTTO Yayınları.

AYDEMİR, Yaşar: “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies=Türkoloji Araştırmaları, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic:* S. 2 (2007), s. 122-137.

BABÜR, Yusuf: “Klasik Türk Şiirinde Gayr-i İslami İnanç Unsurlarının Kullanımı”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 2, 2020, s.165-188.

BAHADIR, Savaşkan Cem: *16. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinde Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar,* İstanbul 2012, 488 s., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Doktora Tezi.

BĀḲÎ: *Dīvān*: [hzl.:] Sabahattin KÜÇÜK: *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*: Ankara 1994, XVIII+472+3 s. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 601.

BANARLI, Nihad Sami, “Büyük Nazireler Mevlid ve Mevlid’de Milli Çizgiler”, *Yüksek İslâm Enstitüsü Dergisi*: S. 1 (1963), s. 3-22.

BAṢÎRÎ: *Dīvān*: [hzl.:]Ahmet KARTAL: *Basîrî ve Türkçe Şiirleri*: Ankara 2006, 144 s., Akçağ Yayınları/731.

BAYRAM, Yavuz: "Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler", *Turkish Studies*, Volume 2/4, (2007), s. 209-219.

BURSALI Raḥmī: *Dīvān*: [hzl.:] Fatih TIĞLI: *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*: İstanbul 2006, 282 s., İstanbul Üniversitesi Sosyla Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

CENĀBÎ Paşa: *Dīvān*: [hzl.:] Selim CİHAN: *Cenâbî Paşa ve Divanı*: İstanbul 1996, 494 s., İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.

CANPOLAT, Mustafa: *Ömer Bin Mezid Mecmū‘atü’n-Neẓā’ir Metin-Dizin-Tıpkıbasım*: Ankara 1995, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 500.

CANPOLAT, Mustafa: "Cāmi'ü'n-Neẓā'ir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,* 7. C, 111-112. s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed: "Galatada Ayak Seyri" 8-9.s., Taha Toros Arşivi.

ÇİÇEKLER, Mustafa: "Nazire", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 32. C, 456-458. s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

DURMUŞ, İsmail: "Nazire", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,*32. C, 455. s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

EMR*Î*: *Dîvān*: [hzl.:] M. A. Yekta SARAÇ: *Emrî Divanı*: İstanbul 2002, 389 s., Klasik Türk Edebiyatı Dizisi No: 1, Eren Yayıncılık.

GELİBOLULU Sun'*î*: *Dîvān*: [hzl.:] Halil İbrahim YAKAR: *Gelibolulu Sun'î Dîvânı,* Ankara 2018, 131 s., Kültür ve Turizm Bakanlığı.

GIYNAŞ, Kamil Ali: *Pervâne Bey Mecmuası (İnceleme-Metin)*: Yozgat 2013, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

GÜMÜŞ, Ahmet Kemal: *Cāmi'u'n-Nezā'ir: (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler T 2955) (İnceleme,Metin,Çeviri)*: İstanbul 2019, VII+ 913 s., Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi.

GÜNEŞ, Kadir: *el-Mu'cemü'l Arabî-Türkî*: İstanbul 2013, Mektep Yayınları, , 1344 s.

ḪAF*Î*: *Dîvān*: [hzl.:] Sedanur DİNÇER: *Hafî Hayatı, Sanatı, Şiirleri*: Kırıkkale 2010, XVII+165 s., Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

ḪAF*Î*: *Dîvān*: [hzl.:] Ersen ERSOY: *Dîvân-ı Hafî:* Ankara 2021, 288 s., Türkiye Bilimler Akademisi, Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi.

HARMANCI, M. Esat: "Klasik Türk Şiirinde Matemin Rengi", *Folklor/Edebiyat Dergisi,* 2007, C. 13, s. 129-138.

ḪĀVER*Ī: Dīvānçe*: [hzl.:] Berat AÇIL: *Hâverî (Ö. 1565) ve Dîvânçesi*: Diyarbakır 2016, 172-216 s., Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Nisan 2016, Yıl-8, S. 16.

ḪAYĀL*Ī* Beg: *Dīvān*: [hzl.:] Ali Nihat TARLAN: *Hayâlî Bey Divânı*: İstanbul 1945, 24+450 s., İstanbul Millî Eğitim Bakanlığı.

ḪAYRET*Ī*: *Dīvān*: [hzl.:] Mehmet ÇAVUŞOĞLU-M. Ali TANYERİ: *Hayretî Divan* Tenkitli Basım: İstanbul 1981, XXIII+448 s. , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 2868.

ḪAYRETĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Ferhat MUSLUOĞLU: *Hayretî Divanı (Tenkitli Metin- Dil İçi Çeviri)*: İstanbul 2021, XIII+ 548 s., Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi.

HECR*Ī*: *Dīvān*: [hzl.:] Ömer ZÜLFE: *Dīvān (e-kitap)*: Ankara 2010, 288s., Kültür ve Turizm Bakanlığı. [Erişim tarihi: 05.06.2022]

HELĀK*Ī*: *Dīvān*: [hzl.:] Mehmet ÇAVUŞOĞLU: *Helâkî Divan* Tenkitli Basım: ,İstanbul 1982, 207 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 2979.

HİLĀL*Ī*: *Dīvān*: [hzl.:] İsmet ŞANLI: *Hilâlî Dîvânı (Metin-Çeviri-Tahlil)*: Bursa 1999, VIII+174 s., Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstirüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

İbrahim Cūdī Efendi, *Lügat-ı Cūdī,* [haz.:] İsmail Parlatır-Bilgin Tezcan Aksu-Nicolai Tufar, Ankara 2006, 1971. s. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kāmūsū'l-Muhīt, [hzl.:] Mustafa Koç- Eyüp Tanrıverdi, *Kāmūsū'l Muhīt Tercümesi,* C. III, İstanbul 2014, 2374, s., Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.

ḲARA Faẓlī: *Dīvān*: [hzl.:] Mustafa ÖZKAT*: Kara Fazlî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme- Tenkitli Metin)*: İstanbul 2005, VII+402 s., Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

ḲARAMANLI Niẓāmī: *Dīvān*: [hzl.:] Halûk İPEKTEN: *Karamanlı Nizâmî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı*: Ankara 1974, 291 s., Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 208, Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 44, Araştırma Serisi No: 35.

KEMĀL Paşa-zāde: *Dīvān*: [hzl.:] M. A. Yekta SARAÇ: *Şeyhü'l-İslâm Kemal Paşa-zâde ve Divanı*: İstanbul 1999, 401 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

KÖKSAL, Mehmet Fatih: *Edirneli Nazmî Mecma'u'n-Nezâir (İnceleme-metin)*, Ankara 2017, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3377 Kültür Eserleri Dizisi: 517.

KÖKSAL, Mehmet Fatih: *Sana Benzer Güzel Olmaz-Divan Şiirinde Nazire*: İstanbul 2018, Büyüyenay Yayınları.

KÖKSAL, M. Fatih: "Nazire": *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*: İstanbul 2006, 32. C, 590. s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

KILAVUZ, Ahmet Saim: "Ali er-Rızā", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*: İstanbul 1989, 2. C, 436-438. s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

KURNAZ, Cemal: "Felek", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi:* İstanbul 1995, 12. C, 306-307. s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

LEVEND, Agāh Sırrı: *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Ankara 1984, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

LĀMİ‘Ī Çelebi: *Dīvān*: [hzl.:] Hamit Bilen BURMAOĞLU: *Lâmi‘i Çelebi Divânı, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı’nın Tenkidli Metni*: Erzurum 1983, IV+408 s., Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Tezi.

MANASTIRLI Celāl Beg: *Dīvān*: [hzl.:] Murat GÜNEŞ: *Manastırlı Celâl Bey Dîvânı [İnceleme - Metin]*: Sivas 2013, XVIII+724 s., Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

MESĪḤĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Mine MENGİ: *Mesihi Divanı*: Ankara 1995, V+303 s., Atatürk Kültür Merkezi Divanlar Dizisi 1.

MU‘ĪDĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Gülçin TANRIBUYURDU: *Mu'îdî Dîvân (Metin-Çeviri)*: Kocaeli 2012, X+450 s., Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

MUḤİBBĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Coşkun AK: *Muhibbî Divanı*: Ankara 1987, 875 s., Kültür Bakanlığı 1000 Temel Eser Dizisi: 129, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 712.

MÜNĪRĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Ersen ERSOY: *II. Bayezid Devri Şâirlerinden Münîrî Hayatı, Eserleri ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)* (*e-kitap)*: Ankara 2017, 391 s., Kültür ve Turizm Bakanlığı. [Erişim Tarihi 01.06.2022]

MÜREKKEPÇİ Enverī: *Dīvān*: [hzl.:] Cemal KURNAZ, Mustafa TATÇI: *Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı*: Ankara 2001, XI+251 s., Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

NECĀTĪ Beg: *Dīvān*: [hzl.:] Ali Nihat TARLAN: *Necati Beg Divanı*: İstanbul 1963, [II]+XXVIII+557 s., Millî Eğitim Basımevi. II. Basım: İstanbul 1997, XV+557 s., Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2342, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 592, Türk Edebiyatı Dizisi: 25.

NEV‘Î: *Dīvān*: [hzl.:] Mertol TULUM- M. Ali TANYERİ: *Nev'î Divan Tenkidli Basım*: İstanbul 1977, XIV+607 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 2160.

NİHĀNÎ: *Dīvān*: [hzl.:] Mesut DURSUN: *Nihânî Divânı (İnceleme - Metin)*: Ankara 1990, IX+289 s., Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı, Yüksek Lisans Tezi.

ONAY, Ahmet Talât*: Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*: [hzl.:] Cemâl KURNAZ: Ankara 1992, LXV+500 s. , Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 77.

ÖZ, Mustafa, “Ca‘fer es-Sādık”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi:*İstanbul 1993, 7. C,1-3 s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

ÖZ, Mustafa, “Mūsā el-Kāzım”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi:* Ankara 2020, 31. C, 219-221. s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

ÖZDOĞAN Yahya, IŞIK Nermin, “Geleneksel Türk Mutfağında Şerbet”, s. 1059-1078.

ÖZTOPRAK, Nihat: “Divan Şiirinde Giyim Kuşam Üzerine Bir Deneme”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi:* İstanbul 2010, s. 103-154.

PAKALIN, Mehmet Zeki: *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*: İstanbul 2004, I, II, III. C, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

PÈRİ, Benedek: “ ‘…Beklerüz’: 16. Yüzyıldan Kalma Bir Osmanlı Nazire Ağı”, *Kültürk Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: Sayı 2 Kış 2020, s.47-79.

REVĀNÎ: *Dīvān*: [hzl.:] Ziya AVŞAR: *Revânî Dîvânı (e-kitap)*: Ankara 2017, 293 s., Kültür ve Turizm Bakanlığı. [Erişim Tarihi: 03.05.2022]

SEBZÎ: *Dīvān*: [hzl.:] Hakan YEKBAŞ: *Sebzî Divanı*: Ankara 2016, 560 s., Akçağ Yayınları: 1367, Divanlar: 17.

SELĪḴĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Ömer ZÜLFE: *On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri*: Ankara 2006, 250 s., Edebiyat.

STEINGASS, F.: *A Comprehensive Persian-English Dictionary*: London 1892, VIII+1539 s

SÜRŪRĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Halil İbrahim OKATAN: *Sürûrî Divanı*: Ankara 2010, 387 s., Baskı Engin Matbaacılık.

ŞEM'Ī: *Dīvān*: [hzl.:] Murat Ali KARAVELİOĞLU: *On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şem'î'nin Divanı'nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi*: İstanbul 2005, 2 C., 651+59 s. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi.

ŞEMSEDDİN Sāmì: *Kāmūs-ı Türkī (Latin Harfleriyle)*: [hzl.:] Raşit GÜNDOĞDU, Niyazi ADIGÜZEL, Ebul Faruk ÖNAL, İstanbul 2011, 1213 s., İdeal Kültür Yayıncılık.

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla: *Osmanlı Şiiri Kılavuzu I (Âb-Azrail)*: İstanbul 2015, 519s., OSEDAM.

TĀCİ-ZĀDE Ca'fer Çelebi: *Dīvān*: [hzl.:] İsmail E. ERÜNSAL: *Dîvân (e-kitap)*: Ankara 2018, 546 s., Kültür ve Turizm Bakanlığı. [Erişim Tarihi: 10.06.2022]

TARAMA Sözlüğü: *Tarama Sözlüğü I-VIII*, Ankara 1995-1996, XCI+4814+296+419. s., Türk Dil Kurumu Yayınları: 212/1-8.

TULUM, Mertol: *XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*: Ankara 2011, 1960 s., Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 1036.

TANYERİ, M. Ali: *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*: Ankara 1999, Akçağ Yayınları.

TARLAN, Ali Nihat: "Eski Mecmualar Arasında", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* İstanbul 1946, C. 1, s. 122-137.

TÜRER, Osman, "Melāmet Düşüncesinin Orijinal Özelliği ve Bu Düşüncede Zamanla Meydana Gelen Değişmeler", *İslāmī Araştırmalar Dergisi,* C. 2, S.7, s. 57-67.

'UBEYDÌ: *Dīvān*: [hzl.:] M. Şahabettin ÜNLÜ: *Ubeydi Hayatı - Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni*: İstanbul 1991, XIII+250 s., Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Edebiyatı Programı, Doktora Tezi.

ULUDAĞ, Süleyman: *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,*İstanbul 2012, 438.s., Kabalcı Yayıncılık.

UṢŪL *Ī*: *Dīvān*: [hzl.:] Mustafa İSEN: *Usuli Divanı*: Erzurum 1988, LIV+265 s., Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları: 16.

UZUN, Mustafa: "Mecmua" , *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi:* Ankara 2003, C.28 s.591,Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

ÜNVER, İsmail, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*: C. XI, S. 1 (1993), s. 51-89

ÜNVER, Süheyl: *Türkiye Gıda Hijyeni Tarihinde Fatih Devri Yemekleri*, İstanbul 1952, 108.s., İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları.

ÜSKÜDARLI 'Aṣḳī: *Dīvān*: [hzl.:] Süreyya UZUN: *Üsküdarlı Aşkî Divanı Tenkitli Metin, Nesre Çeviri ve 16. yy. Osmanlı Hayatının Divandaki Yansımaları*: İstanbul 2011, XIV+1177 s., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Üsküplü İshāk Çelebi: *Dīvān,* [hzl.:] Murat KEKLİK, *Üsküplü İshāk Çelebi(Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, , Bişkek 2014, s.517., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

Vuṣūlī: *Dīvān*: [hzl.:] Hakan TAŞ, *Vuṣūlī Dīvān (İnceleme-Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin) (e kitap),* Ankara 2010, 368. s., Kültür ve Turizm Bakanlığı. [Erişim Tarihi: 03.05.2022].

YAḤYĀ Beg: *Dīvān*: [hzl.:] Mehmet ÇAVUŞOĞLU: *Yahyâ Bey Divan*: İstanbul 1977, XVI+646 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 2233.

YAḤYĀ Beg: *Dīvān*: [hzl.:] Esra BOZYİĞİT: *Taşlıcalı Yahyā Bey Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin- Nesre Çeviri- Sözlük)*: İstanbul 2021, XI+ 923 s., Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

YAVUZ, Y. Şevki, "Mehdī" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi:*Ankara 2003, 28. C, 371-374 s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

YAVUZ, Y. Şevki, "Zünnar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi:*İstanbul 2013, 44. C, 572-574 s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

YILMAZ, Ozan: *16. Yüzyıl Şârihlerinden Sûdî-i Bosnevî ve Şerh-i Gülistân'ı (İnceleme-Tenkitli Metin) I*, İstanbul 2008, IX+975 s., Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi.

YILMAZ, Ozan: "Metin Tesisinde Şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 1,* İstanbul 2018, s. 255-280.

Ẕ ĀTĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Ali Nihat TARLAN: *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı: I. C.*: İstanbul 1968, XXXII+496 s. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1216

Ẕ ĀTĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Ali Nihat TARLAN: *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı:* II. C.: İstanbul 1970, 570 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1216.

ẔĀTĪ: *Dīvān*: [hzl.:] Mehmed ÇAVUŞOĞLU - M. Ali TANYERİ: *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı: III.* C.:, İstanbul 1987, 526 s., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 3369.

ZÜLFE, Ömer: *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde (Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler)*, İstanbul 2011, 263 s., Bilge Kültür Sanat.

ZÜLFE, Ömer "Pervāne Bey Mecmuası", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi:*İstanbul 2007, 34. C, 244-245. s., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

TIPKIBASIM

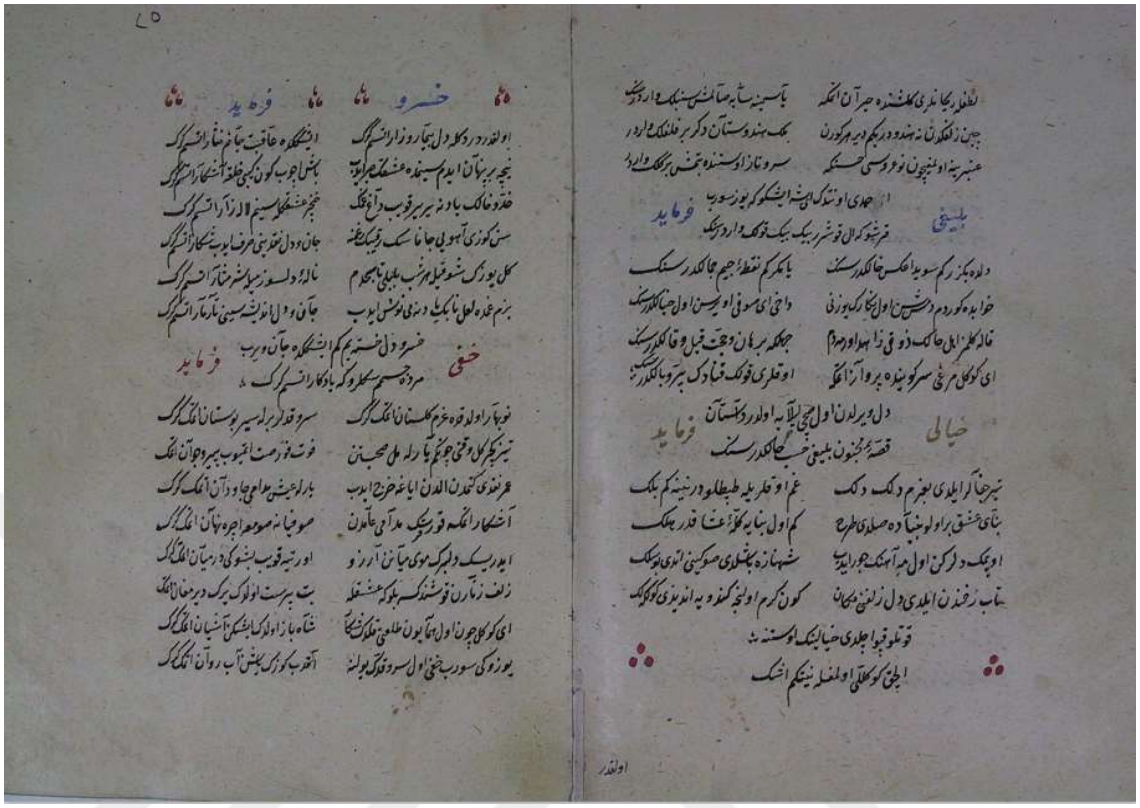

لطفی ریحانی کلشنده حیران آنکه — باسینه سایه سان آتش سینه‌لک وار دوشک
چین زلفکدن نه بهنده و درهم دیه هرکورن — بک بهنده دستان آن دکر بر غلمکه اولور
عنبر بیله اونیچون نوروسی حسکه — سرو ناز اوسنده بتش بر ملک اولور

بلیغی — جهادی اوتندکی ایشه ایشکو کوبوزسویه — فرماید
فرشتو کرالی قوشر ریک بیک توک وار دوشک

دلده بکزر کم سویه انکس خاکدر سنک — یا کر کم نقطهٔ جیم خاکدر سنک
خوابده کوردم دشمن اولی بکا رکبوزنی — داغی ای سونی او یرسن اولی جبا کلدر سنک
نالهٔ کلمز ابل خاک ذوقی زیا بهادر مدم — جهکه برهان وجت قبل وفا کلدر سنک
ای کوکل مرثی سرکویده پروا آزاکه — اوقلری قوناک قنادک بیر وبا کلدر سنک

خیالی — دل ویرلدن اول بنی لیلا یه اولدردستان — فرماید
قصهٔ مجنون بلیغی حب جاکلدر سنک

تیر خاکر ایلدی بغرم دلک دلک — غم او قلریله طپلادو درینه کم بلک
بنای عشق براولو بنیاد ده صلدی طرح — کم اول بنایه کلز اغا قدر چلک
اوپک دلکن اول مه آهنک جور ایدیب — شهنازه بشلدی صوکینی اتوی اوسلک
تاب رفتدن ایلدی دل زلفنی دکمان — کون کرم اولنجه کنده یه اندیدی کوکلک

قوتلو قبو چلدی خیالینک اوستنه ..
ایچی کوکلی اولملنه نینکم اشک

غنایی — فرماید

برسوکوبکده بلبل دستی فغان اتسم کرک — حالت عشقی جانه داستان انکک اتسم کرک
فشارک یادینه قربان ایلیوب جانن دولی — عیدوصلایرمکی وآرزم روانن اتسم کرک
قنده کم بزنوبسته خط دلبر کورم .. — عهدم اولور بایه باشم روان اتسم کرک
سینه تعلیم خانه سنده بنیهٔ داغ بنم — اوقلرو کای کانن ابرو نشانن اتسم کرک

ای غنایی وآرزی جلبا رنلر جانیچون
اهل معنی آره سنده درمیانن اتسم کرک

کمآراوی بکا غمزهٔ مکار دیمک .. — اولدردی بنی چشم ستم کاری دیمک
الدی بنی رخساری خیالی بچی فکری — دلدن دون قانون کتدی انکاری دیمک
کوندن کونه آجله کوزنه نوالا کیم — جنت کولر صنعم رفتاری دیمک
چون کرچه جهان اولدی پری وآرکوزیکز — کوزده اوچر شیوه رفتاری دیمک

بیتمز می بوکیم ایکی جهاندن اولور آزاد
جنابی — عشقیله اولن کشی کرفتاری دیمک — فرماید

برخوشه مفرح تب وخنداني دیمک — اولدم کورملک شوخ جرآني دیمک ..
برجانفشن انجی بوفا دیده وآرلق — بولیسه فدا ایلیدم آني دیمک ..
خشمیله هلاک ایلدی عشاقی سرآ — رحم ایلدی غمزهٔ فتاني دیمک ..
جان پاره سیدر لبلری اول شوخ جهانک — بر بوسه سنه جان اولدرزاني دیمک

حیرتی — بلکبی بیلیر مور ضعیف اولدی جانابی — فرماید
وصلینه دیر ملک سلیمانه دیمک

کوزی تشنه لره آفت جانه در دیمک — سوزی دلخسته لره روح روانه در دیمک
دردمه شربت صحابی کبی امر طوفی — سویلیه طلو دلی جانه جانه در دیمک
بلینمز دفتکه فهم ایده مز موی شکافت — کسه بلمز دهنی راز نهانه در دیمک
یا بتر آبله صدری قلبینی افتاده لرک — قشلری کوربکی قتلکن جهانه در دیمک

حیرتی کرچه کلشنی درلو سیاه رمز لو آف
حاوری — اولدین دعوی ایلیوب بلانه در دیمک

ایلده مهر وفا بیله دشمنه آدرده دیمک — بارک ایته بکم ارته کمال وکرمک
سروری کم اکا مدح رکابی مدح ایدرم — برکره سیمز کل رعنا سنی باغ ارمک
جوهری اولینه دیره ایا بکا توز نی — یا جیرت نه بلور قیمت خاک قدمک
طلو طلو لب شیرینکی بر شور روح ایده نی — لؤلؤ تندفا کی شوق اولوری زبانی فلمک

کوز یاشن دوکه دوکه دوآر بوری سوری پاره

یحیا — کمبه فرض اولدی سکا خاوری چوقدر دیمک — فرماید

صبح صادق کبی ای غافل اغردی صفلک — خبرک یوق سنی بیلیو بوغز اراجلک ..
کاکل یاره کوکلک قدر دلبره کوزک — سن الفتنه بوقطر اول املک ..
اوسکوبکه نغم مرقده جا بیل زیرآ — یوجه درمرتبه شمس وقمرزن زملک

فقر را خاف قناعتوه پوری صفا اول — خوانسه دوشمه مکس ارکی هر متبر لک
نه وجود ک وآزاول دآبرۀ عاکده ؛ — یوفی حساب نوه اولن نقطه بکزر شک
سنی بارلک کبی بلشدن چیقر آخر کار — زاهد آزاولدی ریاییله ریخت ملک
مژمت بت ساکف مجذوبه کوانک کبیلر — مست وهجر اولدی در عالم بزم ازلک
یکجهی کونوزه فاتوب اچلک کلدی سنکه — یعنی ای پیر ستا هیکن اغزدی صفلک

احمد پاشا

سوزلرکه سهر شدی کامل سوزیدر ای بجیا — فرماید
حاصلی خیلی فناوریدی بیهوده بوغزلک

چراغ مجلس جانوز رخ زیبای لعبی ایلک — کمش سرو خرامان قومیالاسن اسحاقیلک
کوزونک قدرنی بوقدر کم ادراک ایدیسن — ضیاوه مرسه نورندن رخ زیبای سحاقیلک
ملک طاقنده پیوسته یکیت لولسون اول — انکله السنه وآغ اورمز قشی سودای نسحاقیلک
بونه شوریده طالعدر کم اولوم زهر قهریله — شکردوتر کن افزنده لب خرماسن کحاقیلک
گل اولمش مارخسارینه کورردم کوی اسنوه — صاچان ابرآ بهمدر کیسوی عنبر سکن کحاقیلک

مصلحی

نقم زنجیر زلفنده دل وجان نغلب احمد — فرماید
چوهر بر خلقده بیک بیک بتور شنه بلس

هر مقامانی سراسر کزمت ایدرآواز پچنک — راستی بویله اکوبن کلدی بزم یاره چنک
جلگه هر دمدم تصفیله عشاقه نقش — شیوه لرکوستردی بینه مجلس دلواره چنک
شیوه ده قانون نیسه مطرباعشاقه قول — کم انی نازک کلیلن زاریده الوزه چنک

حیرتی

پولی ویردی اوجنه اول مطرب عجب — فرماید
قیز درسه اکمن بوزینی ذاتیاد دنک

شاه عالم اولنج استرسک کداول ای کوکل — قوریاست نکرن کی خاک پااول ای کوکل
فقر بلد فخرات غنا استرسک ای دل بنده — کچ قناعت کنجنه بر پادشاه اول ای کوکل
غل غشون صیقل غشیله یکی بات کوکلی — آچلوب آیینه کبی غما اول ای کوکل ؛
کوردی کک فنا دهرک بقا سن بر بقا — طالب ملک بقا بیسک فنا اول ای کوکل

خفی

چیرتی نک دردینه درمان اولابن دردسک — فرماید
دمبدم دردوبلایه مبتلا اول ای کوکل

چشمۀ املاک صوبندن قوت جان شکر کوکل — حضروسنی عالمده عمر جاودان اکسمز کوکل
خشم ایدوب بکدکجه بر نکته جان قصه — یوزاورووب جلادچشمکدن امان اکسمز کوکل
باده احمر کوزکزدقده اپرنک تو زنی — روشنای چشمه کلی اصفهان اکسمز کوکل
خاک پاکوبها صاتانه شها جان ویردکی — برباتبلای سندن رایکان اکسمز کوکل
سروقدوکلک خیابانه قدوب سروآ ؛ — کوزلروک یشنی آب روآن اکسمز کوکل
صافی کلرخ الدن صافی نوشی اقماکل — سبزوآب روان وکلستان اکسمز کوکل

معیدی

نوبهآر ایردی خضی سبزاولدی اطراف چمن — فرماید
سروقدلربرابر سیر بوستان اکسمز کوکل

عالم عشقک بکاغم کوستردی عالم دکل — چونکه بودر عالمک حالی قیرمز غمم دکل

بوسه ایچک وصفی خجلدر ایجره یاد ادب — بشلدی رنکین تلفظ بنه کفتاره چنک
کفتکون بردم قوجاکلدن الی چلوه چک — مطربا کتش اکوب نالم سکا بلوه آره چنک
بزمغن بوربطرلارن کزلون ای مطرب — بزم ایچنده دردوه دوشب کلاول ایجاره چنک

مصلحی

بوزنوبهر سسلر جلوه لردکک سازنده لر — فرماید
آنی کوربه مصلحی خجله کلدی زآره چنک

رازنی فاش ایتمکچون صاحب عرفانه چنک — مطربا بخش اکوی کلدی خطب جانانه چنک
قدتی سروکن الف وسش غم بوکوستدکل — راستی بشلادی انکچون نکم بنه انغانه چنک
بزم ایچنده سوزآهم درونی زآرایبوب — کهنه کلدکچه جرازتلدوبر بریارآره چنک
بوسه لبکینه بکزوبرسون عشاقی دل — شیوه برلرسوبله جانلرنشانه

ذاتی

مصلحی عشاقه کوب نقشینه الغم مستعین — فرماید
کم کربدر بزم ایچنده عجنچه فانه چنک

تا لآن اولوب دوکنک اشتی یاما دکنک — قلمادیکی دلبری یارب وفادکنک
دینارکوستریب سکاهردم کوکس فقر — باشه کوراصولنی ای دلربا دکنک
هرجای دلربا کبی هرخلقی کزر ؛ — مطرب جلرسه یوزنی دایم روادکنک
صنعا بوبن دریه کوکس کردکی بوکم — یانمده براهیکی شیوه رودرشنه دکنک
برپوست کیمن اکشنه هرصحبته وآرر — عالمده چیش وعشرت ذوقی صفادکنک
اوستادون طبنی پیمندرشها کمر — چاپ جافوه خنده بولنمز خطادکنک

اسحاق

ای عمیدی غم سوزنی اکه جزدیکا نه در — چلبی
آشنا اولسه نهر برکسنی محرم دکل ؛

خسرواالوغمسن افسانۀ فرهاده کل — صنعت اوکرعکدلرسک ای کوکل اوستاده کل
دست جورکله بوکوکلم خانه سن ویران ادیب — کل طبنه دوستم توجسن بی نهاده کل ؛
آرمسون کل کبی درسک حسنکه اوزکی — مشتری صنعا کبی محسن تکلفسن آزاده کل
اهل دلدن یوزچویرمه عبدیدن انجنوب — جانکی سکزانه آل کوستر بوزکی تکه باده کل
اولدرب بن مقبلن غلزن آزاد ابلوی — وقتدرای خاطرم صورن مبارک باده کل

جعفر

زره جفاآدی اول کون بوزلی وصلنه نامید — فرماید
اعلای کمی آق بیدل دردلم فریاده کل ؛

سرعشقی طوچقی استرسک کوکل اوستاده کل — خسروی شیرین اوقدرسک خلوتی فرهاده کل
موسمی کل ایردی ای دل چوخه کل بلبل کبی — خوآب غفلتدن اویا نوبه نالهوفریاده کل
دست عاشقدن شراب عشق نوش ایتمز کیسه — دار ریاوزرقی ترک ایت مرشد ارشاده کل

عکری غم قلمرو جان ملکی شاه چرا — قبل قوم ریخته کو کاخ تخته عدل داده کل

طالعی — جعفر آسن یار انشیکنه دوشوب بصدای کور — **فرماید**

رعم ایوب شاید دبیه کم درد مند افتاده کل

لیلای مجنون او تورسک ای کو کل پرشناده کل — خسرو آشیرین کرک حلم متی فرماده کل

ای بهم عالم صورن ازآده اولدم عشقه من — برکبی همنده به قول اولدم مبتلا ک بلده کل

نیچه آفتر کوره مین دیرسک بوبشیم دخیلرمن — برکزای مهر ملاحت سیر ایده بنده آده کل

حسن ساسی برخیل اوزره دراگار خاطا — دوستم باده طینه اول بولی بنیاده کل کل

روحی — بوکیه بلدر آت نکوه قوکدر طالعی شه — **فرماید**

دیدک برکره جک کل دردمند افتاده کل

حامه کردی نازله برسیم تن کوزل شه — حورو پریه بکزمز آفت ایکن کوزل

نقصان بوق شاب اعضای لاله — پهلو و ساق و ساعد و هب خلق تن کوزل

حمام بروسن لیلای کون کبی طلعتی — یوقدر جهانده اول بت سرپا آرون کوزل

ای ساقی بزم ایچنده سنی سن دیکلسن — بزغر بیله مست خراب ایلین کوزل

جام اولدی ناجنس غماشانه کوزم — هیچ اختیار قلدی کوردم ایکن کوزل

نهانی — برسرو قد نگاره کوکل ویردی روحی کم شه — **فرماید**

خط فتنه چهره کل کبی رعنا دهن کوزل

حامه کردی نازله برسیم تن کوزل شه — شوشویله دجنگ بری بوق چلبی تن کوزل

کم ساعد

رحمی — شمعیم کیچ کلک ویرزم ای شه ملکه — **فرماید**

کلشن باغ جهانلرن بکر بکر وطنم

غم هجرانکله شول دلکله ضعیف اولدی تنم — اوشتخوانه صار کورشسه دوندی بادنم

کراولم جنت کو بکده غم زلف ایله ما — حور ارجعا اسنوسون ایده لرکنم

بی مجنون ایده لی لیلای زلف مبتلا — پنجه دآغم اولدی رحمه سن پیره نم

شوبیلا و نسناع اولوی جنا لک بکاای قوش — غیر سوز سوبلیم وصف لبکدن سخنم

آهی — رجا ناظم نفاسیه شاه بیر ایدی — **فرماید**

کورشن سلمای تایروی کهانت جنم

شول قدر لالا کبی قلمزه عرق اولدی تنم — قبرم اوزره طاقن لاله دوندی کلشنم

وصله اردرکه جکر زلفه بنداغلک ایکون — باره ای سینک اوسنده بنم پیره جنم

چکیم خاری اول کلشن عرک کلنک — کنده دآغم چیندیر بنه کندی دکنم

خنجر تدن دوکلن قلمزه بور کلر کیدر — هر سوکوتره دوزن الک قبر مده بنم

خیالی — بر ده پهلو لرنک نقشیله آهی سنی بارک — **فرماید**

برحصه صارل مرد یه دوندی بدنم

عین دلون جوشن ایدوب زرغفر بخشم بنم — سوتراز سی اولبدر غالبا باشم بنم

لیلای زلفک بکارآ طفلی دل بادایه لی — مکتب عشقی ایچره فنوندن سبقیم بنم

نوبهاری حسنکه دل ویره لی ای غنچه لب — بوزیمه برک خزانی نقشی قوی خاکم بنم

ذاتی — فرماید

دمیدم سیل آب و شش اشک روانم چاغلر — دوکنوب ملکشلرا اغلاطه ارماغلر
کورسن طاغلر بشنوده آبرو باران مکلور — طاغلر ساچن چوزوب بن خسته ایکون آغلر
جانان جتوردی مجلس بشوده مکنه بحر له — ایکی زنجیری امیدی وصل و لبر باغلر
سینه تعلیم خانه سینه آه فرکه نیرن — ای کان ابر دستکیون ملبلرد رطاغلر

کمال پاشا — ذاده

ذاتیا فرقه دادیکون طاغلر ده فریاد اندکم
ایشدوب فریادی کوکسن کچردی دافلر

بغزنه ملشلر یصب بن خسته ایکون آغلر — قهرم اوزره مجلرین چوزمش یولنلر آغلر
شوبله کرم اولمش جنون نوبهار حسن ودست — دشنله صحرا ده بزیرن سورارماغلر
نجیر بر تو جسون سسی اتون بشکلو جاغلر — نجیر بر غسون بنی بوفسلو قصلو طاغلر
بن بو غربت خانه ذاخمشنده قلزدوم ولی — یاشلرم قصلو صولرکبی یولوی باغلر

جعفری — فرماید

صوکیی جاغلر کچرم کوزلک جاغیدر
صنعه ایکی سسن بنم اشک روانم چاغلر

طلاخ دلوه دمیدم بیجون اولان ارماغلر — خان بولانکو دلرم عیشدن آنوب یاغلر
صید ایکون دل مرغنه خاکه چلدن دانه کر — عار شک باغنیه مالاری زلف مشکین آغلر
دوشلی حسکه بارندن جدا آلاکوز — آتش حسرتله یاقدم دلوه یر یر ماغلر
خار النون یورم بن زارله بابیل کبی — ساکر آیغی یوزی کول اکدم اولدی زاغلر

احمد پاشا — جعفری چون بوسنه الدیه زلک بندنی — فرماید

دمیدم بوزلکی بویچنه داتوب آغلر

اکنه شنک پاسمی خلقی زیبا بستر — باشمه دوزج محبت نقش ایتمشدانیتر
بره کبروک شهانی برنطه کلمز عینه — اشک حسرتاب محنت باکه خشک اتمز
رزم اغیاره پیشیم زمانم تیغ تیز — لطف یزدان جوشن آهم تیر قدرم بایتر
بزم عشقه نالم ایچنکه قدرم دف یولم — کاب چشمم درد ایشم خون دل ایچمکدر

خفی — رآه و صلدل سینه صبر لنکر آه بل

شوق یکدن غم زخیره کوزلرم دریا تیر

کوزلک قلوبایشمدن سراسیمه بوجانان نور — بکا باغ بهشتی بوجهانک من بهشتم در
بوعیشدر کوکه کوکلمز بنه آهم داغاندن — اچره هیچ بلمیادم کره دولو شب بیتان غدر
چکر فجروح دل خسته بتو رکن کیچ فرقتله — دون وکون اچه کم خون وجکر در بیکم غفر
بو در فانون کلمکم شفا ایره ایلنا ناله — بکا کچون طبیبمدن دوا در دا ولدی ام مکر
بنادم شمع دشمن هنکمه دیه بیکر و شنعه — انکچون بوکوکلده کوزمده روشنا کم در
بلا یوکنک النده بو کلشدر قدم چکم — نظر قیل یارغدن کورکچر فلکم در
غبار اولوب بوباد او بجه توزنه طاقی کوسکن — کی کنزوکی قیصر کی اسکندر وجم در
اجل جانمز بهبر درکم وآریدکاکوله — اکر موسی بن عمران وکر عیسی بنام در
قرا کیسه نکاغم دوتمز هرشب زبان اوزره — دوشن بوانجک کوزی بنیدر صنعه بنمدر

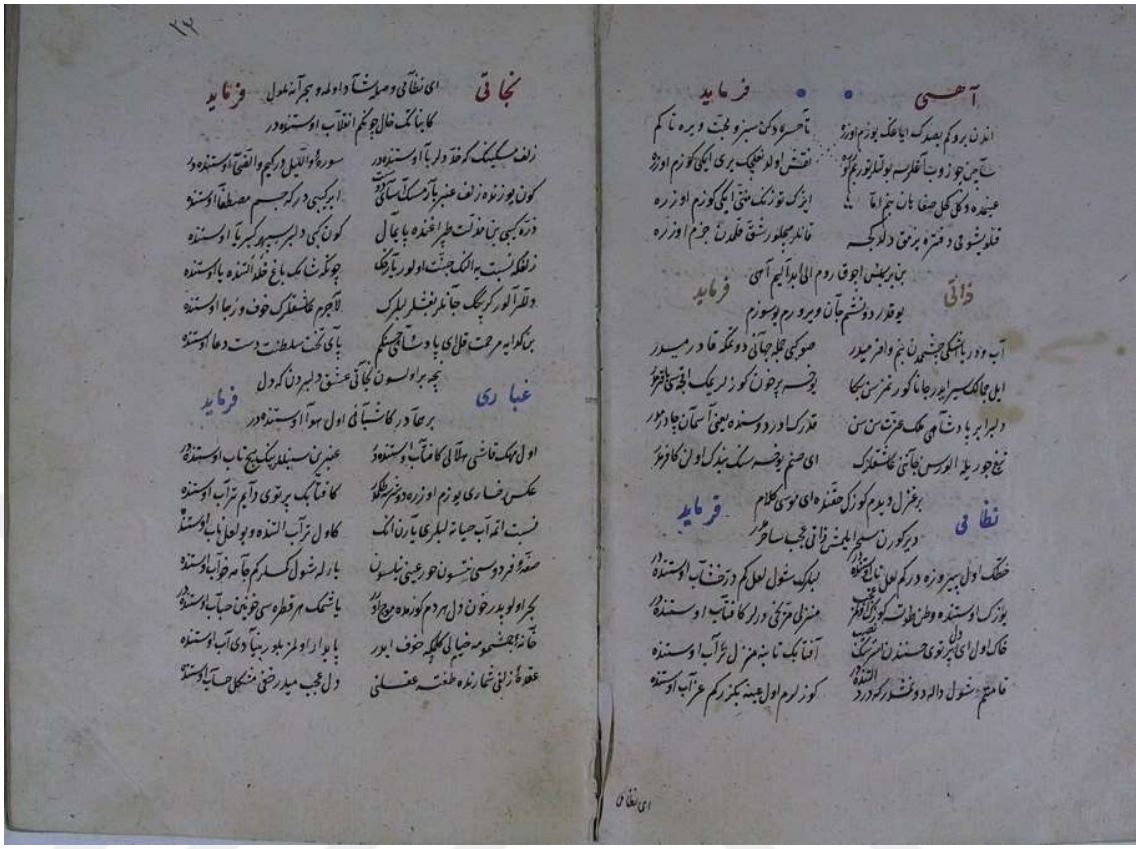

آهی — فرماید

اندن بروم بصدد ک ایاغک پوزم اوزره ... تا حسره وکن سبزه تخت و بره ناکم
ساچن چوزوب آغلرسه بولتلرنورم کوز ... نقش اولدنگک بری ایکی کوزم اوزره
عبیده وکی کل صفاتان جم اما ... ایزک نوزنگ منتی ایکی کوزم اوزره
قلدیشوی دفتره برمنی دلدکچه ... تاندر مجلور رشق مکدن جزم اوزره

ذاتی — فرماید

بنابرین اجوق روم الی بدآیم آهی
بوقدر دوشم جان ویرورم پسوزم

آب ودر باشکی چشمه دن نم وافر میدر ... صوکی طلع جانی دوشکه قادر میدر
ایل جانک سیر ایدر جانا کوزغمزن بجا ... یوزمه چون کوزلر یک بله سیاقدر
دلبرابر بادشاهی ملک عزت سن سن ... قدرکاوردوسنده یعنی آسمان چادر میدر
تیغ جوریله اورسن جانمی نجاتی غافلسک ... ای صنم یوزمه سنک بندکاون کافر میدر

نظامی — فرماید

بر غزل دیدم کوزل جسته ای نوسی کلام
دیرکورن سیر ایلیش فانی عجب ساحر میدر

خطک اول پیرهزه درکم لعل نابک ... لبلرک مشغول لعل کم درخشاب اوسنده در
یوزک اوسنده وطن طوطی کوزل کوزل ... منزلی مرزی درار کافتاب اوسنده در
خاکاول ای دلبر نوی حسندن اسر سنک ... آفتابک تا نه منزل ارآب اوسنده
قاعتم مشغول دالدوغندر که دردالله در ... کوزلرم اول پیشه بکزرکم عرآب اوسنده

نظامی — فرماید

ای نظامی وصل یار آداوله وهجرآنه مدول
کاینانک خالی چوکم انقلاب اوسنده در

زلف مشکینک کرخط وارآ اوسنده در ... سوره والتیل درکیم والتقی اوسنده در
کون یوزنده زلف عنبر بارمسکک ساکی در ... ایرکبی درکرجسم مصطفا اوسنده
ذره کبی بنا مذلت طیر اغنده پا جلال ... کون کبی دابر سپهر کبریا اوسنده
زلفکز نسبه به الک جنت اولور یارنگا ... چوکزنا سک باغ خلد انشده یا اوسنده
دلقرآلور کرچنگ جاندر نفیر لیلرک ... لاجرم کاشغلرک خوف ورجا اوسنده
برکوایه مرحمت قلای پادشاهی حکم ... پای تخت سلطنت دست دعا اوسنده

غباری — فرماید

بچه براوسون نجاتی عشقی دلبرون کردل
برعاد کرکاشیای اول هوآ اوسنده در

اول بهک فاشی هلالی کافتاب اوسنده در ... عنبرین سنبلدر یکنیچ تاب اوسنده در
عکس رخساری یوزم اوزره دوشرسکلر ... کافتابک برتوی دایم تراب اوسنده
نسبت انه آب حیاته لبلری یارن انک ... کاول تراب النده وبولعل ناب اوسنده
صفه فردوسی نسون حورعینی نیلسون ... یارلرشول کسلرکم جاه خواب اوسنده
بحراولوبدرخون دل هردم کوزده موج اور ... یاشمک هرقطره سی خوبخن حباب اوسنده
خانه نجشمه مه ضیالی کلمکه خوف ایدر ... پایدار اولمز بنا بیادی آب اوسنده
عقده زلفی شعارنده طنته عقلنی ... دل عجب میدر خفی منکل حباب اوسنده

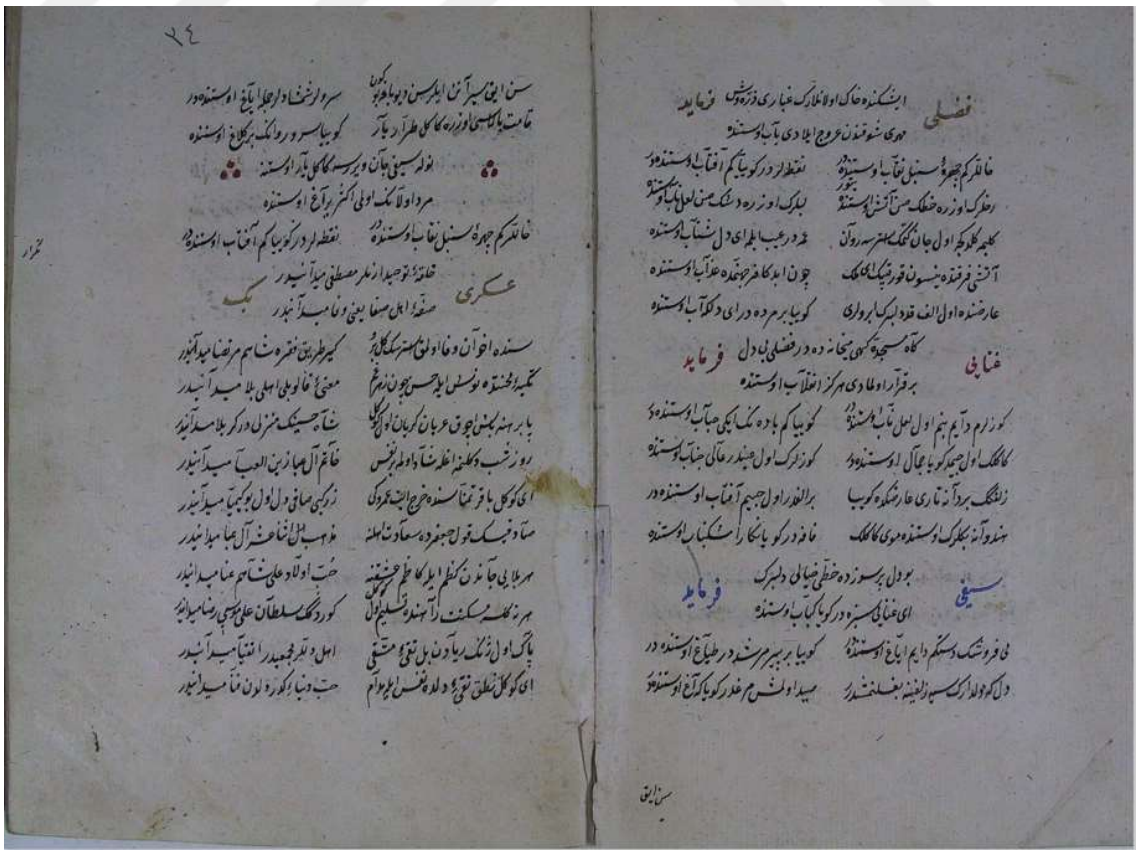

فضلی — فرماید

ابنکزده خاک اولانلارک غباری ذره رشک
مهری نشه قندن عروج ایلادی باب اوسنده

خالکرکم چهره سنبل نقاب اوسنده در ... نقطه لردرکویاکم آفتاب اوسنده در
رطلکر اوزره خطک مشک آفشن اوسنده ... لبلرک اوزره دشک مشن لعل ناب اوسنده
کلچه کلوکه اول جان کنکه کلمز سروان ... قدرعجب ایلدای دل شتاب اوسنده
آخرنی فرقده مینسون قورتیلک ای ملک ... چون ابد کافر جهنده عذاب اوسنده
عارضنده اول الف قدلرکز بروارلی ... کویا برم ده درای دلکه آب اوسنده

غنایی — کاه مسجده کهی میخانه ده درفضلی بن دل فرماید
برقرآراولمادی هرکز انقلاب اوسنده

کوزلرم دایم بنم اول لعل ناب اوسنده در ... کویاکم بادهٔ کک ایکی حباب اوسنده در
کاملک اول چمدکویا جمال اوسنده در ... کوزلرک اول چمدر عالمی خراب اوسنده
زلفکز برد آنه تاری عارضکده کویا ... برالفدر اول جیم آفتاب اوسنده در
هندوآنه بکلرک اوسنده موی کاملک ... نافه درکو بانکارا مشکناب اوسنده

سیفی — بودل برسوزده خطی ضیالی دلبرک
ای غنایی سبزه درکویاکباب اوسنده

فی فروشک دسکم دایم ایاغ اوسنده در ... کویا بر پیر مرشد در طریق اوسنده در
دل کوه ولدارک سیم زلفینه بغلنمشدر ... سیدا ولمش هر غدر کویاکه آزاغ اوسنده

سن ایلی سیر آتش ایلدرسن دیو باغوب ... سروارخشنا دارجلوایاغ اوسنده در
قامتنه باکسیلی اوزره کاکل طرار یار ... کویاسرو رعالمک برکلاغ اوسنده

نوله سیفی جانکه ویرسه کاکل بادار اوسنده
مردا ولانک اولی اکثر برآغ اوسنده

خالکرکم چهره سنبل نقاب اوسنده در ... نقطه لردرکویاکم آفتاب اوسنده در

عسکری — خلقه توحیدازلدر مصطفی میدآنبر
صفه ایلی صفا بینی وفا میدآنبر

سنده اخوان وفا اولمق مستر سکلر ... کیم طریق فقره شاهم مرتضا میدآنبر
تکمیه فخسته نوسلی ایله حسن چون زهرا ... معنی فاطمه اهلی بلا میدآنبر
پا برهنه کیمسی اچوق عریان کربان اولمکلا ... شاه حسینک منزلی در کربلا میدآنبر
روز شب وکلمه اغلمه شاه اولیه نفس ... خاتم آل عبا زین العبا میدآنبر
ای کوکل باقر فنا اسنده خرج اولمه عمرکی ... زکریی صافی دل اول یوکیما میدآنبر
صادق اولمق قولاچیقمزه سعادتدر بله ... مذهب اهل اثنا عشر آل عبا میدآنبر
مهربانی جانمدن کظم ایلیکاظم حضرتنه ... حب اولاد علی اشهم عنا میدآنبر
هرنه کلمه مسکنت راآیه نسلیم اول ... کوردکلک سلطان علی موسی رضا میدآنبر
پاک اول زنکی ریاضدن یل تقی مستغنی ... اهل دلدر مجیدرا تقیا میدآنبر
ای کوکل ناطق تقی نقی ولده شمس ایله توام ... حب دنیا یکوره لون فنا میدآنبر

عسکری تابنده او لذکر و می تابیدار — بلبلش و بر ب جان او بنه بو لوله صفا تابدار
مهدی تا دی محمد بینوا آور اهل دین — او سنی ظهور مومنان شیر خدا میدانیار
گلدی اول کو نکم او لا مومنی خوآر صدا — شاد اول ای دل اهل انکار بجز آمیدوار
بو طریق فقره فقره صفر صورت ایدوان — بو نده ارکان مستور بولیا آمید آیوار
تا نه گیچه دهر گیچه نو بهم کلی او تور — بو نده رد یوفی گیچه یه شاهم رتبه گیچه

لسانی

عاقلی اولم بوار ندر مجلسید راج کو رک — فرماید
کو زرو گل ای عسکری صدفی و صفا تابدار

غرض ایوب اول مه مثالی حسنی زیباستر — حی بو در دلبر لرایچره کندو بی رضاستر
محبته کندو کیا ریلدی مردم اول حبیب — عاشقی شیدالرن بر بندله غرآمستر
عارض رنگینک اوزره خالکی کورن ذوی — خواجه اسمنو در حلقه طوب کالاستر
کوردی عالم خلقنی کندو یه قربانی ایتمز — انکیون او قسر رخ خلقه استغناستر
یوز سورلرن ای کوزی آهو اباغکی توزه — ایشکلو نده مسک عنبر کندو یه اعلاستر

خیالی

درد سک نظمنده لمعی ای سنه کو هر نثار — فرماید
بکزر اول کو هر فروشه لولوی لالاستر

خط منکشیک لبکده عنبری سارا ستر — زلفرک مهر فجت بخالرک سودا ستر
عید کهره سن دکان احدک صلا شتقا لویه — نار حسرتله یقوب عاشقلرک یاوا ستر
چرخ کردون تاه نو نعلیله اولمش نهری — لبلرک بازار حسن تا بجره کروب حلوا ستر

حقیقت ملکه مالک ملکک کو ملکی نابود — کو کلده اول ظلیا دن زره دکلی دو نه نورم وار

خدائی

بو کن اول ادهمی یم کم محبت افتیا آرا تدم — فرماید
نیمده اهل عشقی ایچره بو نو میل ملو رم وآر

ملک دهر ینه بکلشما کمز نیم برآ قتایم وآر — قول اولدم کهتا نده بنده دولت تایم وآر
پری پیکر ملک طلعت مصور فرخ فالیم — سر پر حسنه سرور دیم برمه رکایم وآر
قشی دکر یکی زلفی حروف فکی آت ایکی — یا زلشن دست قدرتکله معلق بر کنا تایم
لب یا قوت خون دل اچرسم خوشکوار اولمز — بکر تا نیله دولشدر اکی شیشه نشایم وآر

نجاتی

غریب و کرکه ایسم خدایی غم دکلدر چو نکم — فرماید
و غایی کیمسی عالمده نشه عالی جنابم وآر

شنو فخلیه بلبل دلده پروآنه دستلر — پر شمع اولیلی عاشقکو یانه دستلر
او سنی جانان و بریسن دلو فضلو کاکه کرم — او لشن نه شئون بردلی دیوانه دستلر
زلف سیهی کو کلمز الماغ ایله رسه — رنجیره بکلمش نیه دیوانه دستلر
کو یکده بکا انلدکی او یسه قبر مزنه — او لورلر مزحا کم سلطانه دستلر
ای باد صبا او ار یوی یار آنه ضرور — شعری دیکک شئونجه رندانه دستلر

شاهدی

بر وه جمله سوردت و رلم شعره نجاتی — فرماید
کم خلقی بیتی معنی سلطانه دستلر

جانم دیرم یم بو کم مروآنه دستلر — مردانه بخش قلدی بر جانه دستلر

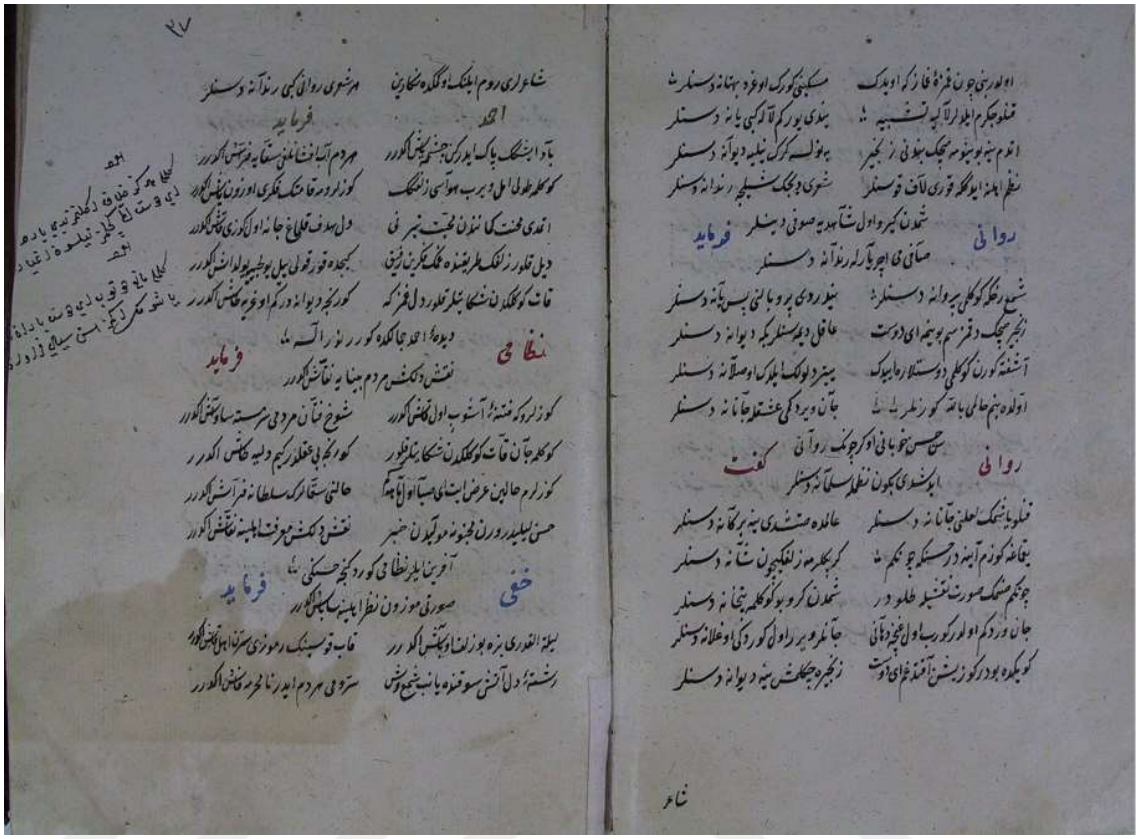

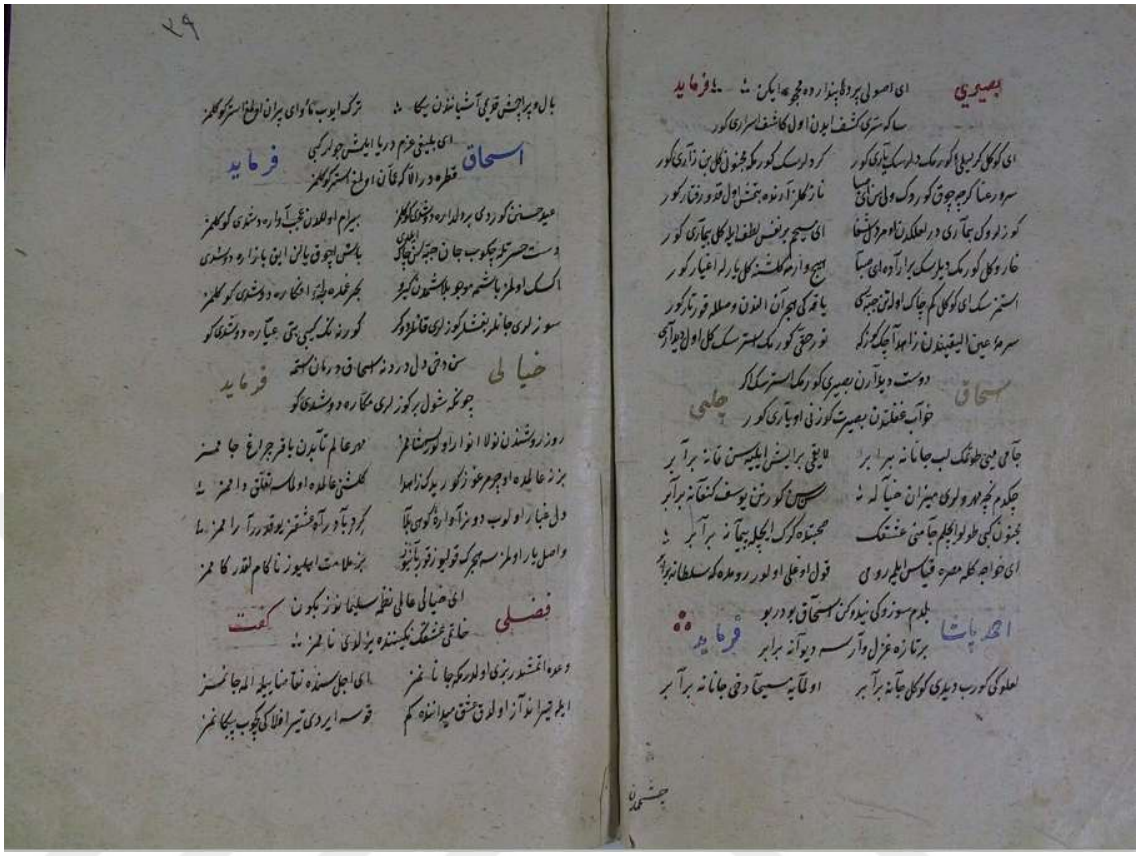

بصیری ای اصولی پرده‌ساز ره‌مجم‌ها بکن ... فرماید

ساکه سری کشف این اول کاشف اسرار کور

ای کوکل کربلای کور رمک دلرسک یادگار کور — کردلرسک کور رمک مخزن کل بن زادگی کور
سرو رعنا کرمیه چوچن کورک ولی سن ای صبا — نازکلاز آرنده بخشن اول قدو رفتار کور
کوزلوکی همآری در لعلکدن نام مرکل شفا — ای مسیح پرنفس لطف یله کلی بیمارکی کور
خارو کل کور رمک نیلرسک برآرده ای صبا — ایچه وارم گلشنه کلی بارلر اغیار کور
استرسک ای کوکل کم چاک اولدن جبه‌سی — یانه کی هجر آن الدن وصلله قورتارکور
سرمه عین الیقین‌دن زاهد آچکه گرکه — نورحقی کور رمک استرسک کل اولیه آچی

اسحاق دوست دیدارن بصیری کور رمک استرسک کر

چلپی خواب غفلتدن بصیرت کوزنی اویاری کور

جانمی مینی طوتمک لب جانانه بیر اثر — لایقی برابرسن ایلیه‌سن خانه برآبر
چکدم نجه‌هر ولری میزان حیا آله ... — گلسن کورسن یوسف گلشانه برآبر
مجنون کبی طولو ایکلم جانمی عشقنک — صحبتده کرک ایکله‌یه جانه برآبر ...
ای خواجه بکلم مصره قیاسن ایلیه روی — قول اوغلی اولور رومده که سلطانه برآبر

احمد پاشا بلدم سوزوکی نیدوکن اسحاق یو دربو

برتازه غزل وآرسه دیوانه برابر فرماید ...

لعلوکی کوریه دیدی کوکلی جانانه برآبر — اولمایه مسیحا دخی جانانه برآبر

بال وپرایچنی قوی آشنا ندن بیکا ... ترک ایوب تا اولای پران اولمغ استرکو کلمز

اسحاق ای بلندی عزم دریا ایمنی چوکرکی — قطره‌ورالاکرمان اولمغ استرکو کلمز فرماید

عید حسنی کوردی برالداره دونمکی کلمز — بیرام اولدن غیب آواره دیندی کو کلمز
دست حسرتله چکوب جان حزین چاکدن — باشن ایچوقی یانن این بازاره دیندن
الکسک اولمز باشمه موجود بلاشدن کیمز — بحرغلده بله‌یه انکاره دیندن کو کلمز
سوزلری جانلر بنشدر کوزلری قانلودکر — کورنه تنگ کیسی بتی عیاره دیندی کو

خیالی سن دخی دل دردنه سهمان کشته — چونکه مشغول بر کوزلری مکاره دیندی کو فرماید

روز روشندن نولا انوار اولور مستنیر — دور عالم تابدن باقر چراغ جا مسز
بزه غالیده اوچرمغوز کوریدکزاهدا — گلشن غالیده اولماسه تفاوت دانمز ...
دل خیار اولوب دونزاوارهٔ کوی بلا — گرچه آوارهٔ عشقنه زیوقدر آرا مز سا
واصل یار اولمز سه هجر کم قولیوزقوبانیو — بزه علامت ایلیوز نا کام لقدر کا مز

فضلی ای خیالی عالی نظم سلیما نوز بکون گفت

خانهٔ عشقه نیکسنده بزه لوی نا مز ...

دعوه انمشلدر بزی اولور کوچا نا مز — ای اجل سنده نه تا مناسبله انه جانمسز
ایلم تیرنوآز اولدی عشق میدانده کم — قوسه ایردی تیرافلاکی کچوب پیکا نمز

دوگنجی نا اهل عشقه ظلملو ناحق سیره — چون بلور سن پاد شاهم برده تکلم فانمز
سن تنوره شعله‌ده بریان اولدن ای کوکل — حق بلور کم بزم غده بوقدر ربریا نمز ...

آهی فضلیا بزمسرو انکیم معنی اولشوز فرماید

حضر اوتخته دنیده طوررزم دیوانمز

برحصیرم یوقمکلمه احزا فسرده — بورپا نقشن کورسنر تنی عریانده ...
مردمی دیده جکر کوشه‌لرینی یکجه بر ... — کوتورم کنزو بتیم کبی دامانده ...
سایی باشمده بنا کون لطفنی کم کوردم — باشه اول کوفی طوغرسایه کورم بانده
بدره کم ایره وکیدرکن سک کو بکلاینم ... — کورمدم نان ومکث جنتی یارانده ...

فضلی بکم اول نامه‌ا اغالی یتیرآهی کم ... فرماید

یارخطیله فزلقرا اولدیوانده

کلی‌ای آرام جان اولدم ضعیف وناتوان سنسز — یشنی کم بردم آرام ایلیه جسمیوجان سنسز
فغان اندکجه‌ن آسمکه درپیری یانجه — بلابزمنده برنی دربکا هرآتوان سنسز
حریم‌ی فروشه‌وارمیم بیت الحرآم اولسه — حرآم اولسون بجاسانی شرابا رغوان سنسز
بکسزایلیمیی حضراولورسم آبحیوانی — اشه درموتدن باکه حیات وجاودان

غابی چوب تیرسپهری هرشه ایردی عرصه‌ده فرماید

خدمکه آهنی فضلیکه یا فاشی کان سنسز

بوعالم پاسنده‌ایاسرو روان سنسز — سرا خارا اولیه‌رباکه هربکلستان سنسز

جنابی ... فرماید

عاشقو در وآزه شور ملامت بگذر ... زاهد اسن صحبتم کم کوی سلامت بگذر
بی ستونی نشسته پا لندی اطیبی سینه مز ... بزدنی فرنا دوشش در بغدادت بگذر
خون دل نوشن اگر بیجا رسندن دلنگ ... مجلسی خاسته اصحاب صحبت بگذر
خواجه اشعتو بگون تا زار مهر یار در ... نغد جانی الغ گالای دصلت بگذر ز

ای جنابی شاه گردون درگهنده ذره وآر
آفتاب عالم آرا گیبی شهرت بگذر ز

اغا ... بپرتو

صنمه ای زاهد بزی راه سلامت بگذر ... بر بلاکش کاشتو کوی ملامت بگذر
بنده پیر مغانا ولطفی بخود دلدر ... عالمک سلطانیو ز باب سعادت بگذر
بولسن گنج قناعتده بنج گنجی نهان ... نغد عمری صرف ایدوب ای خواجه نو نیتنگذر
الغو وصلک تمنا چین ورب جانی رو آن ... تاج وتختی ترک ایدوب کوی فراغت بگذر ز

فرماید ... خیالی

بز بلا فرمانا بیوز باد لب شیرینله
بنجه دهدر پرتوی در بندی خدمت بگذر ز

قیودن آزاده بولز کوی فراغت بگذر ... نغد صبرک گنجینو گنج قناعت بگذر
ساکن بتحانه طبیعت ایره ولی دوران بزی ... ای قرنرخ پرتوی گنج هدایت بگذر ز
صنیلدان پیر مغانگ ساکن درگاهیوز ... کام آن عالم ز باب سعادت بگذر ز
عشق ایلی سلطانگ سرداریوز فخر ملکی ... غم سیاهی چیخ ایدوب نا مهم ولایت بگذر ز

فرماید ... حیاتی

یار جور ایلمه قد نولا ناز بگیر ... بو جهان گلشنگ سرو سرافراز بگیر
سینه بر آفت دور آنه محب اولدی گوگل ... شهدی حسن افلدگ دلبر ممتاز بگیر
او کوزی شاهنه دل مرغنی قید ایدیگور ... غافل اولمه کوزی آچ روم ایلی شهبازنگ
نولا جان اویسه میدان محبته گوگل ... رسنی زلف نگارگ جیده تلماز بگیر

ای حیاتی فولا دلبر بزه جور ایلیرسه ... فرماید ... یحیا
آیلی طبر اغینوز بنده سیوز ناز بگیر

هر قچن عاشقلرگ عمری گیی جانان بگیر ... حیرته وار رحمان من عالمدن جان بگیر
بن بخشت داولیم وار دیه فهمون دولیمن ... کور سه بن دیوانه سینی اول پری خصلتلرا
قوگلگ داغاغه لاین دگلدر هر بری ... خوبلر پادشهدی ولی حسن ایله سلطان بگیر
اغلیوسندن سکا بیچه نصحایت ایتیم ... بنده کم شاهیم کور عمرسن بیچه دیوان بگیر

فرماید ... خفی

بولن گیی یوبن بورب عالمده ای بیچاره ادم
عشقی بولنده گم گیلدی ای سودا آمان بگیر

کویگی مسکن ایدن فردوس اعلادن بگیر ... کم جنته منزل اعلایه ادنادن بگیر
مصحف قدگده ریحان ضلگه یوز سوگه ... دست رس بولمن قلگم بی سروه بادن بگیر
زاهد عابد لیگ دور نده اولوب ای پرست ... ترک ایدوب صوم صلاتی ترک ایدوب نقوادنا
دوشنه طلگی تنگ یاسمن خسار گی گوز یاشیله ... کاغذ تک پرتوی جام مجادن بگیر

فرماید ... طالعی

لوح دلدن نقشی یوقتا شی بولدگ خفی
کم دل محزونی گاه بر ده مولا بلا دن بگیر

گل یوزگ بگیم صفا حسنی بتا خر منی در ... بابل خسته اول برگ و نوا خر منی در
دست دست اولمه عجبی صفا سنبل لر ... مرغ سبز رنگ حسن وبتا خر منی در
خالگی کور بیتگ پتو رورم کنده دی بن ... کر چه جان مرغنه اول دانه بلا خر منی در
کور یگ یوزگی حاجت دلرم ان گنور یه ... دگلم نولا قبول اولسه دعا خر منیدر

بچه بن عمر اگین طالعی دانسه نه نو

فرماید ... حیرتی

باغه گل عیش ایدلم ذوقی صفا خر نیو

ئی نگ دل عجب آوازه سیدر ... اولملی خسته سی بیچاره سیدر
او گلعا سون قوگسون دلده غمرگ ... گانگ شمشیر عشقی پاره سیدر
جهانده قبضه قوسس مرآدم ... نگ ابگی قاشی آره سیدر
بنجه سوه بیرن جانن وگو گلدن ... پور گلدر وصله سی جانن پاره سیدر

ای غمزه در صفالی حیرتینگ ... کلفت ... حیرتی

طریگ اسکی یوزی قار سیدر

ئی نگ دل عجب آوازه سیدر ... ایلغده فاتلی دانگذه سیدر
بنی ویران ایدن دز دیده گاه ... بقوب برگوز او جیله خذ سیدر
بو گوگلم خانه سینی روشن ایدن ... چراغ عارض تابنده سیدر

قزسه یکزی ملکی آفتاب ... جای آبنگ سشه منده سیدر

سرو رعشقی دکلک جرتیون

جبرتی — بوبزنگ اولده برکوبنده سیدر — فرماید

ی تک دل قدری چاکر بدر ... انصبکی کلبدر خاک دربدر ...
دوستلدن بنوز لنیه بینک ... جهان دلبر لرندن دل بر بدر
نظیرین کورمشدر دانی کوز لر ... بکم آدم دکلدر اول پریدر
فتی سوز سویله بیک شیوه ایله ... اربو ربو رکم یا من اربدر
جهان بوغربت الده یادکاری ... قولاغده سوزی کوهر لربدر ...
بوربسه نازلی شهباز وحشی ... اوتورلطفله کبک دربدر ...

جبرتی — طریق عشقی بچنده جبرتیسی ... — کفت

دلولر خلنک سردتیدر

محبت بزمنک دل منزلیدر ... ی عشقک جزده آیغلیدر ...
طریق عشقده باشم برجرتدر ... دیانمده دلم کویا دلیدر ...
دکلسون دانه دانه کنک چشم ... محبت مزرعینک حاصلیدر
رقیبک نچلار بزم بلاده ... کرکسه بیک کزاوسون چنکلیدر

اولم آسان اولبدر جبرتیسنه

بوخانکک کرچه غایت سنکلیدر

جورنازک بدندن اشندی غلغله قولاغمه کلدی — عالمی غرق آهکه آن اولیدک اولمی

ساکن اولمز کوزیمی باندق هوای عشقله — فرماید

یحیی — شیدا خاکسار رهی جانان اولیدک اولمی

جانان ویرای دل محرم جانان اولیدک اولمی — دردده دوستلر تالابنی درمان اولیدک اولمی
صوکیی بربوچه سروه بوزسوزکسن سوزمه — یاشنه دقه ای کوکل اوغلان اولیدک اولمی
جنت کوسترمدن بنی ایلرسن منع ای زاهد — حیله وتبلیسلر شیطان اولیدک اولمی
کوزلرندن هرمجی لیلای طوانسکز کوکلی — عالمه مجنون لیلا دستان اولیدک اولمی

نجاتی — کیمیا فلکی دارسک بنی فلکدن بولمزین — فرماید

سنی فلی خاکی ره جانان اولیدک اولمی

ای کوکل کنج غمه ویران اولیدک اولمی — برکوزی خونن ریزالمزن خانمان اولیدک
دیدم اول شاه اسکدره قولنه ایله قیدیله — کلدی دیدی ای کدا سلطان اولیدک
پیرا ولدقجه حریص اولدک کوزلر عشقنه — وارد شخه ای کوکل اوغلان اولیدک اولمی
جورکی حدودن اشردک یارانسکنه قرب — ایله برقومدک شیطان اولیدک اولمی

درونی — عمر سوسوسترسک ای نجاتی اولمدین — فرماید

انشکنده برکیجه جانان اولیدک اولمی

رخلرک نخلکده مهوجوق آلیلری — قنلرک فکری هلاکمه قدرنی دال ایلری
برقوبیجی ماه رویسیمین بدن دلبر بنی — یوزنه مسکنده ناری هجرله غال ایلری

ماه نو جسمه نعلی طاقدیرالکنی ... — ببرچوقی بلنس اچوقی اول شاه بلال
بیک دلی هشیاری مست قوی بوکن قیلمز — بلمزم ساقی نه تحفی آی تعال ایلری

بی — ای درونی حالی شرح اندکچه نامه — فرماید

یوزچردی زلف دلبرکیسی اهمال ایلری

طاغلر چون نالمی کوشن اتوی فریاد ایلری — دیدارکم دهرنر فرماد بنیاد ایلری
بربری تصویر در دیوانه نقش ایوانمی — باکر نقشن اول کون بوزلو بری زاد ایلری
چاه غم شیوه سیم اول شه خلالمی انجزی — برلونوم حسن بوکون زندانون آزاد ایلری
کوکلی بندک بنم بیک نولاکم برزمان — یقتی برشه کعبه کلمز آرنبا آبلری

ذالی — آه نه دشمردی کرچی قدمز دآلی ایلک — فرماید

اول الف قامت بوکون آهی عجب آبلری

آه کم امواج درپایمی بلاجوشن ایلری — روزکارآکاه وجودم زورخی مولوشن ایلری
آه ایوب دیدم کوزیمی اولدردی بن دلبرمه — اول طبیب جان ودل کلدی دوای خوشن
جبهه سبری دلی چاکات هلکی دست نوقه — ساقیا مهرکیابانی آنی سه فوشن ایلری
بلمزم زهرغم دلبرم قاندکی بادیه — کنوه مسنون کچدی مهرکلمانی نوشن ایلری

کورکه سن یاری کل یاننه دآنی خسته‌یی — فرماید

معیدی — صبروصحت ای جل آنی فراموشن ایلری

یارده کرچه دکل اهمت ونشقت بانی — آه کیم دانی دوررده محبت بانی

بیتیه لم تولد کرک شد مدی شکر بیرغم — حالیا شکر ایدلم صبره منکایت باقی
الده فرصت و رکن عاجزه ایلم روا — که ابد قالوغی بولن کسبه فرصت باقی
دولت حسنه طبیتق نوش ای شاه جهان — کیمه قالوی که سکا قالا بو دولتدن باقی
ایرمدم وصلوله ای شکر اکا درکه دل — بنده نه بهره نه خوه سنده علاقه باقی
هر طرف غوغای کوکل ملکنی جوکیسیل بلا — نه اچون بو بلده بازار آتشین هجران باقی

آهی — حب حال ایله معیدی غزلیاتکی کم فرماید

حالت سوز کرک سوزده مساعده باقی

درد حسرت بو دکل کم اولا فرقت باقی — درد اولور کم بن اولم قاله بو حسرتله باقی
جان چیقیچ یل بن حضرتک اکسک قولوم — اکر اولم سکا قلزم به قناعت باقی ٥
سبدفا کچدی مزلن زخم طور زدوله منوز — چندی بیکانی ولی قالوی جراحت باقی
بی وفا دیر بو فلک عشق محبت چوقی اولور — نه حسن سنده نه خوه بنده محبت باقی

سیحی — محبتی وآرمی نابیله بوکون آهی کمک فرماید

یوری ای صوفی سنکله یه محبت باقی

جانده راحت کچه اولا دوده جراحت یلنه — قور قرم برکون اولم قاله بو حسرتله باقی
بی اغیار اولم چونکم کورب اول شوخی دوجهان — کچدی عمرم دیدی یه محبت باقی ٥
صوفیا ترک ریا قل دریخانیه وآر ٥ — فتح باب اولمامسه کوشهٔ خلوت باقی
بوکون اول سروسهی یکشهر یه سایه صلب — دل غم دیده دیدی سایهٔ دولت باقی

لامعی — کل سیحی طلعک دارشتاد ن تطع ایدفرماید

عزتله اولمامسه نه غم کوشهٔ وقتله باقی

آه کم جای خرآیم بردم آباد اولدی — برانس عالمده بوکلین دلم شاد اولدی
بیسوسن زلفینه سن سروک بولدم قالمدی — دلبر جانمدر اکردن کچمن آزاد اولدی
پرصدا در عشق شیرین نون ایچون فرهاد اولدی — خسرو اکوه بلا ده بیستون کوکرفرهاد اولدی
دآر دنیا اکچره بی سنک غم دوزدای چریخ — عشرت ایکون برعجبت خانه بنیاد ایدی
روز شب پیر مغانله خدمتن قلمختیار — کمسه شاکردم اولمدین عالمده اوستاد اولمدی
قبری بندن بارجانلرو ردیکه کورحکم — آشنالرد بدلرو آرزین ویرمن یاد اولمدی

معیدی — بلی وفالی رسکدر اغراض یارکن لامعی ٥ فرماید

صاغه کم یانده در دوه محبت یارادلمدی

کرچه بیل طولو تحمل ین زلفک پریشانلغنه — بوپریشانی آن اولدی که عبرافشانی اولدی
زخم دوانک کورب لعلکده چین نقشک — ای بکم انجمه نوازی آرده قانی اولدی
کوزارم یکمیشی بارآن اقدین اول سرنیاز — شیخه کمسی آکیلوب کل کمسی ضدآن اولدی
چکشم یلکز له دردین اول طبیب جانی — غافلم برکون کلوب صورمامغه درمانی
خطرکلدکده وفادارادم اولدیردم آکم — کتدوکچدآفت جان اولدی جانمانی اولدی
بن کدآیه آشنالق ایدم اول پیکانه پرسش — صمانه سن هرکز کوکل تخته بسلطانی اولدی
جانی چیقنجه نلرجکری معیدی دردمند — باشغلو جان اولیچی مشکل درآسانی اولدی

بینی — فرماید

دلمز الکلیم صوفی بزم خال اهلی — بیزبان شویلیسه م اولارسه برحال اهلی
سلطنت فخرله فخر افشکن عالمده — نه بلور قدرن انک ملکت ومال اهلی
واز کل عقلم سن یاراولیمرسین ای غزال — اهلی وار شبته انک بهم ایدآل اهلی
جان جانان یولنه ویرمرد اهمال ایتمه — اره مرمنزل مقصودنه اهمال اهلی

طالعی — هردم آیله بلینی اولیراول سروایچن فرماید

کورمدم خون سرشکم کبی برآل اهلی

عشق بولنه کرکمز صنعا عار اهلی ٥ — اهلی وار در هرنکه ماحصل ای یار اهلی
کلشن کویکی سنسز دلمز عالمشغلر ٥ — نایل اولمز بکلر جنته دیدار اهلی ٥
صاسترایکی کوزم کرایتک طبره غمی — تو تیاکبی قبر دکی انی یارآن اهلی
خسته لرایتکله کلسه نوالادرلک ایچون — ورسه بکلر یکی فایده سنه تیمار اهلی

صدری — طالعی طوطی طلعک سوزه آغاز ایدوجک فرماید

آفرینکر کنوره هب الکا کنفار اهلی

کوکلک قانشک کوزکر مرزمان الکلجی — کم اولور طفل اولنک تیرکمان الکلجی
کویکه وارب قرارا قرجاکسنز کوکل — سنوکله دیدآر سلمنیه اولمز جانان الکلجی
قونکم کچسون بنم کفر وصال ویار له — چونکم اولور خواجک سود ورزمان
نوله دل الکلجی اولمه اوکونرو قاشکله — یاتی چکوب اوق آتنک اولورشان الکلجی

جانه قیف بوغه دین وایمانی کوتور — خرج قلی ایکی جهانده هم کوه وآدوار لنی
حمزه بکرکی کوره مهریله بکر خنجر نه ش — غم وغرنده قنی کوردی بوعیار لنی
یاره یاره یورکم یارسسم یاره مزم — یارب اول یارلرین نیچه قلم یارلنی ش

شاهدیه دهشکدن ویره بو بیته دوم

معمدی — دیدی وار آخی قویه یوق بیره جرآر لنی

غرنک قیاقیا نظر ابرلیجا کوکی ش — بن مبتلایه کوز کوره آخر قیا کبی
کل عندلیب قوشو کلر آچلر وصالی ش — ایدن صوفلق اورنده باد صبا کبی
بالله نه وجهن وار بیزی بردم اکیوب — بیکانلره عیش ایده سن آشنا کبی
جان مصحفنده سورهٔ والتیلی رضلک — اللنده برق اورن یکنی والضحی کبی

نجاتی — اوکوب معمدی سودکنی کوکه چیقرر — فرماید
یارب کم اولا اول صنم مدعا کبی

کاکل مشکین بردم عارض گلفامکی — بیکم عادتدر اولور قدر برابرام اکی
سینده هم جورو یارو هم جفای روزگار — برنیاکم اکنده اولمز تیغ خون آشام اکی
آه کم ایکی عدم اوزه ناسدر باغ وجود — برخراب آباده گلوک صبح بردم شام اکی
طالب جانازه دنیا وعقبی اکلمز ش — کوی یارکی یولی بردر منزل آرام اکی
باده در لعلی لبک مستانه درکسکر — بزم حسکی زیبتا تشنه برباد اکی
کم صنوبر دلرقدوکم ای روح روان — نازله صالمه کن اولدی سهو اوبرباد اکی

معمدی — دوشنده عشقک حالتی بیلمز نه صوردم دیدکم — فرماید
ساکه معلوم درنجاتی باده بردر جام اکی

یوقدر شب فراقه نهایت دیدکلری — اولور مکرکه روز قیامت دیدکلری
سوز یوق بوقاشی دغرزه فتنی کوزلرنده وار — ختم اولدی سنده حسن وملاحت دیدکلری
بودکلو تازه تراکین یوزوکه کوره — بوقدر کلی سنده لطافت دیدکلری
یوزم صوبسنی چرعه کبی خاکه دوکدیکی — بلسم نیکی یاری ملاحت دیدکلری

نظامی — عالم نه رسمه شرح ایده بن ای معمدی کم — فرماید
گلمز بیانه وصله حالت دیدکلری

عشقک اولالی جانمه هدم درد کلری — دردا اولدی دل جریحه مرهم درد کلری
بزم فنا ده عشقله جان ی پرستکی — اوکرغشدی جامی آدنی جم درد کلری
بوگنش قدوزلف ودوتا سبله ای صنم — سنسن جهانده وارسه آدم درد کلری
کور مزاولالی چشم وقدوزلف وغمزکی — کور غم اولدی کوزمه جانم درد کلری

قصیده — دملر کلور نظامی شاعشقی ایلدنده کم — نجاتی
بیک بیلچه کلور کوز نور کوزه بردم درد کلری

گلشنده رئیس اولدیغه از نازه رنجشه — دمدر که قدم رنجه قلدی واره بنفشه
بندوز نیچه اچور کردون چنده ش — رغبت قودی مسلسله عطاره بنفشه
بولطفله کم قلدی چین صحنی چینی ش — طعن ایتسه نولا نا نوا تاره بنفشه

آی قوتی بیر بوزلی کوکم بویادی — آلدی مکر بویوزی گلزاره بنفشه
گل عیش ایده دلم لیلی وبار بکم دونوی — روزسن وتازه شب تازه بنفشه
جمع ایلدی باغ گلکه بکدوبچون ش — معشوقه گلر عاشق فخاره بنفشه
دم گلده بگه گل شوقنه هر خار ایتسه — بوزین سوره بوبتن چکه بلوار بنفشه
پروانه کبی بال وپری غیرته بنمش — دیوانه کبی پیرهن یاره بنفشه
عیسی تکم سوزنله چقدی سمایه — اول رسمه چرخ قلدی کهاره بنفشه
تا فصل کلشنده صولدی قره دفتر — فخرون اولوبن دوندی کنه گاره بنفشه
بیچون کوکرب بوبن اکرسنه ودبنده — امحا دیه کندوزنی داره بنفشه
کوفش بلنه دگلوبره کم آیه سیاست — غیلا دی غب چرخ ستمکاره بنفشه
دسته اشدرکبلن اوجزاو لمیچون ش — برکز گلورایا مرمازاره بنفشه ش
خرکوشسن کبی کوزاچون اوکچه وارکش — ایرمزسه نه ملک دولت بیدارایشه
دتررالی برحرف الفی طوغری چکمز ش — اوغراری کوشه اخاره بنفشه
مستانه طوریشوقوله ابریزه سن چاکن — اسنبو غزلی خوب وکهر باره بنفشه

قصیده — بنفشه

آشفته اولوب سنبل ولوآره بنفشه — بوزبیره قودی دردله بیچاره بنفشه
لیلی چونوک عشقیله طوطه دوشنش — مجنون کبی آشفته وآواره بنفشه
زلفیله خطه عاشق اولن گلشنه گلسون — ناکه گلن ایده آره چین آره بنفشه

شنول وجهله در قعر رنگ کم از فخر — او کند و کنر سایه دیوآره بنفشه
رفعنده وقتی تا بوکه مانند اوله کر دون — همراولی کند دوواره بنفشه
بر خامیلکه قدر نگین ابور احسار — او صافکله نظم اوین اشعاره بنفشه
وصفکله چنین بر شور نرآله بر بنه — مستغرق اوله لوله شهواره بنفشه
بوشور والا بر نجاتی بره منشور کم — حلیکه بزه صنخ از نگاره بنفشه
شاتا بوسبه بخت تو نکه نظر ایله — بقعه حلا آرو بره کلزاره بنفشه
نظم اکه سوسن کبی دیلم طوطه نلور کسن — وصفکله کنور دی بی کفتاره بنفشه

قصیدهٔ کل

حقدن دلرم دولت عمرک اوله جاوید
بنیاد کم اولور پسر واز باره بنفشه

بلبل برکوکو سنبر رماشقنده دیوآر کل — صانه سن کم اولدی نوری احمد مختار کل
اولدی ماندی مدینه خوشبو کلستان — دوحه کلدر منار پر تو انوار کل
باغه کل کم ایلدی پیدا بیضا چشن — کوزکاچ کم کوستردی احضر شجره نار کل
ال صلر اطراف طوتوش سبز محمدی چنار — کل کم عترت نعتینی ایلدی اشعار کل
چون نکو رنکه بوستانیکه برابلن غروار — کندوی زینت ادرسه کلدی رشکه هوا کل
بسندن آیا غدر دیا قوتلر پسر وزدن — دو زنور دیلر کرا اولاش هدیه یارا کل
غنچه کبی کم دکلارنده بلبل خان پودر — قارشوسنده ماتم مجلسه کلدی سیاه کل
باد خزانیله جنکه وینه ویرد یلر عمل — توبه وزهد وصلاحی ایلدی بیکار کل کل

غنچه لرعرض اینجه طابوکه اهسان اورز — نصب اولدی جن اقلیمنه سردار کل
تاج یاقوتی کبر پسر وزدن بغلر کمر — کلستان بزمکه اولالی خوشکار کل
طوطی کلزار نمکه اولمغین ایلدی — خار ناخن برکی شهر عنچه منقار کل
باب عدلکدن خاری ادر اصلاح دل — بوی خلقکدن صدا عینی ادر تمجار کل
موغلکه اولمکچون لطف وقهر اولور غضب — نیلکم فصل زستانده کر سنبر زار کل
آغ و بستانر دایی سبز ارکن نولر — عهد عدکده مکر کم بغلدی زنار کل
باد خلقک اینجه طبلسنه بغر بنی قان — ویرمدی کلشنده بوی ناموتاتار کل
همت خلقک فخر سندن ابره دیو نصب — دامن آچوب کوالرکبی طور رزار کل
باد صبح اول دکلو خلقک طبیعتی پر اتوکم — جاکن جاکل اتش کوز دامانی هر بار کل
شهر یارا همتک محبوب خاص و عامدر — هیچ خلقک اولمز مور کم اندوه اولا خوار کل
سر دادر کوکسینه کفن دستار تهتن خلعتی شنکال — اوجنه زر طولدرر کلشنده قرمه خار کل
یا نوی ذلت نازه بن خاکی طبع آبدار — نیته کم هر دم کلاب انجون نیسان ریا جار کل
جاه مولاکه دشمنک قومه بنی کم ایله — عنه لبسندن جهانده اولدی بیزار کل
کلشنی وصفکده هر بینی بخاچا کرکسک — بکزر اول موزون تهالیه کم اوجنه وار
زینت ایام درخلقی و شوی شوبلکم — رنکه بوبیله اولور آرایش کلزار کل
بزمکه هر نخل کلی رنکین بغلدی کم یاره شور — انون اته لطف بوللاریی کستعار
تاجور اراوزره شاه تاشه هر بار اولان نثار — نیته کم هر نوبهار اولور رشته از کهنا بکل

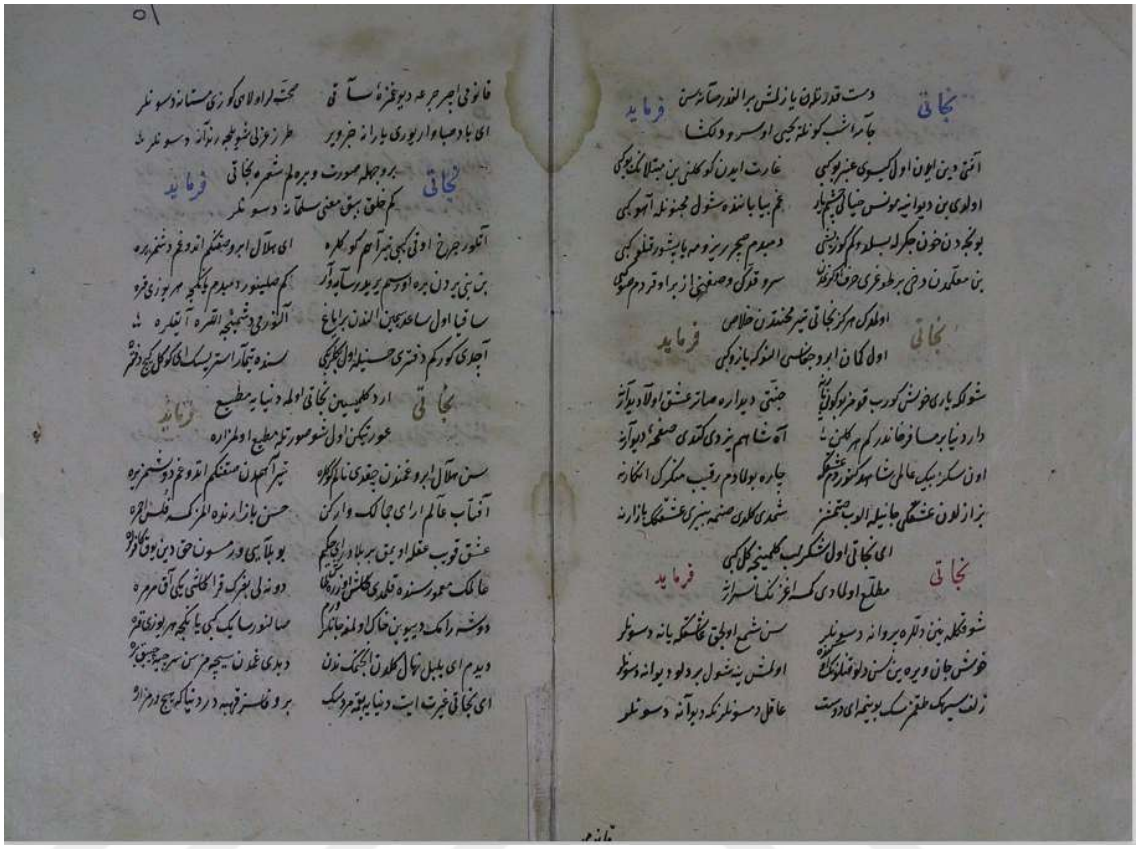

نجاتی — دست قدرت تلان یازلشن برا لغدر ساته سن — فرماید
جاره اشب کونلمه یجین اوسروه دکشا

آتش دین ایون اول کیسوی عنبر بوکبی — غارت ایدن کوکلمی بن مبتلا کیم بوکبی
اولدی بن دیوانه یه مونس جمال چشم یار — غم بیابانده مشوق مجنونله آهو کبی
بو نجه دن خون جکر لبسله دم کوزلشن — دمبدم هجر ریزو مه یاشور قلیو کبی
بن معلدن دخی برطوغری خوف اکرنه — سرو قدکی وصفنی ازبراوقردم صوکبی

نجاتی — اولدکی هرکز نجاتی تیر محنتدن خلاص — فرماید
اول کمان ابرو جفاسی الدوکه بازو کبی

شولکه یاری خونمی کورب قوم غیره کولمیه — جنتی دیواره صاره عشق اولاد یدآتر
دار دنیا برسا فرخاندر کم هر کلن نه — آه شاهم یزدی کتدی صفحه دیوآتر
اون سکز بیک عالمی شاه کنوردم عشقکه — چاره بولادم رقیب منکر کی انکاره
بزازلون عشقکی جانیله الوب ستعشر — شمدی کلدن صنعه بیرکی عشقکی بازاره

نجاتی — ای نجاتی اول شکرلب کلمینی کل کبی — فرماید
مطلع اولادی که اغزکی نسرتر

شوخکله بنی دلداره پروانه دسونلر — سن شمع اولیجی عاشقکه یانه دسونلر
خویشن جان ویره بن سن دلونه لمکه — اولمش پنه شول پرد لو دیوانه دسونلر
زلف سیاهکه طقمز سک بوبنده ای دوست — عاقل دسونلر نکه دیوآنه دسونلر

فانوسی اچر هرکه دیوخفره ساتی — محنت اراولادی کورزی مسناته دسونلر
ای باد صبا اربوری یارانه خبر ویر — طرز غزلی شوطبعه رانوآنه دسونلر

نجاتی — برو جمله صورت وبره لم شعره نجاتی — فرماید
کم خلق بوق معنی سلمانه دسونلر

آتلور چرخ اوقی کبی نیرآهم کوکلره — ای هلال ابرو صنمکم اندوغم دشمن بره
بن بنی یردن بره اورسم یریدر ساده دلر — کم صلینور دمبدم بانکیچه مهر بوزی قره
سا فنا اول ساغر بیجن الدن برایاغ — آلتوری دشمیجه القره آیلره
آچدی کورکم دفتری حسنیله اول بکلکری — سنده بتمز آستر بسکای کوکل کیچ دفتر

نجاتی — اردکلیسین نجاتی اولمه دنیایه مطمع — فرماید
عمر بیکن اول شو صورتله مطمع اولمزاره

سن هلال ابرو غمزدن چقدی نامکگواه — تیر آهلدن صنمکم اندوغم دشمن بره
آفتاب عالم ارای جالک وارکن — حسن بازارنده لمزکه قلس اجره
عشق قوپ عقلاوینی بر بلادر بیلکیم — بو بلایی ورمسون حق دین یولی قوانه
عالمک معمور سنده قلدی کلشن آرزولر — دونه لی بغرک قزاکلمشی بکی آی مهره
دوشه رانکه دیبون خاکل اولمه جانکز — صانمورسا بکی کبی یانکیچه مهر یوزی قره
دیدم ای بلبل تمالی کلدن انجمک نوش — دیدی غمدن سیچه مز سن سره چیچن یوزه
ای نجاتی غیرت ایت دنیایه تو مردسک — برو غمسز قوبه دردنیاکه هیچ درمز اوه